Tartalomjegyzék

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM 2

MATEMATIKA 26

TÖRTÉNELEM 45

ANGOL NYELV 68

ANGOL CÉLNYELVI CIVILIZÁCIÓ 101

NÉMET NYELV 114

NÉMET CÉLNYELVI CIVILIZÁCIÓ 146

FÖLDRAJZ 166

BIOLÓGIA 204

INFORMATIKA 240

VENDÉGLÁTÓ-IDEGENFORGALMI ALAPISMERETEK 259

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM

I. RÉSZLETES VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

A) KOMPETENCIÁK

Középszint és emelt szint

1. Szövegértés

1.1. Információk feldolgozása és megítélése

Információk célirányos és kritikus használata: kiválasztás, újrarendezés a téma és az olvasási cél összefüggésében.

1.1.1. Nyomtatott és elektronikus információforrások ismerete és használata *(pl. egynyelvű szótár, antológia, kézikönyv, lexikon, enciklopédia, írott és elektronikus sajtó; CD-ROM, Magyar Elektronikus Könyvtár).*

1.1.2. Nyelvi-nyelvtani, irodalmi ismeretek alkalmazása nyomtatott és elektronikus információforrások szövegeinek értelmezésében, létrehozásában, összehasonlításában, megítélésében.

1.1.3. Gondolatokról, ismeretekről, véleményekről a személyes állásfoglalás kialakítása.

1.2. Irodalmi és nem irodalmi szövegek értelmezése

Különböző szövegértelmezési eljárások alkalmazása a műfajnak, az adott szempontnak megfelelően.

1.2.1. Szépirodalmi, szakmai-tudományos, publicisztikai, gyakorlati szövegek értelmezésével, összehasonlításával, értékelésével a gondolatmenet, a kifejezésmód, a műfaj, a szerkezet, a grammatikai szerveződés, a stílus jelentéshordozó szerepének megfogalmazása.

1.2.2. Annak bemutatása, hogyan hordozza és fejezi ki az irodalom különböző korok és emberek tapasztalatait, élményeit, gondolatait, erkölcsi megfontolásait.

1.2.3. Szövegen belüli és szövegek közötti jelentésbeli egymásra utalások megfogalmazása.

1.2.4. Írott közlésekben, megnyilatkozásokban a cél, a kommunikatív kontextus meghatározása, a szerzői vélemények, álláspontok felismerése, rekonstruálása, értékelése.

1.2.5. Olvasmányokra való tárgyszerű, illetve a személyes érintettséget is kifejező reagálás különböző írásbeli és szóbeli közlésmódban a műfaji normák és a címzettek figyelembevételével.

2. Írásbeli szövegalkotás

Különböző témákban, különböző műfajokban széles körű olvasottságon alapuló tájékozottság és személyes vélemény megfogalmazása a műfajnak, a témának, a címzettnek megfelelő szabatossággal.

2.1. Tájékoztató, érvelő, esszé típusú szövegek létrehozása a megadott témákban *(pl. a kulturális örökség; a civilizáció ellentmondásai; az élet minősége, a mindennapi életvitel döntéshelyzetei; az emberi kapcsolatok, az erkölcsi kérdések, az érzelmek; a mindenkori jelen problémahelyzetei, kérdései, válaszai; a tömegkommunikáció, az információs társadalom).*

2.2. Írásbeli és szóbeli műfajok felépítési, nyelvhasználati normáinak önálló alkalmazása, ideértve az önellenőrzés és a javítás képességét.

2.3. A megnyilatkozás céljának, tárgyának megfelelő kifejtettségű és stílusú közlés, a köznyelvi norma alkalmazása, biztos helyesírás, rendezett, olvasható íráskép.

2.4. Kérdés, probléma írásbeli megvitatása, a téma több nézőpontú értékelését is magában foglaló önálló vélemény, álláspont, következtetés megfogalmazása az érvelés módszerével.

2.5. Műalkotások *(pl. költészet, szépprózа, színház, film, épített környezet, tári világ, képzőművészet, zene)* keltette hangulat, élmény, vélemény, álláspont, értékelés kifejezése.

2.6. Hivatalos írásművek *(pl. hozzászólás, pályázat, levél, önéletrajz, kérvény)* szerkezeti, tartalmi, nyelvi normáinak alkalmazása.

3. Beszéd, szóbeli szövegalkotás

3.1. A beszédhelyzetnek, a műfajnak és a témának megfelelő nyelvi norma követésével lényegre törő, világos felépítésű, önállóan kifejtett közlés.

3.2. A nyilvános beszéd, a közszereplés főbb nyelvi és viselkedésbeli kritériumainak, zenei eszközeinek - artikuláció, beszédtempó, hangerő, hangsúly, hanglejtés, szünet - alkalmazása élőbeszédben, felolvasásban, memoriter szöveghű előadásában, adott témáról szóló szóbeli előadásban.

4. Fogalomhasználat

4.1. Szövegértelmezés, olvasmányélmény, személyes állásfoglalás fogalmilag helytálló bemutatása, előadása.

4.2. Erkölcsi, esztétikai, poétikai, retorikai, stilisztikai fogalmak beszédhelyzetnek, témának megfelelő önálló alkalmazása.

4.3. Fogalmak összefüggéseinek, változó jelentésének megértése - bizonyítása példákkal.

Csak emelt szinten

4.4. Fogalmak értelmezése, meghatározása, összehasonlítása történeti kontextusokban is.

4.5. Fogalmak változó érvényességéből következtetések megfogalmazása *(pl. a köznyelvi norma alakulása, az irodalmiság fogalmának változásai).*

B) ISMERETKÖRÖK

1. MAGYAR NYELV

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK Középszint	Emelt szint
1.1. Ember és nyelv	**A nyelv mint jelrendszer.** Nyelv és gondolkodás, nyelv és megismerés viszonya. A nyelv mint az egyén, illetve mint a közösség alkotása. A beszéd mint cselekvés, a nyelv és a beszéd funkciói. A nyelv diakrón és szinkron változásainak jellemzése példákkal.	**A nyelv szerepe a világról formált tudásunkban.** A nyelvi változás, a nyelv mint változó rendszer.
1.2. Kommunikáció	**A kommunikációs folyamat tényezői és funkciói, ezek összefüggései a kifejezésmóddal.** A kommunikáció nyelvi és nem nyelvi kifejezőeszközei. A kommunikáció formája: a szóbeliség és az írásbeliség. A szövegfajták tartalmi és formai jellemzőinek kapcsolata a kommunikációs folyamattal.	**A kommunikáció fogalmának interdiszciplináris jellege.**
1.2.1. A jel, a jelrendszer	A jel, jelek, jelrendszerek a nyelvi és nem nyelvi közlésben.	A nyelvi jel sajátosságai.
1.2.2. Nyelvi és vizuális kommunikáció	Az emberi kommunikáció nem nyelvi formái *(pl. gesztusok, mimika, térközszabályozás, tekintet, külső megjelenés, csend).* A vizuális és a	Társadalmak és kultúrák jelrendszereinek történeti eltéréseire egy-két példa *(a folklór, az utca, az elektronikus*

	nyelvi jel, a vizuális és a nyelvi kommunikáció.	*kommunikáció jelrendszere).*
1.2.3. A nyelvhasználat mint kommunikáció	A kommunikációs folyamat tényezői és összefüggésük megértése, bizonyítása beszédhelyzetek elemzésével, szövegértelmezéssel, szövegalkotással.	A nyelvi és nem nyelvi kommunikációs normák kultúránkénti eltérései példák alapján.
		A kommunikációs funkciók fogalma és szerepe.
1.2.4. Kommunikációs funkciók és közlésmódok	Példák a különböző közlésmódok kommunikációs funkciói *(párbeszéd, történetmondás, levél, üzenet, feljegyzés, köszönés, megszólításformák).*	
1.2.5. Személyközi kommunikáció	A közvetlen emberi kommunikáció néhány sajátszerűsége. A mindennapi - nyilvános és magánéleti - élethelyzetek néhány tipikus kommunikációs konfliktusa és lehetséges feloldásuk.	A közvetlen személyközi kommunikáció, az írott és elektronikus tömegkommunikáció különbségeinek felismerése és összehasonlítása.
1.2.6. A tömegkommunikáció	A tömegkommunikáció hatása a nyelvre és a gondolkodásra.	
1.3. A magyar nyelv története		
1.3.1. A magyar nyelv rokonsága	A magyar nyelvrokonság főbb bizonyítékai néhány példával.	A nyelvrokonság kutatásának módszerei.
		Az ősmagyar, az ómagyar, középmagyar korszak, az újmagyar kor.
1.3.2. Nyelvtörténeti korszakok	A magyar nyelv történetének fő szakaszai:	A nyelvtörténeti korszakokat jellemző változások néhány példája a hangrendszerből, a nyelvtani rendszerből.
	Egy nyelvtörténeti korszak jellemzése.	
	A nyelvtörténet forrásai: kézírásos és nyomtatott nyelvemlékek.	Az életmód, a történelem és a szókincs néhány összefüggése, anyagi és szellemi műveltség megjelenése a szókészletben - néhány példával.
	A tihanyi apátság alapítólevele, a Halotti beszéd és könyörgés, az Ómagyar Mária-siralom főbb jellemzői.	
	A nyelvújítás mibenléte, történelmi, művelődéstörténeti háttere, hatása - példák alapján.	A szókészlet rétegei: ősi örökség, belső keletkezésű elemek, jövevényszók, nemzetközi műveltségszók, idegen szavak.
		Néhány szöveg bemutatása a régi magyar irodalom köréből *(pl. Pázmány Péter, Mikes Kelemen).*
1.3.3. Az írott nyelvi norma kialakulása		Az egységes írott nyelvi norma kialakulása.

		A könyvnyomtatás, a tudományok fejlődésének szerepe.
1.3.4. Nyelvművelés	A mai magyar nyelvművelés néhány alapkérdése.	A nyelvművelés szerepe az új nyelvi fejlemények, jelenségek értelmezésében.
1.4. Nyelv és társadalom		
1.4.1. Nyelvváltozatok	A társadalmi és területi nyelvváltozatok és a norma.	A rétegnyelvi szótárak *(pl. tájszótár, szaknyelvi szótár)*.
	A főbb nyelvváltozatok: a nyelvi sztenderd, a köznyelv, a regionális köznyelv, a nyelvjárások és a *csoportnyelvek (szaknyelv, rétegnyelv, ifjúsági nyelv, szleng)*.	Legalább egy nyelvjárástípus főbb jellemzői *(pl. nyugati, palóc, déli, tiszai, mezőségi, székely, csángó).*
	Az egynyelvű szótárak ismerete.	*A szókincs szerepének jellemzése nem irodalmi és irodalmi művekben (pl. újságnyelvben, szaknyelvben, szociográfiában)*.
1.4.2. Kisebbségi nyelvhasználat	A Magyarországon beszélt kisebbségi nyelvek megnevezése. A kisebbségi nyelvhasználat, nyelvi kultúra társadalmi jelentősége.	A főbb nézetek a kétnyelvűségről, a kettősnyelvűségről.
		Nyelvpolitika, nyelvi tervezés.
1.4.3. A határon túli magyar nyelvűség	A határon túli magyar nyelvhasználat főbb adatai, tendenciái.	
	A nyelvközösség helyzete és nyelvhasználata közötti összefüggés.	
1.4.4. Tömegkommunikáció és nyelvhasználat	A tömegkommunikáció leggyakoribb műfajai és hatáskeltő eszközei.	
	Az információs társadalom hatása a nyelvhasználatra és a nyelvi érintkezésre *(pl. szövegszerkesztés számítógéppel, kommunikáció az interneten, elektronikus levelezés)*.	
1.5. A nyelvi szintek	**Szépirodalmi és köznyelvi szövegek hangtani, alak- és szótani, mondattani, jelentéstani elemzése.**	**A leíró grammatika mint a magyar nyelvi rendszer modellje.**
	Grammatikai ismeretek felhasználása a szövegek megértésében és különféle műfajú szövegek létrehozásában.	
1.5.1. Hangtan	A beszéd, a beszédfolyamat, a beszédhang, a hangképző szervek.	A magyar hangállomány.
	A magánhangzók és a mássalhangzók rendszere; a hangok találkozása (alkalmazkodása) és helyesírásuk.	A magyar hangrendszer néhány nyelvtörténeti vonatkozása.
		A magyar helyesírás rendszere, a helyesírás stilisztikai változatai.

1.5.2. Alaktan és szótan	A morfémák, szóelemek szerepe és helyes használata a szóalak felépítésében, a szószerkezetek alkotásában.	
	A magyar helyesírás alapelveinek alkalmazása és magyarázata példákkal.	
	A szófajok rendszere és a szóalkotás módjai.	A szófajváltás jelensége, a többszófajúság.
	Az alapszófajok, a viszonyszók és a mondatszók mondatbeli és szövegbeli szerepének értelmezése.	
1.5.3. Mondattan	A mondat szerkezete: teljes és hiányos szerkezetű; tagolt, tagolatlan; egyszerű, összetett.	
	A mondat jelentése: elsődleges és másodlagos jelentés.	
	A modalitás, a mondatfajták elemzése grammatikai és szemantikai eszközökkel.	
	Az egyszerű mondat részei; felépítése.	
	A szintagma mint nyelvi egység, az alárendelő és mellérendelő szintagmatikus szerkezet.	
	Az állítmány és az alany. A tárgy és fajtái.	
	A határozók fogalma és kifejezőeszközei, fajtái, a magyar határozói rendszer, a határozók irányhármassága. A jelzők fogalma és fajtái, használatuk.	
1.5.4. A mondat szintagmatikus szerkezete	A mondat az élőbeszédben és az írott nyelvben.	A mondat fogalma, a rendszermondat és a szövegmondat.
	A mondat és a szöveg.	A szinteződés és a tömbösödés jelenségei.
		Mondatvariánsok közötti különbségek értelmezése, pl. a *stílusérték szempontjából.*
1.5.5. A mondat a szövegben		
1.5.6. Logikai és grammatikai viszonyok az összetett mondatban	A mellérendelő összetett mondatok mint logikai-tartalmi viszonyok.	Összetett mondatok elemzése szerkezeti rajzzal.
	Az alárendelő összetett mondatok mint a főmondat és a mellékmondatok grammatikai viszonyai.	
	Sajátos jelentéstartalom a mellékmondatokban.	
	A többszörösen összetett *mondatok (utaló- és kötőszók, a központozás használata és értelmezése szövegértésben, szövegmondásban, szövegalkotásban).*	

1.5.7. Szókincs és frazeológia	A szókincs változásának okai, a szókészlet rétegei.	A szóalkotás ritkább módjai: elvonás, tapadás, jelentésmegoszlása, rövidítések.
	A szóalkotás lehetőségei: a szóképzés jelentésmódosító szerepe; a szóösszetétel jelentősége, fajtái; a mozaikszók, az összetett szavak helyesírása.	A szóteremtés jelentősége, az indulatszók, a hangutánzás és hangulatfestés.
1.6. A szöveg	**A szöveg egységének tényezői, feltételei, elsődleges és mögöttes jelentés.**	**Lineáris és globális kohézió a szövegben.**
		Szövegelemzés megfelelő fogalmak alkalmazásával.
		A szöveg pragmatikai, szemantikai és grammatikai megközelítése.
1.6.1. A szöveg és a kommunikáció	A szöveg szóban és írásban.	A címzett szerepe a szöveg megszerkesztettségében, a kifejtés mélységében.
	A szöveget alakító tényezők: a beszédhelyzet, a cselekvés, a szövegkörnyezet, a tudáskeret	
	A tájékoztató, kifejező, érvelő és felhívó szövegfunkciók.	
1.6.2. A szöveg szerkezete és jelentése	A szöveg felépítése, egységei - külső körülmények: szövegméret, megjelenés.	
	A szövegösszetartó erő: jelentésbeli és grammatikai kapcsolóelemek.	
1.6.3. Szövegértelmezés	A kontextuális jelentés *(pl. előre- és visszautalás, makro- és mikrostruktúra, hiányos mondat, szórend, egyeztetés.)*	
	A téma értelmezése mindennapi, tudományos és szépirodalmi szövegekben.	
	A mindennapi szövegvilágban való eligazodást lehetővé tevő pragmatikai ismeretek alkalmazása a szövegértésben és a szövegalkotásban *(pl. szövegfunkciók, szövegtípusok, befogadói tudáskeret, háttérismeretek).*	
1.6.4. A szöveg szóban és írásban	A szóbeliség és az írásbeliség hatása a szövegformálásra és a szöveg előadására.	A szöveg dinamikus és statikus összetevői.
	A szövegfonetikai eszközök és az írásjelek értelmes, kifejező alkalmazása.	
	A cél és a téma összefüggéseinek érvényesítése szóban és írásban.	
	A témaváltás felismerése és jelölése, bekezdések szerkesztése.	
1.6.5. Az	Az ismeretközvetítő CD-ROM és az	

intertextualitás	internet intertextualitásának főbb jellemzői.	
	Az intertextualitás jelenségeinek értelmezése irodalmi és nem irodalmi szövegekben.	
1.6.6. A szövegtípusok	Szövegtípusok kommunikatív, szerkezeti, nyelvi jellemzői.	A szövegtipológiai elemzés fő szempontjai.
	A továbbtanuláshoz, illetve a munka világában szükséges szövegtípusok *(pl. kérvény, önéletrajz, pályázat, hivatalos levél, meghatalmazás, hozzászólás).*	*A beszéd és az írás összehasonlítása (a beszéd mint többdimenziós rendszer).*
	Ismeretterjesztő szövegek jellemzői.	
	A monologikus és a dialogikus szövegtípusok *(pl. előadás, vita).*	
	Ismeretterjesztő szövegek elemzése *(pl. a címzettek, a téma, a szóhasználat, a megszerkesztettség szempontjából).*	
1.6.7. Szöveg a médiában	A publicisztikai és a tájékoztató műfajok, valamint az elektronikus média hagyományos (rádió, televízió) és új közlésmódjai (e-mail, internet stb.).	Az írott és az elektronikus tömegkommunikáció szövegtípusait elkülönítő nyelvi és nem nyelvi tényezők.
	Az új közlésmódok társadalmi hatása.	Médiaközlések elemzése *(pl. hír, hírmagyarázat, tudósítás, interjú, cikk, glossza, ismeretterjesztő szöveg)*: tartalmi, szerkezeti és szövegformálási kritériumai, nyelvhasználati, hatásbeli sajátosságai.
1.7. A retorika alapjai	**A retorika mint a meggyőzés művelete a gondolatközlésben.**	**A retorika jelentősége és alkalmazásának társadalmi színterei.**
1.7.1. A nyilvános beszéd	A nyilvános beszéd, a közszereplés főbb nyelvi és viselkedésbeli kritériumai.	A retorika mint a szónoklás tudománya.
	Az előbeszéd fajtái.	Néhány történeti értékű és jelenkori szónoki beszéd retorikai eszközei és esztétikai hatása.
	A beszéd felépítése, a szövegszerkesztés lépései az anyaggyűjtéstől a megszólalásig.	Hangzó szövegek elemzése, összehasonlítása.
1.7.2. Érvelés, megvitatás, vita	Az érvelés, az érvelés beszédhelyzete és eszközei.	A jelentésrétegek feltárása, megfogalmazása irodalmi és nem irodalmi szövegekben *(aktuális tagolás, új közlések, implikációk, kontextusok stb.)*
	A kulturált vitatkozás kritériumai, vita értelmezése.	
	Az írásbeli meggyőzés eljárásai, az érvelés műfajai: a bizonyítás, a cáfolat,	

	néhány érvtípus. Hitelesség, hatás, meggyőzési szándék; a manipuláció felismerése, értékelése.	
1.7.3. A szövegszerkesztés eljárásai	A spontán megnyilatkozás és a megtervezett szöveg különbsége.	
	A témajelölő cím mint a globális kohézió eszköze. Az összefoglalás funkciója és típusai (pl. vázlat, tartalmi kivonat, tömörítés).	
1.8. Stílus és jelentés		
1.8.1. Szóhasználat és stílus	Stílus és jelentés a mindennapi nyelvhasználatban, a szaknyelvben és a szépirodalomban.	A szóhasználat nyelvtani, jelentésbeli és stiláris kötöttségei.
	Stílusjelenségek felismerése, értelmezése, értékelése.	A jelentés fogalmi megközelítései: szóelemek (grammatikai jelentés), lexémák (szótári szavak), szószerkezetek (grammatikai viszonyok) jelentése, állandósult szókapcsolatok, szóértékű nyelvi elemek jelentésviszonyai.
1.8.2. A szójelentés	A nyelvi jelek csoportjai a hangalak és a jelentés viszonya alapján.	Nyelv, beszéd, szöveg és stílus összefüggése, a stílusérték fogalma, a konnotatív és a denotatív jelentéssel összefüggésben is.
	A szóhasználati jelentés alapjai - az alapjelentés, mellékjelentés, alkalmi jelentés közti viszony.	A szójelentés változásai.
	Egynyelvű szótárak: Magyar szinonimaszótár, Magyar értelmező kéziszótár, valamint kétnyelvű szótárak ismerete.	Stílusvariánsok nyelvi-nyelvtani elemzése és alkalmazása.
		Következtetések megfogalmazása a nyelvi-stilisztikai eszközök lehetőségeiről.
1.8.3. Állandósult nyelvi formák	Az állandósult szókapcsolatok, szokványos kifejezésmódok stílusértéke *(szólás, szóláshasonlat, közmondás, szállóige, közhelyek, nyelvi panelek, sztereotípiák).*	
1.8.4. Nyelvi-stilisztikai változatok	A stílus szerepe a jelentésteremtésben *(nyelvi eszközök megválogatása, szerkesztés, hatásosság, többletjelentés, a stílus mint a beszélő attitűdjének kifejeződése stb.).*	*Összetett képrendszerek, képi hálózatok, jelképrendszerek.*
	A stílust létrehozó nyelvi és kommunikációs tényezők értelmezése.	
1.8.5. Stíluseszközök	A képszerűség stíluseszközei és hatása: képek, képrendszerek	Az alakzatok egyéb fajtái: paradoxon, oxymoron, inverzió

	felismerése, értelmezése. Az eufemizmus, evokáció, anakronizmus, állandó jelző, archaizálás stb. felismerése, értelmezése. A szövegelrendezés stílushatásának felismerése, értelmezése: az egyszerűbb alakzatok fajtái és hatásuk.	
1.8.6. Stílusréteg, stílusváltozat	Tipikus kommunikációs helyzetekben létrejövő, jellemző beszélt és írott nyelvi közlésmódok: a stílusrétegek.	Irodalmi és nem irodalmi szövegek stílushatásának komplex értékelése.
	A társalgási stílus ismérvei, minősége.	A mondatszerkezet stiláris változatai - a verbális stílus, a nominális stílus, hiányos mondat, körmondat.
	A közélet színterei, a közéleti és a hivatalos stílus kritériumai, stiláris kötöttségei.	A stílusrétegeket elkülönítő tényezők.
	A publicisztikai stílus főbb jellemzői, tipikus szóhasználat, a megjelenítés közlésértéke *(pl. tipográfia, képi világ).*	*Nyelvi-stilisztikai variánsok összehasonlító elemzése különböző stílusrétegekből vett szövegek körében.*
	Objektivitás és szubjektivitás, tény és vélemény stílusbeli különbsége a tömegkommunikációban.	A stílus és norma koronkénti változatai - néhány példa bemutatásával.
	A tudományos és a szakmai stílus sajátosságai. Nem irodalmi és szépirodalmi szövegek stílusának összehasonlítása. A stíluskorszakokról, stílusirányzatokról szerzett ismeretek felhasználásával stílustörténeti összehasonlítások - példák alapján.	

2. IRODALOM

2.1. Szerzők, művek

TÉMÁK	**VIZSGASZINT** **Középszint**	**Emelt szint**
2.1.1. Életművek	**Petőfi Sándor, Arany János, Ady Endre, Babits Mihály, Kosztolányi Dezső, József Attila.**	**A pályaszakaszokat jellemző főbb témák, kérdésfeltevések.**
	Az életút, az életmű jelentős tényei. Kronológiai és topográfiai tájékozottság, a szerzők jellegzetes regionális, kulturális kötődései, a pályakép főbb jellemzői, néhány kortárs megnevezése.	A pályaképre ható irányzatok és szellemi kötődések, világirodalmi párhuzamok.
	A főbb művek szövegismereten alapuló	Kötetek, ciklusok, témák, motívumok.

	értelmezése, kapcsolatok a művek között *(pl. témák, műfajok, kifejezésmód, jellemző motívumok)*, a művek elhelyezése az életműben, az adott korszakban.	
	Memoriterek szöveghű és kifejező előadása.	Művek hatása, fogadtatása - egy-két példa alapján.
	Művekről szóló olvasatok, vélemények értelmezése.	A szerző utóélete, helye és hatása az irodalmi-kulturális hagyományban.
		Kritikák, különböző interpretációk.
2.1.2. Portrék	**Balassi Bálint, Csokonai Vitéz Mihály, Berzsenyi Dániel, Kölcsey Ferenc, Vörösmarty Mihály, Mikszáth Kálmán, Móricz Zsigmond, Szabó Lőrinc, Radnóti Miklós, Weöres Sándor, Ottlik Géza, Márai Sándor, Pilinszky János.**	**Legalább 3-4 lírai és/vagy 1-2 epikai alkotás szövegismereten alapuló több szempontú értelmezése.**
	Az életmű néhány jellemzője keretében 2-3 lírai és/vagy értelemszerűen egy vagy néhány epikai, drámai alkotás bemutatása, értelmezése *pl. a korstílus, a téma, a műfaj, a kompozíció, a jellemző motívumok, jelentésrétegek, világlátás alapján.*	*Tájékozottság a korszakban, a kortársak között (pl. Berzsenyi és Kazinczy, Berzsenyi és Kölcsey; Jókai és kora)*, az irodalmi hagyományban *(pl. az antik hagyomány Berzsenyi, Kosztolányi, Radnóti költészetében)*.
	Memoriterek - legalább három szerzőtől teljes szövegek, összefüggő részletek.	Műfaji, kifejezésmódbeli, tematikai sajátosságok a korszak szellemi irányzataival, a korstílussal való összefüggésben is.
		A művekben felvetett kérdések néhány etikai, esztétikai, filozófiai vonatkozása.
2.1.3. Látásmódok	**Zrínyi Miklós, Jókai Mór, Krúdy Gyula, Karinthy Frigyes, Kassák Lajos, Illyés Gyula, Németh László, Örkény István, Nagy László, Nemes Nagy Ágnes, Szilágyi Domokos.**	**Választandó legalább 4 szerző a felsoroltak közül.**
	Választandó legalább három szerző a felsoroltak közül. (A lista bővíthető legfeljebb két, a fentiekhez hasonló jelentőségű szerzővel.)	A választott szerző 2-3 lírai és/vagy 1-2 epikai, illetve drámai művének értelmezése a korszak szellemi irányzataival való összefüggésben is.
	A világlátás és a kifejezésmód sajátosságainak bemutatása egy-két mű lényegre törő értelmezésével.	A művekben felvetett kérdések néhány etikai, esztétikai, filozófiai vonatkozása.
		A művek fogadtatása, hatása, utóélete az irodalmi-kulturális hagyományban - egy-egy példa *(pl. Krúdy Gyula és Huszárik Zoltán Szindbád filmje)*.
2.1.4. A kortárs	**Legalább egy szerző 2-3 lírai**	**Egy költő néhány versének; egy-**

irodalomból	**és/vagy 1-2 epikai művének értelmezése az 1980-tól napjainkig tartó időszakból.**	**egy drámaíró, illetve prózaíró 1-2 művének értelmezése.**
	Tájékozódás a kortárs irodalmi nyilvánosságban *(pl. antológiák, irodalmi ismeretterjesztés, könyvhét).* Nyomtatott szöveg, digitális közlés.	
2.1.5. Világirodalom	**Az európai irodalom alapvető hagyományai: az antikvitás és a Biblia** *(pl. műfajok, témák, motívumok, hőstípusok).*	*Középkor, reneszánsz, barokk, felvilágosodás, romantika, a 19. század második fele, avantgárd és a 20. század első fele, a 20. század második fele és kortárs világirodalom jellemzőinek ismerete és a és korszakonként legalább két-két mű bemutatása.*
	A romantika, a századfordulós modernség (a szimbolizmustól az avantgárdig) jellemzőinek és egy-két kiemelkedő képviselőjének bemutatása.	Művek értelmezése - *pl. műfaji sajátosságok, a téma, a kompozíció összefüggései, a lehetséges és szükséges stíluskorszakbeli, stílustörténeti vonatkozások* - a korszak szellemi irányzataival, a korstílussal való összefüggésben is.
2.1.6. Színház- és drámatörténet	**Színház és dráma különböző korszakokban.**	**Színház és dráma** *(pl. színpadi megjelenítések összehasonlítása)*.
	Az alábbi műveknek, a szerzők/korszakok 1-1 művének értelmezése az adott korszak színházi/irodalmi hagyományainak összefüggésében: Szophoklész, Shakespeare, Moliére, Katona József: Bánk bán, Madách Imre: Az ember tragédiája	Egy-egy dráma elemzése a következő szerzőktől/műfajokból: Ibsen, Csehov, epikus dráma, abszurd dráma
2.1.7. Az irodalom határterületei	**Az irodalom kulturális határterületei - népköltészet, műköltészet, alkalmi költészet.**	**Könyvnyomtatás, sajtó, irodalom** *(pl. a folytatásos regény jelentősége és példái)*.
	Az irodalom filmen, televízióban, dalszövegben, a virtuális valóságban: az adaptáció, a műfajcsere jelenségei *(pl. irodalom filmen, rádióban, televízióban, digitális közlésben).*	*Egy-egy jellemző nézet az irodalomolvasás szellemi, lelki motivációiról (pl. az olvasásterápia).*
	Az olvasmányok iránti tömegszükséglet és a művészi színvonal/minőség összefüggései.	„Magas” (elit) művészet és a tömegkultúra viszonyának problémája egy korszakban.
	A szórakoztató irodalom vonzereje, hatáskeltő eszközei *(pl. sematizált hőstípusok, élethelyzetek, értékvilág, kalandosság, csattanó, szójáték).* Egy-két tipikus műfaj *(pl. útirajz, detektívregény, kalandregény, képregény,*	

	tudományos fantasztikus irodalom, humoros és erotikus irodalom, dalszöveg, sanzon, vicc, reklámvers) jellemzőinek bemutatása. Mítosz, mese és kultusz. Film- és könyvsikerek, divatjelenségek korunk kultúrájában *(pl. A Gyűrűk Ura, Bridget Jones naplója).* Az irodalmi ismeretterjesztés főbb nyomtatott és elektronikus műfajai (pl. könyvismertetés, ajánlás, kritika, CD-ROM, internetes könyvkínálat).	
2.1.8. Interkulturális megközelítések és regionális kultúra	**Interkulturális jelenségek, eltérő szöveghagyományok.** A régió, a tájegység, a település kulturális, irodalmi múltbeli és jelen hagyományainak bemutatása *(pl. nemzetiségi, etnikai kisebbségek irodalma, alkotások a kisebbségekről; folklór, művelődéstörténeti vonatkozások; múzeum, színház, civil társaságok).* A tájhoz, a régióhoz, a településhez kötődő szerzők; tájak, régiók irodalmi alkotásokban való megjelenítése. Életmódra, kulturális szokásokra utaló dokumentumok *(pl. tárgyi emlék, fotó, film, hangdokumentum)* alapján következtetések megfogalmazása egyes korok kultúrájára nézve.	

2.2. Értelmezési szintek, megközelítések

TÉMÁK	**VIZSGASZINT** **Középszint**	**Emelt szint**
2.2.1. Témák, motívumok	**Szépirodalmi alkotások gondolati, tematikus, motivikus egyezéseinek és különbségeinek összevetése.** Az olvasott művekben motívum, téma változatainak felismerése, értelmezése *(pl. hegy, kert, sziget, alászállás, felemelkedés, nemzedékek, család, felnőtté válás, beavatás; ember és természet, mikro- és makro-kozmosz, felnőtt-gyermek, férfi-nő, bűn és bűnhődés, vándorlás, kaland, falusi és nagyvárosi életformák).*	**Műveket összekötő motivikus összefüggések** *(pl. hasonlóságok, párhuzamosságok, nyilvánvaló utalások)* felismerése, szerepének, jelentésének megfogalmazása. *Néhány téma, motívum, toposz, archetípus hosszmetszetszerű feltárása érvekkel, példákkal.*

Egy-egy szépirodalmi mű motívumainak továbbélése - bizonyítás példákkal.
Az intertextualitás egy-egy példájának bemutatása elsősorban a posztmodern irodalmából.

2.2.2. Műfajok, poétika	**A műnemek és műfajok felismerése.**	**Különböző korokban keletkezett, azonos műfajú alkotások poétikai szempontú összevetése, történeti változásának vizsgálata.**
	Alapvető versformák felismerése.	Műfajteremtő művek, egy-egy magyar és világirodalmi példa bemutatása.
	Poétika fogalmak alkalmazása művek bemutatásában, értelmezésében.	Egy-egy műfaj, poétikai sajátosság változása hosszabb-rövidebb történeti folyamatban *(pl. elégiák a magyar irodalomban; epigrammák Kazinczytól Illyésig, a meseforma változatai, az antik és a Shakespeare-i tragédia; regényformák, regénytípusok, a posztmodern irodalom poétikai jellemzői)*.
	Azonos műfajú alkotások összehasonlítása.	
2.2.3. Korszakok, stílustörténet	**A kifejezésmód és világlátás változása a különböző korszakokban a középkortól a szimbolizmusig.**	
2.2.3.1. Irodalomtörténet		Az irodalom, az irodalmiság történetileg változó hagyományának bemutatása néhány példával.
		Magyar irodalomtörténet/művelődéstörténet főbb korszakainak néhány jellemzője.
		Azonosság és változás az irodalomban *(pl. kifejezésmódok, témák, hőstípusok változásai; irányzatok, programok).*

3. FOGALMAK A MAGYAR NYELV ÉS AZ IRODALOM ISMERETKÖREIHEZ

Középszint és emelt szint

Az emelt szint fogalomismereti követelményeit *dőlt betűvel* jelezzük.

A) MAGYAR NYELV

beszédtett
diakrónia, szinkrónia
jel, jelrendszer

a nem nyelvi kommunikáció
a kommunikáció, a kommunikációs folyamat funkciói, tényezői
a kommunikáció létformái: szóbeliség, írásbeliség; magánéleti, nyilvános kommunikáció

a magyar nyelv történeti korszakai: *nyelvemléktelen kor, nyelvemlékes kor; ősmagyar, ómagyar, középmagyar kor,* nyelvújítás, újmagyar kor, mai magyar nyelvhasználat finnugor nyelvcsalád
nyelvemlék: *szórványemlék, vendégszöveg,* kódex, ősnyomtatvány
nyelvi norma
összehasonlító nyelvtudomány

a nyelv vízszintes és függőleges tagolódása: sztenderd, köznyelv, nyelvjárás, regionális köznyelv, csoportnyelvek, szleng, argó
kettősnyelvűség, kétnyelvűség
nyelvi tervezés, nyelvpolitika, nyelvtörvény

a helyesírás alapelvei: a kiejtés, a szóelemzés, a hagyomány, az egyszerűsítés elve
a magánhangzó, mássalhangzó képzésmódja, alkalmazkodása (hangtörvények)
a szóelem (morféma) fajtái
a szójelentés: egyjelentésű, többjelentésű, azonos alakú szó; rokon- és hasonló alakú, ellentétes jelentésű szó; hangutánzó, hangulatfestő szó
a szókincs rétegei: ősi szavak, belső keletkezésű szavak, jövevény- és idegen szavak
a szószerkezetek fajtái, alá- és mellérendelő szószerkezetek
állandósult szókapcsolat: szólás, szóláshasonlat, szállóige, közmondás
egyeztetés a szintagmákban
jelentés: szó-, mondat-, szövegjelentés; *denotatív, konnotatív jelentés,* szótári, kontextuális jelentés
jelentésrétegek mondatban, szövegben
jelentésszerkezet, jelentéselem, *jelentésmező,* jelhasználati szabály
központozás: a gondolatjel, a zárójel, a kettőspont, a pontosvessző, az idézőjel szerepe
mondat- és szövegfonetikai eszközök
mondatfajták: modalitás
mondatszerkezet: egyszerű mondat, összetett mondat, alárendelő, mellérendelő összetett mondat; tagolt, tagolatlan mondat, teljes, hiányos mondat
sajátos jelentéstartalom: feltétel, következtetés, hasonlítás, megengedés
szóalkotás: szóképzés, szóösszetétel, mozaikszó
szófaji rendszerünk, alapszófajok, viszonyszók, mondatszók

a hiány szövegösszetartó szerepe
a tömegkommunikáció tájékoztató, véleményformáló műfajai: hír, tudósítás, kommentár, cikk, interjú, riport, glossza, recenzió, kritika
intertextualitás
szórend: kötött és kommunikatív (szabad) szórend; aktuális tagolás: ismert és újságoló rész *(téma, réma)*
szöveg, szövegmondat, szövegegységek: bekezdés, tömb, szakasz
szövegjelentés: témahálózat, tételmondat, kulcsszó, kontextuális jelentés
szövegkapcsoló elemek: kötőszó, névmás, névelő, határozószó, előre- és visszautalás *(rámutatás, anafora, katafora, deixis),* egyeztetés a szövegben
szövegkohézió *(lineáris, globális)*
szövegtípus, szövegfajta: definíció, magyarázat, kisértekezés, értekezés, tanulmány, esszé, pályázat; ajánlás, műelemzés, értelmezés; vita, referátum, előadás; hivatalos levél, meghatalmazás, kérvény, önéletrajz

érvelés: tétel (állítás), érv, ellenérv, cáfolat; *deduktív, induktív módszer*
retorika: szónoklat, alkalmi beszéd, meggyőző szövegműfajok; szónoklat részei: bevezetés (az érdeklődés felkeltése, jóindulat megnyerése, témamegjelölés), elbeszélés, érv, bizonyítás, cáfolás, befejezés (összefoglalás, kitekintés), érzelmi betetőzés

a stílusirányzatok kifejezőeszközei
alakzatok: *ellipszis,* kötőszóhiány, ismétlődés, gondolatritmus, *oxymoron*
állandó és alkalmi stílusérték
expresszivitás, eufemizmus, evokáció, archaizálás, egyéni szóalkotás, *poétizáció*
hangszimbolika, hangutánzás, hangulatfestés, alliteráció, áthajlás, figura etimologica
metafora, *metaforizáció*
mondatstilisztikai változatok: verbális stílus, nominális stílus, körmondat
motiváltság, motiválatlanság
stílus, stíluselem, stílushatás
szóképek: metafora, hasonlat, szinesztézia, metonímia, *szinekdoché,* összetett költői kép, allegória, szimbólum

B) IRODALOM

interkulturalitás
irodalmi hagyomány, szöveghagyomány
irodalomtörténet

irodalmiság változó fogalma
mitológia, mítosz
szóbeliség, írásbeliség
könyvnyomtatás, digitális közvetítés
virtualitás
műköltészet, népköltészet, *folklór,* népiesség
színház, színházi konvenciók, a színházi hatás összetevői
tömegkultúra - bestseller, krimi, tudományos-fantasztikus irodalom
téma, motívum, vándormotívum, *archetípus, toposz*
kultusz

esztétika, filozófia, etika
érték, *esztétikai érték, történeti érték*
erkölcs, erkölcsi érték, választás, ítéletalkotás

alkotás, befogadás, megszólított, címzett, olvasat, jelentés, *jelentésrétegek, nyitott mű,* értelmezés, értékelés
katarzis, érzésvilág, érzelmi hatás, képzelet, képzettársítás, fikció

szerkezet, *kompozíció, ciklus, forma, megformáltság,* szimmetria, aszimmetria, *polifónia*
harmónia, diszharmónia, feszültség, feszültségoldás, késleltetés
cím, címadás
idő, időszemlélet, idősíkok, szimultanizmus
tér és térszemlélet
jellem, típus, hőstípus
poétizáció, stilizáltság, allegorikus és szimbolikus ábrázolásmód

művelődéstörténeti korszak, korstílus, stílusirányzat - ókori irodalom, középkor, reneszánsz, barokk, rokokó, klasszicizmus, szentimanetalizmus, romantika, realizmus, *naturalizmus*, szimbolizmus, szecesszió, avantgárd, futurizmus, expresszionizmus, szürrealizmus, modernizmus, *beat-irodalom, posztmodern*
humanizmus, reformáció
műnem, műfaj
epikai műfajok - anekdota, elbeszélés, elbeszélő költemény, *emlékirat,* eposz, komikus eposz, *fabula, históriás ének,* legenda, mese, monda, novella, regény, *széphistória, vallomás, verses regény*
regényváltozatok, regénytípusok - *családregény,* fejlődésregény, életrajzi regény, lélektani regény, próbatételes kalandregény, történelmi regény, *utópia*
epikus közlés - elbeszélő, elbeszélői nézőpont, narráció, belső monológ, cselekmény, dialógus, epizód, leírás; egyenes beszéd, függő beszéd, szabad függő beszéd, *reflexió*
drámai műfajok - tragédia, színmű, commedia del'arte, drámai költemény, analitikus dráma, epikus színház, *abszurd dráma*
dráma - dialógus, dikció, szituáció, bonyodalom, tetőpont, megoldás, prológus, epilógus, deus ex machina, helyzet és jellemkomikum
lírai műfajok - ars poetica, dal, elégia, *elégiko-óda,* himnusz, óda, episztola, jeremiád, rapszódia, epigramma
líra - költői magatartás, szerep, élménylíra, tárgyias költészet, hangulatlíra, *szerepvers,* vershelyzet, lírai én, dallamra írott vers, képvers, verstípusok: önmegszólító, idő- és értékszembesítő, létösszegző
átmeneti műfajok: napló, levél, *fiktív levél,* ballada, leíró költemény, életkép, jellemrajz
a Biblia irodalmi műfajai: *prófécia,* zsoltár, evangélium, példázatos történet, *apokalipszis*

esztétikai minőségek, hangnemek - abszurd, groteszk, komikum, tragikum, humor, irónia, gúny
paródia

ritmus, verselés, hangsúlyos verselés: időmértékes verselés, verslábak, *sorfajták, strófaképletek,* hexameter, pentameter, disztichon, szabad vers, szonett, zeneiség, rím, rímfajták, alliteráció, áthajlás

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

A vizsga részei

Középszint		**Emelt szint**	
Írásbeli vizsga	**Szóbeli vizsga**	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
240 perc	15 perc	240 perc	20 perc

100 pont	50 pont	100 pont	50 pont

A vizsgán használható segédeszközök

	Középszint		**Emelt szint**	
	Írásbeli vizsga	**Szóbeli vizsga**	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
A vizsgázó biztosítja	NINCS	NINCS	NINCS	NINCS
A vizsgabizottságot működtető intézmény biztosítja	helyesírási szótár (legalább négy példány)	irodalmi szöveggyűjtemény, kötet vagy a feladatok kidolgozásával összefüggő más nyomtatott ismerethordozó *(pl. internetes oldal nyomtatott változata, egynyelvű szótár, művelődéstörténeti térkép, képzőművészeti album)* a tételnek megfelelő részlete	helyesírási szótár (legalább négy példány)	irodalmi szöveggyűjtemény, kötet vagy a feladatok kidolgozásával összefüggő más nyomtatott ismerethordozó *(pl. internetes oldal nyomtatott változata, egynyelvű szótár, művelődéstörténeti térkép, képzőművészeti album)* a tételnek megfelelő részlete

Nyilvánosságra hozandók

	Középszint		**Emelt szint**	
	Írásbeli vizsga	**Szóbeli vizsga**	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
Anyag	NINCS	tételcímek	NINCS	tételcímek
Mikor?	NINCS	jogszabály szerint	NINCS	jogszabály szerint

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

Középszint

Írásbeli vizsga		**Szóbeli vizsga**	
240 perc		15 perc	
Feladatsor		Tételkifejtés	
I. feladatlap Szövegértési feladatsor	II. feladatlap Szövegalkotási feladat	Egy magyar nyelvi tétel kifejtése	Egy irodalmi tétel kifejtése
60 perc	180 perc		
40 pont	60 pont		
100 pont		50 pont	

Írásbeli vizsga

Általános szabályok

Az írásbeli vizsgán a vizsgázóknak egy központi feladatsort kell megoldaniuk.

A vizsgázó először az I. feladatlapot oldja meg. A vizsgázó az I. részen (60 perc) belül a rendelkezésére álló időt tetszése szerint oszthatja meg az egyes feladatok között és megoldásuk sorrendjét is meghatározhatja. A vizsgadolgozatokat a 60 perc leteltével a felügyelő tanár összegyűjti. Ezután kerülhet sor a II. feladatlap kiosztására és megoldására.

Az írásbeli vizsgafeladatok megoldásakor helyesírási szótár használható, ebből vizsgacsoportonként legalább négy példány szükséges. A szótárról a vizsgabizottságot működtető intézmény gondoskodik.

Az írásbeli feladatlap formai jellemzői

Az írásbeli vizsga szövegek megértését, illetve egy szöveg önálló megfogalmazását kívánja. Az írásbeli vizsga tehát tartalmaz egy szövegértési feladatsort, továbbá megjelöl három szövegalkotási feladatot. A szövegalkotási feladatokból egyet választ a vizsgázó. A vizsgázó az írásbeli feladatlapon jelzi a választását. Ha az elkezdett feladat helyett másikat választ, akkor az általa érvénytelennek tekintett írásművet át kell húznia.

Az írásbeli feladatlap tartalmi jellemzői

Szövegértési feladat

A szövegértési feladat szövege általában 800-1100 szó terjedelmű esszé, ismeretterjesztő céllal íródott tanulmány, publicisztikai mű egésze vagy részlete. A feladatok megoldása általában a kérdésre adott válasz szöveges kifejtése, esetenként megadott válaszvariációk közötti döntés.

A szövegértést vizsgáló kérdések - az adott szöveg tematikus, szerkezeti, nyelvi jellemzőinek megfelelően - a következőkre irányulhatnak:

- a szövegben közvetlenül megtalálható tény, adat, megállapítás azonosítása;
- a szövegbeli érv, álláspont stb. azonosítása;
- a szöveg grammatikai, stilisztikai jellemzői; ezek szövegbeli funkciója;
- a szöveg kommunikatív sajátosságai;
- a cím és a szöveg egészének viszonya;
- a szöveg egészének jelentése, jelentésrétegei;
- a szövegbeli logikai, tartalmi kapcsolatok;
- a szerzői álláspont azonosítása, értelmezése;
- a szövegbeli utalások, hivatkozások szerepe;
- a szöveg műfaji jellemzői;
- a szöveg szerkezete, a szerkesztésmód, a felépítés által közvetített jelentés.

Feladat lehet továbbá

- vázlat, tematikai háló készítése;
- önálló következtetés, álláspont megfogalmazása;
- a szöveg témájához, a szövegben megjelenített álláspontokhoz kapcsolódó önálló rövid írásmű vagy beszédmű megfogalmazása műfaji normák követésével;
- a szöveg rövid, esetleg adott szempontú vagy adott címzetteknek szóló összegzése.

A vázlatírás, illetve az összegzés által kívánt fő képességek: a kulcsszavak feltárása, a tematikus háló [„téma-réma viszony”] követése, a tételmondatok felismerése a különböző szövegegységekben, a szöveg fókuszának megértése, a témaváltás, az előre- és visszautalások követése, a kihagyások érzékelése, a szöveg részletezettségének követése, az ismert és új közlés elkülönítése.

Szövegalkotási feladat

A vizsgázó három, eltérő típusú, műfajú és témájú szövegalkotási feladatból választ egyet. A vizsgázó által választott feladat megoldásának elvárható terjedelme 500-1500 szó. A feladatok a következők:

- Érvelő fogalmazás nyelvi, irodalmi, általános kulturális, etikai, életmódbeli kérdésekről. A feladat tartalmaz egy gondolatébresztő, az érvelés tematikai hálózatára utaló szöveget, általában szövegrészletet. (E felvezető szöveg lehet kritika, esszé, publicisztikai mű, szépirodalmi mű stb. részlete. A feladat megfogalmazása nem feltételezi a felvezető szöveg egészének ismeretét.)
- Egy mű *(lírai alkotás, rövid szépprózai mű, drámarészlet, esszé)* adott szempontú elemzése, értelmező bemutatása. A feladat tartalmazza az értelmezés kiemelt szempontját, szempontjait.
- Két, három szöveg *(szépirodalmi mű, műrészlet)* adott szempontú összehasonlítása. A feladat megjelöli a szövegek összehasonlító elemzésének, értelmezésének kiemelt szempontját, szempontjait, *pl. a tematikus, a poétikai, stílusbeli összevetést.* A feladat lényeges eleme az irodalmi szövegek egymásrautaltságának hangsúlyozása, az intertextualitás, evokáció különböző példái révén.

Az írásbeli feladatlap értékelése

Szövegértési feladatok

A szövegértési feladatsor megoldásával maximum 40 pontot érhet el a vizsgázó. A szaktanár az írásbeli dolgozatot a központi javítási-értékelési útmutató alapján értékeli. A javítási-értékelési útmutató közli a szövegértési feladatok lehetséges választartományát, és jelzi, hol és mennyiben lehet azoktól eltérni, továbbá a válasz pontértékét, az adható részpontszámokat. Az értékelő az egyes feladatokra adott pontszámot, majd a szövegértési feladatsor megoldásával elért összpontszámot feltünteti a dolgozaton.

Szövegalkotási feladat

A vizsgázó által választott szövegalkotási feladat megoldását a szaktanár a javítási-értékelési útmutató alapján minősíti.

Értékelni csak az adott három téma valamelyikéről szóló dolgozatot lehet. Ha a vizsgázó egynél több (kettő vagy három) szövegalkotási feladatot old meg, és választását nem jelöli egyértelműen (nem húzza alá, melyiket választotta vagy nem húzza át a szerinte érvénytelen megoldást), akkor a javító tanárnak a vizsgadolgozatban szereplő megoldások közül sorrendben az első megoldást kell értékelnie.

A szövegalkotási feladat pontszámának megoszlása

A fogalmazási feladat megoldásával maximum 60 pontot érhet el a vizsgázó. Az elérhető 60 pont megoszlása a következő:

tartalmi minőség:	20 pont
szerkezet, felépítés:	20 pont
nyelvi minőség:	20 pont

A szövegalkotási feladatok értékelésében alkalmazott általános kritériumok

A tartalmi kifejtés minőségének általános kritériumai:

- a feladatnak, a feladatban közölt szempontoknak megfelelő kifejtés, szövegbázisú feladatokban a gondolatébresztő szövegre vonatkoztatás;
- tárgyszerűség; az állítások bizonyítása szükség esetén hivatkozással;
- problémaérzékenység; a témához való személyes viszonyulás kifejezése (pl. reflexió, állásfoglalás);
- világismeret, gondolkodási kulturáltság.

A szöveg megszerkesztettségének általános kritériumai:

- a feladatban megjelölt műfaj elemeinek való megfelelés;
- a témának, a címzettnek, a műfajnak, a tartalmi mondandónak megfelelő szerkezet kialakítása;
- koherens szövegszerkezet *(pl. térbeli és időbeli viszonyok; logikai és jelentésszintű kapcsolatok létrehozása; kulcsszavak, előre- és visszautalások, nyelvtani, jelentésbeli és pragmatikai kapcsolatok megteremtése);*
- arányosság és tagolás *(pl. a felvezetés, tárgyalás, lezárás aránya, témaváltás jelölése, bekezdések szerkesztése);*
- az adott terjedelem megtartása.

A szöveg nyelvi minőségének értékelésében alkalmazott általános kritériumok:

- a köznyelvi norma biztos ismerete;
- adekvát és változatos szóhasználat, a feladatnak és a kommunikációs helyzetnek megfelelő szókincs, hangnem, stílus;
- világos és lényegre törő, szabatos előadásmód;
- gördülékeny, érthető mondat- és szövegalkotás;
- olvasható kézírás, rendezett íráskép.

A javítási-értékelési útmutató közli a tartalomra, a szerkezetre és a nyelvi minőségre adható 20-20-20 pont megoszlását. A javítási-értékelési útmutató tartalmazza az egyes kitűzött feladatok témafüggő, címszószerűen megfogalmazott (azaz nem kifejtett) lehetséges tartalmi elemeit. Az ettől eltérő minden jó megoldás elfogadható. A javítási-értékelési útmutatóban közölt hibajelölési módok, kritériumok és pontszámok figyelembevételével a szaktanár által megállapított pontszám jelzi a vizsgázó dolgozatának tartalmi minőségét, a dolgozat felépítését, szerkezetét és nyelvi minőségét, továbbá a vizsgázó helyesírását, valamint a dolgozat írásképét.

Az értékelő tanár a dolgozaton feltünteti a szövegalkotási feladat tartalmi, szerkezeti, illetve nyelvi minőségének pontszámát, a helyesírási hibapontok összegét, továbbá a helyesírási hibapontok miatt, illetve az íráskép miatt levont vizsgapontok számát, majd a vizsgázó által az írásbeli feladatsor egészében elért összpontszámot. Az összpontszám negatív szám nem lehet. Ha a vizsgadolgozat pontszáma a levonások miatt a negatív tartományba kerülne, az összpontszámot 0-ban kell megállapítani.

Helyesírás, íráskép

A vizsgázó helyesírásának és a dolgozat írásképének értékelése a szövegértési feladatsor, valamint a szövegalkotási feladat megoldásában egységes elv szerint történik.

- Az értékelő tanár a helyesírási hibákat aláhúzza, jelöli, mind a szövegértési, mind a szövegalkotási feladat megoldásában, majd a javítási-értékelési útmutatóban feltüntetett módon kialakítja a vizsgázó helyesírási hibáinak összpontszámát.
- A helyesírási hibák miatt összesen 15 vizsgapont vonható le az összteljesítményből.
- Az íráskép rendezetlensége, illetve a nehezen olvasható kézírás miatt összesen 3 vizsgapont vonható le az összteljesítményből.

Szóbeli vizsga

A középszintű szóbeli vizsga tételsorának összeállításáról a vizsgabizottságot működtető intézmény gondoskodik.

A tétellapon megjelölt feladatot a vizsgázónak önállóan kell kifejtenie. Közbekérdezni csak akkor lehet, ha a vizsgázó teljesen helytelen úton indult el vagy nyilvánvaló, hogy elakadt. (Ez esetben segítő kérdést lehet feltenni, amennyiben az még a felelési időbe belefér.)

A szóbeli vizsgán egy irodalmi és egy magyar nyelvi tételt fejt ki a vizsgázó. Az egyes tételekhez egy-egy feladat tartozik.

A magyar nyelv és irodalom tételsor összességében legalább 20, legfeljebb 25 magyar nyelvi és legalább 20, legfeljebb 25 irodalmi tételből áll. A magyar nyelvi és az irodalmi tételek egymástól elkülönülő tételsorokat alkotnak.

A magyar nyelvi és az irodalmi tételsor legalább 30%-át (20 tétel esetén 6 tételt) az előző vizsgáztatási időszakhoz képest módosítani kell.

A vizsgázó a következő segédeszközöket használhatja a felkészüléshez és a tételkifejtéshez: irodalmi szöveggyűjtemény, kötet vagy a feladatok kidolgozásával összefüggő más nyomtatott ismerethordozó (pl. internetes oldal nyomtatott változata, egynyelvű szótár, művelődéstörténeti térkép, képzőművészeti album) a tételnek megfelelő részlete. A tételsornak megfelelő segédeszközöket a vizsgabizottságot működtető intézmény biztosítja.

A szóbeli tételsor tartalmi és formai jellemzői

Magyar nyelvi tételsor

A tételsort a részletes vizsgakövetelmény Magyar nyelv című fejezetében foglaltak alapján állítja össze a szaktanár. A magyar nyelvi tételek a részletes követelmények következő témáira, illetve a vizsgáztató tanár által kiválasztott altémáira épülnek: Ember és nyelv, Kommunikáció, A magyar nyelv története, Nyelv és társadalom, A nyelvi szintek, A szöveg, A retorika alapjai, Stílus és jelentés. A tételsort úgy kell összeállítani, hogy a jelzett témák mindegyikéhez legalább két tétel tartozzék. További szóbeli tételek kijelöléséről - ide értve a húszon felüli tételszámot is - a szaktanár dönt.

Irodalom tételsor

A tételsort a részletes vizsgakövetelmény Irodalom című fejezetében foglaltak, a Szerzők, művek, illetve az Értelmezési szintek, megközelítések témáinak lehetséges kombinációiból állítja össze a szaktanár. A Szerzők, művek témáiból összeállított tételek bármelyike meríthet az Értelmezési szintek, megközelítések szempontjaiból, illetve értelemszerűen tartalmazhatja az iskola helyi tantervében szereplő művet, műveket.

A tematikai arányok a következők:

Szerzők, művek	**Tételek száma**
Életművek	6
Portrék	4
Látásmódok	3
A kortárs irodalomból	1
Világirodalom	2
Színház- és drámatörténet	2
Az irodalom határterületei	1
Interkulturális megközelítések és regionális kultúra	1
Összesen	20

További szóbeli tételek esetleges kijelöléséről a vizsgáztató szaktanár dönt.

A magyar nyelvi tétel

A témának, illetve a tételnek megfelelő feladatot bevezeti egy megállapítás, idézet, nyomtatott vagy elektronikus dokumentum *(pl. űrlap, használati utasítás, újságoldal, kép, ábra, térkép, internetes oldal, egynyelvű szótár részlete)*.

A tételben kitűzött feladat az idézet, illetve a mellékelt dokumentum adott szempontú elemzése, értelmezése, a szempontban megfogalmazott nyelvi probléma, jelenség, szabály bemutatása, kifejtése, fogalom értelmezése, érvek megfogalmazása, a feladatban adott műfajnak megfelelő előadása stb.

Irodalom tétel

A témának, illetve a tételnek megfelelő feladat tartalmazhat egy felvezető nyomtatott vagy elektronikus dokumentumot *(pl. szépirodalmi idézetet, értekező próza, esszé rövid részletét, illusztrációt, képzőművészeti alkotást, színpadképet, filmképet, ábrát, térképet stb.),* majd közli a kifejtendő vizsgakérdést, annak kiemelt szempontját, esetleg megjelöli a vizsgakérdésnek, illetve a kitűzött szempontnak megfelelő konkrét szerzőt és

művet vagy szerzőket és műveket. A kiemelt szempont lehet például bármely műfaji, tematikus, stíluskorszakbeli, poétikai, esztétikai, etikai kérdés. Ha a feladat lehetővé teszi, a vizsgázó választ a megjelölt szerzők vagy művek közül.

A tételsorból a tételcímeket a jogszabályban meghatározott időben és módon nyilvánosságra kell hozni. Az egyes tételekhez tartozó feladatok csak a vizsgán ismerhetőek meg.

A szóbeli vizsgarész értékelése

A szóbeli vizsgateljesítmény maximális pontértéke 50 pont. A vizsgázó a feleletére a magyar nyelvi és az irodalmi tétel kifejtésének tartalmát és előadásmódját értékelő pontszámot kap. A vizsgateljesítmény értékelése a következő általános értékelési kritériumok alkalmazásával történik:

TARTALOM
25 pont

- Nyelvtani, irodalmi, kulturális tájékozottság
- Tárgyi tudás
- Gondolatgazdagság
- Rendszerezés

ELŐADÁSMÓD
25 pont

- Világos, tagolt szöveg- és mondatszerkesztés
- Lényegkiemelés
- Logikus érvelés
- Megfelelő szóhasználat
- Érthető előadásmód

A BESZÉDMŰ (A MAGYAR NYELVI ÉS AZ IRODALOM FELELET EGYÜTTESEN) 50 pont

TARTALMI MINŐSÉG

Elérhető pontszám: 25 pont

Teljesítménytartomány: 25-20 pont

A vizsgázó a tételének megfelelő (átfogó) összefüggések, gondolatok, megállapítások önálló közlésével bizonyítja, hogy jól érti és ismeri a tétel témáját (összefüggéseit, fő kérdéseit). Megfogalmazza a tétel kívánta értékelő véleményét. Nyelvi, irodalmi ismereteit meggyőzően alkalmazza, kifejtését releváns példákkal támasztja alá. A feladat megoldása minden lényeges elemében meggyőző.

Teljesítménytartomány: 19-10 pont

A tétel kifejtése lényegében önálló, a főbb megállapítások lényegében helytállóak. A tétel kifejtése rendszerezésre törekvő, de néhány tartalmi elem bizonytalan, esetleg hiányos. A felelet kifejezi a felelő témával kapcsolatos véleményét. Előfordulhat némi felületesség, túlzott általánosítás, irreleváns narráció.

Teljesítménytartomány: 9-1 pont

A vizsgázó a tétel témáját nem ismeri kielégítően, de rendelkezik a feladatmegoldáshoz tartozó összefüggések, tények, művek, fogalmak töredékes ismeretével. A felelethez szükséges a kérdező tanár segítsége.

ELŐADÁSMÓD

Elérhető pontszám: 25 pont

Teljesítménytartomány: 25-20 pont

Az előadásmód önálló, folyamatos, érthető. A felelet gondolati íve rendezett, átlátható. Az érvelés, kifejtés szerkezete meggyőző; a vizsgázó elkerüli a lényegtelen elemeket, kitérőket. Fogalomhasználata világos, pontos, szókincse gazdag, egészében megfelel a téma és a vizsgahelyzet nyelvi, stiláris regiszterének.

Teljesítménytartomány: 19-10 pont

A tétel kifejtése, a mondandó elrendezése, gondolati íve általában átlátható. Az előadásmód esetleg néhol akadozó, körülményes. Fogalomhasználata, szókincse a témának megfelelő, csak néhány kisebb nyelvi, stilisztikai, mondatszerkesztési hiba fordulhat elő benne.

Teljesítménytartomány: 9-1 pont

A felelet gondolatmenete nem vagy kevéssé azonosítható. A felelet nem eléggé folyamatos, érvelése bizonytalan, kevéssé elfogadható. A nyelvi, stilisztikai kifejezésmódja nem igényes (pl. bizonytalan mondatszerkesztés, szegényes szókincs).

EMELT SZINTŰ VIZSGA

Emelt szint

Írásbeli vizsga		**Szóbeli vizsga**	
240 perc		20 perc	
Feladatsor		Tételkifejtés	
Nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor	Szövegalkotási feladatok	Egy magyar nyelvi tétel kifejtése	Egy irodalmi tétel kifejtése
40 pont	60 pont		
100 pont		50 pont	

Írásbeli vizsga

Általános szabályok

Az írásbeli vizsgán a vizsgázóknak egy központi feladatsort kell megoldaniuk.

A vizsgázó a rendelkezésére álló időt tetszése szerint oszthatja meg, és a feladatok megoldásának sorrendjét is meghatározhatja.

Az írásbeli vizsgafeladatok megoldásakor helyesírási szótár használható, amelyből vizsgacsoportonként legalább négy példány szükséges. A példányokról a vizsgabizottságot működtető intézmény gondoskodik.

Az írásbeli feladatlap tartalmi és formai jellemzői

Az írásbeli vizsga nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsorból és három különböző szövegalkotási feladatból tevődik össze.

Nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor

A nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor egy alkotáshoz (lírai műhöz, szépprózai alkotáshoz, illetve részletéhez, esszéhez, értekező prózához vagy annak részletéhez, egy drámához vagy annak részletéhez) kapcsolódik.

A feladatsor nyelvi és irodalmi ismeretek alkalmazását, fogalmak felismerését, azonosítását, definícióját tartalmazhatja, különböző történeti, műfaji, tematikus, motivikus összefüggések feltárására irányulhat, továbbá tartalmazhat a vizsgálandó szöveg nyelvi, grammatikai, retorikai, stilisztikai, szövegtani, helyesírási jellemzőire irányuló kérdéseket.

A nyelvi, illetve irodalmi műveltséget vizsgáló kérdések aránya hozzávetőlegesen 40-60%.

Szövegalkotási feladatok

A három szövegalkotási feladat különböző témáról, adott szempontú és műfajú önálló szöveg alkotását írja elő.

A szövegalkotási feladatok a következők:

- Egy adott mű vagy irodalmi, kulturális, esztétikai, bölcseleti, etikai kérdés értelmezése, értékelése adott terjedelemben.
- Érvelő szöveg megfogalmazása: reflektálás egy jelenségre (*pl. kor-, kulturális, közéleti*).
- Egy gyakorlati szövegfajta megalkotása *(pl. vitaindító, hozzászólás, kérvény),* esetenként adott címzetteknek, megjelölt kommunikációs helyzetben, illetve adott műfajban.

A feladatok bármelyike lehet szövegbázisú *(pl. irodalmi művet közlő, az esszé, a kifejtés, értékelő érvelés alapjául szolgáló rövid felvezető idézetet tartalmazó)* vagy szövegbázis nélküli.

Az írásbeli feladatlap értékelése

A központi javítási-értékelési útmutató tartalmazza az egyes feladatokra adható pontok megoszlását. A javítási-értékelési útmutató címszavakban közli a megoldás lehetséges tartalmi elemeit. Az ettől eltérő minden jó megoldás is elfogadható. A vizsgázó teljesítményének értékelését nem befolyásolhatja sem az, ha az értékelők személyes értékítélete eltér a feladatban tárgyalt probléma, kérdés, jelenség általánosnak tekinthető megítélésétől, sem az, ha a vizsgázó véleménye eltér az általánosnak tekinthető megközelítéstől.

Az értékelő a dolgozaton feltünteti a nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsorral és a szövegalkotási feladatok megoldásával elért pontszámot, a helyesírási hibapontok összegét, továbbá a helyesírási hibapontok miatt, illetve az íráskép miatt levont vizsgapontok számát, majd a vizsgázó által az írásbeli feladat egészében elért összpontszámot. Az összpontszám negatív szám nem lehet. Ha a vizsgadolgozat pontszáma a levonások miatt a negatív tartományba kerülne, az összpontszámot 0-ban kell megállapítani.

Nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor

A nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor értékelése központi javítási-értékelési útmutató alapján történik. A feladatsor maximális pontértéke 40 pont. Az elfogadható válaszok tartományát, valamint az adható

részpontokat a javítási-értékelési útmutató közli. Az értékelő a dolgozaton feltünteti a vizsgázó által elért részpontszámokat, valamint a feladatsor megoldásával elért összpontszámot.

Szövegalkotási feladatok

Az értékelő a javítási-értékelési útmutató alapján minősíti a vizsgázó teljesítményét, majd feltünteti a dolgozaton az egyes szövegalkotási feladatok megoldásával elért pontszámot.

A feladattípusok pontértéke a következő:

- Egy adott mű vagy irodalmi, kulturális, esztétikai, bölcseleti, etikai kérdés értelmezése, értékelése adott terjedelemben: 25 pont
- Érvelő szöveg megfogalmazása: reflektálás egy jelenségre: 20 pont
- Egy gyakorlati szövegfajta megalkotása *(pl. vitaindító, hozzászólás, kérvény),* esetenként adott címzetteknek, megjelölt kommunikációs helyzetben, illetve adott műfajban: 15 pont

A megoldás minőségének elbírálásában a következő általános kritériumok érvényesülnek

A tartalmi kifejtés minőségének általános kritériumai:

- a feladat értelmezése, kifejtése; szövegbázisú feladatokban a gondolatébresztő szövegre vonatkoztatás;
- nyelvi és irodalmi műveltség, tájékozottság, indokolt hivatkozás, idézés;
- tárgyszerűség; az állítások bizonyítása;
- problémaérzékenység; a témához való személyes viszonyulás kifejezése (pl. reflexió, állásfoglalás);
- világismeret, gondolkodási kulturáltság.

A szöveg megszerkesztettségének általános kritériumai:

- a feladatban megjelölt műfaj elemeinek való megfelelés;
- a témának, a címzettnek, a műfajnak, a tartalmi mondandónak megfelelő szerkezet kialakítása;
- koherens szövegszerkezet *(pl. térbeli és időbeli viszonyok; logikai és jelentésszintű kapcsolatok létrehozása; kulcsszavak, előre- és visszautalások, nyelvtani, jelentésbeli és pragmatikai kapcsolatok megteremtése);*
- arányosság és tagolás *(pl. a felvezetés, tárgyalás, lezárás aránya; a témaváltás jelölése, bekezdések szerkesztése);*
- az adott terjedelem megtartása.

A szöveg nyelvi minőségének értékelésében alkalmazott általános kritériumok:

- a köznyelvi norma biztos ismerete;
- adekvát és változatos szóhasználat, a feladatnak és a kommunikációs helyzetnek megfelelő szókincs, hangnem, stílus;
- világos és lényegre törő, szabatos előadásmód;
- gördülékeny, érthető, mondat- és szövegalkotás;
- olvasható kézírás, rendezett íráskép.

Helyesírás, íráskép

A helyesírás értékelése a központi javítási-értékelési útmutató szerint történik. Az értékelő a helyesírási hibákat aláhúzza, jelöli, mind a nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsorban, mind a szövegalkotási feladat megoldásában, majd a javítási-értékelési útmutatóban feltüntetett módon kialakítja a vizsgázó helyesírási hibáinak összpontszámát.

- A helyesírási hibák miatt összesen 15 vizsgapont vonható le az összteljesítményből.
- Az íráskép rendezetlensége, illetve a nehezen olvasható kézírás miatt összesen 3 vizsgapont vonható le az összteljesítményből.

Szóbeli vizsga

Az emelt szintű szóbeli vizsga központi tételsor alapján zajlik.

A tétellapon megjelölt feladatot a vizsgázónak önállóan kell kifejtenie. Közbekérdezni csak akkor lehet, ha a vizsgázó teljesen helytelen úton indult el vagy nyilvánvaló, hogy elakadt. (Ez esetben segítő kérdést lehet feltenni, amennyiben az még a felelési időbe belefér.)

A szóbeli vizsga egy magyar nyelvi és egy irodalmi témához megfogalmazott tétel kifejtése.

A meghirdetett magyar nyelv és irodalom tételsor összességében legalább 20 magyar nyelvi és 20 irodalmi tételből áll. A magyar nyelvi és az irodalmi tételek egymástól elkülönülő tételsorokat alkotnak.

A vizsgázó a következő segédeszközöket használhatja a felkészüléshez és a tételkifejtéshez: irodalmi szöveggyűjtemény, kötet vagy a feladatok kidolgozásával összefüggő más nyomtatott ismerethordozó (pl. internetes oldal nyomtatott változata, egynyelvű szótár, művelődéstörténeti térkép, képzőművészeti album) a tételnek megfelelő részlete. A tételsornak megfelelő segédeszközöket a vizsgabizottságot működtető intézmény biztosítja.

A szóbeli tételsor tartalmi és formai jellemzői

Magyar nyelvi tételsor

A tételsor a részletes vizsgakövetelmények Magyar nyelv című fejezete nyolc témájának mindegyikéből legalább 2 tételt tartalmaz. Az egyes tételekhez egy-egy feladat tartozik, a feladatok vizsganaponként változhatnak.

Irodalmi tételsor

A tételsor a részletes vizsgakövetelmények Szerzők, művek, valamint az Értelmezési szintek, megközelítések témáinak lehetséges kombinációiból tartalmaz legalább 20 tételt. Minden tételhez egy feladat tartozik, a feladatok vizsganaponként változhatnak.

A tematikai arányok a következők:

Szerzők, művek	Tételek száma
Életművek	6
Portrék	4
Látásmódok	3
A kortárs irodalomból	2
Világirodalom	2
Színház- és drámatörténet	2
Az irodalom határterületei	1
Összesen	20

A magyar nyelvi tétel

A témának, illetve a tételnek megfelelő feladatot bevezeti egy megállapítás, idézet, nyomtatott vagy elektronikus dokumentum (pl. űrlap, használati utasítás, újságoldal, kép, ábra, térkép, internetes oldal, egynyelvű szótár részlete).

A feladat az idézet, illetve a mellékelt dokumentum adott szempontú elemzése, értelmezése, a szempontban megfogalmazott nyelvi probléma, jelenség, szabály bemutatása, kifejtése, fogalom értelmezése, érvek megfogalmazása, a feladatban megjelölt műfaj előadása stb.

Irodalom tétel

A témának, illetve a tételnek megfelelő feladat tartalmaz egy felvezető nyomtatott vagy elektronikus dokumentumot (pl. szépirodalmi idézetet, értekező próza, esszé rövid részletét, illusztrációt, képzőművészeti alkotást, színpadképet, filmképet, ábrát, térképet stb.), majd közli a kifejtendő vizsgakérdést, annak kiemelt szempontját, esetleg megjelöli a vizsgakérdésnek, illetve a kitűzött szempontnak megfelelő konkrét szerzőt és művet vagy szerzőket és műveket. A kiemelt szempont lehet bármely poétikai, irodalomtörténeti, stíluskorszakbeli, esztétikai, etikai kérdés, valamely életprobléma, motívum, a műre, a szerzői életpályára jellemző sajátosság. Bizonyos tételek a szerzők és az elemzendő művek körét a vizsgázó személyes választására bízzák. E tételeket a nyilvánosságra hozott tételsor jelzi. A vizsgázó a szóbeli vizsgára magával viszi, és a bizottság kérésére bemutatja azt az olvasmánylistát, amely az e tételek körében általa választott művek jegyzékét tartalmazza.

A tételsorból a tételcímeket a jogszabályban meghatározott időben és módon nyilvánosságra kell hozni. A tételekhez tartozó feladatok nem nyilvánosak.

A szóbeli vizsgarész értékelése

A szóbeli vizsgateljesítmény maximális pontértéke 50 pont. A vizsgázó a feleletére a magyar nyelvi és az irodalmi tétel kifejtésének tartalmát és előadásmódját értékelő pontszámot kap. A vizsgateljesítmény értékelése a következő általános értékelési kritériumok alkalmazásával történik:

TARTALOM	**ELŐADÁSMÓD**
25 pont	**25 pont**
- Nyelvtani, irodalmi, kulturális tájékozottság	- Világos, tagolt szöveg- és mondatszerkesztés
- Tárgyi tudás	- Lényegkiemelés
- Gondolatgazdagság	- Logikus érvelés
- Rendszerezés	- Megfelelő szóhasználat
	- Érthető előadásmód

A BESZÉDMŰ (A MAGYAR NYELVI ÉS AZ IRODALOM FELELET EGYÜTTESEN) 50 pont

TARTALMI MINŐSÉG

Elérhető pontszám: 25 pont

Teljesítménytartomány: 25-20 pont
A vizsgázó a tételének megfelelő (átfogó) összefüggések, gondolatok, megállapítások önálló közlésével bizonyítja, hogy jól érti és ismeri a tétel témáját (összefüggéseit, fő kérdéseit). Megfogalmazza a tétel kívánta értékelő véleményét. Nyelvi, irodalmi ismereteit meggyőzően alkalmazza, kifejtését releváns példákkal támasztja alá. A feladat megoldása minden lényeges elemében meggyőző.

Teljesítménytartomány: 19-10 pont
A tétel kifejtése lényegében önálló, a főbb megállapítások lényegében helytállóak. A tétel kifejtése rendszerezésre törekvő, de néhány tartalmi elem bizonytalan, esetleg hiányos. A felelet kifejezi a felelő témával kapcsolatos véleményét. Előfordulhat némi felületesség, túlzott általánosítás, irreleváns narráció.

Teljesítménytartomány: 9-1 pont
A vizsgázó a tétel témáját nem ismeri kielégítően, de rendelkezik a feladatmegoldáshoz tartozó összefüggések, tények, művek, fogalmak töredékes ismeretével. A felelethez szükséges a kérdező tanár segítsége.

ELŐADÁSMÓD

Elérhető pontszám: 25 pont

Teljesítménytartomány: 25-20 pont
Az előadásmód önálló, folyamatos, érthető. A felelet gondolati íve rendezett, átlátható. Az érvelés, kifejtés szerkezete meggyőző; a vizsgázó elkerüli a lényegtelen elemeket, kitérőket. Fogalomhasználata világos, pontos, szókincse gazdag, egészében megfelel a téma és a vizsgahelyzet nyelvi, stiláris regiszterének.

Teljesítménytartomány: 19-10 pont
A tétel kifejtése, a mondandó elrendezése, gondolati íve általában átlátható. Az előadásmód esetleg néhol akadozó, körülményes. Fogalomhasználata, szókincse a témának megfelelő, csak néhány kisebb nyelvi, stilisztikai, mondatszerkesztési hiba fordulhat elő benne.

Teljesítménytartomány: 9-1 pont
A felelet gondolatmenete nem vagy kevéssé azonosítható. A felelet nem eléggé folyamatos, érvelése bizonytalan, kevéssé elfogadható. A nyelvi, stilisztikai kifejezésmódja nem igényes (pl. bizonytalan mondatszerkesztés, szegényes szókincs).

MATEMATIKA

I. RÉSZLETES ÉRETTSÉGIVIZSGA-KÖVETELMÉNY

Az érettségi követelményeit két szinten határozzuk meg:

középszinten a mai társadalomban tájékozódni és alkotni tudó ember matematikai ismereteit kell megkövetelni, ami elsősorban a matematikai fogalmak, tételek gyakorlati helyzetekben való ismeretét és alkalmazását jelenti;

az *emelt szint* tartalmazza a középszint követelményeit, de az azonos módon megfogalmazott követelmények körében az emelt szinten nehezebb, több ötletet igénylő feladatok szerepelnek. Ezen túlmenően az emelt szint követelményei között speciális anyagrészek is találhatók, mivel emelt szinten elsősorban a felsőoktatásban matematikát használó, illetve tanuló diákok felkészítése történik.

A) KOMPETENCIÁK

Gondolkodási módszerek, halmazok, logika, kombinatorika, gráfok

- Legyen képes a tanuló adott szövegben rejlő matematikai problémákat észrevenni, szükség esetén matematikai modellt alkotni, a modell alapján számításokat végezni, és a kapott eredményeket értelmezni.
- Legyen képes kijelentéseket szabatosan megfogalmazni, azokat összekapcsolni, kijelentések igazságtartalmát megállapítani.
- Lássa az eltéréseket, illetve a kapcsolatokat a matematikai és a mindennapi nyelv között.
- A matematika minden területén és más tantárgyakban is tudja alkalmazni a halmaz fogalmát, illetve a halmazműveleteket.
- Legyen jártas alapvető kombinatorikus gondolatmenetek alkalmazásában, s legyen képes ennek segítségével gyakorlati sorbarendezési és kiválasztási feladatok megoldására.
- Ismerje a gráfok jelentőségét, sokoldalú felhasználhatóságuk néhány területét, és legyen képes további felhasználási lehetőségek felismerésére a gyakorlati életben és más tudományágakban.
- Az *emelt szinten* érettségiző diák ismerje a halmazelmélet alapvető szerepét a mai matematika felépítésében.

Számelmélet, algebra

- Legyen képes a tanuló betűs kifejezések értelmezésére, ismerje fel használatuk szükségességét, tudja azokat kezelni, lássa, hogy mi van a „betűk mögött”.
- Ismerje az egyenlet és az egyenlőtlenség fogalmát, megoldási módszereit (pl. algebrai, grafikus, közelítő).
- Legyen képes egy adott probléma megoldására felírni egyenleteket, egyenletrendszereket, egyenlőtlenségeket, egyenlőtlenség-rendszereket.
- Tudja az eredményeket előre megbecsülni, állapítsa meg, hogy a kapott eredmény reális-e.
- Az *emelt szinten* érettségiző diáknak legyen jártassága az összetettebb algebrai átalakításokat igénylő feladatok megoldásában is.

Függvények, az analízis elemei

- Legyen képes a tanuló a körülötte levő világ egyszerűbb összefüggéseinek függvényszerű megjelenítésére, ezek elemzéséből tudjon következtetni valóságos jelenségek várható lefolyására.
- Legyen képes a változó mennyiségek közötti kapcsolat felismerésére, a függés értelmezésére. Értse, hogy a függvény matematikai fogalom, két halmaz elemeinek egymáshoz rendelése. Ismerje fel a hozzárendelés formáját, elemezze a halmazok közötti kapcsolatokat.
- Lássa, hogy a sorozat diszkrét folyamatok megjelenítésére alkalmas matematikai eszköz, a pozitív egész számok halmazán értelmezett függvény. Ismerje a számtani és mértani sorozatot.
- Az *emelt szinten* érettségiző diák ismerje az analízis néhány alapelemét, amelyekre más szaktudományokban is (pl. fizika) szüksége lehet. Ezek segítségével tudjon függvényvizsgálatokat végezni, szélsőértéket, görbe alatti területet számolni.

Geometria, koordinátageometria, trigonometria

- Tudjon a tanuló síkban, illetve térben tájékozódni, térbeli viszonyokat elképzelni, tudja a háromdimenziós valóságot - alkalmas síkmetszetekkel - két dimenzióban vizsgálni.
- Vegye észre a szimmetriákat, tudja ezek egyszerűsítő hatásait problémák megfogalmazásában, bizonyításokban, számításokban kihasználni.
- Tudjon a feladatok megoldásához megfelelő ábrát készíteni.
- Tudjon mérni és számolni hosszúságot, területet, felszínt, térfogatot, legyen tisztában a mérési pontosság fogalmával.
- Ismerje a geometria szerepét a műszaki életben és bizonyos képzőművészeti alkotásokban.
- Az *emelt szinten* érettségiző diák tudja szabatosan megfogalmazni a geometriai bizonyítások gondolatmenetét.

Valószínűség-számítás, statisztika

- Értse a tanuló a statisztikai kijelentések és gondolatmenetek sajátos természetét.
- Ismerje a statisztikai állítások igazolására felhasználható adatok gyűjtésének lehetséges formáit, és legyen jártas a kapott adatok áttekinthető szemléltetésében, különböző statisztikai mutatókkal való jellemzésében.
- Az *emelt szinten* érettségiző diák tudjon egyszerűbb véletlenszerű jelenségeket modellezni és a valószínűségi modellben számításokat végezni.
- *Emelt szinten* ismerje a véletlen szerepét egyszerű statisztikai mintavételi eljárásokban.

B) VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

1. Gondolkodási módszerek, halmazok, logika, kombinatorika, gráfok

E témakört (különösen a gondolkodási módszereket, a halmazokat és a matematikai logikát) elsősorban nem önállóan számon kérhető ismeretanyagként kell elképzelni, hanem olyan szemléletformáló, a matematikaoktatás egészét átszövő módszerek, illetve eszközök összességeként, amely szinte teljes egészében megjelenik minden további témakörben is.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
1.1. Halmazok	**Ismerje és használja a halmazok megadásának különböző módjait, a halmaz elemének fogalmát.** Definiálja és alkalmazza gyakorlati és matematikai feladatokban a következő fogalmakat: halmazok egyenlősége, részhalmaz, üres halmaz, véges és végtelen halmaz, komplementer halmaz.	
1.1.1. Halmazműveletek	Ismerje és alkalmazza gyakorlati és matematikai feladatokban a következő műveleteket: egyesítés, metszet, különbség. Tudjon koordináta-rendszerben ábrázolni egyszerűbb ponthalmazokat.	
1.1.2. Számosság, részhalmazok	Véges halmazok elemeinek száma.	Ismerjen példát véges, megszámlálhatóan végtelen és nem megszámlálhatóan végtelen halmazra.
1.2. Matematikai logika	**Tudjon egyszerű matematikai szövegeket értelmezni.** Ismerje és alkalmazza megfelelően a kijelentés (állítás, ítélet) fogalmát. Értse és egyszerű feladatokban alkalmazza az állítás tagadása műveletet.	**Alkalmazza tudatosan a nyelv logikai elemeit.**

	Ismerje az „és”, a „(megengedő) vagy” logikai jelentését, tudja használni és összekapcsolni azokat a halmazműveletekkel. Értse és használja helyesen az implikációt és az ekvivalenciát. Használja helyesen a „minden”, „van olyan” kvantorokat.	
1.2.1. Fogalmak, tételek és bizonyítások a matematikában	Tudjon definíciókat, tételeket pontosan megfogalmazni.	Ismerje az alábbi bizonyítási típusokat és tudjon példát mondani alkalmazásukra: direkt és indirekt bizonyítás, skatulyaelv.
	Használja és alkalmazza feladatokban helyesen a „szükséges”, az „elégséges” és a „szükséges és elégséges” feltétel fogalmát.	Tudja megfogalmazni konkrét esetekben tételek megfordítását.
1.3. Kombinatorika	**Tudjon egyszerű sorbarendezési, kiválasztási és egyéb kombinatorikai feladatokat megoldani.**	**Ismerje, bizonyítsa és alkalmazza a permutációk, variációk (ismétlés nélkül és ismétléssel), kombinációk (ismétlés nélkül) kiszámítására vonatkozó képleteket.**
	Tudja kiszámolni a binomiális együtthatókat.	Ismerje és alkalmazza a binomiális tételt.
1.4. Gráfok	**Tudjon konkrét szituációkat szemléltetni, és egyszerű feladatokat megoldani gráfok segítségével.**	**Definiálja a következő fogalmakat: pont, él, fok, út, kör, összefüggő gráf, fa.** **Ismerje az egyszerű gráf pontjainak foka és éleinek száma, valamint a fa pontjai és élei száma közötti összefüggést.**

2. Számelmélet, algebra

Az algebra tanításának egyik fő célja annak felfedeztetése és megértetése, hogy egymástól távol állónak tűnő problémák ugyanazon matematikai, algebrai struktúrával rendelkeznek, ezért megoldásuk során hasonló eljárásokat, gondolatmeneteket alkalmazhatunk, s leírásuk formálisan azonos módon történik. (Például különböző témakörökből vett másodfokú egyenletre vezető feladatok.)

Fontos a számolás során megismert műveleti szabályok absztrahálása, a jártasság megszerzése a betűkifejezésekkel végzett műveletekben. Meg kell mutatni a számfogalom bővítésének szükségességét és folyamatát. El kell juttatni a tanulókat a permanencia-elv fontosságának felismeréséhez.

TÉMÁK	**VIZSGASZINTEK**	
	Középszint	**Emelt szint**
2.1. Alapműveletek	**Tudjon alapműveleteket biztonságosan elvégezni (zsebszámológéppel is).**	
	Ismerje és használja feladatokban az alapműveletek műveleti azonosságait (kommutativitás, asszociativitás, disztributivitás).	
2.2. A természetes	**Ismerje, tudja definiálni és alkalmazni**	

számok halmaza, számelméleti ismeretek	**az oszthatósági alapfogalmakat (osztó, többszörös, prímszám, összetett szám).**	
	Tudjon természetes számokat prímtényezőkre bontani, tudja adott számok legnagyobb közös osztóját és legkisebb közös többszörösét kiszámítani; tudja mindezeket egyszerű szöveges (gyakorlati) feladatok megoldásában alkalmazni.	
	Definiálja és alkalmazza feladatokban a relatív prímszámokat.	
	Tudja a számelmélet alaptételét alkalmazni feladatokban.	Tudja pontosan megfogalmazni a számelmélet alaptételét.
2.2.1. Oszthatóság	Ismerje a 10 hatványaira, illetve a 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9 számokra vonatkozó oszthatósági szabályokat, tudjon egyszerű oszthatósági feladatokat megoldani.	Oszthatósági feladatok.
2.2.2. Számrendszerek	Tudjon más számrendszerek létezéséről.	
	Tudja a számokat átírni 10-es alapú számrendszerből 2 alapú számrendszerbe és viszont.	Tudja a számokat átírni 10-es alapú számrendszerből n alapú számrendszerbe és viszont.
	Helyiértékes írásmód.	
2.3. Racionális és irracionális számok	**Tudja definiálni a racionális számot és ismerje az irracionális szám fogalmát.**	**Bizonyítsa, hogy √2 irracionális szám.**
	Adott n (n∈N) esetén tudja eldönteni, hogy √n irracionális szám-e.	
2.4. Valós számok	**Ismerje a valós számkör felépítését (N, Z, Q, Q^*, R), valamint a valós számok és a számegyenes kapcsolatát.**	**Tudja, hogy mit értünk adott műveletekre zárt számhalmazokon.**
	Tudjon ábrázolni számokat a számegyenesen.	
	Tudja az abszolútérték definícióját.	
	Ismerje adott szám normálalakjának felírási módját, tudjon számolni a normálalakkal.	
2.5. Hatvány, gyök, logaritmus	**A hatványozás értelmezése racionális kitevő esetén.**	**Permanencia elv.**
		Irracionális kitevőjű hatvány értelmezése szemléletesen.
	Ismerje és használja a hatványozás azonosságait.	Bizonyítsa a hatványozás azonosságait egész kitevő esetén.
	Definiálja és használja az $\sqrt[n]{a}$ fogalmát.	
	Ismerje és alkalmazza a négyzetgyökvonás azonosságait.	Bizonyítsa a négyzetgyökvonás azonosságait.

	Definiálja és használja feladatok megoldásában a logaritmus fogalmát, valamint a logaritmus azonosságait. Tudjon áttérni más alapú logaritmusra.	Bizonyítsa a logaritmus azonosságait.
2.6. Betűkifejezések	**Ismerje a polinom fokszámát, fokszám szerint rendezett alakját.**	
2.6.1. Nevezetes azonosságok	Tudja alkalmazni feladatokban a következő kifejezések kifejtését, illetve szorzattá alakítását: $(a + b)^2$; $(a - b)^2$; $(a + b)^3$; $(a - b)^3$; $a^2 - b^2$; $a^3 - b^3$;	Tudja alkalmazni feladatokban az a^n-b^n, illetve az $a^{2m+1} + b^{2m+1}$ kifejezés szorzattá alakítását.
	Tudjon algebrai kifejezésekkel egyszerű műveleteket végrehajtani, algebrai kifejezéseket egyszerűbb alakra hozni (összevonás, szorzás, osztás, szorzattá alakítás kiemeléssel, nevezetes azonosságok alkalmazása).	
2.7. Arányosság	**Tudja az egyenes és a fordított arányosság definícióját és grafikus ábrázolásukat.**	
	Tudjon arányossági feladatokat megoldani.	
2.7.1. Százalékszámítás	Százalékszámítással kapcsolatos feladatok megoldása.	
2.8. Egyenletek, egyenletrendszerek, egyenlőtlenségek, egyenlőtlenség-rendszerek	**Ismerje az alaphalmaz és a megoldáshalmaz fogalmát. Alkalmazza a különböző egyenletmegoldási módszereket: mérlegelv, grafikus megoldás, ekvivalens átalakítások, következményegyenletre vezető átalakítások, új ismeretlen bevezetése stb.**	
2.8.1. Algebrai egyenletek, egyenletrendszerek Elsőfokú egyenletek, egyenletrendszerek	Tudjon elsőfokú, egyismeretlenes egyenleteket megoldani. Kétismeretlenes elsőfokú egyenletrendszer megoldása.	Tudjon paraméteres elsőfokú egyenleteket megoldani. Két- és háromismeretlenes elsőfokú egyenletrendszerek megoldása.
	Alkalmazza az egyenleteket, egyenletrendszereket szöveges feladatok megoldásában.	Egyszerű kétismeretlenes lineáris paraméteres egyenletrendszer megoldása.
Másodfokú egyenletek, egyenletrendszerek	Ismerje az egyismeretlenes másodfokú egyenlet általános alakját. Tudja meghatározni a diszkrimináns fogalmát.	
	Ismerje és alkalmazza a megoldóképletet.	Igazolja a másodfokú egyenlet megoldóképletét.

	Használja a teljes négyzetté alakítás módszerét.	
	Alkalmazza feladatokban a gyöktényezős alakot.	Igazolja és alkalmazza a gyökök és együtthatók közötti összefüggéseket.
	Tudjon törtes egyenleteket, másodfokú egyenletre vezető szöveges feladatokat megoldani.	Másodfokú paraméteres feladatok megoldása.
	Másodfokú egyenletrendszerek megoldása.	
Magasabb fokú egyenletek	Egyszerű, másodfokúra visszavezethető egyenletek megoldása.	Tudjon másodfokúra visszavezethető egyenletrendszereket megoldani.
		Értelmezési tartomány, illetve értékkészlet-vizsgálattal, valamint szorzattá alakítással megoldható feladatok, összetett feladatok megoldása.
Négyzetgyökös egyenletek	Tudjon $\sqrt{ax + b} = cx + d$ típusú egyenleteket megoldani.	Tudjon két négyzetre emeléssel megoldható egyenleteket megoldani.
2.8.2. Nem algebrai egyenletek		
Abszolútértékes egyenletek	Tudjon $\|ax + b\| = c$ típusú egyenleteket algebrai és grafikus módon, valamint $\|ax + b\| = cx + d$ típusú egyenleteket megoldani.	Abszolútértékes egyenletek algebrai megoldása.
Exponenciális és logaritmikus egyenletek	Tudjon definíciók és azonosságok közvetlen alkalmazását igénylő feladatokat megoldani.	
Trigonometrikus egyenletek	Tudjon definíciók és azonosságok közvetlen alkalmazását igénylő feladatokat megoldani.	
2.8.3. Egyenlőtlenségek, egyenlőtlenség-rendszerek	Ismerje az egyenlőtlenségek alaptulajdonságait (mérlegelv alkalmazása).	Tudjon megoldani összetett feladatokat.
	Egyszerű első- és másodfokú egyenlőtlenségek és egyszerű egyismeretlenes egyenlőtlenség-rendszerek megoldása.	Tudjon egyszerű négyzetgyökös, abszolútértékes, exponenciális, logaritmikus és trigonometrikus) egyenlőtlenségeket megoldani.
2.9. Középértékek, egyenlőtlenségek	**Két pozitív szám számtani és mértani közepének fogalma, kapcsolatuk, használatuk.**	**Ismerje a szám számított középértékeit (aritmetikai, geometriai, négyzetes, harmonikus), valamint a nagyságrendi viszonyaikra vonatkozó tételeket.**
		Bizonyítsa, hogy képlet $a + b/2 \geq \sqrt{ab}$, *ha* $a, b \in \mathbb{R}^+$.
		Tudjon megoldani feladatokat számtani és mértani közép közötti összefüggés alapján.

3. Függvények, az analízis elemei

A témakör (hasonlóan a geometria, illetve a valószínűség-számítás, statisztika fejezetekhez) különösen alkalmas annak szemléltetésére, hogy egy probléma matematikai megoldása három lépésben történik: a matematikai modell megalkotása, a matematikai feladat megoldása a modellen belül, és az eredmény értelmezése. Fontos terület a függvényábrázolás alkalmazása egyenletek és egyenlőtlenségek megoldásában.

TÉMÁK	**VIZSGASZINTEK**	
	Középszint	**Emelt szint**
3.1. A függvény	**A függvény matematikai fogalma. Ismerje a függvénytani alapfogalmakat (értelmezési tartomány, hozzárendelés, képhalmaz, helyettesítési érték, értékkészlet)**	**Tudja az alapvető függvénytani fogalmak pontos definícióját.**
	Tudjon szövegesen megfogalmazott függvényt képlettel megadni.	Ismerje és alkalmazza a függvények megszorításának (leszűkítésének) és kiterjesztésének fogalmát.
	Tudjon helyettesítési értéket számítani, illetve tudja egyszerű függvények esetén f(x) = c alapján az x-et meghatározni. Ismerje az egy-egyértelmű megfeleltetés fogalmát. Ismerje és alkalmazza a függvényeket gyakorlati problémák megoldásánál. Az inverzfüggvény fogalmának szemléletes értelmezése (pl. az exponenciális és a logaritmus függvény vagy a geometriai transzformációk).	
		Összetett függvény fogalma.
3.2. Egyváltozós valós függvények	**Ismerje, tudja ábrázolni és jellemezni az alábbi hozzárendeléssel megadott (alapvető) függvényeket:** $x \to ax + b$; $x \to x^2$; $x \to x^3$; $x \to ax^2 + bx + c$; $x \to \sqrt{x}$; $x \to \lvert x \rvert$; $x \to a/x$; $x \to \sin x$; $x \to \cos x$; $x \to \operatorname{tg} x$; $x \to a^x$; $x \to \log_a x$.	**Ismerje és tudja ábrázolni az** $x \to x^n$; $n \in N$ függvényt.
	Tudjon a középszinten felsorolt függvényekből összetett függvényeket képezni.	
3.2.1. A függvények grafikonja, függvénytranszformációk	Tudjon értéktáblázat és képlet alapján függvényt ábrázolni, illetve adatokat leolvasni a grafikonról.	
	Tudjon néhány lépéses transzformációt igénylő függvényeket függvénytranszformációk segítségével ábrázolni [$f(x) + c$; $f(x + c)$; $c \cdot f(x)$; $f(xc)$]	Tudja ábrázolni az alapvető függvények (3.2.) transzformáltjainak grafikonját [$c \cdot f(ax + b) + d$]
3.2.2. A függvények jellemzése	Egyszerű függvények jellemzése (grafikon alapján) értékkészlet, zérushely, növekedés, fogyás,	Függvények jellemzése korlátosság szempontjából. A függvények tulajdonságait az

	szélsőérték, periodicitás, paritás szempontjából.	alapfüggvények ismeretében transzformációk segítségével határozza meg. Használja a konvexség és konkávság fogalmát a függvények jellemzésére. Egyszerűbb, másodfokú függvényre vezető szélsőérték-feladatok megoldása.
3.3. Sorozatok	**Ismerje a számsorozat fogalmát és használja a különböző megadási módjait.**	**Sorozat jellemzése (korlátosság, monotonitás), a konvergencia szemléletes fogalma.** Egyszerű rekurzív képlettel megadott sorozatok.
3.3.1. Számtani és mértani soroztok	Tudjon olyan feladatokat megoldani a számtani és mértani sorozatok témaköréből, ahol a számtani, illetve mértani sorozat fogalmát és az a_n-re, illetve az S_n-re vonatkozó összefüggéseket kell használni.	Bizonyítsa a számtani és a mértani sorozat általános tagjára vonatkozó összefüggéseket, valamint az összegképleteket.
Végtelen mértani sor		Ismerje a végtelen mértani sor fogalmát, összegét.
3.3.2. Kamatos kamat, járadékszámítás	Tudja a kamatos kamatra vonatkozó képletet használni, s abból bármelyik ismeretlen adatot kiszámolni.	Tudjon gyűjtőjáradékot és törlesztőrészletet számolni.
3.4. Az egyváltozós valós függvények analízisének elemei		
3.4.1. Határérték, folytonosság		Ismerje a végesben vett véges, a végtelenben vett véges és a tágabb értelemben vett határérték szemléletes fogalmát. A folytonosság szemléletes fogalma.
3.4.2. Differenciálszámítás		Tudja a differencia- és differenciálhányados definícióját. Alkalmazza az összeg, konstansszoros, szorzat- és hányadosfüggvény deriválási szabályait. Alkalmazza egyszerű esetekben az összetett függvény deriválási szabályát. Tudja bizonyítani, hogy $(x^n) = nx^{n-1}$, $n \in N$ esetén. Ismerje a trigonometrikus függvények deriváltját. Alkalmazza a differenciálszámítást: - érintő egyenletének felírására, - szélsőérték-feladatok megoldására, - polinomfüggvények (menet, szélsőérték, alak) vizsgálatára.

3.4.3. Integrálszámítás	Ismerje folytonos függvényekre a határozott integrál szemléletes fogalmát és tulajdonságait. Ismerje a kétoldali közelítés módszerét, az integrálfüggvény fogalmát, a primitív függvény fogalmát, valamint a Newton-Leibniz-tételt. Tudja polinomfüggvények, illetve a szinusz és koszinusz függvény grafikonja alatti területet számolni.	

4. Geometria, koordinátageometria, trigonometria

A témakör követelményeit abban a tudatban kell megfogalmaznunk, hogy a geometria szerepe, funkciója, hangsúlyai sokat változtak az elmúlt évtizedekben. Ennek következtében a szintetikus geometria egyes területeken háttérbe szorult. Szem előtt kell tartani ugyanakkor, hogy a geometria oktatása segíti a pontos fogalomalkotást, a struktúraalkotás képességét és fejleszti a térszemléletet.

TÉMÁK	**VIZSGASZINTEK**	
	Középszint	**Emelt szint**
4.1. Elemi geometria	**Ismerje és használja megfelelően az alapfogalom, axióma, definiált fogalom, bizonyított tétel fogalmát.**	
4.1.1. Térelemek	Ismerje a térelemeket és a szög fogalmát. Ismerje a szögek nagyság szerinti osztályozását és a nevezetes szögpárokat. Tudja a térelemek távolságára és szögére (pont és egyenes, pont és sík, párhuzamos egyenesek, párhuzamos síkok távolsága; két egyenes, egyenes és sík, két sík hajlásszöge) vonatkozó meghatározásokat.	Alakzatok távolságának értelmezése.
4.1.2. A távolságfogalom segítségével definiált ponthalmazok	Tudja a kör, gömb, szakaszfelező merőleges, szögfelező fogalmát. Használja a fogalmakat feladatmegoldásokban.	Parabola fogalma.
4.2. Geometriai transzformációk		**A geometriai transzformáció mint függvény.**
4.2.1. Egybevágósági transzformációk		
Síkban	Ismerje a síkbeli egybevágósági transzformációk (eltolás, tengelyes tükrözés, középpontos tükrözés, pont körüli forgatás) leírását, tulajdonságaikat. Alkalmazza a feladatokban az eltolás, tengelyes tükrözés, középpontos	Tudja pontosan megfogalmazni az egybevágósági transzformációk definícióit, a síkidomok egybevágóságának fogalmát, valamint a sokszögek egybevágóságának elégséges feltételét. Pont körüli forgatás alkalmazása.

	tükrözés, egybevágósági transzformációkat. Tudjon végrehajtani transzformációkat konkrét esetekben. Ismerje és tudja alkalmazni feladatokban a háromszögek egybevágósági alapeseteit. Ismerje fel és használja feladatokban a különböző alakzatok szimmetriáit.	
Térben		Ismerje és alkalmazza a térbeli egybevágósági transzformációkat (eltolás, tengely körüli forgatás, pontra vonatkozó tükrözés, síkra vonatkozó tükrözés).
4.2.2. Hasonlósági transzformációk	Ismerje a transzformációk leírását, tulajdonságait, alkalmazza azokat. Alkalmazza a középpontos nagyítást, kicsinyítést egyszerű, gyakorlati feladatokban. Szakasz adott arányú felosztása. Hasonló alakzatok felismerése, (pl. háromszögek hasonlósági alapesetei) alkalmazása, arány felírása. Tudja és alkalmazza feladatokban a hasonló síkidomok területének arányáról és a hasonló testek felszínének és térfogatának arányáról szóló tételeket.	Ismerje a hasonlósági transzformáció definícióját.
4.2.3. Egyéb transzformációk		Tudja a merőleges vetítés definícióját, tulajdonságait.
Merőleges vetítés		Legyen képes gyakorlati példákban alkalmazni (pl. alaprajz értelmezése).
4.3. Síkbeli és térbeli alakzatok	**Ismerje a síkidomok, testek csoportosítását különböző szempontok szerint.**	
4.3.1. Síkbeli alakzatok		
Háromszögek	Tudja csoportosítani a háromszögeket oldalak és szögek szerint. Ismerje és alkalmazza az alapvető összefüggéseket háromszögek oldalai, szögei, oldalai és szögei között (háromszög-egyenlőtlenség, belső, illetve külső szögek összege, nagyobb oldallal szemben nagyobb szög van). Ismerje és alkalmazza speciális háromszögek tulajdonságait. Tudja a háromszög nevezetes vonalaira, pontjaira és köreire vonatkozó definíciókat, tételeket (oldalfelező merőleges, szögfelező, magasságvonal, súlyvonal, középvonal, körülírt, illetve	Bizonyítsa a háromszög nevezetes vonalaira, pontjaira és köreire vonatkozó tételeket (körülírt és beírt kör középpontja; magasságpont, súlypont, középvonal tulajdonságai).

	beírt kör).	
	Ismereteit alkalmazza egyszerű feladatokban.	
	Ismerje és alkalmazza a Pitagorasz-tételt és megfordítását.	Bizonyítsa a Pitagorasz-tételt és megfordítását.
	Ismerje és alkalmazza feladatokban a magasság- és a befogótételt.	Bizonyítsa a magasság- és a befogótételt.
Négyszögek	Ismerje a négyszögek fajtáit (trapéz, paralelogramma, deltoid) és tulajdonságaikat, alkalmazza ismereteit egyszerű feladatokban.	
	Konvex síknégyszög belső és külső szögeinek összege, alkalmazásuk egyszerű feladatokban.	Húrnégyszög, érintőnégyszög tételének ismerete (bizonyítással) és alkalmazása.
Sokszögek	Ismerje és alkalmazza konvex sokszögeknél az átlók számára, a belső és külső szögösszegre vonatkozó tételeket.	A konvex sokszög átlóinak száma, a belső és külső szögösszegre vonatkozó tétel bizonyítása.
	Tudja a szabályos sokszögek definícióját.	
Kör	A kör részeinek ismerete, alkalmazása egyszerű feladatokban.	
	Tudja és használja, hogy a kör érintője merőleges az érintési pontba húzott sugárra, s hogy külső pontból húzott érintőszakaszok egyenlő hosszúak.	Bizonyítsa, hogy a kör érintője merőleges az érintési pontba húzott sugárra, valamint hogy a külső pontból húzott érintőszakaszok egyenlő hosszúak.
	A szög mérése fokban és radiánban.	Igazolja és alkalmazza feladatokban a kerületi és középponti szögek tételét.
	Tudja és alkalmazza feladatokban, hogy a középponti szög arányos a körívvel és a hozzá tartozó körcikk területével.	Ismerje és használja a látókör fogalmát.
	Tudja és alkalmazza feladatokban a Thalész-tételt és megfordítását.	Bizonyítsa a Thalész-tételt és megfordítását.
4.3.2. Térbeli alakzatok	Forgáshenger, forgáskúp, gúla, hasáb, gömb, csonkagúla, csonkakúp ismerete, alkalmazása egyszerű feladatokban.	
4.4. Vektorok síkban és térben	**Ismerje és alkalmazza feladatokban a következő definíciókat, tételeket:**	
	- vektor fogalma, abszolútértéke, - nullvektor, ellentett vektor, - vektorok összege, különbsége, vektor skalárszorosa, - vektorműveletekre vonatkozó műveleti azonosságok, - vektor felbontása összetevőkre. Skaláris szorzat definíciója; tulajdonságai. Ismerje és alkalmazza feladatokban a következő definíciókat, tételeket: - vektor koordinátái,	

	- a vektor 90°-os elforgatottjának koordinátái, - vektorok összegének, különbségének, skalárral való szorzatának koordinátái,	
	- skalárszorzat kiszámítása koordinátákból.	A skalárszorzat koordinátákból való kiszámításának bizonyítása.
	Vektorok alkalmazása feladatokban.	
4.5. Trigonometria	**Tudja hegyesszögek szögfüggvényeit derékszögű háromszög oldalarányaival definiálni, ismereteit alkalmazza feladatokban.**	
	Tudja a szögfüggvények általános definícióját. Tudja és alkalmazza a szögfüggvényekre vonatkozó alapvető összefüggéseket: pótszögek, kiegészítő szögek, negatív szög szögfüggvénye, pitagoraszi összefüggés.	
	Tudjon hegyes szögek esetén szögfüggvényeket kifejezni egymásból.	Tudjon szögfüggvényeket kifejezni egymásból.
	Ismerje és alkalmazza a nevezetes szögek (30°, 45°, 60°) szögfüggvényeit.	Függvénytáblázat segítségével tudja alkalmazni egyszerű feladatokban az addíciós összefüggéseket [*sin (α ± β), cos (α ± β), tg (α ± β)*].
	Tudja és használja a szinusz- és a koszinusztételt.	Bizonyítsa a szinusz- és a koszinusztételt.
	Tudjon számolásokat végezni általános háromszögben.	
4.6. Koordinátageometria	**Tudja** $\overrightarrow{AB}$ vektor koordinátáit, abszolútértékét.	
4.6.1. Pontok, vektorok	Két pont távolságának, szakasz felezőpontjának, harmadoló pontjainak felírása, alkalmazása feladatokban.	Szakasz felezőpontja és harmadoló pontjai koordinátáinak kiszámítására vonatkozó összefüggések igazolása.
	A háromszög súlypontja koordinátáinak felírása, alkalmazása feladatokban.	Igazolja a háromszög súlypontjának koordinátáira vonatkozó összefüggést.
4.6.2. Egyenes	Tudja felírni különböző adatokkal meghatározott egyenesek egyenletét. Egyenesek metszéspontjának számítása.	Az egyenes egyenletének levezetése különböző kiindulási adatokból a síkban.
	Ismerje egyenesek párhuzamosságának és merőlegességének koordinátageometriai feltételeit. Elemi háromszög- és négyszög-geometriai feladatok megoldása koordinátageometriai eszközökkel.	
4.6.3. Kör	Adott középpontú és sugarú körök egyenletének felírása.	A kör egyenletének levezetése.
	Kétismeretlenes másodfokú egyenletből	A kör és a kétismeretlenes másodfokú

	a kör középpontjának és sugarának meghatározása.	egyenlet kapcsolata.
	Kör és egyenes metszéspontjának meghatározása.	Két kör kölcsönös helyzetének meghatározása, metszéspontjainak felírása.
	A kör adott pontjában húzott érintő egyenletének felírása. Alkalmazza ismereteit feladatokban.	Külső pontból húzott érintő egyenletének felírása.
4.6.4. Parabola		A parabola $x^2 = 2py$ alakú egyenletének levezetése. Feladatok a koordinátatengelyekkel párhuzamos tengelyű parabolákra.
4.7. Kerület, terület	**Ismerje a kerület és a terület szemléletes fogalmát.**	
	Háromszög területének kiszámítása különböző adatokból: $t = a \cdot m_a/2$; $t = ab \sin \gamma/2$.	*A háromszög területének kiszámítására használt képletek bizonyítása, további összefüggések:* $t = sr$ (bizonyítással), $t = \sqrt{s\,(s-a)(s-b)(s-c)}$ alkalmazása.
	Nevezetes négyszögek területének számítása. Szabályos sokszögek kerületének és területének számítása.	
	Kör, körcikk, körszelet kerülete, területe. Kerület- és területszámítási feladatok.	A területképletek bizonyítása.
4.8. Felszín, térfogat	**Ismerje a felszín és a térfogat szemléletes fogalmát.**	**Térgeometriai feladatok megoldása.**
	Hasáb, gúla, forgáshenger, forgáskúp, gömb, csonkagúla és csonkakúp felszínének és térfogatának kiszámítása képletbe való behelyettesítéssel.	

5. Valószínűség-számítás, statisztika

A modern tudományelmélet egyik fontos pillére az a gondolkodásmód, amellyel a sztochasztikus jelenségek leírhatók. A társadalomtudományi, a természettudományi és a közgazdasági törvényeink nagy része csak statisztikusan igaz. A mindennapi élet történéseit sem lehet megérteni statisztikai ismeretek nélkül, mivel ott is egyre gyakrabban olyan tömegjelenségekkel kerülünk szembe, amelyek a statisztika eszközeivel kezelhetők. A sztochasztika gondolkodásmódja a XXI. század elejére az emberi gondolkodásnak, döntéseknek és cselekvéseknek olyannyira alapvető része lesz, hogy elsajátítása semmiképpen sem kerülhető meg.

Ebben a témakörben középszinten csak az alapfogalmak megértését és használatát követeljük meg, míg emelt szinten a téma matematikai felépítésének egyes részeiről is számot kell adni. E fejezet követelményrendszere két ellentétes tendencia közötti kompromisszum jegyében született, mely szerint alapvető társadalmi szükség mutatkozik a téma iránt, miközben a tanításban elfoglalt helye ma még igencsak perifériás.

	VIZSGASZINTEK	
TÉMÁK	**Középszint**	**Emelt szint**
5.1. Leíró	**Tudjon adott adathalmazt**	

statisztika	**szemléltetni.**	
5.1.1. Statisztikai adatok gyűjtése, rendszerezése, különböző ábrázolásai	Tudjon adathalmazt táblázatba rendezni és táblázattal megadott adatokat feldolgozni.	
	Értse a véletlenszerű mintavétel fogalmát.	
	Tudjon kördiagramot és oszlopdiagramot készíteni.	Tudjon hisztogramot készíteni, és adott hisztogramról információt kiolvasni.
	Tudjon adott diagramról információt kiolvasni.	
	Tudja és alkalmazza a következő fogalmakat: osztályba sorolás, gyakorisági diagram, relatív gyakoriság.	
5.1.2. Nagy adathalmazok jellemzői, statisztikai mutatók	Ismerje és alkalmazza a következő fogalmakat:	Ismerje az adathalmazok egyesítése és átlaguk közötti kapcsolatot.
	- aritmetikai átlag (súlyozott számtani közép), - medián (rendezett minta közepe), - módusz (leggyakoribb érték).	
	Ismerje és használja a következő fogalmakat: terjedelem, átlagos abszolút eltérés, szórás.	
	Szórás kiszámolása adott adathalmaz esetén számológéppel.	
	Tudjon adathalmazokat összehasónlítani a tanult statisztikai mutatók segítségével.	
	Véges sok kimenetel esetén szimmetriamegfontolásokkal számítható valószínűségek (egyenlő esélyű elemi eseményekből) egyszerű feladatokban.	
5.2. A valószínűség-számítás elemei		
	Esemény, eseménytér konkrét példák esetén.	Ismerje és alkalmazza a következő fogalmakat: események egyesítésének, metszetének és komplementerének valószínűsége, feltételes valószínűség, függetlenség, függőség.
	A klasszikus (Laplace)-modell ismerete.	A nagy számok törvényének szemléletes tartalma
	Szemléletes kapcsolat a relatív gyakoriság és a valószínűség között.	(nagyobb n-ekre valószínűbb, hogy $\|k/n - p\| < \delta$).
		Geometriai valószínűség.
	Valószínűségek kiszámítása visszatevéses mintavétel esetén, binomiális eloszlás.	A binomiális eloszlás (visszatevéses modell) és a hipergeometriai eloszlás (visszatevés nélküli modell) tulajdonságai és ábrázolása.
		Várható érték, szórás fogalma és kiszámítása a diszkrét egyenletes és a binomiális eloszlás esetén.

A binomiális eloszlás alkalmazása. A minta relatív gyakoriságának becslése a sokaság paraméterének ismeretében.

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

A vizsga részei

Középszint			**Emelt szint**		
Írásbeli vizsga		**Szóbeli vizsga**	**Írásbeli vizsga**		**Szóbeli vizsga**
180 perc		15 perc	240 perc		20 perc
I. 45 perc	II. 135 perc	Definíció, ill. tétel kimondása Definíció közvetlen alkalmazása Feladatmegoldás	I.	II.	Egy téma összefüggő kifejtése megadott szempontok szerint
30 pont	70 pont	50 pont	51 pont	64 pont	35 pont

A vizsgán használható segédeszközök

	Középszint		**Emelt szint**	
	Írásbeli vizsga	**Szóbeli vizsga**	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
A vizsgázó biztosítja	függvénytáblázat (egyidejűleg akár többféle is), szöveges adatok tárolására és megjelenítésére nem alkalmas zsebszámológép, körző, vonalzó, szögmérő	függvénytáblázat (egyidejűleg akár többféle is), szöveges adatok tárolására és megjelenítésére nem alkalmas zsebszámológép, körző, vonalzó, szögmérő,	függvénytáblázat (egyidejűleg akár többféle is), szöveges adatok tárolására és megjelenítésére nem alkalmas zsebszámológép, körző, vonalzó, szögmérő	szöveges adatok tárolására és megjelenítésére nem alkalmas zsebszámológép, körző, vonalzó, szögmérő,
A vizsgabizottságot működtető intézmény biztosítja	NINCS	NINCS	NINCS	a tételsorban szereplő feladatokhoz kapcsolódó összefüggéseket tartalmazó képlettár,

Nyilvánosságra hozandók

	Középszint		**Emelt szint**	
	Írásbeli vizsga	**Szóbeli vizsga**	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
Anyag	NINCS	NINCS	NINCS	tételcímek, képlettár
Mikor?	NINCS	NINCS	NINCS	Jogszabály szerint

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

Középszint	
Írásbeli vizsga	**Szóbeli vizsga**
180 perc	15 perc

I.	II.	Definíció, ill. tétel kimondása
45 perc	135 perc	Definíció közvetlen alkalmazása Feladatmegoldás
30 pont	70 pont	50 pont

Írásbeli vizsga

Általános szabályok

Az írásbeli vizsgán a vizsgázóknak egy központi feladatsort kell megoldaniuk.

A vizsgázó az I. (45 perc) és a II. (135 perc) feladatlapon belül a rendelkezésére álló időt tetszése szerint oszthatja meg az egyes feladatok között és megoldásuk sorrendjét is meghatározhatja. A vizsgázó először az I. feladatlapot oldja meg. A vizsgadolgozatokat a 45 perc leteltével a felügyelő tanár összegyűjti. Ezután kerülhet sor a II. feladatlap kiosztására és megoldására.

Vizsgázónként megengedett segédeszközök: függvénytáblázat (egyidejűleg akár többféle is), szöveges adatok tárolására és megjelenítésére nem alkalmas zsebszámológép, körző, vonalzó, szögmérő, melyekről a vizsgázó gondoskodik. Ezeket az eszközöket a vizsgázók a vizsga során egymás között nem cserélhetik.

Az írásbeli feladatlap formai jellemzői:

A feladatsor két, jól elkülönülő feladatlapból áll.

Az I. feladatlap 10-12 feladatot tartalmaz, amely az alapfogalmak, definíciók, egyszerű összefüggések ismeretét hivatott ellenőrizni. Ebben a feladatlapban előfordulhat néhány igaz-hamis állítást tartalmazó vagy egyszerű feleletválasztós feladat is, de a feladatok többsége nyílt végű. Az első feladatlap megoldására 45 perc áll rendelkezésre, vagyis ezen idő eltelte után e feladatok megoldására nincs tovább mód.

A II. feladatlap megoldási időtartama 135 perc. Ez további két részre oszlik, melynek megoldása folyamatos, az adott időn belül nem korlátozott.

A II/A rész három, egyenként 9-14 pontos feladatot tartalmaz. A feladatok egy vagy több kérdésből állnak.

A II/B rész három, egyenként 17 pontos feladatot tartalmaz, amelyből a vizsgázó választása szerint kettőt kell megoldani, és csak ez a kettő értékelhető. A feladatok a középszintű követelmények keretein belül összetett feladatok, általában több témakört is érintenek és több részkérdésből állnak.

A II. feladatlap megoldására fordított időt a vizsgázó szabadon használhatja fel.

Az írásbeli feladatlap tartalmi jellemzői

A feladatsor összeállításakor az alábbi tartalmi arányok az irányadók:

Gondolkodási módszerek, halmazok, logika, kombinatorika, gráfok	20%
Aritmetika, algebra, számelmélet	25%
Függvények, az analízis elemei	15%
Geometria, koordinátageometria, trigonometria	25%
Valószínűségszámítás, statisztika	15%

Ezek az arányok természetesen csak hozzávetőlegesek lehetnek, hiszen a feladatok egy jelentős része több témakörbe is besorolható, összetett ismeretkörre épül, továbbá a feladatsor választható feladatokat tartalmazó részei miatt az egyes vizsgázók számára - a választásaiktól függően - az arányok eltolódhatnak. Az első témakörbe tartozik a feladatoknak minden olyan részeleme, amely a szöveg matematikai nyelvre való lefordítását, matematikai modell megalkotását igényeli.

A feladatsor feladatainak 30-50%-a szöveges, a hétköznapi élethelyzetekhez kapcsolódó, esetenként egyszerű modellalkotást igénylő feladat.

Az írásbeli feladatlap értékelése

Az írásbeli vizsgadolgozatokat a szaktanár javítja és értékeli. Az értékelés központi javítási-értékelési útmutató alapján történik. A javítási-értékelési útmutató tartalmazza a feladatok részletes megoldását, esetenként több változatot is, valamint az egyes megoldási lépésekre adható részpontszámokat.

A középszintű feladatlap II/B részében kitűzött 3 feladat közül csak 2 feladat megoldása értékelhető. A vizsgázónak az erre a célra szolgáló négyzetben meg kell jelölnie annak a feladatnak a sorszámát, melynek értékelése nem fog beszámítani az összpontszámába. Ezt a felügyelő tanárnak a vizsgadolgozat beszedésekor ellenőriznie kell. Amennyiben ez nem történt meg, és a választás ténye a dolgozatból sem derül ki egyértelműen, akkor a nem értékelendő feladat automatikusan a kitűzött sorrend szerinti utolsó feladat lesz.

Szóbeli vizsga

A középszintű szóbeli vizsga tételsorának összeállításáról a vizsgabizottságot működtető intézmény gondoskodik, amennyiben a vizsgázó csoportban van szóbeli vizsgázó.

A szóbeli tételek nem hozhatók nyilvánosságra.

A szóbeli vizsgára kétszer annyi tételt kell készíteni, mint amennyien a szóbeli vizsgázók vannak, de a tételek száma 10-nél nem lehet kevesebb.

Vizsgázónként megengedett segédeszközök: függvénytáblázat (egyidejűleg akár többféle is), szöveges adatok tárolására és megjelenítésére nem alkalmas zsebszámológép, körző, vonalzó, szögmérő, melyekről a vizsgázó gondoskodik. Ezeket az eszközöket a vizsgázók a vizsga során egymás között nem cserélhetik.

A szóbeli tételek tartalmi jellemzői

A tétel tartalmazzon három egyszerű, az elméleti anyag elsajátítását számon kérő kérdést (definíció, illetve tétel kimondását, vagy ezek közvetlen alkalmazását megkívánó egyszerű feladatot), valamint 3 feladatot.

A tételt a vizsgázónak önállóan kell kifejtenie. Közbekérdezni csak akkor lehet, ha teljesen helytelen úton indult el vagy nyilvánvaló, hogy elakadt. (Ez esetben segítő kérdést lehet feltenni, amennyiben az még a felelési időbe belefér.)

A tétel egyes elemeit más-más témakörből kell kiválasztani.

A szóbeli vizsgarész értékelése

Az értékelés szempontjai:

1. Az elméleti kérdések összesen	15 pont
2. A három feladat összesen	30 pont
3. Önálló teljesítményre való képesség, a feladatok logikus előadása, illetve a matematikai kommunikációs képesség	5 pont

Azt, hogy a harmadik szempont szerinti 5 pontból mennyit kap a vizsgázó, annak a mérlegelésével kell eldönteni, hogy a vizsgázó milyen mértékben tudott önállóan megbirkózni a kérdésekkel, illetve a feladatokkal; ha segítő kérdésekre volt szüksége, azokat megértette-e és a feleletében fel tudta-e használni.

A szóbeli vizsgát is tett vizsgázó végső értékelése az írásbeli és a szóbeli vizsga együttes pontszáma alapján történik.

EMELT SZINTŰ VIZSGA

Emeltszint

Írásbeli vizsga		**Szóbeli vizsga**
240 perc		20 perc
I.	II.	Egy téma összefüggő kifejtése megadott szempontok szerint
51 pont	64 pont	35 pont

Írásbeli vizsga

Általános szabályok

Az írásbeli vizsgán a vizsgázóknak egy központi feladatsort kell megoldaniuk.

A vizsgázó a rendelkezésére álló időt tetszése szerint oszthatja meg az I. és a II. rész, illetve az egyes feladatok között és megoldásuk sorrendjét is meghatározhatja.

Vizsgázónként megengedett segédeszközök: függvénytáblázat (egyidejűleg akár többféle is), szöveges adatok tárolására és megjelenítésére nem alkalmas zsebszámológép, körző, vonalzó, szögmérő, amelyekről a vizsgázó gondoskodik. Ezeket az eszközöket a vizsgázók a vizsga során egymás között nem cserélhetik.

Az írásbeli feladatsor formai jellemzői

Az I. részfeladatsor négy feladatból áll. Ezek az emelt szintű követelmények alapján egyszerűnek tekinthetők, többnyire a középszintű követelmények ismeretében is megoldhatók. A feladatok több részkérdést is tartalmazhatnak.

A II. részfeladatsor öt, egyenként 16 pontértékű feladatból áll. Ezek közül legalább kettőben a gyakorlati életben előforduló szituációból származik a probléma, így a megoldáshoz a vizsgázónak a szöveget le kell fordítania a matematika nyelvére, azaz matematikai modellt kell alkotnia, abban számításokat végeznie, s a kapott eredményeket az eredeti probléma szempontjából értelmezve kell válaszolnia a felvetett kérdésekre. A

vizsgázónak az öt feladatból négyet kell kiválasztania, megoldania, és csak ez a négy értékelhető. A feladatok általában egy-két témakör ismeretanyagára támaszkodnak.

A feladatlap tartalmi jellemzői

A feladatsor összeállításakor az alábbi arányok az irányadók:

Gondolkodási módszerek, halmazok, logika, kombinatorika, gráfok	25%
Aritmetika, algebra, számelmélet	20%
Függvények, az analízis elemei	20%
Geometria, koordinátageometria, trigonometria	20%
Valószínűségszámítás, statisztika	15%

Ezek az arányok természetesen csak hozzávetőlegesek lehetnek, hiszen a feladatok egy jelentős része több témakörbe is besorolható, összetett ismeretkörre épül, továbbá a feladatsor választható feladatokat tartalmazó részei miatt az egyes vizsgázók számára - a választásaiktól függően - az arányok eltolódhatnak. Az első témakörbe tartozik a feladatoknak minden olyan részeleme, amely a szöveg matematikai nyelvre való lefordítását, matematikai modellalkotást igényel.

A feladatsor feladatainak 30-40%-a szöveges, a hétköznapi élethelyzetekhez kapcsolódó, modellalkotást igénylő feladat.

A feladatlap értékelése

Az értékelés központi javítási-értékelési útmutató alapján történik. A javítási-értékelési útmutató tartalmazza a feladatok részletes megoldásait, azok lehetséges változatait, az egyes megoldási lépésekre adható részpontszámokat.

Az írásbeli feladatsor II. részében kitűzött 5 feladat közül csak 4 feladat megoldása értékelhető. A vizsgázónak az erre a célra szolgáló négyzetben meg kell jelölnie annak a feladatnak a sorszámát, melynek értékelése nem fog beszámítani az összpontszámába. Ezt a felügyelő tanárnak a vizsgadolgozat beszedésekor ellenőriznie kell. Amennyiben ez nem történt meg, és a választás ténye a dolgozatból sem derül ki egyértelműen, akkor a nem értékelendő feladat automatikusan a kitűzött sorrend szerinti utolsó feladat lesz.

Az írásbeli vizsga összpontszáma 115 pont.

Szóbeli vizsga

Az emelt szintű szóbeli vizsga központi tételsor alapján zajlik.

A tételt a vizsgázónak önállóan kell kifejtenie. Közbekérdezni csak akkor lehet, ha teljesen helytelen úton indult el vagy nyilvánvaló, hogy elakadt. (Ez esetben segítő kérdést lehet feltenni, amennyiben az még a felelési időbe belefér.)

A szóbeli vizsgára legalább húsz tételt kell készíteni. A tételsort úgy kell összeállítani, hogy tematikailag fedje le a követelményrendszert. A tételek feladatait minden évben frissíteni kell.

Vizsgázónként szükséges segédeszköz a tételsorban szereplő feladatokhoz kapcsolódó összefüggéseket tartalmazó képlettár, melyet a vizsgabizottságot működtető intézmény biztosít, továbbá szöveges adatok tárolására és megjelenítésére nem alkalmas zsebszámológép, körző, vonalzó, szögmérő, melyekről a vizsgázó gondoskodik.

Az egyes tételek egy-egy témából kerülnek ki. A tétel címében megjelölt témát logikusan, arányosan felépített, szabad előadásban kell kifejtenie a vizsgázónak. A feleletben feltétlenül szerepelniük kell az alábbi részleteknek:

- egy, a témához tartozó, a vizsgázó választása szerinti definíció pontos kimondása;
- egy, a témához tartozó, a vizsgázó választása szerinti tétel pontos kimondása és bizonyítása;
- a kitűzött feladat megoldása;
- a téma matematikán belüli vagy azon kívüli alkalmazása (több felsorolása vagy egy részletesebb bemutatása).

A tételeket úgy kell összeállítani, hogy a nehézségük (az általuk átfogott tananyagrészek nagysága és mélysége) közel azonos legyen. Ügyelni kell arra, hogy a tételben kitűzött feladat nehézsége az egyes tételeket tekintve körülbelül azonos legyen.

A vizsgán használható képlettárat és a tételcímeket nyilvánosságra kell hozni.

A szóbeli vizsgarész értékelése

A szóbeli vizsgán elérhető pontszám 35. Az értékelés központi értékelési útmutató alapján történik.

Az értékelési szempontok[7]

A felelet tartalmi összetétele, felépítésének szerkezete	**10 pont**

Ezen belül:		
A témakörbe illő definíció megtalálása	*1 pont*	
A témakörbe illő tétel megtalálása	*1 pont*	
A további 8 pont megítélésére az alábbi szempontok javasoltak.		
Logikus felépítés, szerkesztettség, tartalmi gazdagság	*4 pont*	
A felelet matematikai tartalmi helyessége	*4 pont*	
A feleletben szereplő, a témához illő definíció helyes kimondása		**2 pont**
Ha több definíciót is elmond, akkor a definícióra adható 2 ponttal a legjobbat kell értékelni.		
A feleletben szereplő, a témához illő tétel helyes kimondása és bizonyítása		**6 pont**
Ezen belül:		
A tétel helyes kimondása	*2 pont*	
A tétel helyes bizonyítása	*4 pont*	
A kitűzött feladat helyes megoldása		**8 pont**
Ha a feladatot csak a vizsgáztató segítségével tudja elkezdeni, akkor maximum 5 pont adható.		
Alkalmazások ismertetése		**4 pont**
Egy odaillő alkalmazás megemlítése	*1 pont*	
Ennek részletes kifejtése vagy további 2-3 lényegesen eltérő alkalmazás említése	*3 pont*	
Matematikai nyelvhasználat, kommunikációs készség		**5 pont**
Ezen belül:		
Matematikai nyelvhasználat	*2 pont*	
Önálló, folyamatos előadásmód	*2 pont*	
Kommunikáció	*1 pont*	
Ez utóbbi 1 pont akkor is jár, ha a jelölt önálló felelete után nem volt szükség kérdésre.		

TÖRTÉNELEM

I. RÉSZLETES ÉRETTSÉGIVIZSGA-KÖVETELMÉNY

A) KOMPETENCIÁK

1. Források használata és értékelése

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
1.1. Történelmi forrásokból (tárgyi, írásos stb.) információk gyűjtése, következtetések megfogalmazása	Tudjon válaszolni a forrás tartalmára vonatkozó egyszerű kérdésekre. Tudja értelmezni a magyar és az egyetemes történelem fontosabb szöveges forrásait, és megadott szempontok szerint tudjon a forrás alapján egyszerű következtetéseket megfogalmazni. Legyen képes dokumentumokból, megadott szempontok alapján korabeli társadalmi és politikai viszonyokra vonatkozó állításokat megfogalmazni. Megadott szempontok alapján tudjon információkat gyűjteni a forrásból, és tudja az információkat saját korábbi ismereteivel összevetni, az eltéréseket megfogalmazni és indokolni.	Az írásos forrásokat tudja típusuk *(pl. törvény, levél, kiáltvány)* alapján csoportosítani, meghatározni jellemzőiket, megadott dokumentumok alapján bemutatni. Legyen képes a forrás szerzőjének szándékára, álláspontjára utaló megállapításokat tenni és azokat a forrás és saját, ismeretei alapján indokolni.
1.2. Különböző típusú forrásokból származó információk összevetése	Tudjon különbséget tenni a múltban lezajlott események egymástól eltérő tartalmú leírásai között. Legyen képes megállapítani két azonos tárgyú történelmi forrás közti tartalmi és formai különbségeket, és tudjon egyszerű feltételezéseket megfogalmazni a két forrás közti különbség(ek) okáról. Legyen képes másodlagos és elsődleges források tartalmi összehasonlítására, a megegyezések és eltérések megállapítására.	Legyen képes különböző típusú források és saját ismeretei összevetésével egy témáról összefoglaló ismertetést írni. Tudja rekonstruálni és bemutatni az álláspontok és cselekedetek mögött meghúzódó szándékokat korabeli források *(pl. újságcikkek, emlékiratok, beszédek, naplók)* segítségével.
1.3. Képi források *(pl. fényképek, karikatúrák, plakátok)* megadott szempont szerinti értelmezése	Legyen Képes képi források leírására, a nagy történelmi korszakok, korstílusok szerinti csoportosítására. Tudjon megadott vagy saját maga által kiválasztott képzőművészeti alkotásokat felhasználni egy-egy	Legyen képes karikatúrák vagy szimbolikus ábrázolások alapján a szerző álláspontját bemutatni. Legyen képes a képi forrásból merített információkat saját ismereteivel összevetni, az eltéréseket megfogalmazni és

	történelmi korszak sajátosságainak bemutatásához.	indokolni.
1.4. A történelmi térképek felhasználása ismeretszerzéshez	Ismerje a térképes ábrázolás fontosabb sajátosságait *(pl. színek, perspektíva, szimbólumok).* Tudjon egy történelmi eseménysort, folyamatot történelmi térkép vagy térképvázlat segítségével kérdések alapján vagy önállóan bemutatni.	Különböző térképek összehasonlításával tudjon változásokat vagy folyamatokat *(pl. etnikai, településszerkezeti, gazdasági)* bemutatni.
1.5. Információk gyűjtése és következtetések levonása egyszerű statisztikai táblázatokból, diagramokból, grafikonokból, kronológiákból	Tudjon statisztikai táblázatok, diagramok, grafikonok, kronológiák, sematikus ábrák tartalmára vonatkozó állításokat megfogalmazni, következtetéseket levonni, egyszerű, rövid kifejtést igénylő kérdésekre válaszolni.	Legyen képes statisztikai adatsorok, grafikonok, diagramok, sematikus ábrák, magyarázó ábrák alapján szöveges elemzést készíteni. Legyen képes szöveges forrás, adatsor alapján diagramot, grafikont, sematikus ábrát készíteni.
1.6. A tények és feltételezések megkülönböztetése	Legyen képes tényekre és feltételezésekre példát hozni - megadott szempontok alapján - egyszerűbb forrásokból és ismeretterjesztő szövegekből.	Legyen képes forrásokban és ismeretterjesztő szövegekben megjelenő tények és feltételezések önálló megkülönböztetésére. Tudja indokolni ezzel kapcsolatos állításait.
1.7. Társadalmi viszonyok, kormányzati struktúrák vázlatos ábrázolása		Legyen képes a tartalmi követelményekben szereplő témákhoz kapcsolódó szemléltető ábrák kiegészítésére. Legyen képes megadott kulcsszavak segítségével társadalmi vagy kormányzati struktúrát önállóan ábrázolni.
1.8. Annak bemutatása, hogy a vizsgált forrásban miként tükröződik a szerző személyes helyzete		Legyen képes megállapítani, hogy a szerző az idézett dokumentum megírásakor a rendelkezésre álló (mellékelt) források közül melyiket használhatta.
1.9. A részletek iránti érzékenység a források feldolgozása és elemzése során		Legyen képes a forrás elemzése és értelmezése során megnevezni a történelmi háttérre utaló tartalmi elemeket, műfaji, nyelvi sajátosságokat.
1.10. Néhány konkrét példán keresztül annak értelmezése, hogy egyes történelmi		Legyen képes megadott források alapján kifejteni, hogy azok hogyan tükrözik a bemutatott személy vagy esemény megítélését. Legyen képes a többféle megítélés közötti különbségeket,

események és személyek megítélése a különböző történelmi korokban eltérő lehet	valamint azok lehetséges okaira vonatkozó feltételezéseket megfogalmazni.
1.11. Érvekkel alátámasztott vélemény kialakítása az ellentmondásosan értékelhető eseményekről és személyekről	Legyen képes érvekkel alátámasztott vélemények bemutatására az ellentmondásosan értékelhető eseményekről és személyekről.

2. A szaknyelv alkalmazása

TÉMÁK	**VIZSGASZINTEK**	
	Középszint	**Emelt szint**
2.1. Történelmi fogalmak azonosítása, helyes használata	Legyen képes a fontosabb történelmi fogalmakat meghatározás alapján felismerni. Legyen képes az egy témához vagy korhoz kapcsolható fogalmakat kiválasztani, rendszerezni.	Legyen képes a történelmi szakszókincset használni. Forrás alapján legyen képes történelmi fogalmak meghatározására.
2.2. A történelmi fogalmak jelentésváltozásainak ismerete		Tudja, hogy bizonyos fogalmak *(pl. rabszolga, gyarmat, vármegye)* a különböző történelmi korokban eltérő jelentéssel bírtak. Legyen képes e különböző jelentéseket források segítségével értelmezni.

3. Tájékozódás térben és időben

TÉMÁK	**VIZSGASZINTEK**	
	Középszint	**Emelt szint**
3.1. Történelmi helyszínek azonosítása különböző térképeken	Legyen képes a fontosabb történelmi topográfiai neveket a vaktérképen bejelölt pontokhoz vagy területekhez kapcsolni, és alapvető ismereteket gyűjteni.	Legyen képes vaktérképen bejelölt fontosabb történelmi helyszíneket azonosítani.
3.2. A földrajzi környezet szerepe az egyes történelmi kultúrák és államok kialakulásában	Tudjon példákat felsorolni arra, hogy a földrajzi környezet hatással volt az egyes történelmi kultúrák és államok kialakulására.	Tudjon feltételezéseket megfogalmazni és azokat indokolni a földrajzi környezetnek az egyes civilizációk kialakulásában játszott szerepéről.
3.3. A történelmi fejlődés során kialakult régiók bemutatása térképeken		Történelmi térképvázlat és más segédlet *(pl. forrás, kulcsszavak, szempontok)* alapján legyen képes jellemezni a korszak történelmi régióit.

3.4. Egyszerű történelmi térképvázlatok készítése	Tudjon atlasz segítségével egyszerű történelmi térképvázlatot készíteni.	Tudjon történelmi térképvázlatot készíteni vaktérkép és más források alapján történelmi jelenségek és eseménysorok bemutatására.
3.5. A történelmi tér változásainak ismerete		Legyen képes a történelmi régiók, államok határainak változását indokolni. Legyen képes értelmezni és összehasonlítani az ugyanazon régiót, államalakulatot vagy népet bemutató, különböző korokat ábrázoló térképeket és térképvázlatokat.
3.6. Konkrét történelmi események térben és időben való elhelyezése	Legyen képes a fontos történelmi eseményeket sorrendbe állítani, évszámokkal, nevekkel és helyekkel összekapcsolni. Legyen képes megadott segítséggel *(pl. térképvázlat, kronológiai tábla, forrás)* konkrét eseménysorokat bemutatni.	Legyen képes önállóan konkrét eseménysorokat bemutatni. Legyen képes eseményhez vagy eseménysorhoz kapcsolódó adatokat táblázatba rendezni.
3.7. A nagy történelmi korok és a kisebb korszakok elnevezésének és sorrendjének, valamint legfontosabb jellemzőinek ismerete	Tudja a nagy történelmi korok és a kisebb korszakok sorrendjét megállapítani, jellemzőiket felsorolásból kiválasztani.	Legyen képes a különböző történelmi korszakokat több szempontból jellemezni.
3.8. Különbségek és egybeesések felismerése, értelmezése a világtörténet és a magyar történelem legfontosabb eseményei között	Ismerje fel az egyetemes és a magyar történelem felsorolt eseményeiből azokat, amelyek időbeli közelség vagy valamilyen összefüggés alapján egymáshoz kapcsolhatók. Tudjon kiválasztani jelentős magyar és egyetemes történelmi személyiségeket, akik egymással kapcsolatban álltak.	Tudja felsorolásból kiválasztani az egymáshoz kapcsolható jelentős magyar és egyetemes történelmi személyiségek kortársait. Tudjon magyar történelmi eseményekhez egyetemes, egyetemes történelmi eseményekhez magyar eseményeket rendelni időbeli közelség alapján *(pl. azonos év, évtized, helyszín)*.
3.9. Európa történetének (az ókortól napjainkig) többszempontú korszakolása		Tudja az egyetemes vagy a magyar történelmet megadott szempontból korszakokra felbontani *(pl. gazdasági, kulturális fejlődés, tudományos gondolkodás)*.

4. Eseményeket alakító tényezők feltárása

TÉMÁK	**VIZSGASZINTEK**	
	Középszint	**Emelt szint**

4.1. A tanultak okok és következmények szerinti rendezése	Legyen képes a felsorolt történelmi tényezők közül az okokat és a következményeket összekapcsolni.	Legyen képes történelmi események okairól és következményeiről feltételezéseket megfogalmazni és azokat indokolni.
4.2. Annak bizonyítása, hogy a történelmi eseményeknek általában több oka és következménye van	Legyen képes a különböző felsorolt történelmi tényezők közül kiválasztani az adott történelmi esemény okait, következményeit.	Példákkal bizonyítsa, hogy egy történelmi eseménynek egyszerre több oka és következménye van.
4.3. Különböző típusú okok és következmények megkülönböztetése, azok eltérő jelentőségének felismerése	Legyen képes a felsorolt történelmi okok, célok, következmények megadott szempontok szerinti csoportosítására *(pl. politikai, társadalmi, gazdasági).*	
4.4. A lényeges és kevésbé lényeges szempontok, tényezők megkülönböztetése, mérlegelése	Legyen képes alapvető történelmi események lényeges és kevésbé lényeges elemeinek megkülönböztetésére.	Legyen képes a történelmi események, összefüggések lényeges és kevésbé lényeges szempontjainak megkülönböztetésére.
4.5. Példákkal való alátámasztása, hogy nehéz történelmi szituációkban az egyes emberek nézeteit, döntéseit és cselekedeteit élethelyzetük miként befolyásolja		Tudjon feltételezéseket megfogalmazni megadott forrás segítségével, hogy az emberek nézeteit, döntéseit és cselekedeteit élethelyzetük miként befolyásolhatja.
4.6. Önálló kérdések megfogalmazása, felvetése történelmi események okairól és következményeiről	Tudjon egyszerű kérdéseket megfogalmazni történelmi események okairól és következményeiről.	Tudjon önálló kérdéseket megfogalmazni történelmi események okairól és következményeiről.
4.7. A változás és fejlődés közötti különbség értelmezése konkrét példákon	Példák kiválasztása a változás és a fejlődés bemutatására.	Példák segítségével értelmezze a változás és a fejlődés közti különbséget.
4.8. A különböző történelmi régiók eltérő fejlődésének bemutatása	Gyűjtsön példákat arra, hogy különböző történelmi régiók fejlődése eltérő ütemű lehet. Források segítségével ismerje fel a nagyobb történelmi régiók közötti fontosabb különbségeket.	Mutassa be az egyes korszakok nagyobb történelmi régiói közötti fontosabb különbségeket.
4.9. Aktuális események történelmi előzményeinek	Megadott felsorolásból tudja kiválasztani valamely aktuális esemény történelmi előzményeit.	Legyen képes valamely jelenkori esemény történelmi előzményeire vonatkozó állításokat megfogalmazni.

bemutatása		
4.10. Történelmi analógiák megadott szempontok szerinti keresése, értelmezése		Legyen képes hasonló történelmi eseményeket *(pl. háborúk, békekötések, forradalmak)* megadott vagy önálló szempontok alapján összehasonlítani. Legyen képes történelmi eseményhez megadott szempontok szerint analógiákat keresni, választását indokolni.
4.11. Szabadon választott példa segítségével hosszabb időtávú történelmi változások bemutatása		Legyen képes szabadon választott történelmi jelenségek változásait hosszabb időtávon végigkísérni. Legyen képes egy ország vagy régió történelmét szabadon választott szempontból hosszabb időtávon keresztül bemutatni. Legyen képes a tanult történelmi korokat sokrétűen *(pl. társadalomtörténeti, gazdaságtörténeti, művelődéstörténeti szempontból)* összehasonlítani.
4.12. A magyar történelem sorsfordító eseményeinek többszempontú bemutatása		Hozzon példát arra, hogy a magyar történelem sorsfordító eseményeinek eltérő értékelései léteznek.
4.13. Személyek, pártok, csoportok szerepének fölismerése egy-egy történelmi esemény alakulásában	Legyen képes történelmi események és szereplők között kapcsolatot találni. Legyen képes források segítségével történelmi szereplőknek az események alakulásában betöltött szerepét bemutatni.	Legyen képes források segítségével történelmi szereplőknek az események alakulásában betöltött szerepét több szempontból bemutatni.
4.14. Annak megállapítása, hogy miként függhetnek össze a történelmi események okai, következményei és a benne részt vevők szándékai	Legyen képes történelmi események okait, következményeit megkülönböztetni. Legyen képes egyes fontosabb történelmi események következményeit és a benne részt vevők szándékait összevetni.	Legyen képes források alapján történelmi események okait, következményeit és a résztvevők szándékait összehasonlítani, a közöttük levő összefüggésekre rámutatni.

5. Történelmi események és jelenségek problémaközpontú bemutatása

TÉMÁK	**VIZSGASZINTEK**	
	Középszint	**Emelt szint**
5.1. Gazdaság, gazdaságpolitika, anyagi kultúra	Legyen képes megkülönböztetni és bemutatni a gazdaság egyes területeit *(pl. ipar, mezőgazdaság, infrastruktúra)* az adott korban. Jellemezze a termelési technikákat	Legyen képes több korszakon keresztül végigvezetni a gazdaság változásait. Tudja jellemezni a tulajdonviszonyokat, és bemutatni a

	(pl. nehéz eke, szövőgép) és technológiákat *(pl. vetésforgó, textilmanufaktúra)* az adott korban. Tudjon különbséget tenni a munkamegosztás különböző formái között. Ismerje fel a termelés új szervezeti formáinak és társadalomformáló hatásának kölcsönhatását. Példákkal bizonyítsa a gazdaság, gazdálkodás és a környezet viszonyának alakulását az egyes történelmi korokban.	gazdaság szereplőit az adott korban. Tudja különböző szempontok alapján összehasonlítani az eltérő gazdasági fejlődésű területeket *(pl. centrum, periféria)*. Legyen képes felismerni és jellemezni egyes korok meghatározó gazdaságpolitikáját. Legyen képes a műveltségi viszonyok és a gazdaság összefüggéseit értelmezni.
5.2. Népesség, település, életmód	Legyen képes felismerni és bemutatni a népesedési folyamatok főbb jellemzőit. Hozzon példát arra, hogy a politikai, társadalmi, etnikai és gazdasági viszonyok hogyan befolyásolják az egyes korszakokban élők életmódját, mentalitását. Ismerje fel és mutassa be az urbanizáció hatásait (életkörülmények javulása, környezetszennyezés). Legyen képes források alapján bemutatni az alapvető társadalmi csoportok *(pl. nemesség, jobbágyság)* életmódját *(pl. lakás, öltözködés)*.	*Legyen képes feltárni és értelmezni a felekezeti, társadalmi, politikai és népesedési viszonyok kölcsönhatását.*
5.3. Egyén, közösség, társadalom	Legyen képes bemutatni a társadalmi csoportokat eltérő szempontok *(pl. műveltség, életmód, gazdasági helyzet)* szerint. Legyen képes egy-egy kiemelkedő történelmi személy életútját bemutatni, közösségformáló, társadalomalakító tevékenységét felismerni. Legyen képes főbb vonalakban bemutatni a helyi társadalom főbb jellemzőit *(pl. lakóhely, iskolai közösség kiemelkedő személyiségei, eseményei)*. Legyen képes bemutatni a kisebb közösségek és a többségi társadalom együttélését, konfliktusait különböző történelmi korszakokban *(pl. nemzetiségi kérdés, zsidókérdés Magyarországon, a romák integrációja hazánkban)*. Jellemezze a nemek történelmi szerepvállalását a különböző	Legyen képes értelmezni az egyén és a közösség érvényesülési *(pl. katonáskodás, hivatal)* és érdekérvényesítési *(pl. céh, pártok)* lehetőségeit és korlátait a különböző történelmi korokban, helyzetekben. Tudja jellemezni a társadalmi viszonyokat különböző szempontok alapján *(pl. társadalmi mobilitás, társadalmi normák, nyitottság, illetve zártság)*. Legyen képes értékelni különböző szempontok szerint egy-egy kiemelkedő történelmi személy életművét.

	történelmi korokban.	
5.4. A modern demokráciák működése	Legyen képes bemutatni adott parlamenti rendszerek működését és felépítését. Tudja bemutatni az általános, egyenlő és titkos választójogért folyó küzdelem problémakörét egy konkrét példán keresztül.	Ismerje a politikai érdekérvényesítés különböző formáit *(pl. pártok, szakszervezetek, civil szervezetek).* Tudja ismertetni a többpárti parlamentarizmus és az Ún. parlamenti váltógazdaság működését, az ellenzéki pártok szerepét. Legyen képes bemutatni a demokratikus hatalomgyakorlás, a hatalommegosztás és a hatalom-ellenőrzés eszközeit és módszereit.
5.5. Politikai intézmények, eszmék, ideológiák	Tudja megnevezni és bemutatni a különböző államformákat. Legyen képes a hatalmi ágakat megkülönböztetni, és az egyes ágak funkcióit, szerepét konkrét példákon keresztül különböző korokban bemutatni. Legyen képes az egyes nagy történelmi korokra jellemző néhány kormányzati struktúrát *(pl. Magyarország kormányzása a XVI-XVII. században, a reformkorban, a dualizmus korában stb.)* bemutatni. Tudja bemutatni a polgári demokratikus és totális rendszerek közötti különbséget.	Legyen képes az egyes nagy történelmi korokra jellemző néhány kormányzati struktúrát összehasonlítani. Legyen képes a kormányzás szintjeit megkülönböztetni, és formáit különböző korokban *(pl. központi kormányzati intézmények, helyi közigazgatás, megyék, városi önkormányzat)* bemutatni. Legyen képes bemutatni az állam és az egyház viszonyának változásait különböző korokban. Ismerje az emberiség fejlődése során megfogalmazott korszakokat meghatározó eszméket, ideológiákat. Legyen képes a nemzetállamok kialakulásának történelmi körülményeit, jellemzőit bemutatni.
5.6. Nemzetközi konfliktusok és együttműködés	Legyen képes bemutatni egy-egy politikai/katonai szövetségi rendszer kialakulását, célkitűzéseit. Legyen képes különböző korok jellemző hadseregtípusait jellemezni, a fegyverek *(pl. fegyvertípusok, fegyvernemek)* fejlődését ismertetni. Legyen képes a világ- és a magyar történelem egyes sorsfordító csatáit *(pl. Mohács, Waterloo, Sztálingrád)* ismertetni, a győzelem és vereség okairól állításokat megfogalmazni. Érdekütközés és egyetértés az Európai Unióban konkrét példákon keresztül.	Legyen képes bemutatni egy-egy politikai/katonai szövetségi rendszer kialakulását, az egyes országok, szövetségi rendszerek közötti konfliktusok kiváltó okait, a konfliktusban részt vevők célkitűzéseit és az azokat lezáró békeszerződéseket. Legyen képes egy-egy háborút bemutatni, a háború kimenetelét meghatározó tényezőket elemezni. Tudja mérlegelni a háborús terhek és következmények *(pl. vereség, embervesztességek, gazdasági kimerültség, növekvő hátországi elégedetlenség)* hatásait a hadviselő országokra. Legyen képes bemutatni a második

		világháború utáni döntő világpolitikai folyamatokat és a nemzetközi együttműködés színtereit. Értse a globalizáció jelenségeit, és értelmezze a globális problémákat. Legyen képes értelmezni az európai integráció alapelveit.

B) TÉMAKÖRÖK

A középszintű érettségi vizsgán a számon kérhető évszámok, személyek, topográfiai adatok és fogalmak megegyeznek az alap- és középfokú történelem kerettantervek évszámokra, személyekre, topográfiai adataira és fogalmaira vonatkozó - az adott témakörhöz rendelhető - tantárgyi követelményeivel.

Az emelt szintű érettségi vizsga egyszerű, rövid választ igénylő feladatainak megoldásához szükséges részletes követelményeket a történelem kerettanterveknek az évszámokra, személyekre, topográfiára és fogalmakra vonatkozó részei tartalmazzák.

Az emelt szintű érettségi vizsga írásbeli részének szöveges (kifejtendő) feladatai és szóbeli tételei megoldásához szükséges nevek, fogalmak stb. körét a kerettantervek és a vizsgakövetelmények az adott témaköröknél példák segítségével jelzik.

1. Az ókor és kultúrája

TÉMÁK	**VIZSGASZINTEK**	
	Középszint	**Emelt szint**
1.1. Vallás és kultúra az ókori Keleten	Az egyes civilizációk vallási és kulturális jellemzőinek azonosítása.	Egy folyam menti civilizáció jellemzői *(pl. Egyiptom, Kína).* Az egyistenhit a zsidó vallásban.
1.2. A demokrácia kialakulása Athénban	Az athéni demokrácia intézményei, működése.	Az athéni demokrácia kialakulásának folyamata. A spártai állam
1.3. A római köztársaság virágkora és válsága, az egyeduralom kialakulása	A hódító háborúk társadalmi és politikai következményei a köztársaság korában.	Augustus principátusának jellemző vonásai
1.4. Az antik hitvilág, művészet, tudomány	A görög hitvilág néhány jellemző vonása *(pl. többistenhit, halhatatlan istenek),* a legfontosabb istenek nevének ismerete. A klasszikus kor és a hellenizmus kimagasló kulturális emlékei. A római építészet jelentős alkotásainak azonosítása. A római városépítés jellegzetességei és emlékei Pannóniában.	A görög tudomány egyes területeinek egy-egy alkotója (történetírás, természettudományok, filozófia). A római történetírás egy-egy jelentős alkotója *(pl. Livius, Tacitus).*
1.5. A kereszténység kialakulása és elterjedése	A kereszténység főbb tanításai.	A kereszténység történetének néhány állomása az ókorban *(pl. páli fordulat, üldöztetés, milánói*

		ediktum, niceai zsinat).
1.6. A népvándorlás, az antik civilizáció felbomlása	A Nyugat-római Birodalom bukása és a népvándorlás.	A népvándorlás legfontosabb mozzanatainak és résztvevőinek ismerete, térbeli elhelyezése *(pl. germánok, hunok).*

2. A középkor

TÉMÁK	**VIZSGASZINTEK**	
	Középszint	**Emelt szint**
2.1. A feudális társadalmi és gazdasági rend jellemzői	A középkori uradalom jellemző vonásai *(pl. vár, majorság, jobbágytelek).* A mezőgazdasági technika fejlődésének néhány jellemző mozzanata a X-XI. században.	A Frank Birodalom történetének főbb állomásai *(pl. Poitiers, Verdun).*
2.2. A nyugati és keleti kereszténység	Az egyház politikai szerepe a nyugati kereszténységben.	A legfontosabb szerzetesrendek jellemzői *(pl. bencések, ferencesek).* Az ortodox és a nyugati kereszténység főbb jellemzői *(pl. önálló nemzeti egyházak, eltérő liturgia és egyházművészet).*
2.3. Az iszlám vallás és az arab világ; a világvallások elterjedése	Az iszlám vallás kialakulása és főbb tanításai. A világvallások civilizációformáló szerepe.	Az arab hódítás, az iszlám elterjesztésének fontosabb szakaszai *(pl. 635 Damaszkusz, 732 Poitiers).*
2.4. A középkori városok	Egy középkori város jellemzőinek bemutatása. A középkori kereskedelem sajátosságai.	A középkori céhes ipar bemutatása.
2.5. Egyházi és világi kultúra a középkorban	Az egyház szerepe a középkori művelődésben és a mindennapokban. A romantika és a gótika főbb stílusjegyei. A lovagi kultúra és értékrend néhány eleme.	Híres egyetemek Nyugat- és Közép-Európában *(pl. Párizs, Oxford, Prága),* az egyetemi oktatás jellemzői, a skolasztika (Aquinói Szent Tamás).
2.6. A humanizmus és a reneszánsz Itáliában	A humanizmus és a reneszánsz főbb jellemzői.	A humanizmus és a reneszánsz jellemzői *(pl. emberközpontúság, antik embereszmény)* és fontosabb itáliai képviselői *(pl. Petrarca, Machiavelli és Raffaello).*
2.7. Az angol és a francia rendi állam működése		A rendi állam kialakulása és működése Angliában és Franciaországban.
2.8. Az Oszmán Birodalom terjeszkedése	Az Oszmán Birodalom katonai rendszerének jellemző vonásai források alapján.	Az Oszmán Birodalom jellemző vonásai és társadalmi háttere *(pl. szolgálati birtok, szpáhi,*

	Az oszmán hódítás irányai, legfontosabb állomásai a XIV-XVI. században.	*gyermekadó, janicsár).*

3. A középkori magyar állam megteremtése és virágkora

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
3.1. A magyar nép őstörténete és vándorlása	A magyar nép vándorlása térkép alapján.	A vándorló magyarság képe a korabeli forrásokban *(pl. arab és bizánci források).* Eltérő tudományos elképzelések a magyar őstörténettel kapcsolatban *(pl. eredet, őshaza).*
3.2. A honfoglalástól az államalapításig	A honfoglalás. A honfoglaló magyarság társadalma és életmódja források alapján. Géza fejedelemsége és Szent István államszervező tevékenysége.	A kalandozó magyarok képe a korabeli forrásokban. Szent István törvényalkotó tevékenysége.
3.3. Az Árpád-kor	Az Aranybulla. A tatárjárás és az ország újjáépítése IV. Béla idején.	Az új rend megszilárdulása Szent László és Könyves Kálmán idején.
3.4. Társadalmi és gazdasági változások Károly Róbert, Nagy Lajos, Luxemburgi Zsigmond idején	Károly Róbert gazdasági reformjai. A magyar városfejlődés korai szakasza.	Nagy Lajos törvényei és az Anjou-kori társadalom. Zsigmond király külpolitikája *(pl. a nyugati egyházszakadás megszüntetése, a huszita kérdés kezelése, oszmánok elleni védekezés).*
3.5. A Hunyadiak	Hunyadi János harcai a török ellen. Mátyás király uralkodói portréja intézkedései alapján.	Mátyás király bel- és külpolitikája.
3.6. Kultúra és művelődés	Jelentős Árpád- és Anjou-kori művészeti emlékek felismerése.	Mátyás király és a reneszánsz.

4. Szellemi, társadalmi és politikai változások az újkorban

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
4.1. A nagy földrajzi felfedezések és következményei	A nagy földrajzi felfedezések legfontosabb állomásai térkép alapján. Az Európán kívüli civilizációk hatása Európára és a gyarmatosítás.	A kapitalista világgazdasági rendszer kialakulásának kezdetei, a legfőbb társadalmi és gazdasági folyamatok a XVI-XVII. században Nyugat-Európában.
4.2. Reformáció és katolikus megújulás	A reformáció főbb irányzatai források alapján (lutheránus, kálvinista). A katolikus megújulás, az ellenreformáció kibontakozása. A barokk stílus jellemzői.	Nagyhatalmi konfliktusok és vallási ellentétek a koraújkori Európában *(pl. francia-Habsburg vetélkedés, harmincéves háború).*
4.3. A kontinentális	A francia abszolutizmus XIV.	Az angolszász kapitalizálódás, a

abszolutizmus és a parlamentáris monarchia megszületése Angliában	Lajos korában. Az alkotmányos monarchia működése.	polgári fejlődés és a mindennapi élet a kora újkori Angliában Nagyhatalmi erőviszonyok, az európai egyensúly a XVIII. században.
4.4. A tudományos világkép átalakulása, a felvilágosodás	A felvilágosodás legjelentősebb gondolatai és főbb képviselői források alapján.	Az új világszemlélet kialakulása *(pl. racionalizmus),* az újkori természettudományok *(pl. mechanika, newtoni fizika)* és társadalomtudományok *(pl. társadalmi szerződés, államelmélet)* kibontakozása.

5. Magyarország a Habsburg Birodalomban

TÉMÁK	**VIZSGASZINTEK**	
	Középszint	**Emelt szint**
5.1. A mohácsi csata és az ország három részre szakadása	A mohácsi vész és az ország részekre szakadása. Végvári küzdelmek.	Összetartó és elválasztó erők a három országrészben *(pl. törökök elleni védekezés, gazdaság, vallás).* A rendi és vallási törekvések összekapcsolódása a Bocskai-féle szabadságharcban.
5.2. Az Erdélyi Fejedelemség virágkora	Erdély sajátos etnikai és vallási helyzete *(pl. három nemzet, vallási tolerancia).*	*Bethlen Gábor kül- és belpolitikája.*
5.3. A török kiűzése és a Rákóczi szabadságharc	A Rákóczi szabadságharc fordulópontjai. A szatmári béke.	A török kiűzésének kérdései és Zrínyi Miklós. A spanyol örökösödési háború és a Rákóczi szabadságharc.
5.4. Magyarország a XVIII. századi Habsburg Birodalomban	Demográfiai változások, a nemzetiségi arányok alakulása. Mária Terézia és II. József reformjai.	Az udvar és a rendek viszonyának alakulása.
5.5. Művelődés, egyházak, iskolák	A hazai reformáció és a barokk kulturális hatásai források alapján.	Az állami oktatáspolitika főbb intézkedései.

6. A polgári átalakulás, a nemzetállamok és az imperializmus kora

TÉMÁK	**VIZSGASZINTEK**	
	Középszint	**Emelt szint**
6.1. A francia polgári forradalom politikai irányzatai, az Emberi és Polgári Jogok Nyilatkozata	Az Emberi és Polgári Jogok Nyilatkozatának alapkérdései. Az alkotmányos monarchia válsága és bukása.	A főbb irányzatok *(pl. alkotmányos monarchisták, girondiak),* valamint képviselőik társadalmi és politikai elképzeléseinek összehasonlítása. A jakobinus diktatúra.
6.2. A napóleoni háborúk és a Szent		A napóleoni háborúk fordulópontjai *(pl. Moszkva, Lipcse).*

Szövetség Európája		A nagyhatalmi együttműködés céljai és rendszere a bécsi kongresszus nyomán.
6.3. A XIX. század eszméi	A korszak főbb eszmeáramlatainak *(liberalizmus, nacionalizmus, konzervativizmus és szocializmus)* jellemzői források alapján. A legfontosabb állam- és alkotmányjogi fogalmak *(pl. alkotmány, parlament, képviseleti rendszer, szavazati jog, hatalommegosztás).*	
6.4. Az ipari forradalom és következményei	Az ipari forradalom legjelentősebb területei (könnyűipar, nehézipar, közlekedés) és néhány találmánya. Az ipari forradalom teremtette ellentmondások *(pl. környezetszennyezés, életmódváltozás, a nyomor kérdése).*	*Az ipari forradalom eredményeinek (pl. városiasodás, demográfiai robbanás)* kibontakozása és egymásra hatása.
6.5. Nagyhatalmak és katonai-politikai szövetségek a századfordulón	Az USA kialakulása és nagyhatalommá válása. Németország nagyhatalommá válása. A balkáni konfliktusok okai.	A szövetségi rendszerek kialakulásának okai az első világháború előtt. Gyarmatok és gyarmattartók a századfordulón.
6.6. Tudományos, technikai felfedezések, újítások és következményeik	A második ipari forradalom alapvető vonásainak bemutatása. A technikai fejlődés hatása a környezetre és az életmódra konkrét példák alapján.	Az ipari forradalom legfontosabb találmányainak és felfedezőinek bemutatása *(pl. Benz, Edison, a robbanómotor, telefon).* A tudományos és technikai fejlődés hatása a társadalomra, a gondolkodásra, az életmódra és a környezetre.

7. A polgárosodás kezdetei és kibontakozása Magyarországon

TÉMÁK	**VIZSGASZINTEK**	
	Középszint	**Emelt szint**
7.1. A reformmozgalom kibontakozása, a polgárosodás fő kérdései	A reformkor fő kérdései. Széchenyi és Kossuth reformprogramja.	A rendi országgyűlés és a megyerendszer működése. A gazdasági átalakulás jellemzése és elemzése. A magyar társadalom rétegződése és életformái.
7.2. A reformkori művelődés, kultúra	A korszak kulturális életének főbb jellemzői.	A nemzeti érzés megerősödése a magyarság és a nemzetiségek körében.
7.3. A polgári forradalom	A pesti forradalom eseményei. Az áprilisi törvények.	A német, az olasz és ausztriai mozgalmak hatása a magyar szabadságharcra. Nemzetiségi törekvések a Habsburg birodalomban.

7.4. A szabadságharc	A főbb hadjáratok, a katonai erőviszonyok alakulása, a vereség okai. A Függetlenségi Nyilatkozat.	Ausztria és Magyarország közjogi viszonyának alakulása. Nagyhatalmi elképzelések Közép-Európa szerepéről.
7.5. A kiegyezés előzményei és megszületése	A kiegyezés megszületésének okai. A kiegyezés tartalma és értékelése.	A kiegyezés alternatívái, a kiegyezéshez fűződő viták *(pl. dunai konföderáció, Kasszandra levél).*
7.6. Gazdasági eredmények és társadalmi változások a dualizmus korában	Kibontakozó ipar, fejlődő mezőgazdaság, közlekedés. Budapest világvárossá fejlődése. Az átalakuló társadalom sajátosságai. Nemzetiségek a dualizmus korában. A cigányság helye a magyar társadalomban.	A' polgári állam kiépülése Magyarországon *(pl. közigazgatás, közegészségügy, iskolahálózat).* Magyar nemzetiségi politika és nemzetiségi törekvések. A környezet átalakításának következményei *(pl. vasútépítés, városfejlődés, iparosítás).*
7.7. Az életmód, a tudományos és művészeti élet fejlődése	Az életmód változásai a századfordulón. A magyar tudomány és művészet néhány kiemelkedő személyisége.	A tömegkultúra néhány jelensége Magyarországon *(pl. divat, szórakozás, sport, sajtó).*

8. Az első világháborútól a kétpólusú világ felbomlásáig

TÉMÁK	**VIZSGASZINTEK**	
	Középszint	**Emelt szint**
8.1. Az első világháború jellege, jellemzői; a Párizs környéki békék	Szövetségi rendszerek, frontok, az új típusú hadviselés jellemzői. A Párizs környéki békék területi, etnikai és gazdasági vonatkozásainak elemzése.	A hátország szerepe a háborúban. Nagyhatalmi érdekek és ellentétek a béketárgyalásokon.
8.2. A gazdaság és a társadalom új jelenségei a fejlett világban	A modern életforma néhány jellegzetessége *(pl. mozi, autó).* A nők szerepének változása.	A világgazdaság átrendeződése a háború után. A gyarmati világ szétesésének kezdetei *(pl. India, Közel-Kelet).*
8.3. Tekintélyuralmi rendszerek Közép-Európában és az olasz fasizmus		Az olasz fasizmus jellemzői. Tekintélyuralmi rendszerek bemutatása Közép-Európában és a Balkánon.
8.4. Az USA és az 1929-33-as gazdasági válság	A világválság jelenségei, gazdasági és társadalmi következményei.	Az USA gazdasági fellendülése és nemzetközi szerepe. A válság kezelésének módjai egy adott országban *(pl. USA, Nagy-Britannia).*
8.5. A nemzetiszocializmus hatalomra jutása és működési mechanizmusa	A náci Németország legfőbb jellemzői. A náci ideológia és propaganda.	A totális állam kiépítése Németországban.
8.6. A bolsevik	A bolsevik hatalomátvétel	A bolsevizmus ideológiája.

ideológia és a sztálini diktatúra az 1920-30-as években	körülményei. A sztálini diktatúra legfőbb jellemzői.	A bolsevik propaganda főbb jellemzői. A sztálini gazdaságpolitika.
8.7. A második világháború előzményei jelentős fordulatai	A világháború előzményei, katonai és politikai fordulópontjai. A holokauszt.	A szövetséges hatalmak együttműködésének elemzése. Háborúellenes katonai és polgári erőfeszítések.
8.8. A hidegháború és a kétpólusú világ jellemzői	Az ENSZ létrejötte, működése. Nemzetközi konfliktusok a hidegháború idején *(pl. Korea, Kuba, Szuez).*	*Nyugat-Európa újjáépítése és a közös európai intézmények kialakulásának kezdetei.* *A gyarmati rendszer felbomlása - a „harmadik világ” kialakulása.* *Gandhi erőszakmentes mozgalma.*
8.9. A szocialista rendszerek bukása	A szovjet blokk kialakulása és jellemzői. Rendszerváltozás Kelet-Közép-Európában.	A német kérdés.

9. Magyarország története az első világháborútól a második világháborús összeomlásig

TÉMÁK	**VIZSGASZINTEK**	
	Középszint	**Emelt szint**
9.1. Az Oszrák-Magyar Monarchia felbomlása és következményei	Az Oszrák-Magyar Monarchia felbomlása. Trianon gazdasági, társadalmi és etnikai hatásai.	A Károlyi-kormány bel- és külpolitikai mozgástere és intézkedései. A tanácskormány uralomra kerülése, politikája, bukásának okai. Trianon társadalmi és bel- és külpolitikai következményei.
9.2. A Horthy-rendszer jellege és jellemzői	Az ellenforradalmi rendszer konszolidációjának legfontosabb lépései.	Politikai életpályák bemutatása és elemzése *(pl. Bethlen István, Teleki Pál).* Gazdasági válság és radikalizálódás a belpolitikában (Gömbös és kísérlete).
9.3. Művelődési viszonyok és az életmód	Társadalmi rétegződés és életmód a húszas-harmincas években.	A klebelsbergi kultúrpolitika kibontakozása és főbb jellemzői *(pl. kultúrfölény, valláserkölcsi nevelés).* Tudomány és művészet főbb képviselői a két világháború közötti Magyarországon *(pl. Szent-Györgyi Albert, Bartók Béla).*
9.4. A magyar külpolitika mozgástere, alternatívái	A magyar külpolitika céljai és kapcsolatai a két világháború között.	Magyarország a náci birodalom árnyékában *(pl. gazdasági és politikai kényszerek, kitörési kísérletek).* A területi revízió lépései.
9.5. Magyarország részvétele a	Magyarország háborúba lépése és részvétele a Szovjetunió elleni	Kállay Miklós miniszterelnöksége. Háborúellenes törekvések *(pl.*

világháborúban	harcokban.	*Magyar Történelmi Emlékbizottság, szárszói találkozó).*
9.6. A német megszállás és a holokauszt Magyarországon	Magyarország német megszállása és a nyilas hatalomátvétel. A holokauszt Magyarországon *(pl. zsidótörvények gettósítás, deportálás).*	*Az antiszemitizmus és a zsidókérdés Magyarországon.*

10. Magyarország 1945-től a rendszerváltozásig

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
10.1. A szovjet felszabadítás és megszállás	A szovjet felszabadítás és megszállás. Az ország háborús emberáldozata és anyagi vesztesége.	A nemzetközi helyzet hatása a magyar belpolitika alakulására 1945 és 1948 között *(pl. SZEB intézkedései, németek kitelepítése).*
10.2. A határon túli magyarság sorsa	A magyarság helyzetének főbb jellemzői a szomszédos országokban.	
10.3. A kommunista diktatúra kiépítése és működése	Az 50-es évek jellemzői, a rendszer működése a Rákosi-korszakban. Életmód és mindennapok.	Az elnyomás formái és „gépezete”.
10.4. Az 1956-os forradalom és szabadságharc	Az 1956-os forradalom és szabadságharc kitörésének okai és főbb eseményei. A megtorlás megnyilvánulási formái, áldozatai.	A magyar forradalom nemzetközi jelentősége és összefüggései *(pl. szuezi válság szerepe, a magyar kérdés az ENSZ-ben).*
10.5. A Kádár-rendszer jellege, jellemzői	A rendszer jellemzői a Kádár-korszakban. Életmód és mindennapok.	A kádári társadalom- és kultúrpolitika alakulása *(pl. „gulyás- vagy fridzsiderkommunizmus”, három T).*
10.6. A rendszerváltozás	A rendszerváltozás tartalma és következményei *(pl. államforma, szabadságjogok, függetlenség).*	*Magyarország a kilencvenes években (pl. jogalkotás, társadalmi változások - vesztesek és győztesek).*

11. A jelenkor

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
11.1. A közép-európai régió jellemzői, távlatai, a posztszovjet rendszerek problémái	A közép-európai régió sajátos problémái.	A balkáni konfliktusok, Jugoszlávia felbomlása. Nemzeti, etnikai, vallási kisebbségek helyzete néhány országban *(pl. Románia, Magyarország, Ukrajna).*
11.2. Az európai integráció története	Az Európai Unió legfontosabb intézményei.	A „Hatok” Közös Piacától az Európai Unióig (1957-1992), az integráció főbb állomásai. Együttműködés és eltérő érdekek az unióban.

		Az Európai Unió helye a világgazdaságban.
11.3. A „harmadik világ”	A fejlődő országok főbb problémái *(pl. népességnövekedés, szegénység, élelmezési és adósságválság).*	*A demográfiai válság társadalmi és gazdasági okai.*
11.4. Fogyasztói társadalom; ökológiai problémák, a fenntartható fejlődés	A technikai civilizáció és a gazdasági növekedés hatása a természeti környezetre.	A környezettudatos magatartás kulturális, gazdasági és politikai feltételei.
1 .5. A globális világ kihívásai és ellentmondásai	A tömegkultúra új jelenségei *(pl. film, reklám).*	

12. A mai magyar társadalom és életmód

TÉMÁK	**VIZSGASZINTEK**	
	Középszint	**Emelt szint**
12.1. Alapvető állampolgári ismeretek	Az emberi jogok ismerete és a jogegyenlőség elvének bemutatása. Az állampolgári jogok, kötelességek.	A szociális piacgazdaság jellemzői.
12.2. Etnikumok és nemzetiségek a magyar társadalomban	Nemzetiségek a mai magyar társadalomban *(pl. számuk, arányuk, helyzetük, intézményeik).*	
12.3. A magyarországi romák	A hazai romák helyzete (oktatás, lakhatás, egészségügy, foglalkoztatás). A diszkrimináció fogalma.	
12.4. A parlamenti demokrácia működése és az önkormányzatiság	A választási rendszer. A helyi önkormányzatok feladatai, szervezetei és működésük.	A magyar alkotmányosság elemei *(pl. a konstruktív bizalmatlanság intézménye, népszavazás)* és intézményei *(pl. alkotmánybíróság, ombudsmani intézmény).*
12.5. Társadalmi, gazdasági és demográfiai változások	Demográfiai változások Magyarországon az elmúlt fél évszázadban.	A magyar társadalom szerkezetváltozásai az elmúlt fél évszázadban. Magyarország gazdasága és beilleszkedése az európai, illetve világgazdaságba.

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

A vizsga részei

Középszint				**Emelt szint**			
Írásbeli vizsga		**Szóbeli vizsga**		**Írásbeli vizsga**		**Szóbeli vizsga**	
180	perc	15	perc	240	perc	20	perc
90	pont	60	pont	90	pont	60	pont

A vizsgán használható segédeszközök

Középszint	**Emelt szint**

	Írásbeli vizsga	**Szóbeli vizsga**	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
A vizsgázó biztosítja	középiskolai történelmi atlasz	NINCS	II. részhez vizsgázónként szükséges a középiskolai történelmi atlasz	NINCS
A vizsgabizottságot működtető intézmény biztosítja	legalább három példány helyesírási szótár	középiskolai történelmi atlasz	legalább három példány helyesírási szótár	középiskolai történelmi atlasz

Nyilvánosságra hozandók

	Középszint		**Emelt szint**	
	Írásbeli vizsga	**Szóbeli vizsga**	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
Anyag	NINCS	tematika	NINCS	tematika
Mikor?	NINCS	jogszabály szerint	NINCS	jogszabály szerint

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

Középszint

Írásbeli vizsga	**Szóbeli vizsga**
180 perc	15 perc
Feladatsor	Egy problémaközpontú tétel kifejtése
Egyszerű, rövid választ igénylő feladatok megoldása Szöveges (kifejtendő) feladatok megoldása	
45 pont 45 pont	
90 pont	60 pont

Írásbeli vizsga

Általános szabályok

Az írásbeli vizsgán a vizsgázóknak egy központi feladatsort kell megoldaniuk.

A vizsgázó a rendelkezésére álló időt tetszése szerint oszthatja meg az egyes feladatok között és megoldásuk sorrendjét is meghatározhatja.

Vizsgázónként szükséges segédeszköz a középiskolai történelmi atlasz, amelyről a vizsgázó gondoskodik; továbbá vizsgacsoportonként legalább három példány helyesírási szótár, amelyet a vizsgabizottságot működtető intézmény biztosít.

Az írásbeli feladatlap formai jellemzői

Egyszerű, rövid választ igénylő feladatok

Az egyszerű, rövid választ igénylő feladatok többségükben zárt végű feladatok. A feladatok a részletes követelményekben meghatározott kompetenciákra (pl. források használata, szaknyelv alkalmazása) és tartalmakra (pl. név, évszám, topográfia) irányulnak. A legtöbb feladat valamely forrás (szöveg, kép, diagram stb.) feldolgozását, értelmezését várja el a vizsgázóktól.

Az egyszerű, rövid választ igénylő feladatsor kb. 6-12 feladatból áll. Egy-egy feladat több részfeladatot is tartalmazhat.

Példák a lehetséges feladattípusokra

1. Információkeresés források (szöveges, képi) segítségével
2. Források alapján egyszerű következtetések megfogalmazása
3. Különböző típusú (szöveges, képi, diagram) forrásból származó információk összevetése
4. Megadott szempontok szerinti fogalmak gyűjtése forrásokból

5. Fogalmak azonosítása, hozzárendelése egy korhoz vagy egy államhoz
6. Térképekről információk gyűjtése
7. Térképek alapján egyszerű következtetések megfogalmazása
8. Helyszínek azonosítása térképatlasz segítségével
9. Célok és következmények megkülönböztetése
10. Ok-okozati összefüggés felismerése, megkülönböztetése
11. Következtetések megfogalmazása események, folyamatok, jelenségek, döntések következményeiről

Szöveges (kifejtendő) feladatok

A szöveges feladatok az alábbi történelmi korszakokra vonatkoznak:

1. Egy XIX. század előtti egyetemes történelmi anyag (ókori, középkori vagy kora újkori)
2. Egy egyetemes történelmi anyag (XIX-XX. század)
3. Egy középkori vagy kora újkori magyar történelmi anyag
4. Egy XVIII-XIX. századi magyar történelmi anyag
5. Egy XX. századi magyar történelmi vagy a mai magyar társadalomra vonatkozó anyag

Ezekben a feladatokban a vizsgázóknak néhány összefüggő mondatban vagy hosszabb szövegben kell kifejteniük a válaszokat. A feladatok a részletes követelményekben meghatározott kompetenciákra (pl. források használata, szaknyelv alkalmazása) és témakörökre (Az ókor és kultúrája, A középkor, A középkori magyar állam megteremtése és virágkora stb.) irányulnak. Minden feladatnál valamely forrás (szöveg, kép, adat, térkép stb.) segítségével kell a vizsgázóknak megválaszolni a feltett kérdést.

A feladatsor kétféle típusú kifejtendő feladatot tartalmaz:

1. Problémamegoldó (rövid) feladatot, melyet kb. 70-90 szóban, (kb. 10-12 soros) szerkesztett szövegben kell megoldani.

2. Elemző (hosszú) feladatot, melyet kb. 150-160 szóban, (kb. 25-30 soros) szerkesztett szövegben kell megoldani.

A feladatsor a vizsgaleírásban meghatározott történelmi korszakokra vonatkozóan öt problémamegoldó feladatot (melyek közül kettő egyetemes, három magyar történelemmel kapcsolatos) és három elemző feladatot (melyek mindegyike a magyar történelemmel kapcsolatos) tartalmaz.

A vizsgázónak a *nyolc* feladatból *hármat* kell választania:

- egyet az egyetemes történelemre vonatkozó két problémamegoldó feladat közül;
- egyet a magyar történelemre vonatkozó rövid problémamegoldó feladatok közül;
- egyet a magyar történelemre vonatkozó elemző feladatok közül.

A két választott magyar történelmi feladat nem vonatkozhat ugyanarra a történelmi korszakra. (A vizsgázónak a feladatválasztást a feladatlapon jelölnie kell!)

Az írásbeli feladatlap tartalmi jellemzői

Az írásbeli feladatsort kb. 60%-ban a magyar, kb. 40%-ban pedig az egyetemes történelemhez kapcsolódó feladatok alkotják. Az összes feladat kb. 50%-át a XIX. és a XX. század történelme adja. A feladatsor egészében az alábbi arányok érvényesülnek:

Politika-, esemény-, állam, jog- és intézménytörténet	kb. 40%
Társadalom-, életmód-, mentalitás- és művelődéstörténet	kb. 30%
Gazdaság-, technikatörténet és a környezeti kultúra története	kb. 20%
Eszme- és vallástörténet	kb. 10%.

Az írásbeli feladatlap értékelése

Az írásbeli vizsgadolgozatokat a vizsgabizottságot működtető intézmény szaktanára javítja és értékeli. Az értékelés a központi javítási-értékelési útmutató alapján történik.

Az írásbeli vizsgán elérhető 90 pont 50%-a az egyszerű, rövid választ igénylő feladatok megoldásával, 50%-a a szöveges (kifejtendő) kérdésekre adott válaszokkal érhető el.

A kifejtendő szöveges feladatok értékelési kritériumait az alábbi táblázat rögzíti.

Problémamegoldó feladat		**Elemző feladat**	
A feladat megértése	**kb. 20%**	**A feladat megértése**	**kb. 20%**
Kompetenciák szerint pl.:		Kompetenciák szerint pl.:	

- források használata, - szaknyelv alkalmazása, - tájékozódás térben és időben, - eseményeket alakító tényezők feltárása, - problémaközpontú feldolgozás.	kb. 70%	- források használata, - szaknyelv alkalmazása, - tájékozódás térben és időben, - eseményeket alakító tényezők feltárása, - problémaközpontú feldolgozás.	kb. 60%
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	kb. 10%	Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	kb. 20%

Az előírásnak nem megfelelő feladatválasztás esetén az alábbiak szerint kell eljárni:

- ha a vizsgázó választása egyértelmű, de rossz, akkor úgy kell értékelni, hogy a legkisebb pontveszteség érje;
- ha a vizsgázó választása nem egyértelmű, és négy-öt feladatba is belekezd, akkor az elsőként megoldott feladattól indulva, a jó választási szabályok alapján sorrendben kell a feladatokat értékelni (pl. 1., 3., 6. vagy 2., 5., 8.);
- ha a vizsgázó választása nem egyértelmű, és mindegyik feladatba belekezd, akkor az 1., 3., 8. feladatok megoldását kell értékelni.

Szóbeli vizsga

A középszintű szóbeli vizsga tételsorának összeállításáról a vizsgabizottságot működtető intézmény gondoskodik.

A vizsgázó vázlatot készíthet és tétele kifejtése közben használhatja.

A tételt a vizsgázónak önállóan kell kifejtenie. Közbekérdezni csak akkor lehet, ha teljesen helytelen úton indult el vagy nyilvánvaló, hogy elakadt. (Ez esetben segítő kérdést lehet feltenni, amennyiben az a felelési időbe még belefér.)

A tételsor témakörönként *kettő-négy,* összesen 20-25 tételt tartalmaz.

A vizsgabizottságot működtető intézményeknek a szóbeli tételsorokat minden évben legalább 20%-ban módosítaniuk kell (pl.: a címeket, a feldolgozási szempontokat, a forrásokat).

A felkészüléshez és a tételkifejtéshez vizsgázónként szükséges segédeszköz: középiskolai történelmi atlasz, melyet a vizsgabizottságot működtető intézmény biztosít.

A szóbeli tételsor formai jellemzői

A tételsort a szóbeli vizsgához előírt témakörökbe rendezve kell elkészíteni.

A tétel lehet egy kisebb korszak történelmi problémájának részletezőbb bemutatása vagy egy összetettebb és/vagy több történelmi korszakon átívelő probléma áttekintő bemutatása.

A tételek megfogalmazása ösztönözzön a problémamegoldásra, valamint a történeti (szöveges, képi, grafikus, tárgyi stb.) források és térképek használatára

A szóbeli tételek két-három feldolgozási, értelmezési szempontot jelölnek ki, és különböző típusú források alkalmazásával segítik a vizsgázókat a felkészülésben és a tételek kifejtésében.

A szóbeli tételsor tartalmi jellemzői

A szóbeli vizsga témakörei

Gazdaság, gazdaságpolitika, anyagi kultúra
Népesség, település, életmód
Egyén, közösség, társadalom
Modern demokráciák működése
Politikai intézmények, eszmék, ideológiák
Nemzetközi konfliktusok és együttműködés
Szabad (problémaközpontú) témakör

A vizsgabizottságot működtető intézményeknek lehetőségük van a hat kötelező témakörön felül szabad témakör kijelölésére. Ennek követelményeit és tartalmát az egyes vizsgabizottságot működtető intézmények helyi tanterveik alapján határozzák meg (*pl. helytörténeti téma; forradalom - reform - kompromisszum; etnikum - nemzet - nemzetiség).*

A tételsor egészében is érvényesíteni kell azt, hogy a feladatok kb. 60%-ban a magyar, kb. 40%-ban pedig az egyetemes történelemhez kapcsolódjanak, és az összes feladat kb. 50%-át a XIX. és a XX. század történelme adja.

Amennyiben a vizsgázók között olyan vizsgázó is van, aki nem a tételekhez illeszkedő helyi tanterv szerint tanult, következmények nélkül kérheti a szabad (problémaközpontú) témakör alóli felmentését.

Minden vizsgaidőszakban a vizsgabizottságot működtető intézménynek nyilvánosságra kell hoznia a követelmények és a szóbeli témakörök tartalmi szerkezetének megfelelő ún. tematikát, mely a témakörhöz kapcsolható korszakokat és résztémákat határozza meg. A tematikában kb. 20-25 címet kell megfogalmazni és kiadni, mely alapja az egyes tételek kijelölésének.

- pl. témakör: gazdaság, gazdaságpolitika, anyagi kultúra
- tematika (résztéma): üzemszervezési formák (céh, manufaktúra, gyár);
- tétel: Hasonlítsa össze a céh, a manufaktúra és a gyár termelésének alapvető jellemzőit a megadott források és szempontok szerint!
- pl. témakör: nemzetközi együttműködés és konfliktusok
- tematika (korszak): Róma világbirodalommá válása.
- tétel: Mutassa be Róma terjeszkedését és a hódítások következményeit a megadott források és szempontok alapján!

A tételsort nem lehet előzetesen kiadni, a tételeket a vizsgázók csak a vizsgán ismerhetik meg.

A szóbeli vizsgarész értékelése

Az értékelés az egyes tételekhez - az alábbi szempontok alapján készített - értékelési útmutató alapján történik. A szóbeli tételek értékelési útmutatóit a vizsgabizottságot működtető intézmény készíti el.

A feladat megértése, tématartás, a lényeg kiemelése	12 pont
Tájékozódás térben és időben	6 pont
A szaknyelv alkalmazása	6 pont
Források használata és értékelése	12 pont
Az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek problémaközpontú bemutatása	18 pont
Világosság, nyelvhelyesség, a felelet felépítettsége	6 pont
Összesen	60 pont

EMELT SZINTŰ VIZSGA

Emelt szint

Írásbeli vizsga		**Szóbeli vizsga**
240 perc		20 perc
Feladatsor		Egy problémaközpontú tétel kifejtése
I. Egyszerű, rövid választ igénylő feladatok megoldása	II. Szöveges (kifejtendő) feladatok megoldása	
90 perc	150 perc	
44 pont	46 pont	
90 pont		60 pont

Írásbeli vizsga

Általános szabályok

Az írásbeli vizsgán a vizsgázóknak egy központi feladatsort kell megoldaniuk.

A vizsgázó az I. (90 perc) és a II. (150 perc) részen belül a rendelkezésére álló időt tetszése szerint oszthatja meg az egyes feladatok között és megoldásuk sorrendjét is meghatározhatja.

A vizsgázó először az I. feladatlapot oldja meg. A vizsgadolgozatokat a 90 perc leteltével a felügyelő tanár összegyűjti. Ezután kerülhet sor a II. feladatlap kiosztására és megoldására.

A II. részhez vizsgázónként szükséges segédeszköz a középiskolai történelmi atlasz, amelyről a vizsgázó gondoskodik; továbbá vizsgacsoportonként legalább három példány helyesírási szótár, amelyet a vizsgabizottságot működtető intézmény biztosít.

Az írásbeli feladatlap formai jellemzői

Egyszerű, rövid választ igénylő feladatok

Az egyszerű, rövid választ igénylő feladatok többségükben zárt végű feladatok. A feladatok a részletes követelményekben meghatározott kompetenciákra (pl. források használata, szaknyelv alkalmazása) és

tartalmakra (pl. név, évszám, topográfia) irányulnak. A legtöbb feladat valamely forrás (szöveg, kép, diagram stb.) feldolgozását, értelmezését várja el a vizsgázóktól.

Az egyszerű, rövid választ igénylő feladatsor kb. 8-14 feladatból áll. Egy-egy feladat több részfeladatot is tartalmazhat.

Példák a lehetséges feladattípusokra

1. Információkeresés források (szöveges, képi) segítségével
2. Források alapján egyszerű következtetések, értékelések megfogalmazása
3. Források egy-egy részletének összehasonlítása, a különbségek okainak értelmezése
4. Különböző típusú (szöveges, képi, diagram) forrásból származó információk összevetése, elemzése
5. Megadott szempontok szerinti fogalmak gyűjtése forrásokból, következtetések levonása
6. Fogalmak magyarázata, hozzárendelése korhoz, területhez
7. Térképekről információk gyűjtése, következtetések levonása
8. Térképek alapján egyszerű következtetések megfogalmazása
9. Események közötti sorrendiség
10. Célok és következmények megkülönböztetése, értelmezése
11. Ok-okozati összefüggés felismerése, megkülönböztetése
12. Következtetések megfogalmazása események, folyamatok, jelenségek, döntések következményeiről
13. Különböző jellegű folyamatok és eseménysorozatok közötti kapcsolatok megtalálása

Szöveges (kifejtendő) feladatok

Az írásbeli vizsga szöveges feladatai az alábbi történelmi korszakokra vonatkoznak:

1. Egy XIX. század előtti egyetemes történelmi anyag (ókori, középkori vagy kora újkori)
2. Egy egyetemes történelmi anyag (XIX-XX. század)
3. Egy középkori vagy kora újkori magyar történelmi anyag
4. Egy XVIII-XIX. századi magyar történelmi anyag
5. Egy XX. századi magyar történelmi vagy a mai magyar társadalomra vonatkozó anyag

Ezekben a feladatokban a vizsgázóknak néhány összefüggő mondatban vagy hosszabb szövegben kell kifejteniük a válaszokat. A feladatok a részletes követelményekben meghatározott kompetenciákra (pl. források használata, szaknyelv alkalmazása) és témakörökre (Az ókor és kultúrája, A középkor, A középkori magyar állam megteremtése és virágkora stb.) irányulnak. A feladatokhoz nem feltétlenül kapcsolódik forrás (szöveg, kép, adat, térkép stb.).

A feladatlap kétféle típusú kifejtendő feladatot tartalmaz:

1. Problémamegoldó (rövid) feladatot, melyet kb. 90-110 szóban (kb. 12-14 soros) szerkesztett szövegben kell megoldani.

2. Elemző (hosszú) feladatot, melyet kb. 160-180 szóban (kb. 30-40 soros) szerkesztett szövegben kell megoldani.

A feladatlap a vizsgaleírásban meghatározott korszakokra vonatkozóan *öt problémamegoldó* feladatot (melyek közül kettő egyetemes, három magyar történelemmel kapcsolatos) és *öt elemző* feladatot (melyek közül kettő egyetemes, három magyar történelemmel kapcsolatos) tartalmaz.

A vizsgázónak a *tíz* feladatból *négyet* kell választania. Két problémamegoldó (rövid) és két elemző (hosszú) feladatot. A megoldott feladatok között legalább kettőnek a magyar, legalább egynek az egyetemes történelemre kell vonatkoznia. A négy választott feladatnak négy különböző korszakra kell vonatkoznia, tehát egy korszakból csak egy feladat választható.

Az írásbeli feladatlap tartalmi jellemzői

Az írásbeli feladatsort kb. 60%-ban a magyar, kb. 40%-ban pedig az egyetemes történelemhez kapcsolódó feladatok alkotják. Az összes feladat kb. 50%-át a XIX. és a XX. század történelme adja. A feladatsor egészében a következő tartalmi arányok érvényesülnek:

Politika-, esemény-, állam, jog- és intézménytörténet	kb. 40%
Társadalom-, életmód-, mentalitás- és művelődéstörténet	kb. 30%
Gazdaság-, technikatörténet és a környezeti kultúra története	kb. 20%

Eszme- és vallástörténet kb. 10%

Az írásbeli feladatlap értékelése

Az értékelés központi javítási-értékelési útmutató alapján történik.

Az emelt szintű érettségi vizsgán az írásbeli összpontszám kb. 50%-ban egyszerű, rövid választ igénylő feladatok megoldásával és kb. 50%-ban szöveges (kifejtendő) kérdésekre adott válaszokkal érhető el.

A szöveges jellegű feladatok értékelési kritériumai:

Problémamegoldó feladat		**Elemző feladat**	
A feladat megértése	**kb. 20%**	**A feladat megértése**	**kb. 20%**
Kompetenciák szerint pl.: - források használata, - szaknyelv alkalmazása, - tájékozódás térben és időben, - eseményeket alakító tényezők feltárása, - problémaközpontú feldolgozás.	kb. 70%	Kompetenciák szerint pl.: - források használata, - szaknyelv alkalmazása, - tájékozódás térben és időben, - eseményeket alakító tényezők feltárása, - problémaközpontú feldolgozás.	kb. 60%
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	kb. 10%	Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	kb. 20%

Az előírásnak nem megfelelő feladatválasztás esetén az alábbiak szerint kell eljárni:

- ha a vizsgázó választása egyértelmű, de rossz, akkor úgy kell értékelni, hogy a legkisebb pontveszteség érje;
- ha a vizsgázó választása nem egyértelmű, és négynél több feladatba is belekezd, de nem mindegyikbe, akkor az elsőként megoldott feladattól indulva, a jó választási szabályok alapján sorrendben kell a feladatokat értékelni (pl. 1.; 4., 5., 8. vagy 3., 6., 7., 10.);
- ha a vizsgázó választása nem egyértelmű, és mindegyik feladatba belekezd, akkor az 1., 4., 7. és 10. feladat megoldását kell értékelni.

Szóbeli vizsga

Az emelt szintű szóbeli vizsga központi tételsor alapján zajlik.

A vizsgázó vázlatot készíthet és tételének kifejtésekor használhatja.

A tételt a vizsgázónak önállóan kell kifejtenie. Közbekérdezni csak akkor lehet, ha teljesen helytelen úton indult el vagy nyilvánvaló, hogy elakadt. (Ez esetben segítő kérdést lehet feltenni, amennyiben az a felelési időbe még belefér.)

A tételsorok minden vizsganapra témakörönként *három-négy* tételt, összesen 20-22 tételt tartalmaznak. Egy-egy vizsgaidőszak minden vizsganapjára más-más szóbeli tételsor készül.

Az országos vizsgaközpontnak a május-júniusi vizsgaidőszakra a témakörök szerinti szóbeli tematikát az előző évihez képest legalább 30%-ban módosítania kell.

A felkészüléshez és a tételkifejtéshez vizsgázónként szükséges segédeszköz a középiskolai történelmi atlasz.

A szóbeli tételsor formai jellemzői

A tételsort a szóbeli vizsgához előírt témakörökbe rendezve kell elkészíteni.

A tétel lehet egy kisebb korszak történelmi problémájának részletezőbb bemutatása vagy egy összetettebb és/vagy több történelmi korszakon átívelő probléma áttekintő bemutatása.

A feladatok megfogalmazása ösztönözzön a problémamegoldásra, valamint a történeti (szöveges, képi, grafikus, tárgyi stb.) források és térképek használatára.

A szóbeli tételek két-három feldolgozási, értelmezési szempontot jelölnek ki, és különböző típusú források alkalmazásával segítik a vizsgázókat a felkészülésben és a tétel kifejtésében.

A szóbeli tételsor tartalmi jellemzői

A szóbeli vizsga témakörei:
Gazdaság, gazdaságpolitika, anyagi kultúra
Népesség, település, életmód
Egyén, közösség, társadalom
Modern demokráciák működése
Politikai intézmények, eszmék, ideológiák
Nemzetközi konfliktusok és együttműködés

A tételsor egészében is érvényesíteni kell azt, hogy a feladatok kb. 60%-ban a magyar, kb. 40%-ban pedig az egyetemes történelemhez kapcsolódjanak, és az összes feladat kb. 50%-át a XIX. és a XX. század történelme adja.

A tételsort nem lehet előzetesen kiadni, a tételeket a vizsgázók csak a vizsgán ismerhetik meg.

Minden vizsgaidőszakban az országos vizsgaközpontnak nyilvánosságra kell hoznia a követelmények és a szóbeli témakörök tartalmi szerkezetének megfelelő ún. tematikát, mely a témakörökhöz kapcsolható korszakokat és résztémákat határozza meg. A tematikában kb. 30-40 címet kell megfogalmazni és kiadni, mely alapja az egyes tételek kijelölésének.

- pl. témakör: népesség, település, életmód;
- tematika (korszak): a modern ipari munkásság kialakulása;
- tétel: Mutassa be az angol munkásság helyzetét a klasszikus ipari forradalom korában a megadott források és szempontok alapján!
- pl. témakör: politikai intézmények, eszmék, ideológia;
- tematika (résztéma): a XIX. sz. uralkodó eszméi;
- tétel: Elemezze a marxizmus történelemszemléletét a megadott források és szempontok alapján!

A szóbeli vizsgarész értékelése

A szóbeli feleletek értékelése az egyes tételekhez készített részletes, központi értékelési útmutató alapján történik. Az útmutatók az alábbi szempontok alapján rögzítik a feladatmegoldáskor elvárható műveleteket és tartalmi elemeket.

A feladat megértése, tématartás, a lényeg kiemelése	12 pont
Tájékozódás térben és időben	6 pont
A szaknyelv alkalmazása	6 pont
Források használata és értékelése	12 pont
Az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek problémaközpontú bemutatása	18 pont
Világosság, nyelvhelyesség, a felelet felépítettsége	6 pont
Összesen	60 pont

ANGOL NYELV

Az idegen nyelvi érettségi vizsga célja a kommunikatív nyelvtudás mérése, azaz annak megállapítása, hogy a vizsgázó képes-e kommunikációs céljait megvalósítani.

A vizsga mindkét szinten *írásbeli és szóbeli részből* áll, és *a négy nyelvi alapkészséget* méri: olvasott szöveg értése, hallott szöveg értése, beszédkészség és íráskészség. A kommunikatív készségek alkalmazásához a nyelvhasználónak rendelkeznie kell megfelelő szókinccsel, és ismernie kell a nyelv struktúráját is. Ezért *a nyelvtani és lexikai kompetenciát* mindkét szinten külön vizsgarész keretében is mérjük. A vizsga egynyelvű, azaz közvetítési készséget nem mér.

A követelmények az idegen nyelvi érettségi vizsga általános követelményei, valamint az Európa Tanács idegennyelv-oktatással kapcsolatos ajánlásai alapján készültek. Az idegen nyelvi érettségi vizsga szintmeghatározásai igazodnak az Európa Tanács skálájához. A vizsga középszintje az A2-B1, az emelt szint pedig a B2 szintnek felel meg.

Európa Tanács	**Érettségi vizsga**
C2 Mesterszint	
C1 Haladó szint	
B2 Középszint	**Emelt szint**
B1 Küszöbszint	**Középszint**
A2 Alapszint	
A1 Minimumszint	

Az Európa Tanács A2, B1, B2 szintjeinek általános leírása:

B2 Megérti a változatos, konkrét vagy elvont témájú szövegek fő gondolatmenetét, követni tudja a hosszabb, összetettebb érveléseket is. Folyamatos és természetes módon tud a célnyelven interakciót folytatni. Világos és részletes szöveget tud létrehozni különböző

témákról. Véleményét indokolni tudja, részletezni tudja a különböző lehetőségekből adódó előnyöket és hátrányokat.

B1 Megérti a fontosabb információkat olyan egyszerű, hétköznapi szövegekben, amelyek gyakori élethelyzetekhez kapcsolódnak (pl. iskola, szabadidő, munka). Képes külföldiekkel kommunikálni mindennapi helyzetekben. Egyszerű, összefüggő szöveget tud alkotni olyan témákban, amelyeket ismer vagy amelyek az érdeklődési körébe tartoznak. Be tud számolni eseményekről, élményeiről, érzelmeiről és törekvéseiről. Rövid magyarázatot tud fűzni eseményekhez, jelenségekhez, indokolni tud különböző álláspontokat és terveket.

A2 Megért olyan mondatokat és rövid szövegeket, amelyek az őt közvetlenül érintő területekhez kapcsolódnak. Tud kommunikálni olyan mindennapi, begyakorolt helyzetekben, amelyekben egyszerű és közvetlen információcserére van szükség. Tud egyszerű nyelvi eszközöket használva beszélni önmagáról, családjáról és szűkebb környezetéről.

A dokumentum az angol nyelvi érettségi vizsga részletes vizsgakövetelményeit és vizsgaleírását tartalmazza. A vizsga szintje, alapelvei és a készségek szintjén megfogalmazott követelményei azonosak minden élő idegen nyelvben.

Az I. fejezetben találhatók a részletes vizsgakövetelmények. Először a készségekre lebontott követelményeket, a szövegek jellemzőit és a szövegfajtákat soroljuk fel mindkét szintre vonatkozóan a vizsgarészek lebonyolításának sorrendjében. Ezt követik a témakörök, a kommunikációs helyzetek és szándékok, továbbá a nyelvtani szerkezetek felsorolása, valamint a szókincsre vonatkozó információk.

A készségeken belül külön jelöljük az Európa Tanács szintrendszere szerinti A2, B1 és B2 szintű követelményeket. Az adott szinten megfogalmazott követelmények magukban foglalják az alacsonyabb szinten megadottakat is.

A dokumentum II. fejezete, a vizsgaleírás először a középszintű, majd az emelt szintű vizsgát mutatja be. A vizsgarészek itt is a lebonyolítás sorrendjében követik egymást. A könnyebb kezelhetőség érdekében az egyes vizsgarészek leírásakor megismételjük a készségekre lebontott követelményeket, a szövegek jellemzőit és a szövegfajták felsorolását.

I. RÉSZLETES ÉRETTSÉGIVIZSGA-KÖVETELMÉNY

A) KÉSZSÉGEK ÉS SZÖVEGFAJTÁK

1. Olvasott szöveg értése

	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
1.1. Készségek	**A vizsgázó képes az olvasási céloknak, illetve a feladatnak megfelelő stratégiák alkalmazásával a szövegben**	**A vizsgázó képes az olvasási céloknak, illetve a feladatnak megfelelő stratégiák alkalmazásával a szövegben**
	A2: - a lényeget (a szöveg célját) megérteni, - eseménysorokat követni, - kulcsinformációkat megérteni, B1: - a gondolatmenet lényegét megérteni, - véleményeket, érvelést nagy vonalakban követni, - egyes részinformációkat kiszűrni.	B2:

- a gondolatmenetet követni,
- véleményeket, érvelést követni,
- az információkat megfelelő részletességgel megérteni,
- a szerző álláspontjára következtetni,
- a szerző, illetve a szereplők érzéseire, érzelmeire következtetni.

1.2. A szöveg jellemzői

A vizsgarészben használt szöveg

- autentikus, esetleg kismértékben szerkesztett,
- tartalma, szerkezete, nyelve világos,
- tematikusan megfelel a korosztály élettapasztalatának és általános érdeklődésének,
- megértéséhez nincs szükség az érettségi vizsga általános műveltségi szintjét meghaladó ismeretekre,
- kiválasztásakor a *Témakörök* című rész az irányadó,
- autentikus jellegéből adódóan tartalmazhat olyan szavakat, kifejezéseket, szerkezeteket, amelyek ismerete nem követelmény az adott vizsgaszinten; ezek megértése azonban nem szükséges az adott feladat sikeres megoldásához.

A2:

- rövid, egyszerű,
- hétköznapi nyelven íródott, és főként gyakran használt szavakat és nyelvi szerkezeteket tartalmaz,

B1:

- rövid, tartalmilag és szerkezetileg világos,
- hétköznapi nyelven íródott.

A vizsgarészben használt szöveg

B2:

- hosszabb, nyelvileg és tartalmilag összetettebb,
- konkrét vagy elvont témájú.

1.3. Szövegfajták

- utasítások (pl. feliratok, használati utasítások),

- tájékoztató szövegek (pl. hirdetés, menetrend, prospektus, műsorfüzet),
- levelek,
- újságcikkek (pl. hír, beszámoló, riport),
- ismeretterjesztő szövegek,
- egyszerű elbeszélő szövegek.

- publicisztikai írások,
- (modern) szépirodalmi szövegek.

2. Nyelvhelyesség

	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
2.1. Készségek	**A vizsgázó képes**	**A vizsgázó képes**
	A2: - az alapvető nyelvtani szerkezetek és lexikai egységek felismerésére, kiegészítésére és létrehozására mondat- és szövegszinten, B1: - gyakran használt nyelvtani szerkezetek és lexikai egységek felismerésére kiegészítésére és létrehozására szövegszinten.	B2: - változatos nyelvtani szerkezetek és lexikai egységek felismerésére, kiegészítésére és létrehozására szövegszinten.
2.2. A szöveg jellemzői	**A vizsgarészben használt szöveg vagy szövegrészlet** - nehézségi foka alacsonyabb, mint az olvasott szöveg megértését mérő feladatokban, - autentikus, esetleg szerkesztett, - tartalma, szerkezete, nyelve világos, - tematikusan megfelel a korosztály élettapasztalatának és általános érdeklődésének, - megértéséhez nincs szükség az érettségi vizsga általános műveltségi szintjét meghaladó ismeretekre, - kiválasztásakor a *Témakörök* című rész az irányadó, - autentikus jellegéből adódóan tartalmazhat olyan szavakat, kifejezéseket, szerkezeteket, amelyek ismerete nem követelmény az adott vizsgaszinten; ezek megértése azonban nem szükséges az adott feladat sikeres megoldásához. A2: - rövid, egyszerű, - hétköznapi nyelven íródott, és főként gyakran használt szavakat és nyelvi szerkezeteket tartalmaz, B1: - rövid, tartalmilag és szerkezetileg világos,	**A vizsgarészben használt szöveg**

- hétköznapi nyelven íródott.

B2:
- hosszabb, nyelvileg és tartalmilag összetettebb,
- konkrét vagy elvont témájú.

3. Hallott szöveg értése

	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
3.1. Készségek	**A vizsgázó képes az értési céloknak, illetve a feladatnak megfelelő stratégiák alkalmazásával a szöveg**	**A vizsgázó képes az értési céloknak, illetve a feladatnak megfelelő stratégiák alkalmazásával a szöveg**
	A2: - témáját felismerni, - lényegét megérteni, - kulcsfontosságú szavait megérteni, - legalapvetőbb adatszerű információit kiszűrni, B1: - gondolatmenetét nagy vonalakban követni, - egyes tényszerű részinformációkat megérteni.	B2: - gondolatmenetét részleteiben is követni, - megértésén túl a szövegkörnyezetből következtetni az egyes beszélők álláspontjára, - megértésén túl a szövegkörnyezetből következtetni a beszélők érzelmeire és egymáshoz való viszonyára.
3.2. A szöveg jellemzői	**A vizsgarészben használt szöveg**	**A vizsgarészben használt szöveg**
	- autentikus vagy autentikus hangzású (stúdiófelvétel), - tematikusan megfelel a korosztály élettapasztalatának és általános érdeklődésének, - megértéséhez nincs szükség az érettségi vizsga általános műveltségi szintjét meghaladó ismeretekre, - kiválasztásakor a *Témakörök* című rész az irányadó, - anyanyelvi beszélők közvetítésével hangzik el, - egy vagy több beszélő közvetítésével hangzik el,	

- akusztikai minősége kifogástalan,
- hossza és tartalma nem terheli meg feleslegesen a vizsgázó memóriáját,
- autentikus jellegéből adódóan tartalmazhat olyan szavakat, kifejezéseket, szerkezeteket, amelyek ismerete nem követelmény az adott vizsgaszinten; ezek megértése azonban nem szükséges az adott feladat sikeres megoldásához,

A2:

- hétköznapi nyelven hangzik el, szinte kizárólag gyakran használt szavakat és nyelvi szerkezeteket tartalmaz,
- lassú, de még normál beszédtempójú,
- a standard kiejtés(ek)nek megfelelő,
- tisztán artikulált,
- tartalmilag kifejezetten egyszerű,

B1:

- hétköznapi nyelven hangzik el, alapvetően gyakran használt nyelvtani szerkezetekből és lexikai elemekből építkező,
- normál tempójú,
- a standard kiejtés(ek)hez közel álló,
- tartalmilag és szerkezetileg mérsékelten összetett.

B2:

- változatos nyelvtani szerkezetekből és lexikai elemekből építkező,
- természetes, a szöveg jellegének megfelelően változatos tempójú,
- tartalmilag és szerkezetileg összetett.

3.3. Szövegfajták

- közérdekű bejelentések, közlemények (pl. pályaudvaron, repülőtéren, áruházban),
- rögzített telefonos szövegek (pl. üzenetrögzítő, információs szolgálatok: útinformáció, nyitva tartás, menetrend),
- utasítások (pl. utcán, repülőtéren, pályaudvaron),
- médiaközlemények (pl. időjárás-jelentés, reklám, programismertetés, rövid hír),
- beszélgetések, telefonbeszélgetések,
- műsorrészletek,
- riportok, interjúk,
- beszámolók.

- általános érdeklődésre számot tartó témáról szóló ismeretterjesztő szövegek.

4. Íráskészség

	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
4.1. Készségek	**A vizsgázó képes**	**A vizsgázó képes**
	- a feladatban megadott kommunikációs szándékokat megvalósítani (lásd *Kommunikációs helyzetek és szándékok* című részt), - a megadott témákhoz kapcsolódó szövegeket írni (lásd *Témakörök* című részt), A2: - a személyével, illetve közvetlen környezetével kapcsolatos témákról írni, - az adott témáról egyszerű kifejezéseket használva írni, - egyszerű mondatokból álló rövid, összefüggő szöveget írni, = a szöveg mondatai között lévő alapvető logikai kapcsolatokat egyszerű nyelvi eszközökkel (pl. a leggyakrabban használt kötőszavakkal) kifejezni, = néhány egyszerű szerkezetet és alapvető helyesírási szabályt úgy használni, hogy a hibák ellenére érthető legyen a mondanivaló, B1: - ismert, köznapi témákról írni és véleményét is megfogalmazni, - meglévő szókincsét változatosan használni, - a szöveget megfelelően felépíteni és tagolni, a logikai viszonyok kifejezését szolgáló nyelvi eszközöket alkalmazni, - a szövegfajtának, a közlési szándéknak, a címzetthez való viszonyának megfelelő stílust és hangnemet választani, - az adott szövegfajta formai sajátosságainak megfelelő írásművet létrehozni, - egyszerű nyelvtani szerkezeteket, nyelvi fordulatokat és a helyesírási szabályokat általában biztonsággal alkalmazni.	B2: - a megadott témákat általános nézőpontból is tárgyalni, - álláspontját viszonylag árnyaltan, érvelését rendszerezetten kifejteni,

- a nyelvi eszközök széles skálájának változatos alkalmazásával, összefüggő, megfelelően tagolt, logikusan felépített szöveget létrehozni,
- a nyelvtani struktúrákat, valamint a helyesírás szabályait rendszerszerű hibák nélkül, nagy biztonsággal alkalmazni.

4.2. Szövegfajták

- rövid, személyes jellegű közlés (pl. üzenet, naplóbejegyzés),
- üdvözlőlap,
- meghívó,
- magánjellegű vagy intézménynek (pl. nyelviskolának) szóló levél.
- olvasói levél,
- cikk (diák)újság számára.

5. Beszédkészség

	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
5.1. Készségek	**A vizsgázó képes**	**A vizsgázó képes**
	- a megadott helyzetekben és szerepekben, a feladatnak megfelelő kommunikációs szándékokat megvalósítani (lásd *Kommunikációs helyzetek és szándékok* című részt), - a megadott témákról szóló beszélgetésekben részt venni (lásd a *Témakörök* című részt), - a kommunikációs stratégiákat a szintnek megfelelően, hatékonyan alkalmazni (pl. beszélgetést elkezdeni, fenntartani és befejezni), A2: - saját magáról és közvetlen környezetéről egyszerű, begyakorolt nyelvi eszközökkel röviden és többnyire érthetően megnyilatkozni, - egyszerű, begyakorolt beszélgetésekben részt venni, - kiszámítható, mindennapi helyzetekben rutinfeladatokat megoldani (pl. vásárlás), - érezhető akcentusa és esetenként akadozó beszédtempója ellenére többnyire érthetően beszélni, B1: - az egyszerű nyelvi eszközök széles skáláját rugalmasan használni, és ezzel mondanivalójának nagy részét egyszerűen	

kifejezni,
- ismerős témáról folyó társalgásban részt venni,
- kevésbé begyakorolt mindennapi helyzetekben felmerülő feladatokat megoldani,
- viszonylag folyékonyan elmondani egy történetet, beszámolni élményeiről és érzéseiről,
- érezhető akcentusa és esetleg lassú beszédtempója ellenére érthetően beszélni.

B2:
- folyékonyan, helyesen és hatékonyan használni a nyelvet,
- gondolatait, álláspontját következetesen, folyamatosan kifejteni,
- a megadott témákat általánosabb nézőpontból is tárgyalni,
- folyamatosan és természetesen részt venni a különböző témájú társalgásokban,
- bonyolultabb, váratlan elemeket is tartalmazó feladatokat sikeresen megoldani,
- elmagyarázni álláspontját, világosan érvelni,
- enyhe akcentusa ellenére természetes kiejtéssel, hanglejtéssel és normál beszédtempóban beszélni.

B) TÉMAKÖRÖK

Az érettségi vizsga tartalmi részét az alább felsorolt témakörök képezik, azaz a feladatok minden vizsgarészben tematikusan ezekre épülnek. Ez a lista az érettségi vizsga általános követelményeiben felsorolt témakörök részletes kifejtése közép- és emelt szintre. A lista nem tartalmaz külön országismereti témakört, mert ennek elemei a többi témakörben előfordulnak.

A középszinten felsorolt témakörök az emelt szintre is érvényesek.

TÉMAKÖR	**VIZSGASZINTEK**	
	Középszint	**Emelt szint**
1. Személyes vonatkozások, család	**- A vizsgázó személye, életrajza, életének fontos állomásai (fordulópontjai)** **- Családi élet, családi kapcsolatok**	**- A család szerepe az egyén és a társadalom életében**
	- A családi élet mindennapjai, otthoni teendők - Személyes tervek	- Családi munkamegosztás, szerepek a családban, generációk együttélése
2. Ember és társadalom	**- A másik ember külső és belső jellemzése**	
	- Baráti kör	- Az emberi kapcsolatok minősége, fontossága (barátság, szerelem,

házasság)

- A tizenévesek világa: kapcsolat a kortársakkal, felnőttekkel
- Lázadás vagy alkalmazkodás; a tizenévesek útkeresése
- Női és férfi szerepek
- Előítéletek, társadalmi problémák és azok kezelése
- Ünnepek, családi ünnepek
- Az ünnepek fontossága az egyén és a társadalom életében
- Öltözködés, divat
- Az öltözködés mint a társadalmi hovatartozás kifejezése
- Vásárlás, szolgáltatások (posta)
- A fogyasztói társadalom, reklámok
- Hasonlóságok és különbségek az emberek között
- Társadalmi viselkedésformák

3. Környezetünk

- **Az otthon, a lakóhely és környéke (a lakószoba, a lakás, a ház bemutatása)**
- A lakóhely nevezetességei, szolgáltatások, szórakozási lehetőségek
- A lakóhely és környéke fejlődésének problémái
- A városi és vidéki élet összehasonlítása
- Növények és állatok a környezetünkben
- A természet és az ember harmóniája
- Környezetvédelem a szűkebb környezetünkben: Mit tehetünk környezetünkért vagy a természet megóvásáért?
- A környezetvédelem lehetőségei és problémái
- Időjárás

4. Az iskola

- **Saját iskolájának bemutatása (sajátosságok, pl. szakmai képzés, tagozat)**
- **Iskolatípusok és iskolarendszer Magyarországon és más országokban**
- Tantárgyak, órarend, érdeklődési kör, tanulmányi munka
- A nyelvtanulás, a nyelvtudás, szerepe, fontossága
- Az iskolai élet tanuláson kívüli eseményei, iskolai hagyományok
- Hasonló események és hagyományok külföldi iskolákban

5. A munka világa

- **Diákmunka, nyári munkavállalás**
- Pályaválasztás, továbbtanulás vagy munkába állás
- A munkavállalás körülményei, lehetőségei itthon és más országokban, divatszakmák

6. Életmód

- **Napirend, időbeosztás**
- Az egészséges életmód (a helyes és a helytelen táplálkozás, a testmozgás szerepe az egészség megőrzésében, testápolás)
- Étkezési szokások a családban
- Az étkezési szokások hazánkban és más országokban
- Ételek, kedvenc ételek
- Ételspecialitások hazánkban és más országokban
- Étkezés iskolai menzán, éttermekben, gyorséttermekben
- A kulturált étkezés feltételei, fontossága
- Gyakori betegségek, sérülések,
- A szenvedélybetegségek

	baleset - Gyógykezelés (háziovos, szakorvos, kórházak)	- A gyógyítás egyéb módjai
7. Szabadidő, művelődés, szórakozás	**- Szabadidős elfoglaltságok, hobbik** **- Színház, mozi, koncert, kiállítás stb.** - Sportolás, kedvenc sport, iskolai sport - Olvasás, rádió, tévé, videó, számítógép, internet - Kulturális események	**- A szabadidő jelentősége az ember életében** **- A művészet szerepe a mindennapokban** - Szabadidősport, élsport, veszélyes sportok - A könyvek, a média és az internet szerepe, hatásai
8. Utazás, turizmus	**- A közlekedés eszközei, lehetőségei, a tömegközlekedés** - Nyaralás itthon, illetve külföldön - Utazási előkészületek, egy utazás megtervezése, megszervezése - Az egyéni és a társas utazás előnyei és hátrányai	**- A motorizáció hatása a környezetre és a társadalomra** - Az idegenforgalom jelentősége
9. Tudomány és technika	**- Népszerű tudományok, ismeretterjesztés** - A technikai eszközök szerepe a mindennapi életben	- A tudományos és technikai fejlődés pozitív és negatív hatása a társadalomra, az emberiségre

C) KOMMUNIKÁCIÓS HELYZETEK ÉS SZÁNDÉKOK

1. Kommunikációs helyzetek

A vizsgázó az alábbi kommunikációs helyzetekben, illetve szerepekben nyilatkozhat meg szóban és/vagy írásban mindkét szinten.

Helyzet	**Szerep**
Áruházban, üzletben, piacon	vevő
Családban, családnál, baráti körben	vendéglátó, vendég
Étteremben, kávéházban, vendéglőben	vendég, egy társaság tagja
Hivatalokban, rendőrségen	ügyfél, állampolgár
Ifjúsági szálláson, campingben, panzióban, szállodában	vendég
Iskolában	tanuló, iskolatárs
Kulturális intézményben, sportlétesítményben, klubban	vendég, látogató, egy társaság tagja
Országhatáron	turista
Orvosnál	beteg, kísérő
Szolgáltatóegységekben (fodrász, utazási iroda, jegyiroda, benzinkút, bank, posta, cipész, gyógyszertár stb.)	ügyfél
Szünidei munkahelyen	munkavállaló
Tájékozódás az utcán, útközben	helyi lakos, turista
Telefonbeszélgetésben	hívó és hívott fél

Tömegközlekedési eszközökön (vasúton, buszon, villamoson, taxiban, repülőn, hajón)	utas, útitárs

2. A kommunikációs szándékok listája

A táblázat azon kommunikációs szándékokat tartalmazza, amelyek nyelvi megvalósítása a középszintű vizsgán elvárható. Az egyes kommunikációs szándékokhoz a teljesség igénye nélkül gyűjtöttük a példákat.

A két szint között mennyiségi és minőségi különbség van. Emelt szinten a vizsgázónak a középszint követelményeihez képest több kommunikációs szándékot kell nyelvileg megvalósítania, valamint árnyaltabban és igényesebben kell kifejeznie magát. Például a hála lehetséges kifejezése középszinten: Thank you very much/Thanks; emelt szinten: Thank you ever so much. It was so nice of you to do that stb.

Az utolsó csoportban található kommunikációs stratégiák felsorolása nem teljes, csak ajánlásnak tekinthető.

1. A társadalmi érintkezéshez szükséges kommunikációs szándékok

Kommunikációs szándékok	**Példa**
Megszólítás és arra reagálás	Excuse me. Pardon? etc.
Köszönés, elköszönés és arra reagálás	Good morning. Hello, Tom. Hi. Hello, how are you? Fine, thank you. And you? Good bye. See you later, etc.
Bemutatkozás, bemutatás és ezekre reagálás	My name's ... Have you met Tom? Nice to meet you, etc.
Telefonbeszélgetésnél megszólítás, bemutatkozás, más személy kérése, elköszönés és ezekre reagálás	XYZ, five two double one six eight. Hello, this is Tom Smith speaking. Can I speak to Mr Jones? Speaking. Thanks for calling. Bye, etc.
Magán- és hivatalos levélben megszólítás, elbúcsúzás	Dear Tom, Dear Sir/Madam Best wishes Love Looking forward to hearing from you. Yours sincerely, etc.
Szóbeli üdvözletküldés	Give my regards to ..., etc.
Érdeklődés hogylét iránt és arra reagálás	How are you? How are you doing? Fine./OK./ Not very well, I'm afraid. What's the matter? Actually, I'm suffering from..., etc.
Köszönet és arra reagálás	Thank you. Thanks. It's very kind of you. You're welcome. It's all right. My pleasure, etc.
Bocsánatkérés és arra reagálás	I'm sorry. I do apologize. That's all right. Never mind, etc.

Gratuláció, jókívánságok és azokra reagálás	Merry Christmas. Happy Birthday. Congratulations. Thank you. Have a nice holiday. Thanks, the same to you, etc.

2. Érzelmek kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok

Kommunikációs szándékok	**Példa**
Hála	It was most kind of you, etc.
Sajnálkozás, csalódottság	Sorry to hear that. I regret it, etc.
Öröm	Great I'm so glad, etc.
Elégedettség, elégedetlenség	That's fine. I'm quite happy with that. That wasn't very good. I'm tired of it, etc.
Csodálkozás	I can hardly believe it. Amazig, isn't it? etc.
Remény	I'm looking forward to... I hope... I can hardly wait for..., etc...
Félelem, aggodalom	I'm worried about him. It was really frightening, etc.
Bánat, elkeseredés	I'm sorry to hear that. I'm disappointed, etc.
Bosszúság	Oh, no! I'm fed up with it, etc.
Együttérzés	I am sorry. Oh, dear. I'm sorry to hear that, etc.

3. Személyes beállítódás és vélemény kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok

Kommunikációs szándékok	**Példa**
Véleménykérés és arra reagálás, véleménynyilvánítás	What do you think? I think it's unfair, etc.
Érdeklődés, érdektelenség	Are you interested in sports? I'm interested in ... I'm not keen on it, etc.
Tetszés, nem tetszés	I think it's great. I don't like it, etc.
Valaki igazának elismerése, el nem ismerése	You're right. You're wrong, etc.
Egyetértés, egyet nem értés	I agree. I doubt it. I don't agree with it, etc.
Helyeslés, rosszallás	That was fine. It wasn't very nice of you, etc.
Ellenvetés, ellenvetés visszautasítása	I don't think so. I'm afraid you are wrong, etc.

Elismerés kifejezése, dicséret és arra reagálás	That was really nice. Well done. Thank you, etc.
Közömbösség	I don't mind, etc.
Ígéret	I promise. I'll do it, etc.
Akarat, szándék, terv	I'd like an ice-cream. I'm going to buy a house, etc.
Kívánság, óhaj	I'd like to travel to ... I want to pay, etc.
Képesség, lehetőség, szükségesség, kötelezettség	I can understand French. He may be at home. People must sleep sometimes. I have to leave now. It's time to go, etc.
Bizonyosság, bizonytalanság	She must be tired. I'm not sure, etc.
Preferencia, érdeklődési kör kifejezése, illetve érdeklődés ezek iránt	I prefer tea to coffee. I'd rather have a rest. What would you prefer? etc.
Kritika, szemrehányás	You had better stay at home. You shouldn't have done it.

4. Információcseréhez kapcsolódó kommunikációs szándékok

Kommunikációs szándékok	**Példa**
Dolgok, személyek megnevezése	It's a pen. The boy talking to Jane is my brother, etc.
Dolgok, események leírása	First he talked to his parents, then he phoned his friend. While waiting for the bus he saw an accident, etc.
Információkérés	When will the plane land? At 6.40. How do you spell your name? J-O-N-E-S. Can you tell me the way to the station, please? etc.
Igenlő vagy nemleges válasz	Did you see him? Yes, I did./No, I didn't, etc.
Tudás, nem tudás	Do you know his name? I have no idea, etc.
Válaszadás elutasítása	Can you tell me the way to ...? I'm afraid, I can't, etc.
Bizonyosság, bizonytalanság	He must be at home. He can't be there. Maybe he is right, etc.
Ismerés, nem ismerés	Do you know Peter? Yes, I've already met him, etc.
Feltételezés	I suppose I can come, etc.
Emlékezés, nem emlékezés	I remember saying that. I don't remember where I put it, etc.
Indoklás (ok, cél)	I didn't go walking because it was raining. We left early in order to avoid the traffic jam.

5. A partner cselekvését befolyásoló kommunikációs szándékok

Kommunikációs szándékok	**Példa**
Kérés, kívánság	Could you give me a pen? Would you pass me the sugar, please? I'd like you to ..., etc.

Felszólítás, tiltás, parancs	Keep off the grass. You must not smoke here, etc.
Javaslat és arra reagálás	Let's go out tonight. Good idea. Why don't we go to the cinema? I'd prefer to stay at home. I suggest going to Prague. I'd rather not, etc.
Rendelés	I'll have a Coke, please, etc.
Meghívás és arra reagálás	Would you like to come to a party? Yes, I'd love to. Let's meet on Sunday. Sorry, I can't make it ..., etc.
Kínálás és arra reagálás	Have some cheese. Thank you. Would you like another drink? No, thank you, etc.
Reklamálás	This doesn't work. I have a complaint, etc.
Tanácskérés, tanácsadás	What shall I do? Why don't you...? I think you should ..., etc.
Figyelmeztetés	I think you shouldn't ..., etc.
Engedély kérése, megadása, megtagadása	May I go out? Yes, of course./I'm afraid, not, etc.
Segítségkérés és arra reagálás	Will you do this for me? Certainly./Yes, of course, etc.
Segítség felajánlása és arra reagálás	Shall I carry it for you? That's very kind of you, etc.

6. Interakcióban jellemző kommunikációs szándékok (kommunikációs stratégiák)

Kommunikációs szándékok	**Példa**
Visszakérdezés, ismétléskérés	Sorry, what did you say his name was? Could you repeat it, please? etc.
Nem értés	Sorry, I don't understand, etc.
Betűzés kérése, betűzés	Can you spell it for me? etc.
Felkérés lassabb, hangosabb beszédre	Could you speak a little more slowly, please? etc.
Beszélési szándék jelzése	I'd like to say/tell you ... I say..., etc.
Téma bevezetése	I'll tell you what... The question is... The trouble is ..., etc.
Témaváltás	That reminds me... Talking of holidays ..., etc.
Félbeszakítás	Sorry to interrupt you. Can I say something? Could I come in here? etc.
Megerősítés, igazolás	Yes, sure... It is, isn't it? etc.
Körülírás	To put it in another way, etc.
Példa megnevezése	A vehicle, for example a bus. A vehicle, like a bus. If I had, say, an hour to wait, etc.
Beszélgetés lezárása	Right ...OK. Well, it's been nice talking to you, etc.

D) NYELVTANI SZERKEZETEK ÉS SZÓKINCS

1. Nyelvtani szerkezetek

VIZSGASZINTEK

Középszint	**Emelt szint**
A vizsgázó	A vizsgázó
A2: - általában megérti és helyesen használja a legegyszerűbb szerkezeteket szóban és írásban, - rendszeresen elkövethet nyelvtani hibákat és nyelvhasználatában erősen érezhetők az anyanyelv hatásai, - a hibák ellenére többnyire érthetően fejezi ki kommunikációs szándékait,	
B1: - megérti és helyesen használja az egyszerű szerkezeteket szóban és írásban, - ismerős helyzetekben elfogadható nyelvhelyességgel kommunikál, - az esetleg előforduló hibák és az érezhető anyanyelvi hatás ellenére érthetően fejezi ki gondolatait, kommunikációs szándékait.	
	B2: - változatos szerkezeteket is megért és használ szóban és írásban, - viszonylag nagy biztonsággal használja a nyelvtani szerkezeteket, és közben nem követ el rendszerszerű hibát, - szükség esetén mondanivalóját képes önállóan helyesbíteni, pontosítani, - árnyaltan fejezi ki kommunikációs szándékait.

A mellékelt lista tájékoztató jellegű, a nyelv természetéből adódóan nem teljes.

Az alábbi táblázatban az egyes nyelvtani szerkezetek azon a szinten jelennek meg, ahol először megtanítjuk őket. A példák a használatnak ezt az egyszerű szintjét illusztrálják. Természetesen magasabb nyelvi szinteken az egyes nyelvi jelenségek összetettebb használata is megjelenik.

Pl. Articles: A2 szint - He is at school.
B1 szint - Being a teacher he spends half of his life at the school.

Present Continuous: A2 szint: I am watching television at the moment.
B2 szint: She is always complaining about her teachers.

A középszintre vonatkozó táblázatban dőlt betűvel jelöljük azokat a szerkezeteket, amelyeket csak B1 szinttől kell produktívan használni. Ezek is előfordulhatnak azonban az A2 szintű feladatokban, de aktív használatuk nem szükséges a feladatok megoldásához.

Az emelt szintre vonatkozó táblázatban dőlt betűvel szerepelnek azok a szerkezetek, amelyek produktív használata B2 szinten nem szükséges a feladatok megoldásához.

KÖZÉPSZINT

Nyelvtani szerkezet	**Példa**
Articles (definite, indefinite, zero)	Iron is a metal. I love the seaside. He is at school.
Nouns (singular and plural, countable uncountable)	child, children, people, etc.

	How many disks have you got?
	a cup of tea, a piece of cake, etc.
	There are some pencils in the bag.
	Have you got any brothers?
	There's some water in the vase.
	There isn't any milk left.
	I haven't got much time.
	He's got a lot of friends.
Adjectives (regular and irregular, comparison)	good, better, best, etc.
	Tom is younger than Sue.
	She is the most intelligent of all.
	The town is less polluted now.
	I'm as tall as you.
	It's too difficult. He isn't old enough to drive.
Possession	It's my life.
	Is this yours?
	I didn't have many friends at school.
	He's Kate's brother.
	the corner of the room etc.
Adverbs	He drives fast.
	This is a problem everywhere in the world.
	I always make my bed.
	She has just arrived.
Prepositions, prepositional phrases	on the left, at the top, at the bottom, in the background, through the forest, along the river, etc.
Conjunctions, linking words	and, or, but, because, so, therefore, that's why, although, etc.
Forms of the verb (infinitives, gerund and participles)	I don't know how to get there.
	I like reading.
	Let me see, etc.
Auxiliaries/Modal verbs	I am singing.
	He has left.
	Where do you live?
	You should ask her.
	I can swim.
	May I open the window?
	He could swim at the age of two.
	Did you manage to pass the exam?
	I must read it.
	You needn't come.
	Do we have to be there?
	Children mustn't smoke.
Present Simple	When do you get up?
	I don't drink milk.
Present Simple Passive	This car was made in Britain.
Present Continuous	Why is she crying?
	I am watching television at the moment.

Present Perfect Simple	Have you finished? I've lived here for 10 years.
Present Perfect Passive	*The letters have been sent.*
Present Perfect Continuous	*I have been learning French for 10 years.*
Past Simple	Where did you go yesterday?
Past Simple Passive	When was this house built?
Past Continuous	What were you doing at five yesterday?
Past Perfect	*He realised what he had done.*
Future with will	He'll be 18 next month. OK. I'll take the dog for a walk. I don't think I'll pass the exam.
Passive Future	*The exhibition will be closed on Monday.*
Going to	What are you going to do on Sunday? Look at the sky, it is going to rain.
Reported Speech (with the reporting verb in the present)	I don't know where he lives. Tell him to stop it.
Reported Speech (with the reporting verb in the past)	*She said she was tired.* *I asked him if we had met before.* *He told me he was very tired.*
Conditional Clauses 1st	We'll stay at home if it rains.
2nd	If I had time, I would go to the Zoo.
Conditional Clauses *3rd*	*If you had come, we would have had a good time.*
Relative clauses defining	The book I am reading at the moment is very good.
Relative clauses non-defining	*Shakespeare, who was a famous playwright, was born in Stratford.*
Time clauses with future meaning	When Dad comes home, he'll be angry with you.
Clauses of purpose	*I helped him so that he could pass his exam.*
Wish	*I wish I had a dog.*
Question-tags	He is a teacher, isn't he? I'm a good girl, aren't I? They went to the cinema, didn't they?

EMELT SZINT

Nyelvtani szerkezet	**Példa**
Modal verbs with perfect infinitive	You should have told her. They may have come home. It must have been a very good holiday.
Future Continuous	*This time tomorrow I'll be flying over the ocean.*
Future Perfect	*By the end of this year they will have been married for 20 years.*
Past Perfect Continuous	I was tired. I had been working all day.

Present Continuous Passive	*Our flat is being redecorated.*
Past Continuous Passive	*We had to climb the stairs because the lift was being repaired.*
Participle clauses	Preparing for my test, I reviewed the last three chapters. Having finished lunch, we went back to work.
Would (past habits)	*I would go to the river every day when I was a young girl.*
Wish (state verbs/action verbs)	*I wish you would help me.*
Wish (unfulfilled actions)	I wish I hadn't said that.
Gerund and infinitive in idiomatic expressions,	*It's no use talking to him.* *There's no point in waiting here.* *If we are to catch the train, we should leave immediately.* *He went there only to find that everybody had left.*
Conditionals - mixed type	If we had bought a map, we would know where we are.
Inversion (for emphasis)	*Hardly had he arrived when he had to leave again.* *Not only did he arrive late, but he also forgot to bring a present.*
Subjunctive	*She insisted that she help her.* *It's funny that you should say that.* *I suggest he go home.* *We had better go home now.* *I would rather have some coffee.* *I would rather you didn't do this.* *It's time we went home.*

2. Szókincs

VIZSGASZINTEK

Középszint	**Emelt szint**
A vizsgázó A2: - megfelelő szókinccsel rendelkezik ahhoz, hogy kommunikálni tudjon begyakorolt helyzetekben. B1: - megfelelő szókinccsel rendelkezik ahhoz, hogy kommunikálni tudjon a legtöbb olyan témában, amely összefügg saját mindennapi életével, - jól tudja alkalmazni alapvető szókincsét, noha még előfordulhatnak nagyobb hibák, - a bonyolultabb gondolatokhoz, témákhoz nem mindig találja meg a legmegfelelőbb kifejezőeszközt.	A vizsgázó

B2:
- megfelelő szókinccsel rendelkezik ahhoz, hogy kommunikálni tudjon változatos helyzetekben, illetve elvont témákról,
- a változatos nyelvi, lexikai elemek közül általában ki tudja választani a kommunikációs célnak legmegfelelőbbet; szükség esetén néha körülírást alkalmaz,
- kisebb lexikai pontatlanságai nem gátolják a kommunikációt.

A vizsga szókincsének alapjául a mai angol köznyelv szolgál. Speciális tájnyelvi szavak, csoportnyelvi szavak és szakszavak produktív ismerete nem követelménye a vizsgának. Ilyen típusú szavak kizárólag olyan szövegekben fordulhatnak elő, amelyekben az ismeretük nem előfeltétele az adott szöveg megértésének.

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

A vizsga részei

Középszint		**Emelt szint**	
Írásbeli vizsga	**Szóbeli vizsga**	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
180 perc	15 perc	240 perc	20 perc
117 pont	33 pont	120 pont	30 pont

A vizsgán használható segédeszközök

	Középszint		**Emelt szint**	
	Írásbeli vizsga	**Szóbeli vizsga**	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
A vizsgázó biztosítja	Nyomtatott szótár (csak a IV. részhez)	NINCS	Nyomtatott szótár (csak a IV. részhez)	NINCS
A vizsgabizottságot működtető intézmény biztosítja	CD lejátszó a III. részhez	NINCS	CD lejátszó a III. részhez	NINCS

Nyilvánosságra hozandó anyag nincs.

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

Az írásbeli vizsga időtartama 180 perc, a szóbeli vizsgáé 15 perc.

A következő táblázat bemutatja a vizsga részeit a lebonyolítás sorrendjében, továbbá az írásbeli vizsgarész egyes részeinek megoldására szánt időtartamot és ezek arányát az értékelésben.

		Időtartam (perc)	**Arány (%)**	**Pont**
Írásbeli vizsgarész	Olvasott szöveg értése	60	22	33
	Nyelvhelyesség	30	12	18
	15 perc szünet			
	Hallott szöveg értése	30	22	33
	Íráskészség	60	22	33
Szóbeli vizsgarész	Beszédkészség	15	22	33
Összesen:		-	100	150

A középszintű vizsga két nyelvi szintet fog át: az Európa Tanács skálájának A2-B1 szintjeit. Az eltérő képesség- és tudásszintek mérése érdekében az írásbeli feladatsorokban a lépcsőzetesség elve érvényesül. A központi feladatsorokat úgy állítják össze, hogy az A2 szinten lévő vizsgázók is le tudják tenni a vizsgát.

Értékelés

- Az írásbeli vizsgarész egyes vizsgarész-összetevőinek értékelése egymástól független.
- Az írásbeli vizsgarész minden vizsgarész-összetevőjében csak a célzottan mért készséget értékeljük.
- A vizsgázónak az írásbeli és a szóbeli vizsgarészben külön-külön teljesítenie kell az elérhető pontszámnak legalább a 12%-át.
- Az írásbeli és a szóbeli vizsgarészek elbírálása központilag kidolgozott javítási-értékelési, illetve értékelési útmutató alapján történik.
- Az Olvasott szöveg értése, a Hallott szöveg értése és a Nyelvhelyesség vizsgarész-összetevők javítási-értékelési útmutatói tartalmazzák a lehetséges elfogadható válaszokat.
- Az Íráskészség vizsgarész-összetevő és a Beszédkészség vizsgarész értékelése központilag kidolgozott analitikus skálák alapján történik.
- Az írásbeli vizsgarész-összetevőkben, illetve a szóbeli vizsgarészben szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi javítási-értékelési, illetve értékelési útmutató alapján történik.

Írásbeli vizsga

Az írásbeli feladatlap tartalmi és formai jellemzői

Olvasott szöveg értése

A vizsga célja annak mérése, hogy a vizsgázó képes-e a mindennapi életben előforduló, különböző fajtájú autentikus szövegeket önállóan elolvasni, és az olvasási céloknak megfelelő mélységben megérteni.

A vizsgafeladatok megoldásához a vizsgázónak képesnek kell lennie az értési céloknak megfelelő stratégiák alkalmazására is.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó az olvasási céloknak, illetve a feladatnak megfelelő stratégiák alkalmazásával a szövegben

A2:

- a lényeget (a szöveg célját) megérteni,
- eseménysorokat követni,
- kulcsinformációkat megérteni,

B1:

- a gondolatmenet lényegét megérteni,
- véleményeket, érvelést nagy vonalakban követni,
- egyes részinformációkat kiszűrni.

A felhasznált szöveg

- autentikus, esetleg kismértékben szerkesztett,
- tartalma, szerkezete, nyelve világos,
- tematikusan megfelel a korosztály élettapasztalatának és általános érdeklődésének,
- megértéséhez nincs szükség az érettségi vizsga általános műveltségi szintjét meghaladó ismeretekre,
- kiválasztásakor a *Témakörök* című rész az irányadó,
- autentikus jellegéből adódóan tartalmazhat olyan szavakat, kifejezéseket, szerkezeteket, amelyek ismerete nem követelmény az adott vizsgaszinten; ezek megértése azonban nem szükséges az adott feladat sikeres megoldásához,

A2:

- rövid, egyszerű,
- hétköznapi nyelven íródott, és főként gyakran használt szavakat és nyelvi szerkezeteket tartalmaz,

B1:

- rövid, tartalmilag és szerkezetileg világos,
- hétköznapi nyelven íródott.

A vizsgán az alábbi szövegfajták fordulhatnak elő:

- utasítások (pl. feliratok, használati utasítások),
- tájékoztató szövegek (pl. hirdetés, menetrend, prospektus, műsorfüzet),
- levelek,
- újságcikkek (pl. hír, beszámoló, riport),
- ismeretterjesztő szövegek,
- egyszerű elbeszélő szövegek.

A feladatok és a feladatsor jellemzői

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulhatnak elő:

- feleletválasztás,
- hiányos szöveg kiegészítése (szavak, kifejezések pótlása előre megadott listából vagy anélkül),
- rövid választ igénylő, nyitott kérdések,
- a szövegből kiemelt mellékmondat, mondat, bekezdés helyének azonosítása a szövegben,
- képek, események, összekevert bekezdések sorrendbe rakása,
- egymáshoz rendelés, pl.:
  = cím, kép, összegző mondat szöveg(rész)hez, bekezdéshez rendelése,
  = szavak, kifejezések, definíciók, szinonimák egymáshoz rendelése a szövegösszefüggés alapján,
  = vélemények, kijelentések, események személyekhez kapcsolása,
  = csoportosítás megadott kategóriák szerint.

A teszt feladattipológiailag kötetlen szerkezetű, azaz bármelyik felsorolt feladattípus szerepelhet benne. A feladatsor a szövegértés alábbi részkészségeit méri: globális, szelektív és részletes értés.

A feladatsor 3-4 szövegből és 3-4 feladatból áll. Egy feladaton belül egy hosszabb szöveg helyett előfordulhat több rövidebb szöveg is (pl. apróhirdetések). A feladatokhoz felhasznált szövegek együttes terjedelme 900-1100 szó. A feladatsor 25-33 itemből áll.

Az egységes megfogalmazású feladatmeghatározások angol nyelvűek, nyelvi szintjük azonban alacsonyabb a feladatok megoldásához szükséges nyelvi szintnél.

A feladatok megoldásához szótár nem használható.

Értékelés

Az értékelés központi javítási-értékelési útmutató alapján történik. Ha többféle válasz is elfogadható, az útmutató tartalmazza a szövegből adódó lehetséges válaszokat, illetve azokat a tartalmi elemeket, amelyeket a jó válasznak tartalmaznia kell.

A feladatokat tartalmi szempontok alapján értékelik, azaz a nyelvtani és a helyesírási hibákat csak akkor veszik figyelembe, ha azok a válasz megértését akadályozzák.

A szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi javítási-értékelési útmutató alapján történik.

Nyelvhelyesség

A vizsga célja annak mérése, hogy a vizsgázó rendelkezik-e azokkal a lexikai, grammatikai, szemantikai és pragmatikai ismeretekkel, amelyek képessé teszik az önálló kommunikációra.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó

A2:

- az alapvető nyelvtani szerkezetek és lexikai egységek felismerésére, kiegészítésére és létrehozására mondat- és szövegszinten,

B1:

- gyakran használt nyelvtani szerkezetek és lexikai egységek felismerésére, kiegészítésére és létrehozására mondat- és szövegszinten.

A felhasznált szöveg vagy szövegrészlet

- nehézségi foka alacsonyabb, mint az olvasott szöveg megértését mérő feladatokban,
- autentikus, esetleg szerkesztett,
- tartalma, szerkezete, nyelve világos,
- tematikusan megfelel a korosztály élettapasztalatának és általános érdeklődésének,
- megértéséhez nincs szükség az érettségi vizsga általános műveltségi szintjét meghaladó ismeretekre,
- kiválasztásakor a *Témakörök* című rész az irányadó,
- autentikus jellegéből adódóan tartalmazhat olyan szavakat, kifejezéseket, szerkezeteket, amelyek ismerete nem követelmény az adott vizsgaszinten; ezek megértése azonban nem szükséges az adott feladat sikeres megoldásához,

A2:

- rövid, egyszerű,
- hétköznapi nyelven íródott, és főként gyakran használt szavakat és nyelvi szerkezeteket tartalmaz,

B1:

- rövid, tartalmilag és szerkezetileg világos,
- hétköznapi nyelven íródott.

A feladatok és a feladatsor jellemzői

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulhatnak elő:

- hiányos szöveg kiegészítése feleletválasztással (négy válaszlehetőség közül egy helyes kiválasztása),

- hiányos szöveg kiegészítése önállóan vagy előre megadott szókészletből,
- megadott szavak megfelelően képzett alakjainak vagy a belőlük képzett új szavaknak a szövegbe illesztése.

A teszt feladattipológiailag kötetlen szerkezetű, azaz bármelyik felsorolt feladattípus szerepelhet benne.

A feladatsor 3-4 feladatból, összesen 18-30 itemből áll. A feladatokhoz felhasznált szövegek együttes terjedelme 450-600 szó.

A feladatok szövegekre épülnek.

Az egységes megfogalmazású feladatmeghatározások angol nyelvűek, nyelvi szintjük azonban alacsonyabb a feladatok megoldásához szükséges nyelvi szintnél.

A feladatok megoldásához szótár nem használható.

Értékelés

Az értékelés központi javítási-értékelési útmutató alapján történik, amely tartalmazza az összes elfogadható választ.

A szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi javítási-értékelési útmutató alapján történik.

Hallott szöveg értése

A vizsga célja annak mérése, hogy a vizsgázó képes-e megérteni az adott nyelvterületen általánosan elfogadott nyelvhasználattól nem vagy csak kissé eltérő anyanyelvi beszédet az értési céloknak megfelelően.

A vizsgafeladatok megoldásához a vizsgázónak képesnek kell lennie az értési céloknak megfelelő stratégiák alkalmazására is.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó az értési céloknak, illetve a feladatnak megfelelő stratégiák alkalmazásával a szöveg

A2:

- témáját felismerni,
- lényegét megérteni,
- kulcsfontosságú szavait megérteni,
- legalapvetőbb adatszerű információit kiszűrni,

B1:

- gondolatmenetét nagy vonalakban követni,
- egyes tényszerű részinformációkat megérteni.

A felhasznált szöveg

- autentikus vagy autentikus hangzású (stúdiófelvétel),
- tematikusan megfelel a korosztály élettapasztalatának és általános érdeklődésének,
- megértéséhez nincs szükség az érettségi vizsga általános műveltségi szintjét meghaladó ismeretekre,
- kiválasztásakor a *Témakörök* című rész az irányadó,
- anyanyelvi beszélők közvetítésével hangzik el,
- egy vagy több beszélő közvetítésével hangzik el,
- akusztikai minősége kifogástalan,
- hossza és tartalma nem terheli meg feleslegesen a vizsgázó memóriáját,
- autentikus jellegéből adódóan tartalmazhat olyan szavakat, kifejezéseket, szerkezeteket, amelyek ismerete nem követelmény az adott vizsgaszinten; ezek megértése azonban nem szükséges az adott feladat sikeres megoldásához,

A2:

- hétköznapi nyelven hangzik el, szinte kizárólag gyakran használt szavakat és nyelvi szerkezeteket tartalmaz,
- lassú, de még normál beszédtempójú,
- a standard kiejtés(ek)nek megfelelő,
- tisztán artikulált,
- tartalmilag kifejezetten egyszerű,

B1:

- hétköznapi nyelven hangzik el, alapvetően gyakran használt nyelvtani szerkezetekből és lexikai elemekből építkező,
- normál tempójú,
- a standard kiejtés(ek)hez közel álló,
- tartalmilag és szerkezetileg mérsékelten összetett.

A vizsgán az alábbi szövegfajták fordulhatnak elő:

- közérdekű bejelentések, közlemények (pl. pályaudvaron, repülőtéren, áruházban),

- rögzített telefonos szövegek (pl. üzenetrögzítő, információs szolgálatok: útinformáció, nyitva tartás, menetrend),
- utasítások (pl. utcán, repülőtéren, pályaudvaron),
- médiaközlemények (pl. időjárás-jelentés, reklám, programismertetés, rövid hír),
- beszélgetések, telefonbeszélgetések,
- műsorrészletek,
- riportok, interjúk,
- beszámolók.

A feladatok és a feladatsor jellemzői

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulhatnak elő:
- feleletválasztás,
- egymáshoz rendelés (pl. személy és kijelentés, képek kiválasztása szöveghez),
- események sorrendjének megállapítása,
- nyomtatványok, űrlapok kitöltése,
- táblázat kitöltése,
- hiányos mondatok kiegészítése,
- rövid választ igénylő nyitott kérdések,
- ténybeli hibák azonosítása, javítása.

A teszt feladattipológiailag kötetlen szerkezetű, azaz bármelyik felsorolt feladattípus szerepelhet benne. A feladatsor a hallott szövegértés alábbi részkészségeit méri: globális, szelektív és részletes értés.

A feladatsor 2-3 szövegből és 2-3 feladatból áll. Egy feladaton belül egy hosszabb szöveg helyett előfordulhat több rövidebb szöveg is (pl. hirdetések). A feladatokhoz felhasznált szövegek együttes időtartama. 5-8 perc. A feladatsor 18-25 itemből áll.

A vizsgázó minden szöveget kétszer hallgat meg.

Az egységes megfogalmazású feladatmeghatározások angol nyelvűek, nyelvi szintjük azonban alacsonyabb a feladatok megoldásához szükséges nyelvi szintnél.

A hangfelvétel tartalmazza a feladatmeghatározást, a szövegeket kétszer, valamint a feladatok elolvasásához és megoldásához szükséges szüneteket is. A hangfelvételen hallható és a feladatlapon olvasható feladatmeghatározások szó szerint megegyeznek.

A feladatok megoldásához szótár nem használható.

Értékelés

Az értékelés központi javítási-értékelési útmutató alapján történik. Ha többféle válasz is elfogadható, az útmutató tartalmazza a szövegből adódó lehetséges válaszokat, illetve azokat a tartalmi elemeket, amelyeket a jó válasznak tartalmaznia kell.

A feladatokat tartalmi szempontok alapján értékelik, azaz a nyelvtani és a helyesírási hibákat csak akkor veszik figyelembe, ha azok a válasz megértését akadályozzák.

A szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi javítási-értékelési útmutató alapján történik.

Íráskészség

A vizsga célja annak mérése, hogy a vizsgázó képes-e magát az adott szinten idegen nyelven írásban kifejezni, illetve írásbeli feladatokat végrehajtani különböző kommunikációs célok megvalósítása érdekében.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó
- a feladatban megadott kommunikációs szándékokat megvalósítani (lásd *Kommunikációs helyzetek és szándékok* című részt),
- a megadott témákhoz kapcsolódó szövegeket írni (lásd *Témakörök* című részt),

A2:
- a személyével, illetve közvetlen környezetével kapcsolatos témákról írni,
- az adott témáról egyszerű kifejezéseket használva írni,
- egyszerű mondatokból álló rövid, összefüggő szöveget írni,
- a szöveg mondatai között lévő alapvető logikai kapcsolatokat egyszerű nyelvi eszközökkel (pl. a leggyakrabban használt kötőszavakkal) kifejezni,
- néhány egyszerű szerkezetet és alapvető helyesírási szabályt úgy használni, hogy a hibák ellenére érthető legyen a mondanivaló,

B1:
- ismert, köznapi témákról írni és véleményét is megfogalmazni,
- meglévő szókincsét változatosan használni,

- a szöveget megfelelően felépíteni és tagolni, a logikai viszonyok kifejezését szolgáló nyelvi eszközöket alkalmazni,
- a szövegfajtának, a közlési szándéknak, a címzetthez való viszonyának megfelelő stílust és hangnemet választani,
- az adott szövegfajta formai sajátosságainak megfelelő írásművet létrehozni,
- egyszerű nyelvtani szerkezeteket, nyelvi fordulatokat és a helyesírási szabályokat általában biztonsággal alkalmazni.

A vizsgázónak olyan szövegeket kell létrehoznia, amelyek
- meghatározott kommunikációs szándékkal jönnek létre,
- az olvasó számára világosak, érthetőek és alkalmasak a kommunikációs cél elérésére,
- szövegfajtája meghatározott,
- tematikusan megfelelnek ezen korosztály élettapasztalatának és általános érdeklődésének,
- megírásához nincs szükség az érettségi vizsga általános műveltségi szintjét meghaladó ismeretekre.

A vizsgán az alábbi szövegfajtákat kell létrehozni:
- rövid személyes jellegű közlés (pl. üzenet, naplóbejegyzés),
- üdvözlőlap,
- meghívó,
- magánjellegű vagy intézménynek (pl. nyelviskolának) szóló levél.

A feladatok és a feladatsor felépítése

A feladatok a *Kommunikációs helyzetek és szándékok,* valamint a *Témakörök* című listákra épülnek.

Az íráskészség mérése során meghatározott kommunikációs helyzetet teremtünk, azaz megadjuk a szituációt, amelyben az írásmű keletkezik, az ehhez illeszkedő szövegfajtát, továbbá meghatározzuk az írásmű célját, témáját és címzettjét, valamint a szöveg írója és olvasója közötti kapcsolat jellegét. Mindezek meghatározzák a szöveg stílusát és hangnemét.

A feladatok a következő feladattípusok egy vagy több elemét tartalmazhatják:
- meghatározott szituációban megadott szempontok alapján történő szövegalkotás,
- verbális segédanyagok (pl. személyes feljegyzések, üzenetek, levelek, cikkek, felhívások, hirdetések, szórólapok stb.) alapján történő szövegalkotás és/vagy azokra való reagálás,
- vizuális segédanyagok (pl. ábrák, képek, képsorok, grafikonok, táblázatok stb.) alapján történő szövegalkotás.

A vizsga két feladatból áll. Az *első feladat* egy rövidebb, interakciós és tranzakciós szöveg, a *második feladat* egy hosszabb, véleménykifejtő szöveg létrehozása megadott szempontok alapján. A vizsgázónak az első feladatban 50-80 szót, a második feladatban 100-120 szót kell írnia.

A feladatmeghatározás és a segédanyagok angol nyelvűek, nyelvi szintjük azonban alacsonyabb a receptív készségeket mérő részek nyelvi szintjénél.

A feladatok megoldásához nyomtatott szótár használható.

Értékelés

Az értékelés központi javítási-értékelési útmutatók alapján történik. Az értékelés alapjául szolgáló analitikus skálák magukban foglalják az értékelési szempontok részletes leírását is.

A két feladat értékelése egymástól független.

Szóbeli vizsga

A szóbeli tételsor tartalmi és formai jellemzői

Beszédkészség

A vizsga célja annak mérése, hogy a vizsgázó képes-e az adott szinten gondolatait idegen nyelven szóban kifejezni, és a kommunikációs szándékoknak megfelelő beszélgetést folytatni.

A vizsga azt méri, hogy a vizsgázó milyen mértékben és milyen minőségben képes szóbeli tranzakcióra és interakcióra, amelynek egyaránt részét képezik a receptív és a produktív (beszédértés, beszédkészség) készségek. A vizsgázónak képesnek kell lennie mind az önálló témakifejtésre, mind a beszélgetésben való interaktív részvételre.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó
- a megadott helyzetekben és szerepekben, a feladatnak megfelelő kommunikációs szándékokat megvalósítani (lásd a *Kommunikációs helyzetek és szándékok* című részt),
- a megadott témákról szóló beszélgetésekben részt venni (lásd a *Témakörök* című részt),
- a kommunikációs stratégiákat a szintnek megfelelően, hatékonyan alkalmazni (pl. beszélgetést elkezdeni, fenntartani és befejezni),

A2:

- saját magáról és közvetlen környezetéről egyszerű, begyakorolt nyelvi eszközökkel röviden és többnyire érthetően megnyilatkozni,
- egyszerű, begyakorolt beszélgetésekben részt venni,
- kiszámítható, mindennapi helyzetekben rutinfeladatokat megoldani (pl. vásárlás),
- érezhető akcentusa és esetenként akadozó beszédtempója ellenére többnyire érthetően beszélni,

B1:

- az egyszerű nyelvi eszközök széles skáláját rugalmasan használni, és ezzel mondanivalójának nagy részét egyszerűen kifejezni,
- ismerős témáról folyó társalgásban részt venni,
- kevésbé begyakorolt mindennapi helyzetekben felmerülő feladatokat megoldani,
- viszonylag folyékonyan elmondani egy történetet, beszámolni élményeiről és érzéseiről,
- érezhető akcentusa és esetleg lassú beszédtempója ellenére érthetően beszélni.

A feladatok és a tételek jellemzői

A vizsgafeladatokban előforduló helyzetek és szerepek a *Kommunikációs helyzetek és szándékok,* valamint a *Témakörök* című listákra épülnek.

A feladatok tematikusan megfelelnek ezen korosztály élettapasztalatának és általános érdeklődésének, és teljesítésükhöz nincs szükség az érettségi vizsga általános műveltségi szintjét meghaladó ismeretekre.

A feladatmeghatározás egyértelműen megadja a szituációt és a vizsgázó szerepének leírását.

A vizsgabeszélgetésben az aktív szerepet a vizsgázó játssza.

A vizsgán a következő feladattípusok fordulnak elő, az alábbi sorrendben:

1. - társalgás,
2. - szituációs feladat,
3. - önálló témakifejtés segédanyagok (vizuális és verbális) alapján.

A szóbeli tételt a vizsgázó húzza. A tétel három feladatból áll. A feladatok kidolgozásához felkészülési idő nincs, de a második és harmadik feladat végiggondolásához a vizsgázónak rövid (körülbelül fél perc) gondolkodási idő áll rendelkezésére.

A tételhez készült vizsgáztatói példány a vizsgázónak adott információkon túl tartalmazza az előre megtervezett közbeszólásokat, kérdéseket és megjegyzéseket is.

A vizsga rövid *bevezető, bemelegítő kérdésekkel* kezdődik, amelyek célja az, hogy a vizsgázó ráhangolódjon az angol nyelv használatára. Az itt elhangzottakat nem értékeljük.

Az *első feladatban, a társalgásban* a vizsgázó néhány olyan kérdésre válaszol, amelyek saját személyéhez, közvetlen környezetéhez és hétköznapi tevékenységeihez kapcsolódnak. A társalgás három témát érint röviden.

A *második feladat, a szituációs feladat* során a vizsgázónak a mindennapi élet helyzeteihez hasonlító szituációban kell részt vennie, amelyben partnere a vizsgáztató. A vizsgázó feladata az, hogy a tételben meghatározott helyzetben, a meghatározott cél elérése érdekében különböző kommunikációs szándékok felhasználásával beszélgetést (interakciót vagy tranzakciót) folytasson, azaz szükség esetén megfelelő kérdéseket tegyen fel, illetve az elhangzottakra megfelelően reagáljon. A vizsgázó számára készült angol nyelvű leírás rögzíti a szituációt, a szerepeket és az elérendő célt, továbbá tartalmazhat néhány szavas angol szöveget, egyszerű képet, rajzot, ábrát.

A *harmadik feladatban, az önálló témakifejtésben,* a vizsgázónak azt kell megmutatnia, hogy képes-e hétköznapi, élettapasztalatokhoz kapcsolódó témákban gondolatait, véleményét részletesen, összefüggően kifejteni képek és irányítószempontok alapján.

A vizsgázónak ebben a feladatban egy témáról a hozzá kapcsolódó két-három kép (fénykép, rajz) és megadott irányítószempontok alapján kell beszélnie. Ha a vizsgázó elakad, eltér a megadott szempontoktól, vagy mondanivalója elfogy, a vizsgáztató rövid segítő kérdéseket tehet fel. Ezeket a kérdéseket a vizsgáztatói példánynak tartalmaznia kell.

A feladatmeghatározás és a verbális segédanyagok angol nyelvűek, nyelvi szintjük azonban alacsonyabb a receptív készségeket mérő részek nyelvi szintjénél.

A feladatok megoldásához szótár nem használható.

A szaktanárnak a szóbeli tételeket úgy kell összeállítani, hogy azok minden témakört (9) lefedjenek. ha a vizsgázók száma 9-nél kevesebb, akkor minimum 9 tételt, ha 9 vagy annál több, akkor minimum 20 tételt kell készítenie. Az előző évben felhasznált szóbeli tételsor legalább 15%-át a tapasztalatok alapján frissíteni kell.

A szóbeli vizsgarész értékelése

Az értékelés központilag kidolgozott analitikus skála alapján történik, amely tartalmazza az értékelési szempontok részletes leírását is. A vizsgázó feleletének értékeléséhez központilag kidolgozott egyéni értékelő lapot használnak.

A feladatok értékelése egymástól független.

EMELT SZINTŰ VIZSGA

Az írásbeli vizsga időtartama 240 perc, a szóbeli vizsgáé 20 perc.

A következő táblázat bemutatja a vizsga részeit a lebonyolítás sorrendjében, továbbá az egyes vizsgarészek időtartamát és arányát az értékelésben.

		Időtartam (perc)	Arány (%)	Pont
Írásbeli vizsgarész	Olvasott szöveg értése	70	20	30
	Nyelvhelyesség	50	20	30
	15 perc szünet			
	Hallott szöveg értése	30	20	30
	Íráskészség	90	20	30
Szóbeli vizsgarész	Beszédkészség	20	20	30
Összesen:		-	100	150

Az emelt szintű vizsga az Európa Tanács skálája B2 szintjének felel meg. Az eltérő képesség- és tudásszintek mérése érdekében az írásbeli feladatsorokban a lépcsőzetesség elve érvényesül.

Értékelés

- Az egyes vizsgarészek értékelése egymástól független.
- Minden vizsgarészben csak a célzottan mért készséget értékeljük.
- A vizsgázónak mind az öt vizsgarészben külön-külön teljesítenie kell az elérhető pontszámnak legalább a 12%-át.
- Minden vizsgarész elbírálása központilag kidolgozott javítási-értékelési, illetve értékelési útmutatók alapján történik.
- Az Olvasott szöveg értése, a Hallott szöveg értése és a Nyelvhelyesség vizsgarészek javítási-értékelési útmutatói tartalmazzák a lehetséges elfogadható válaszokat.
- Az Íráskészség és a Beszédkészség vizsgarészek értékelése központilag kidolgozott analitikus skálák alapján történik.
- Az egyes vizsgarészekben szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi javítási-értékelési, illetve értékelési útmutató alapján történik.

Írásbeli vizsga

Az írásbeli feladatlap tartalmi és formai jellemzői

Olvasott szöveg értése

A vizsga célja annak mérése, hogy a vizsgázó képes-e a mindennapi életben előforduló, különböző fajtájú autentikus szövegeket önállóan elolvasni, és az olvasási céloknak megfelelő mélységben megérteni.

A vizsgafeladatok megoldásához a vizsgázónak képesnek kell lennie az értési céloknak megfelelő stratégiák alkalmazására is.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó az olvasási céloknak, illetve a feladatnak megfelelő stratégiák alkalmazásával a szövegben

- a gondolatmenetet követni,
- véleményeket, érvelést követni,
- az információkat megfelelő részletességgel megérteni,
- a szerző álláspontjára következtetni,
- a szerző, illetve a szereplők érzéseire, érzelmeire következtetni.

A felhasznált szöveg

- autentikus, esetleg kismértékben szerkesztett,
- tartalma, szerkezete, nyelve világos,
- hosszabb, nyelvileg és tartalmilag összetettebb,
- konkrét vagy elvont témájú,
- tematikusan megfelel a korosztály élettapasztalatának és általános érdeklődésének,

- megértéséhez nincs szükség az érettségi vizsga általános műveltségi szintjét meghaladó ismeretekre,
- kiválasztásakor a *Témakörök* című rész az irányadó,
- autentikus jellegéből adódóan tartalmazhat olyan szavakat, kifejezéseket, szerkezeteket, amelyek ismerete nem követelmény az adott vizsgaszinten; ezek megértése azonban nem szükséges az adott feladat sikeres megoldásához.

A vizsgán az alábbi szövegfajták fordulhatnak elő:
- utasítások (pl. használati utasítások),
- tájékoztató szövegek (pl. műsorfüzet),
- levelek,
- újságcikkek (pl. hír, beszámoló, riport),
- ismeretterjesztő szövegek,
- publicisztikai írások,
- elbeszélő szövegek,
- (modern) szépirodalmi szövegek.

A közép- és az emelt szint közötti különbség az adott téma megközelítési módjában, a szövegek terjedelmében, tartalmi és nyelvi komplexitásában, valamint a feladatok eltérő nehézségi fokában jelenik meg.

A feladatok és a feladatsor jellemzői

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulhatnak elő:
- feleletválasztás,
- hiányos szöveg kiegészítése (szavak, kifejezések pótlása előre megadott listából vagy anélkül),
- rövid választ igénylő, nyitott kérdések,
- a szövegből kiemelt mellékmondat, mondat, bekezdés helyének azonosítása a szövegben,
- képek, események, összekevert bekezdések sorrendbe rakása,
- egymáshoz rendelés, pl.:
  = cím, kép, összegző mondat szöveg(rész)hez, bekezdéshez rendelése,
  = szavak, kifejezések, definíciók, szinonimák egymáshoz rendelése a szöveg-összefüggés alapján,
  = vélemények, kijelentések, események személyekhez kapcsolása,
  = csoportosítás megadott kategóriák szerint.

A teszt feladattipológiailag kötetlen szerkezetű, azaz bármelyik felsorolt feladattípus szerepelhet benne. A feladatsor a szövegértés alábbi részkészségeit méri: globális, szelektív és részletes értés.

A feladatsor 3-4 szövegből és 3-4 feladatból áll. Egy feladaton belül egy hosszabb szöveg helyett előfordulhat több rövidebb szöveg is (pl. apróhirdetések). A feladatokhoz felhasznált szövegek együttes terjedelme 1300-1500 szó. A feladatsor 25-30 itemből áll.

Az egységes megfogalmazású feladatmeghatározások angol nyelvűek, nyelvi szintjük azonban alacsonyabb a feladatok megoldásához szükséges nyelvi szintnél.

A feladatok megoldásához szótár nem használható.

Értékelés

Az értékelés központi javítási-értékelési útmutató alapján történik. Ha többféle válasz is elfogadható, az útmutató tartalmazza a szövegből adódó lehetséges válaszokat, illetve azokat a tartalmi elemeket, amelyeket a jó válasznak tartalmaznia kell.

A feladatokat tartalmi szempontok alapján értékelik, azaz a nyelvtani és a helyesírási hibákat csak akkor veszik figyelembe, ha azok a válasz megértését akadályozzák.

A szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi javítási-értékelési útmutató alapján történik.

Nyelvhelyesség

A vizsga célja annak mérése, hogy a vizsgázó rendelkezik-e azokkal a lexikai, grammatikai, szemantikai és pragmatikai ismeretekkel, amelyek képessé teszik az önálló kommunikációra.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó változatos nyelvtani szerkezetek és lexikai egységek felismerésére, kiegészítésére és létrehozására szövegszinten.

A felhasznált szöveg vagy szövegrészlet
- nehézségi foka alacsonyabb, mint az olvasott szöveg megértését mérő feladatoknál,
- autentikus, esetleg szerkesztett,
- tartalma, szerkezete, nyelve világos,
- hosszabb, nyelvileg és tartalmilag összetettebb,
- konkrét vagy elvont témájú,
- tematikusan megfelel a korosztály élettapasztalatának és általános érdeklődésének,

- megértéséhez nincs szükség az érettségi vizsga általános műveltségi szintjét meghaladó ismeretekre,
- kiválasztásakor a *Témakörök* című rész az irányadó,
- autentikus jellegéből adódóan tartalmazhat olyan szavakat, kifejezéseket, szerkezeteket, amelyek ismerete nem követelmény az adott vizsgaszinten; ezek megértése azonban nem szükséges az adott feladat sikeres megoldásához.

A közép- és az emelt szint közötti különbség a nyelvtani és lexikai szerkezetek komplexitásában és a feladatok eltérő nehézségi fokában jelenik meg.

Középszinten a vizsgázó képes az alapvető és gyakran használt nyelvtani és lexikai szerkezetek helyes felismerésére, illetve helyes használatára. *Emelt szinten* a vizsgázó változatos és komplexebb nyelvtani és lexikai szerkezetek helyes felismerésére és pontos használatára is képes.

A feladatok és a feladatsor jellemzői

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulhatnak elő:
- hiányos szöveg kiegészítése feleletválasztással (négy válaszlehetőség közül egy helyes kiválasztása),
- hiányos szöveg kiegészítése önállóan vagy előre megadott szókészletből,
- megadott szavak megfelelően képzett alakjainak vagy a belőlük képzett új szavaknak a szövegbe illesztése,
- hibaazonosítás.

A teszt feladattipológiailag kötetlen szerkezetű, azaz bármelyik felsorolt feladattípus szerepelhet benne.

A feladatsor 4-5 feladatból, 30-45 itemből áll, a feladatokhoz felhasznált szövegek együttes terjedelme 700-900 szó.

Valamennyi feladat szövegre épül.

Egy adott feladat több nyelvi jelenségre is rákérdezhet.

Az egységes megfogalmazású feladatmeghatározások angol nyelvűek, amelyek nyelvi szintje azonban alacsonyabb a feladatok megoldásához szükséges nyelvi szintnél.

A feladatok megoldásához szótár nem használható.

Értékelés

Az értékelés központi javítási-értékelési útmutató alapján történik, amely tartalmazza az összes elfogadható választ.

A szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi javítási-értékelési útmutató alapján történik.

Hallott szöveg értése

A vizsga célja annak mérése, hogy a vizsgázó képes-e megérteni az adott nyelvterületen általánosan elfogadott nyelvhasználattól nem vagy csak kissé eltérő anyanyelvi beszédet az értési céloknak megfelelően.

A vizsgafeladatok megoldásához a vizsgázónak képesnek kell lennie az értési céloknak megfelelő stratégiák alkalmazására is.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó az értési céloknak, illetve a feladatnak megfelelő stratégiák alkalmazásával a szöveg
- gondolatmenetét részleteiben is követni,
- egyes tényszerű részinformációit megérteni,
- megértésén túl a szövegkörnyezetből következtetni az egyes beszélők álláspontjára,
- megértésén túl a szövegkörnyezetből következtetni a beszélők érzelmeire és egymáshoz való viszonyára.

A vizsgán használt szöveg
- autentikus vagy autentikus hangzású (stúdiófelvétel),
- változatos nyelvtani szerkezetekből és lexikai elemekből építkező,
- természetes, a szöveg jellegének megfelelően változatos tempójú,
- tartalmilag és szerkezetileg összetett,
- tematikusan megfelel a korosztály élettapasztalatának és általános érdeklődésének,
- megértéséhez nincs szükség az érettségi vizsga általános műveltségi szintjét meghaladó ismeretekre,
- kiválasztásakor a *Témakörök* című rész az irányadó,
- anyanyelvi beszélők közvetítésével hangzik el,
- egy vagy több beszélő közvetítésével hangzik el,
- akusztikai minősége kifogástalan,
- hossza és tartalma nem terheli meg feleslegesen a vizsgázó memóriáját,
- autentikus jellegéből adódóan tartalmazhat olyan szavakat, kifejezéseket, szerkezeteket, amelyek ismerete nem követelmény az adott vizsgaszinten; ezek megértése azonban nem szükséges az adott feladat sikeres megoldásához.

A vizsgán az alábbi szövegfajták fordulhatnak elő:

- közérdekű bejelentések, közlemények,
- rögzített telefonos szövegek (pl. üzenetrögzítő),
- utasítások,
- médiaközlemények (pl. rövid hír),
- beszélgetések, telefonbeszélgetések,
- műsorrészletek,
- riportok, interjúk,
- beszámolók,
- általános érdeklődésre számot tartó témáról szóló ismeretterjesztő szövegek.

A közép- és az emelt szint közötti különbség az adott téma megközelítési módjában, a szövegek terjedelmében, tartalmi és nyelvi komplexitásában, valamint a feladatok eltérő nehézségi fokában jelenik meg.

A szövegértés nehézségi fokát további tényezők is befolyásolhatják, mint például a beszédtempó, a beszélők száma, az artikuláció, a háttérzajok.

Középszinten a vizsgázónak döntően a mindennapi élet helyzeteiben elhangzó szövegeket kell megértenie, amelyek tartalmilag és szerkezetileg egyértelműek. *Emelt szinten* olyan szövegek is előfordulhatnak, amelyek az adott témát az általánosítás szintjén közelítik meg és árnyalt közléseket, véleményeket és ellenvéleményeket is tartalmaznak.

Középszinten a szövegek nyelvileg egyszerűbbek, *emelt szinten* pedig a művelt köznyelv összetettebb, választékosabb formái is előfordulnak.

A feladatok és a feladatsor jellemzői

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulhatnak elő:

- feleletválasztás,
- egymáshoz rendelés (pl. személy és kijelentés, képek kiválasztása szöveghez),
- események sorrendjének megállapítása,
- térképkövetés,
- űrlapok kitöltése,
- táblázatok kitöltése,
- hiányos mondatok kiegészítése,
- rövid választ (3-5 szó) igénylő nyitott kérdések,
- ténybeli hibák azonosítása, javítása.

A teszt feladattipológiailag kötetlen szerkezetű, azaz bármelyik felsorolt feladattípus szerepelhet benne. A feladatsor a szövegértés alábbi részkészségeit méri: globális, szelektív és részletes értés.

A feladatsor 2-3 szövegből és 2-3 feladatból áll. Egy feladaton belül egy hosszabb szöveg helyett előfordulhat több rövidebb szöveg is. A feladatokhoz felhasznált felvételek együttes időtartama 7-10 perc. A feladatsor 20-30 itemből áll.

A vizsgázó minden szöveget kétszer hallgat meg.

Az egységes megfogalmazású feladatmeghatározások angol nyelvűek, nyelvi szintjük azonban alacsonyabb a feladatok megoldásához szükséges nyelvi szintnél.

A hangfelvétel tartalmazza a feladatmeghatározást, a szövegeket kétszer, valamint a feladatok elolvasásához és megoldásához szükséges szüneteket is. A hangfelvételen hallható és a feladatlapon olvasható feladatmeghatározások szó szerint megegyeznek.

A feladatok megoldásához szótár nem használható.

Értékelés

Az értékelés központi javítási-értékelési útmutató alapján történik. Ha többféle válasz is elfogadható, az útmutató tartalmazza a szövegből adódó lehetséges válaszokat, illetve azokat a tartalmi elemeket, amelyeket a jó válasznak tartalmaznia kell.

A feladatokat tartalmi szempontok alapján értékelik, azaz a nyelvtani és a helyesírási hibákat csak akkor veszik figyelembe, ha azok a válasz megértését akadályozzák.

A szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi javítási-értékelési útmutató alapján történik.

Íráskészség

A vizsga célja annak mérése, hogy a vizsgázó képes-e magát az adott szinten angol nyelven írásban kifejezni, illetve írásbeli feladatokat végrehajtani különböző kommunikációs célok megvalósítása érdekében.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó

- a feladatban megadott kommunikációs szándékokat megvalósítani (lásd a *Kommunikációs helyzetek és szándékok* című részt),

- a megadott témákhoz kapcsolódó szövegeket írni (lásd a *Témakörök* című részt),
- a megadott témákat általános nézőpontból is tárgyalni,
- álláspontját viszonylag árnyaltan, érvelését rendszerezetten kifejteni,
- a nyelvi eszközök széles skálájának változatos alkalmazásával összefüggő, megfelelően tagolt, logikusan felépített szöveget létrehozni,
- a nyelvtani struktúrákat, valamint a helyesírás szabályait rendszerszerű hibák nélkül, nagy biztonsággal alkalmazni,
- a szövegfajtának, a közlési szándéknak, a címzetthez való viszonyának megfelelő stílust és hangnemet választani,
- az adott szövegfajta formai sajátosságainak megfelelő írásművet létrehozni.

A vizsgázónak olyan szövegeket kell létrehoznia, amelyek
- meghatározott kommunikációs szándékkal jönnek létre,
- az olvasó számára világosak, érthetőek és alkalmasak a kommunikációs cél elérésére,
- szövegfajtája meghatározott,
- tematikusan megfelelnek ezen korosztály élettapasztalatának és általános érdeklődésének,
- megírásához nincs szükség az érettségi vizsga általános műveltségi szintjét meghaladó ismeretekre.

A vizsgán az alábbi szövegfajtákat kell létrehozni:
- magánjellegű vagy intézménynek szóló levél,
- olvasói levél,
- cikk (diák)újság számára.

A közép- és az emelt szint közötti különbség a témák megközelítésében, a létrehozandó szövegek terjedelmében, a nyelvi megformálás jellemzőiben jelenik meg.

A témák megközelítésében az a lényeges különbség, hogy *középszinten* a vizsgázó személyes nézőpontból ír hozzá közel álló, mindennapi, személyével kapcsolatos vagy őt érdeklő témákról, míg *emelt szinten* az adott témát általánosabban is képes megközelíteni, és átfogó problémaként tárgyalni.

A nyelvi megformálásra az jellemző, hogy *középszinten* a vizsgázó röviden, egyszerűen, összefüggő mondatokban, *emelt szinten* pedig részletesen, változatos szókinccsel, nyelvileg igényesebben és pontosabban ír.

A feladatok és a feladatsor jellemzői

A feladatok a *Kommunikációs helyzetek és szándékok,* valamint a *Témakörök* című listákra épülnek.

Az íráskészség mérése során meghatározott kommunikációs helyzetet teremtünk, azaz megadjuk a szituációt, amelyben az írásmű keletkezik, az ehhez illeszkedő szövegfajtát, továbbá meghatározzuk az írásmű célját, témáját és címzettjét, valamint a szöveg írója és olvasója közötti kapcsolat jellegét. Mindezek meghatározzák a szöveg stílusát és hangnemét.

A vizsgán az alábbi feladattípus fordulhat elő:
- meghatározott szituációban megadott szempontok alapján történő szövegalkotás,
- verbális segédanyagok (pl. személyes feljegyzések, üzenetek, levelek, cikkek, felhívások, hirdetések, szórólapok) alapján történő szövegalkotás és/vagy azokra való reagálás,
- vizuális segédanyagok (pl. ábrák, képek, képsorok, grafikonok, táblázatok) alapján történő szövegalkotás.

A vizsgarész két feladatból áll. Mindkét feladatot megadott szempontok alapján kell kidolgozni. Az *első feladat* egy rövidebb, interakciós és tranzakciós szöveg, a *második feladat* egy hosszabb, véleménykifejtő szöveg létrehozása. A vizsgázónak az első feladatban 120-150 szót, a második feladatban 200-250 szót kell írnia.

A feladatmeghatározás, és a segédanyagok angol nyelvűek, nyelvi szintjük azonban alacsonyabb a receptív készségeket mérő vizsgarészek nyelvi szintjénél. A feladatok megoldásához nyomtatott szótár használható.

Értékelés

Az értékelés központi javítási-értékelési útmutatók alapján történik. Az értékelés alapjául szolgáló analitikus skálák magukban foglalják az értékelési szempontok részletes leírását is.

A két feladat értékelése egymástól független.

Szóbeli vizsga

A szóbeli tételsor tartalmi és formai jellemzői

Beszédkészség

A vizsga célja annak mérése, hogy a vizsgázó képes-e az adott szinten gondolatait idegen nyelven szóban kifejezni és a kommunikációs szándékoknak megfelelő beszélgetést folytatni.

A vizsga azt méri, hogy a vizsgázó milyen mértékben és milyen minőségben képes szóbeli tranzakcióra és interakcióra, amelynek egyaránt részét képezik a receptív és a produktív (beszédértés, beszédkészség)

készségek. A vizsgázónak képesnek kell lennie mind az önálló témakifejtésre, mind a beszélgetésben való interaktív részvételre.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó

- a megadott helyzetekben és szerepekben, a feladatnak megfelelő kommunikációs szándékokat megvalósítani (lásd a *Kommunikációs helyzetek és szándékok* című részt),
- a megadott témákról szóló beszélgetésekben részt venni (lásd a *Témakörök* című részt),
- a kommunikációs stratégiákat a szintnek megfelelően, hatékonyan alkalmazni (pl. beszélgetést elkezdeni, fenntartani és befejezni),
- folyékonyan, helyesen és hatékonyan használni a nyelvet,
- gondolatait, álláspontját következetesen, folyamatosan kifejteni,
- a megadott témákat általánosabb nézőpontból is tárgyalni,
- folyamatosan és természetesen részt venni a különböző témájú társalgásokban,
- bonyolultabb, váratlan elemeket is tartalmazó feladatokat sikeresen megoldani,
- elmagyarázni álláspontját, világosan érvelni,
- enyhe akcentusa ellenére természetes kiejtéssel, hanglejtéssel és normál beszédtempóban beszélni.

A közép- és az emelt szint közötti különbség a témák megközelítésében és a nyelvi teljesítmény színvonalában, azaz a nyelvi megformálás jellemzőiben jelenik meg.

A témák megközelítésében az a lényeges különbség, hogy *középszinten* a vizsgázó a megadott témakörökön belül a személyes vonatkozásokat fejti ki. *Emelt szinten* a vizsgázó az adott témákról az általánosítás szintjén is tud beszélgetni és véleményt nyilvánítani.

A nyelvi megformálásra az jellemző, hogy *középszinten* a vizsgázó el tudja érni, hogy az adott helyzetben kommunikáció jöjjön létre, és ezáltal szándéka megvalósul. Rövid, egyszerű mondatokban fejezi ki magát. *Emelt szinten* a vizsgázó választékosan, árnyaltabban fejezi ki magát.

A feladatok és a tételek jellemzői

A vizsgafeladatokban előforduló helyzetek és szerepek a *Kommunikációs helyzetek és szándékok,* valamint a *Témakörök* című listákra épülnek.

A feladatok tematikusan megfelelnek ezen korosztály élettapasztalatának és általános érdeklődésének, és teljesítésükhöz nincs szükség az érettségi vizsga általános műveltségi szintjét meghaladó ismeretekre.

A feladatmeghatározás egyértelműen meghatározza a szituációt és a vizsgázó szerepének leírását.

A vizsgabeszélgetésben az aktív szerepet a vizsgázó játssza.

A vizsgán a következő feladattípusok fordulnak elő, az alábbi sorrendben:

1. - társalgás,
2. - vita (véleménykülönbség megjelenítése és áthidalása),
3. - önálló témakifejtés vizuális segédanyagok alapján.

A szóbeli tételt a vizsgázó húzza. A tétel három feladatból áll. A feladatok kidolgozásához felkészülési idő nincs, de a második és a harmadik feladat végiggondolásához a vizsgázónak rövid (körülbelül feladatonként fél perc) gondolkodási idő áll rendelkezésére.

A tételhez készült vizsgáztatói példány a vizsgázónak adott információkon túl tartalmazza az előre megtervezett segítő kérdéseket és megjegyzéseket is.

A vizsga rövid *bevezető, bemelegítő kérdésekkel* kezdődik, amelyek célja az, hogy a vizsgázó ráhangolódjon az angol nyelv használatára. Az itt elhangzottakat nem értékeljük.

Az *első feladat, a társalgás,* azt méri, hogy a vizsgázó képes-e olyan témákat érintő beszélgetésben részt venni, amelyek nem hétköznapi tevékenységéhez, hanem elvontabb jelenségekhez kapcsolódnak.

A *második feladat, a vita,* egy adott témához kapcsolódó provokatív állítás megvitatása a vizsgáztatóval. A vizsgázó feladata az, hogy az adott állítás mellett, vagy ellen érveljen, kifejtse álláspontját, és reagáljon vitapartnere álláspontjára. A feladathoz készült vizsgáztatói példány a vizsgázónak adott információkon túl tartalmazza az adott témához kapcsolódó lehetséges érveket, amelyeket a vizsgáztató a beszélgetés során használhat.

A *harmadik feladatban, az önálló témakifejtésben* a vizsgázónak egy problémakörről kell gondolatait és véleményét önállóan, összefüggően és részletesen kifejtenie vizuális segédanyagokból (képek, rajzok, grafikonok stb.) kiindulva. Ha a vizsgázó elakad, vagy mondanivalója elfogy, a vizsgáztató segítő kérdéseket tehet fel. Ezeket a kérdéseket a vizsgáztatói példánynak tartalmaznia kell.

Az egységes megfogalmazású feladatmeghatározások és a segédanyagok angol nyelvűek, nyelvi szintjük azonban alacsonyabb a feladatok megoldásához szükséges nyelvi szintnél.

A feladatok megoldásához szótár nem használható.

A szóbeli vizsgához vizsganaponként 20 szóbeli tétel készül. Az előző évben felhasznált szóbeli tételsor legalább 15%-át frissíteni kell, felhasználva a korábbi vizsgaidőszak tapasztalatait.

A szóbeli vizsgarész értékelése

Az értékelés központilag kidolgozott analitikus skála alapján történik, amely tartalmazza az értékelési szempontok részletes leírását is. A vizsgázó feleletének értékeléséhez központilag kidolgozott egyéni értékelő lapot használnak. A feladatok értékelése egymástól független.

A vizsgát mindig egy kérdező tanár bonyolítja le, a vizsgáztatói példány előírásainak megfelelően. A másik két vizsgáztató értékel a központi értékelési útmutató alapján. A vitás esetekben a három tanár szótöbbséggel dönt.

ANGOL CÉLNYELVI CIVILIZÁCIÓ

I. RÉSZLETES VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

Sor-szám	Középszint	Emelt szint
1.	**Nagy-Britannia** földrajzi fekvése; Nagy Britannia, az Egyesült Királyság és a Brit-szigetek meghatározása; Nagy-Britannia politikai egységeinek bemutatása (Anglia, Skócia, Wales) és Észak-Írország és a fővárosok; Államforma és demográfiai adatok (terület, lakosság); A nemzeti jelképek, védőszentek s a hozzájuk fűződő legendák.	**Nagy-Britannia** földrajzi fekvése, *természeti adottságai és gazdasági lehetőségei;* Nagy-Britannia, az Egyesült Királyság és a Brit-szigetek meghatározása; Az Egyesült Királyság politikai egységeinek *összehasonlítása; az Ír Köztársaság és Nagy-Britannia viszonya; politikai értéklés;* Államforma és demográfiai adatok (terület, *lakosság, fővárosok, Anglia megyéi);* A nemzeti jelképek, védőszentek s a hozzájuk fűződő legendák s *azok magyar vonatkozásai.*
	Az Amerikai Egyesült Államok fekvése, természeti adottságai, földrajzi tájegységeinek jellemzői, természeti kincsei; Politikai adatok (államforma, terület, lakosság, államok száma). A nemzeti jelképek.	**Az Amerikai Egyesült Államok** fekvése, természeti adottságai, földrajzi tájegységeinek jellemzői, természeti kincsei, és azok *gazdasági lehetőségei.* Politikai adatok (államforma, terület, lakosság, államok száma, a legjelentősebb államok és fővárosok); A nemzeti jelképek, *az amerikai identitástudat mássága; patriotizmus.*
		Ausztrália *fekvése, földrajzi jellegzetességei és tájegységei.*
2.	**Nagy-Britannia** korai történelme: Stonehenge, a kelták, a rómaiak, az angol-szászok, a vikingek; A normannok hatása; Arthur király mondaköre; Robin Hood legendája.	**Nagy-Britannia** korai történelme: Stonehenge, a kelták, a rómaiak, az angol-szászok, a vikingek. *Albion és Pannonia összehasonlítása, római emlékek, Nagy-Britanniában és Magyarországon.* A normannok hatása; Arthur király mondaköre; Robin Hood legendája.
	Az Amerikai Egyesült Államok kialakulásának előtörténete; Észak-amerika őslakosságának területi eloszlása, a legjelentősebb törzsek, életmódjuk és megélhetési forrásaik.	**Az Amerikai Egyesült Államok** kialakulásának előtörténete; Észak-amerika őslakosságának területi eloszlása, a legjelentősebb törzsek és megélhetési forrásaik; *Az indiánok hitvilága, rituálék és kapcsolatuk a természettel.*

3.	**Nagy-Britannia** történelme a 17. századig: VIII. Henrik és a protestantizmus; I. Erzsébet uralkodása; az angol reneszánsz kora, Shakespeare és a Globe Színház; Az anglikán egyház létrejötte.	**Nagy-Britannia** történelme a 17. századig: *(A Canterbury Mesék mint kordokumentum)* *Harc a trónért, A pestisek kora; A Rózsák háborúja;* VIII. Henrik és a protestantizmus; a kétházas parlament kialakulása; I. Erzsébet uralkodása; az angol reneszánsz kora; Shakespeare és a Globe színház; Az anglikán egyház létrejötte. *A londoni Nagy Tűz.*
4.	**Az Amerikai Egyesült Államok** kialakulásának története; Az észak-amerikai kontinens felfedezése és betelepítése; A Mayflower története, az első telepesek; Thanksgiving (a Hálaadás ünnepének története) Az első 13 állam megalakulása. A Függetlenségi Háború és a Függetlenségi Nyilatkozat (Thomas Jefferson, George Washington). Az indiánok harcai a betelepülőkkel; Az indiánok visszaszorítása és letelepítése. Élet a rezervátumokban. **Nagy-Britannia** történelme a 19. században; az ipari forradalom hatása. A brit birodalom kialakulása, virágkora (a Viktorianus kor értékrendje, a brit önelégültség okai); **Az Amerikai Egyesült Államok** a 19. században. Az USA terjeszkedése, területi hódítások, szerződések vásárlások;	**Az Amerikai Egyesült Államok** kialakulásának története Az észak-amerikai kontinens felfedezése és betelepítése; *a felfedezések Európai előzményei és következményei;* *Az első telepesek* és a Mayflower története; Thanksgiving (a Hálaadás ünnepének története) *Az első 13 állam megnevezése.* A Függetlenségi Háború és a Függetlenségi Nyilatkozat (Thomas Jefferson, George Washington). Az őslakosság harcai a betelepülőkkel, *A legnevezetesebb összecsapások.* Az őslakosok visszaszorítása és letelepítése nyugaton. *Az indiánok civilizálása és beilleszkedési problémáik, élet a rezervátumokban.* *Az ősi kultúra üzleti jellegű újjáélesztése.* *Az indián öntudat feléledése a 20. században.* **Nagy-Britannia** történelme a 19. században; az ipari forradalom hatása. A brit birodalom kialakulása *(gyarmatbirodalom létrejöttének részletei)*, virágkora (a Viktoriánus kor értékrendje, a brit önelégültség okai; *a kapitalizmus kialakulásának körülményei);* *A 19. századi irodalom a szociális együttérzés tükrözője (Ch. Dickens); Ch. Darwin hatása kora gondolkodására.* **Az Amerikai Egyesült Államok** a 19. században Területszerzés, hódítások, szerződések útján. *A földszerzés feltételei.* *A nyugat-keleti összekötő vasút*

	19. századi vasútépítések és az aranyláz; Az ország mai területének kialakulása; Az USA nagyhatalommá válása	*megépítésének jelentősége.* Az aranyláz. *Feltalálók és az iparosodás hatása; technikai vívmányok, amelyek megkönnyítették a kapcsolattartást (pl. távíró).* Az ország mai területének kialakulása. Az USA nagyhatalommá válása.
	A rabszolgaság kialakulásának gyökerei. Észak és Dél háborúja. A fajgyűlölet alapjai.	A rabszolgaság kialakulásának gyökerei. Észak és Dél háborúja. *A megosztottság kihatása az USA további sorsára (Abraham Lincoln szerepe)* A fajgyűlölet alapjai.
5.	**Nagy-Britannia** a 20. században. A gyarmati birodalom fokozatos széthullása. Nagy-Britannia szerepe a két háborúban. A Brit Nemzetközösség megalakulása. A királyság intézménye: látszat és valóság.	**Nagy-Britannia** a 20. században. A gyarmatbirodalom fokozatos széthullása az *első és a második világháborút követően;* Nagy-Britannia szerepe a két háborúban. A Brit Nemzetközösség megalakulása, tagjai és működése; A királyság intézménye: látszat és valóság. *Az USA és Nagy-Britannia kapcsolata a 20. században, egészen napjainkig.*
	Az Amerikai Egyesült Államok A 20. században. A 20-as évek Amerikája; Az USA szerepe a két világháborúban A hidegháború; a vietnami és koreai háborúk értékelése; Az USA mint szuperhatalom.	**Az Amerikai Egyesült Államok** A 20. században. A 20-as évek Amerikája *és az 1929-es gazdasági válság és következményei.* Az USA szerepe a két világháborúban *Az atombomba.* *A hidegháború; a szovjet blokk és az USA - politikai értékelés* *A vietnami háború és a koreai háború értékelése, hatása a mindennapi életre;*
		Ausztrália Politikai felépítménye.
6.	**Nagy-Britannia** A modern brit politikai rendszer; a törvényhozó, végrehajtó és bírói hatalom felépítése és intézményei. A legfontosabb brit politikai pártok jellemzői és történelmi gyökerei. A politikai választások menete.	**Nagy-Britannia** A modern brit politikai rendszer; a törvényhozó, végrehajtó és bírói hatalom felépítése és intézményei. A legfontosabb brit politikai pártok jellemzői és történelmi gyökerei. *A legjelentősebb brit miniszterelnökök bemutatása.*
		Közös és eltérő vonások a magyar, a brit és az amerikai demokratikus intézmények között.(elnök szerepe Magyarországon és az USA-ban.)

	Az Amerikai Egyesült Államok politikai rendszere, a demokrácia intézményei; a törvényhozó, a végrehajtó és a bírói hatalom felépítése és feladatköre; a demokrácia biztosítékai: a „checks and balances” rendszere, az elnök szerepe. A két vezető politikai párt jellemzői és történelmi gyökerei. A politikai választások menete.	**Az Amerikai Egyesült Államok** politikai rendszere; a demokrácia intézményei; *Az Amerikai Alkotmány felépítése és maradandóságának okai:* a törvényhozó, végrehajtó és bírói hatalom felépítése és feladatköre; a demokrácia biztosítékai: a „checks and balances” rendszere, az elnök szerepe. A két vezető politikai párt jellemzői és történelmi gyökerei. *Kiemelkedő amerikai elnökök bemutatása.* *A választások.*
7.	**Nagy-Britannia** A nemzeti tudat alakulása: született britek, bevándorlók, (multicultural society). Mit jelent ma britnek lenni? Az ír és skót nemzeti tudat formálódása.	**Nagy Britannia** A nemzeti tudat alakulása: született britek, bevándorlók (multicultural society) Mit jelent ma britnek lenni: a skót és ír nemzeti tudat formálódása. *Az ír konfliktus történelmi háttere, a vallás szerepe. Független Írország leválása.*
	Az Amerikai Egyesült Államok a bevándorlók országa A legjelentősebb bevándorlási hullámok felsorolása. Az ’Új haza’ fogalma: európai bevándorlók - európai toló- és amerikai húzóerők; Az Ígéret földje: álom vagy valóság? Mozaik vagy olvasztótégely? A feketék beilleszkedése. Diszkrimináció és fajgyűlölet. Fekete Polgárjogi mozgalmak, polgárjogi harcosok és aktivisták (Martin. L. King, Jr.)	**Az Amerikai Egyesült Államok** A bevándorlók országa A legjelentősebb bevándorlási hullámok történelmi háttere és felsorolása; *a WASP fogalma* Az ’Új haza’ fogalma: európai bevándorlók - európai toló- és amerikai húzóerők. Az Ígéret Földje: álom vagy valóság? Mozaik vagy olvasztótégely? *Nemzetfogalom és identitástudat; eltérő kultúrák és szokások; asszimiláció és kulturális pluralizmus;* *Magyar bevándorlók Amerikában.* A feketék beilleszkedése. Diszkrimináció és fajgyűlölet. Fekete polgárjogi mozgalmak és aktivisták Martin L. King, Jr., Malcolm *X)* *A Ku Klux Klan.*
8.	**Nagy-Britannia** A brit gazdaság fejlődésének főbb csomópontjai (bekerítések, ipari forradalom, feltalálók és ipari találmányok, a gyarmatok majd azok elvesztésének szerepe a gazdasági élet alakulásában, brit gazdaság az ezred fordulón, nagy vállalatok, pénzrendszer, GBP vagy EURO, tőzsde).	**Nagy Britannia** A brit gazdaság fejlődésének csomópontjai (bekerítések, ipari forradalom, feltalálók és ipari találmányok; a gyarmatok majd azok elvesztésének szerepe a gazdasági élet alakulásában; A brit gazdaság az ezredfordulón, Nagyvállalatok, a pénzrendszer, GBP vagy EURO, a tőzsde).

		Nagy-Britannia és Európa viszonya a 20. században. A britek az Európai Unióban.
	Az Amerikai Egyesült Államok gazdasági fejlődésének főbb csomópontjai: az USA gazdaságának növekedése a korai időszakban, feltalálók és ipari találmányok, a nagy gazdasági világválság, a gazdasági konszolidáció: F. D. Roosevelt és a New Deal, az USA gazdasági élete az ezredfordulón, pénzrendszere és a tőzsde.	**Az Amerikai Egyesült Államok** gazdasági fejlődésének főbb csomópontjai az USA gazdaságának növekedése a korai időszakban, feltalálók és találmányok (magyar feltalálók, magyar találmányok az USA-ban), az ipar fejlődése, a nagy gazdasági válság; Gazdasági konszolidáció: F. D. Roosevelt és a New Deal. *Az USA gazdasági élete a 20. század második felétől napjainkig.* A pénzrendszer és a tőzsde.
		USA és Magyarország gazdaságának, pénzrendszerének összehasonlítása.
9.	**Nagy-Britannia** Tradicionális értékek és a brit életszemlélet; Tradiciótisztelet és individualizmus; A britek és mindennapi szokásaik A másság és a privát szféra tiszteletben tartása, tolerancia egymás iránt; A törvény tisztelete, a ’fair play’ elve. A természet szeretete, vágyakozás a vidéki életre, állatbarátság	**Nagy-Britannia** Tradicionális értékek és a brit életszemlélet Tradíciótisztelet és individualizmus; A britek és mindennapi szokásaik; A másság és a privát szféra tiszteletben tartása, tolerancia egymás iránt; A törvény tisztelete, a ’fair play’ elve. A természet szeretetet, a vidék idealizálása, állatbarátság. *A brit humor (’usderstatement’)* *Az önkéntesség elve, a jótékonyság, mint a brit életforma alapeleme.*
	Az Amerikai Egyesült Államok Tradicionális amerikai értékek A személyi szabadság tiszteletben tartása, az esélyegyenlőség biztosítása, és az önmegvalósítás képessége; Voluntartizmus és jótékonyság, az üzleti életben kemény munka és önfegyelem.	**Az Amerikai Egyesült Államok** Tradicionális amerikai értékek A személyi szabadság tiszteletben tartása, az esélyegyenlőség biztosítása és az önmegvalósítás képessége (a self-made man), a saját erőből való érvényesülésbe vetett hit; *Voluntarimus és jótékonyság, az üzleti életben kemény munka és önfegyelem,* *A vadnyugati életforma öröksége: Önfenntartás, találékonyság, és ’macho’-izmus*
10.	**Nagy-Britannia** A vallás szerepe a modern brit életben. Az anglikán egyház, a katolikusok és egyéb felekezetek ezredfordulón.	**Nagy-Britannia** *A vallási tolerancia és intolerancia a történelem során a szigetországban.* A vallás szerepe a modern brit életben. Az anglikán egyház, a katolikusok és egyéb felekezetek az ezredfordulón. *Vallási tolerancia ma - egy multikultúrális társadalom alapeleme.*

	Az Amerikai Egyesült Államok Az amerikai puritanizmus mai hatása, a mormonok, az amisok, quakerek - protestánsok és katolikusok, zsidók és mohamedánok - vallási tolerancia vagy mégsem?	**Az Amerikai Egyesült Államok** Az amerikai puritanizmus mai hatásai, a mormonok, az amish-ok, a quakerek *A protestantizmus öröksége: stabil, purián erkölcsi értékrend, a nemzeti értékek, a nemzet tisztelete. Etnikai diverzitás - vallási tolerancia szekták.*
11.	**Nagy-Britannia** A tömegkommunikáció forrásai: legjelentősebb újságok, és folyóiratok ismertetése, a nemzeti napilapok dominanciája, a rádió, és a televízió: a BBC függetlensége és pártatlansága; a média tömegformáló szerepe.	**Nagy-Britannia** A tömegkommunikáció forrásai: legjelentősebb újságok, és folyóiratok ismertetése, a nemzeti napilapok dominanciája, a rádió, és a televízió: a BBC függetlensége és pártatlansága; a média tömegformáló szerepe, *sajtómágnások A sajtó politikai függetlensége és a sajtószabadság megvalósulása.*
	Az Amerikai Egyesült Államok A tömegkommunikáció forrásai: legjelentősebb újságok, és folyóiratok ismertetése; A kereskedelmi TV csatornák, a hírcsatornák és a közszolgálati TV helyzete; Pártatlan és független sajtó és média. A tömegkommunikációs konglomerátumok megjelenése.	**Az Amerikai Egyesült Államok** *Az AOL, a CNN, TNT és TMC csatornák* *Az NBC, az ABC és a CBS* *Egy nemzeti lap: a USA Today* *Az ismertebb nagyvárosi lapok bemutatása.* *Cenzúra vagy teljes szabadság?* *A brit, az amerikai és magyar média összehasonlítása.*
12.	**Nagy-Britannia** Állami ünnepek (Bank Holidays), vallási ünnepek és fesztiválok; St. Valentine's Day, St. Patrick's Day, The Queen's Official Birthday, Halloween, Guy Fawkes Day, Rememberance Day, Karácsony (Christmas Eve, Christmas Day, Boxing Day), New Year's Eve;	**Nagy-Britannia** *London's Easter Parade* *Notting Hill Carnival, Panto, eisteddfod, Edinburgh Festival, etc.* *A skót, a welszi, az ír ünnepek* *A szokások eredete, háttere, a brit és magyar szokások összehasonlítása.*
	Az Amerikai Egyesült Államok Állami ünnepek, vallási ünnepek és fesztiválok; New Year's Eve, Valentine's Day, St. Patrick's Day, Memorial Day, Independence Day, Labor Day, Halloween, Thanksgiving, Christmas Day.	**Az Amerikai Egyesült Államok** *Hannukah, Ramadan, Kwanzaa, Chinese New Year, etc.* *Az etnikai közösségek ünnepei,* *Az amerikai ünnepek eredete, háttere.* *Az amerikai és magyar szokások összehasonlítása* **Ausztrália** *A legjelentősebb ünnepek.*
13.	**Nagy-Britannia** Legkedveltebb turisztikai látnivalók: London és környéke, Oxford és Cambridge,	*Barangolás Wales, Skócia és Észak-Írország nevezetes tájain.*

Stradford, York, Manchester, Liverpool stb.
Edinburgh, Glasgow, Cardiff

Az Amerikai Egyesült Államok

a keleti part: Washington, New York, Boston, Philadelphia stb.
a nyugati part: San Francisco, Los Angeles, Las Vegas etc.
nevezetes tájegységek: Niagara Falls, The Great Lakes, Grand Canyon, Death Valley, Alaska.

Az egyes államok legnevezetesebb turisztikai pontjai.

Ausztrália

Legfontosabb turisztikai látványosságai.

14.

Nagy Britannia

A jólléti állam 'The Welfare State'
Az állami támogatásra, ill. segélyekre jogosultak:
Betegek, munkanélküliek, alacsony jövedelműek, gyermektartási támogatásra jogosultak nyugdíjasok stb.
Az egészségügyi ellátás helyzete
A szociális munkások hálója segíti a rászorulókat, jótékonysági szervezetek, adományozások, önkéntes munka.
Társadalmi problémák (bűnözés, munkanélküliség, a nők és a fiatalok helyzete a társadalomban (drog, alkohol stb.).
A hontalanok problémája.

Nagy Britannia

A jóléti állam létrejöttének történelmi háttere
A női egyenjogúság fejlődése, a nők mai helyzete a társadalomban.
A kisebbséghez tartozó etnikumok helyzete, társadalmi beilleszkedésük elősegítése.

Az Amerikai Egyesült Államok

A jóléti állam létrejötte.
Az amerikai emberek viszonyulása jóléti államhoz - önállóság és rászorultság; az egészségügy helyzete.
Társadalmi problémák: a kisebbségiek helyzete és a munkanélküliség; a női egyenjogúság; a fegyverviselési jog és a bűnözés problémája, a hontalanok helyzete.

Az Amerikai Egyesült Államok

A jóléti állam létrejöttének történelmi körülményei, voluntarizmus elve.
Egyenjogúság a társadalomban: a társadalom perifériájára szorultak kilátástalansága.

15.

Nagy-Britannia

A brit oktatási rendszer sajátosságainak bemutatása (private and public education).
Az állami iskolarendszer és a magániskolák
a decentralizáció elve, a vizsgáztatás rendje, megszerezhető vizsgák,
beiskolázás 16 éves kor fölött
a brit diákélet, híres iskolák.

Nagy-Britannia

A tanultság értéke a brit társadalomban.
A továbbtanulás lehetőségei és körülményei.
Az angolszász minta összevetése a hazai rendszerrel.

Az Amerikai Egyesült Államok

Az amerikai iskolarendszer sajátosságai.
Eltérés az egyes államok között, vizsgák a különböző szinteken, a továbbtanulás

Az Amerikai Egyesült Államok

Az iskolázottság megítélése a társadalomban - a tudás létrája - az iskolázottság foka az

	lehetőségei, állami és magániskolák.	*egyéni siker mércéje: az esélyegyenlőség bizonyítéka, a jobb anyagi helyzet záloga; az 'affirmative action' (hátrányos helyzetűek támogatásának elve).*
16.	**Nagy-Britannia** A brit családmodell gyengülése, a magas válások száma, a családon kívül született gyermekek növekvő száma, lakáshelyzet, az osztálytársadalom jelenlegi állapota (class consciousness) és hatása a mindennapi életre, szokásokra, társadalmi elvárások és etikett az otthon fogalma sajátos brit megközelítésben, szokások, elvárások. **Az Amerikai Egyesült Államok** Az amerikai családmodell - a legfontosabb érték az egyén tisztelete és érdekeinek megőrzése a családon belül, a szűk család fogalma. A nagycsalád jelentősége. Az egyén boldogsághoz való joga - a válás szerepe. Gyermekek a családban - az egyenjogúság elve.	**Nagy-Britannia** *A brit, amerikai és magyar modellek összehasonlítása.* *Az amerikai családmodell változása a 20. század második felében.* *A család szerepe a társadalomban.* *A vegyes családok működése.*
17.	**Nagy-Britannia** A sport jelentősége a britek életében; sportélet az iskolában és a lakóközösségekben. A versenyszellem, a sportszerűség, és a veszíteni tudás képessége. A legjellegzetesebb nemzeti sportágak (cricket, futball, golf, rugby és lóverseny). **Az Amerikai Egyesült Államok** A szervezett sportok (futball, kosárlabda és baseball) jelentősége az amerikai társadalomban: a versenyszellem és az esélyegyenlőség megtestesítői. A sport a kiegyensúlyozott élet záloga. A professzionális sportok: a durvaság és a túlzott anyagi ellenérték romboló hatásai. Az egészséges életmód és a sportolás: a rekreáció szerepe.	**Nagy-Britannia** *Legendás nemzeti sportesemények bemutatása Állatok és a sport.* **Az Amerikai Egyesült Államok** *A legjelentősebb nemzeti sportesemények, híres profi csapatok;* *A sport szerepe a diákéletben.* *A csapatszellem és a cheerleader-ek.* **Ausztrália** *Nemzeti sportok.*
18.	**Nagy-Britannia** **Étkezési szokások, az evés szerepe a britek életében.** **Vendéglátóhelyek: a tradicionális étterem, a gyorséttermek és a 'pub' társadalmi funkciói.**	**Nagy-Britannia** *Néhány brit ételkülönlegesség leírása, Tájjellegű ételek.*

	Nemzeti ételek. **A brit konyha híre.** **Az angol sör.** **Teáznak vagy kávéznak?** **Az Amerikai Egyesült Államok** Az étkezési szokások és a fogyasztói társadalom kapcsolata; a gyorséttermek, a felmelegíthető készételek és a nassolás; fogyókúrák és diétás ételek; a műanyagok országa; nemzeti ételek, változatos, színes étkezési kultúra; a bőség zavara; etnikai hatások, az ízek kavalkádja; az éttermek szerepe az amerikaiak életében a változatosság igénye. Kávé vagy tea, alkohol vagy ásványvíz?	*A magyar és a brit étkezési szokások és ételek összehasonlítása.* **Az Amerikai Egyesült Államok** *Az egészségtelen étkezési szokások szerepe a kóros elhízás és a rák elterjedésében. Potenciális lehetőség az egészséges táplálkozásra.* *Az amerikai étkezési kultúra terjedése: Pozitív és negatív hatások.*
		Ausztrália *Nemzeti ételek.*
19.	**Nagy Britannia** H. Purcell, a barokk kor, az angol színpadi zene, B. Britten - a 20. század klasszikusa. A 20. század könnyűzenei fejlődése, az Angolszász zene népszerűsége, a beat generáció és zenei irányzatok keletkezése, zene és politika: a protest song szerepe **Amerikai Egyesült Államok** Amerikai klasszikusok: G. Gershwin, L. Bernstein A rádió szerepe a könnyűzene elterjedésében. A könnyűzene százada: a musical, mint műfaj; Hollywood hatása, filmzene, a slágerek nagyjai (Ir. Berlin). Az 50-es évek zenéje, Elvis Presley és a rock korszak. Zenei irányzatok Amerikában: a jazz, country, a gospel.	**Nagy Britannia** *Klasszikus és modern zenei irányzatok. Zenei korszakok és legfontosabb képviselőik. Híres zeneszerzők, zeneművek.(Egy-egy példa.)* **Amerikai Egyesült Államok** *Magyar zeneszerzők Amerikában.*
20.	**Egy brit és egy amerikai film bemutatása filmművészet kimagasló alkotásainak sorából.**	*A legkiemelkedőbb brit és amerikai filmművészeti alkotások a 20. században. Az amerikai filmipar hatása a filmgyártásra; Chaplin-től, Spielberg-ig; magyarok az amerikai filmiparban.*
21.	**Nagy Britannia** Híres katedrálisok: Westminster Abbey, York, Winchester, Canterbury stb.; Sir Ch.	**Nagy Britannia** *Az angol festészet korszakai: Reynolds, Gainsborough, Turner, Constable.*

	Wren és a St. Paul Székesegyház A világi építészet: Hampton Court, Oxford, Cambridge stb. A kastélyok világa. Egy kiemelkedő építészeti műalkotás bemutatása. **Amerikai Egyesült Államok**	*A képzőművészeti alkotások tárházai: a leghíresebb múzeumok ill. képtárak bemutatása:* *Tate Gallery, National Portrait Gallery, The British Museum, National Gallery stb.*
	F. L.Wright munkássága Washington, a megtervezett város; A Rockefeller Center és Manhattan; Chicago; a felhőkarcolók világa; Copley, J. M. Whistler, Duchamp és O'Keefe munkái. A pop-art művészei: Oldenburg, Warhol és Liechtenstein. A. Calder mobil szobrai.	**Amerikai Egyesült Államok** *Washington D.C. múzeumai és New York City múzeumai.* *Az amerikai építészet fejlődése.* *A legjelentősebb képzőművészeti irányzatok.*
22.	**Egy brit és egy amerikai író vagy költő életének rövid ismertetése és egy mű elemzése.**	*A legjelentősebb 20. századi irodalmi irányzatok, s legismertebb amerikai és brit képviselőik.* Egy brit és egy amerikai író vagy költő életművének rövid ismertetése és egy-egy mű elemzése.

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

A vizsga részei

Középszint	**Emelt szint**	
Szóbeli vizsga	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
15 perc	180 perc	20 perc
50 pont	80 pont	70 pont

A vizsgán használható segédeszközök

	Középszint	**Emelt szint**	
	Szóbeli vizsga	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
A vizsgázó biztosítja	NINCS	Bármilyen egynyelvű és/vagy kétnyelvű nyomtatott, nem enciklopédikus szótár	NINCS
A vizsgabizottságot működtető intézmény biztosítja	Középiskolai célnyelvi, vagy magyar nyelvű földrajzi és történelmi atlasz, valamint egynyelvű nyomtatott nem enciklopédikus szótár	NINCS	Középiskolai célnyelvi, vagy magyar nyelvű földrajzi és történelmi atlasz, valamint egynyelvű nyomtatott nem enciklopédikus szótár

Nyilvánosságra hozandó anyag nincs.

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

Középszint

Szóbeli vizsga
15 perc
50 pont

Szóbeli vizsga

Általános szabályok

A középszintű érettségi csak szóbeli vizsgarészből áll. A vizsgán a jelölt tételt húz és a kihúzott tétel kérdéseire válaszol. A felelet időtartama 15 perc.

A vizsgázók a tételek pontos megfogalmazását és a feladatok párosítását a vizsga ideje előtt nem ismerhetik meg.

A vizsgázó a rendelkezésre álló felkészülési idő (a két feladatra összesen legalább 30 perc) alatt használhat minden engedélyezett segédeszközt: középiskolai célnyelvi vagy magyar nyelvű földrajzi és történelmi atlaszt, valamint egynyelvű nyomtatott, nem enciklopédikus szótárt. A szóbeli feleletnél a vizsgázó csak a térképeket, a második feladathoz tartozó dokumentumot és a felkészüléskor készített vázlatokat használhatja. A segédeszközöket a vizsgabizottságot működtető intézmény biztosítja.

Az egyes feladatokhoz kapcsolódó esetleges mellékleteket, szemelvényeket a tételsor tartalmazza.

A vizsgázónak folyamatosan, mondanivalóját logikusan felépítve és a szaknyelv megfelelő használatával önállóan kell felelnie.

A szóbeli tételsor tartalmi és formai jellemzői

A szóbeli tétel két feladatból áll.

A tételek első (a) feladata a tartalmi követelmények témaköreihez kapcsolódó ismereteket ellenőrzi. A feladat formája önálló témakifejtés.

A második (b) feladat egy autentikus dokumentumhoz (szemelvény, ábra, táblázat stb.) kapcsolódó kérdés vagy kérdések megválaszolása. A feladat formája rövid elemzés.

Amennyiben a második feladathoz kapcsolódó dokumentum egy összefüggő szöveg, az ne haladja meg a 300 szót.

A két feladat között tartalmi átfedés nem lehet.

A felelet időtartamának megoszlása az (a) és (b) feladat között 2/3-1/3 arányú legyen.

A tételek száma vizsgacsoportonként legalább 20 legyen, és a tételekben meg kell jelennie az általános követelményekben meghatározott valamennyi témakörnek. A tételsor legalább 30%-át (20 tétel esetén 6 tételt) évről évre módosítani kell.

A szóbeli vizsgarész értékelése

A szóbeli feleletet az értékelési útmutató segítségével a kérdező tanár értékeli. Az értékelés csak egész pontszámokban történhet. Az elérhető maximális pontszám 50, amelyből az első feladat megoldására maximum 30, a másodikéra maximum 20 pont adható.

Az összpontszám megoszlása az értékelési szempontok szerint:

FELADATTÍPUS	AZ ÉRTÉKELÉS SZEMPONTJAI	PONTSZÁM
a) Önálló témakifejtés	- Tartalom	20 pont
	- Felépítés	5 pont
	- (Szak)szókincs, nyelvhasználat	5 pont
b) Elemzés:	- Tartalom	15 pont
	- (Szak)szókincs, nyelvhasználat	5 pont

EMELT SZINTŰ VIZSGA

Emelt szint

Írásbeli vizsga	**Szóbeli vizsga**
180 perc	20 perc
80 pont	70 pont

Az emelt szintű érettségi vizsga írásbeli és szóbeli vizsgarészből áll.

Az emelt szintű vizsgán nyújtott teljesítményt a két vizsgarészre kapott pontszámok összege határozza meg.

Írásbeli vizsga

Általános szabályok

Az írásbeli vizsga során a vizsgázónak egy központilag meghatározott feladatot kell megoldania. A feladat megoldására 180 perc áll a vizsgázó rendelkezésére.

Az írásbeli feladathoz bármilyen egynyelvű és/vagy kétnyelvű nyomtatott, nem enciklopédikus szótár használható. A segédeszközöket a vizsgázó biztosítja.

Amennyiben az egyes feladatokhoz egyéb információkra, pl. adatokra, szemelvényekre van szükség, azt a feladatnak tartalmaznia kell.

Az írásbeli feladatlap tartalmi jellemzői

Az írásbeli vizsgán a vizsgázónak 450-500 szó terjedelmű esszé jellegű fogalmazást kell írnia. A vizsgán három megadott cím közül kell egyet választani. Az egyes címeknek a következő témakörökhöz kell kapcsolódniuk:

1. célnyelvi irodalom vagy művészet
2. a célnyelvi országok történelme, társadalmi, gazdasági vagy politikai élete
3. általános, összehasonlító jellegű civilizációs téma.

(A célnyelvi országok körét a részletes vizsgakövetelmény tartalmazza.)

Az írásbeli feladatlap értékelése

A vizsgadolgozatok javítását és értékelését a vizsgaközpont által megbízott, a vizsgázó iskolájától független, külső értékelő végzi központilag összeállított javítási-értékelési útmutató alapján.

Az értékelés csak egész pontszámokban történhet.

Az írásbeli részre maximum 80 pont adható a következő megoszlásban:

- tartalom: 50 pont;
- logikus felépítés, forma, stílus, illetve a megfelelő szókincs használata: 30 pont.

Szóbeli vizsga

Általános szabályok

A szóbeli vizsgán a vizsgázó tételt húz, és a kihúzott tétel kérdéseire válaszol. A felelet időtartama 20 perc.

A vizsgázók a tételek pontos megfogalmazását és a feladatok párosítását a vizsga ideje előtt nem ismerhetik meg. A szóbeli tételek alapjául szolgáló témaköröket azonban az emelt szintű vizsgát megelőző tanév végéig meg kell ismerniük a jelentkezőknek.

A vizsgázó a rendelkezésre álló felkészülési idő (a két feladatra összesen legalább 30 perc) alatt használhat minden engedélyezett segédeszközt: a középiskolai célnyelvi vagy magyar nyelvű földrajzi és történelmi atlaszt, valamint egynyelvű nyomtatott, nem enciklopédikus szótárt. A szóbeli feleletnél a vizsgázó csak a térképeket, a második feladathoz tartozó dokumentumot és a felkészüléskor készített vázlatokat használhatja.

A segédeszközöket a vizsgabizottságot működtető intézmény biztosítja.

Az egyes feladatokhoz kapcsolódó esetleges mellékleteket, szemelvényeket a tételsor tartalmazza.

A vizsgázónak folyamatosan, mondanivalóját logikusan felépítve, gazdag (szak)szókincs megfelelő használatával, választékos stílusban, önállóan kell felelnie.

A szóbeli tételsor tartalmi és formai jellemzői

A szóbeli tétel két feladatból áll.

A tételek első (a) feladata a tartalmi követelmények témaköreihez kapcsolódó ismereteket ellenőrzi. A feladat formája önálló témakifejtés.

A második (b) feladat egy autentikus dokumentumhoz (szemelvény, ábra, táblázat stb.) kapcsolódó kérdés vagy kérdések megválaszolása. A feladat formája rövid elemzés.

Amennyiben a második feladathoz kapcsolódó dokumentum egy összefüggő szöveg, az ne haladja meg a 400 szót.

A két feladat között tartalmi átfedés nem lehet.

A felelet időtartamának megoszlása az (a) és (b) feladat között 2/3-1/3 arányú legyen.

A tételek száma vizsgacsoportonként legalább 20 legyen, a tételekben meg kell jelennie az általános követelményekben meghatározott valamennyi témakörnek.

A szóbeli vizsgarész értékelése

A szóbeli felelet értékelése a központilag összeállított értékelési útmutató alapján történik. Az értékelés csak egész pontszámokban történhet. Az elérhető maximális pontszám 70, amelyből az első feladat megoldására maximum 45, a másodikéra maximum 25 pont adható.

Az összpontszám megoszlása az értékelési szempontok szerint:

FELADATTÍPUS	AZ ÉRTÉKELÉS SZEMPONTJAI	PONTSZÁM

a) Önálló témakifejtés	- Tartalom	30 pont
	- Felépítés	5 pont
	- (Szak)szókincs, nyelvhasználat	10 pont
b) Elemzés:	- Tartalom	15 pont
	- (Szak)szókincs, nyelvhasználat	10 pont

NÉMET NYELV

Az idegen nyelvi érettségi vizsga célja a kommunikatív nyelvtudás mérése, azaz annak megállapítása, hogy a vizsgázó képes-e kommunikációs céljait megvalósítani.

A vizsga mindkét szinten *írásbeli és szóbeli részből* áll, és *a négy nyelvi alapkészséget* méri: olvasott szöveg értése, hallott szöveg értése, beszédkészség és íráskészség. A kommunikatív készségek alkalmazásához a nyelvhasználónak rendelkeznie kell megfelelő szókinccsel, és ismernie kell a nyelv struktúráját is. Ezért *a nyelvtani és lexikai kompetenciát* mindkét szinten külön vizsgarész keretében is mérjük. A vizsga egynyelvű, azaz közvetítési készséget nem mér.

A követelmények az idegen nyelvi érettségi vizsga általános követelményei, valamint az Európa Tanács idegennyelv-oktatással kapcsolatos ajánlásai alapján készültek. Az idegen nyelvi érettségi vizsga szintmeghatározásai igazodnak az Európa Tanács skálájához. A vizsga középszintje az A2-B1, az emelt szint pedig a B2 szintnek felel meg.

Európa Tanács	Érettségi vizsga
C2 Mesterszint	
C1 Haladó szint	
B2 Középszint	Emelt szint
B1 Küszöbszint	Középszint
A2 Alapszint	
A1 Minimumszint	

Az Európa Tanács A2, B1, B2 szintjeinek általános leírása:

B2	Megérti a változatos, konkrét vagy elvont témájú szövegek fő gondolatmenetét, követni tudja a hosszabb, összetettebb érveléseket is. Folyamatos és természetes módon tud a célnyelven interakciót folytatni. Világos és részletes szöveget tud létrehozni különböző témákról. Véleményét indokolni tudja, részletezni tudja a különböző lehetőségekből adódó előnyöket és hátrányokat.
B1	Megérti a fontosabb információkat olyan egyszerű, hétköznapi szövegekben, amelyek gyakori élethelyzetekhez kapcsolódnak (pl. iskola, szabadidő, munka). Képes külföldiekkel kommunikálni mindennapi helyzetekben. Egyszerű, összefüggő szöveget tud alkotni olyan témákban, amelyeket ismer, vagy amelyek az érdeklődési körébe tartoznak. Be tud számolni eseményekről, élményeiről, érzelmeiről és törekvéseiről. Rövid magyarázatot tud fűzni eseményekhez, jelenségekhez, indokolni tud különböző álláspontokat és terveket.
A2	Megért olyan mondatokat és rövid szövegeket, amelyek az őt közvetlenül érintő területekhez kapcsolódnak. Tud kommunikálni olyan mindennapi, begyakorolt helyzetekben, amelyekben egyszerű és közvetlen információcserére van szükség. Tud egyszerű nyelvi eszközöket használva beszélni önmagáról, családjáról és szűkebb környezetéről.

A dokumentum a német nyelvi érettségi vizsga részletes vizsgakövetelményeit és vizsgaleírását tartalmazza. A vizsga szintje, alapelvei és a készségek szintjén megfogalmazott követelményei azonosak minden élő idegen nyelvben.

Az I. fejezetben találhatók a részletes vizsgakövetelmények. Először a készségekre lebontott követelményeket, a szövegek jellemzőit és a szövegfajtákat soroljuk fel mindkét szintre vonatkozóan a vizsgarészek lebonyolításának sorrendjében. Ezt követik a témakörök, a kommunikációs helyzetek és szándékok, továbbá a nyelvtani szerkezetek felsorolása, valamint a szókincsre vonatkozó információk.

A készségeken belül külön jelöljük az Európa Tanács szintrendszere szerinti A2, B1 és B2 szintű követelményeket. Az adott szinten megfogalmazott követelmények magukban foglalják az alacsonyabb szinten megadottakat is.

A dokumentum II. fejezete, a vizsgaleírás először a középszintű, majd az emelt szintű vizsgát mutatja be. A vizsgarészek itt is a lebonyolítás sorrendjében követik egymást. A könnyebb kezelhetőség érdekében az egyes vizsgarészek leírásakor megismételjük a készségekre lebontott követelményeket, a szövegek jellemzőit és a szövegfajták felsorolását.

I. RÉSZLETES ÉRETTSÉGIVIZSGA-KÖVETELMÉNY

A) KÉSZSÉGEK ÉS SZÖVEGFAJTÁK

1. Olvasott szöveg értése

	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
1.1. Készségek	**A vizsgázó képes az olvasási céloknak, illetve a feladatnak megfelelő stratégiák alkalmazásával a szövegben**	**A vizsgázó képes az olvasási céloknak, illetve a feladatnak megfelelő stratégiák alkalmazásával a szövegben**
	A2: - a lényeget (a szöveg célját) megérteni, - eseménysorokat követni, - kulcsinformációkat megérteni, B1: - a gondolatmenet lényegét megérteni, - véleményeket, érvelést nagy vonalakban követni, - egyes részinformációkat kiszűrni.	B2: - a gondolatmenetet követni, - véleményeket, érvelést követni, - az információkat megfelelő részletességgel megérteni, - a szerző álláspontjára következtetni, - a szerző, illetve a szereplők érzéseire, érzelmeire következtetni.
1.2. A szöveg jellemzői	**A vizsgarészben használt szöveg** - autentikus, esetleg kismértékben szerkesztett, - tartalma, szerkezete, nyelve világos, - tematikusan megfelel a korosztály élettapasztalatának és általános érdeklődésének, - megértéséhez nincs szükség az érettségi vizsga általános műveltségi szintjét meghaladó ismeretekre, - kiválasztásakor a *Témakörök* című rész az irányadó, - autentikus jellegéből adódóan tartalmazhat olyan szavakat, kifejezéseket, szerkezeteket, amelyek ismerete nem követelmény az adott vizsgaszinten; ezek megértése azonban nem szükséges az adott feladat sikeres megoldásához, A2:	**A vizsgarészben használt szöveg**

- rövid, egyszerű,
- hétköznapi nyelven íródott, és főként gyakran használt szavakat és nyelvi szerkezeteket tartalmaz,

B1:
- rövid, tartalmilag és szerkezetileg világos,
- hétköznapi nyelven íródott.

B2:
- hosszabb, nyelvileg és tartalmilag összetettebb,
- konkrét vagy elvont témájú.

1.3. Szövegfajták

- utasítások (pl. feliratok, használati utasítások),
- tájékoztató szövegek (pl. hirdetés, menetrend, prospektus, műsorfüzet),
- levelek,
- újságcikkek (pl. hír, beszámoló, riport),
- ismeretterjesztő szövegek,
- irodalmi szövegek.
- publicisztikai írások.

2. Nyelvhelyesség

	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
2.1. Készségek	**A vizsgázó képes**	**A vizsgázó képes**
	A2: - az alapvető nyelvtani szerkezetek és lexikai egységek felismerésére, kiegészítésére és létrehozására mondat- és szövegszinten, B1: - gyakran használt nyelvtani szerkezetek és lexikai egységek felismerésére, kiegészítésére és létrehozására szövegszinten.	B2: - változatos nyelvtani szerkezetek és lexikai egységek felismerésére, kiegészítésére és létrehozására szövegszinten.
2.2. A szöveg jellemzői	**A vizsgarészben használt szöveg vagy szövegrészlet** - nehézségi foka alacsonyabb, mint az olvasott szöveg megértését mérő feladatoknál, - autentikus, esetleg szerkesztett, - tartalma, szerkezete, nyelve világos,	**A vizsgarészben használt szöveg**

- tematikusan megfelel a korosztály élettapasztalatának és általános érdeklődésének,
- megértéséhez nincs szükség az érettségi vizsga általános műveltségi szintjét meghaladó ismeretekre,
- kiválasztásakor a *Témakörök* című rész az irányadó,
- autentikus jellegéből adódóan tartalmazhat olyan szavakat, kifejezéseket, szerkezeteket, amelyek ismerete nem követelmény az adott vizsgaszinten; ezek megértése azonban nem szükséges az adott feladat sikeres megoldásához,

A2:
- rövid, egyszerű,
- hétköznapi nyelven íródott, és főként gyakran használt szavakat és nyelvi szerkezeteket tartalmaz,

B1:
- rövid, tartalmilag és szerkezetileg világos,
- hétköznapi nyelven íródott.

B2:
- hosszabb, nyelvileg és tartalmilag összetettebb,
- konkrét vagy elvont témájú.

3. Hallott szöveg értése

	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
3.1. Készségek	**A vizsgázó képes az értési céloknak, illetve a feladatnak megfelelő stratégiák alkalmazásával a szöveg**	**A vizsgázó képes az értési céloknak, illetve a feladatnak megfelelő stratégiák alkalmazásával a szöveg**
	A2: - témáját felismerni, - lényegét megérteni, - kulcsfontosságú szavait megérteni, - legalapvetőbb adatszerű információit kiszűrni, B1: - gondolatmenetét nagy vonalakban követni, - egyes tényszerű részinformációkat megérteni.	B2: - gondolatmenetét részleteiben is követni,

		- megértésén túl a szövegkörnyezetből következtetni az egyes beszélők álláspontjára, - megértésén túl a szövegkörnyezetből következtetni a beszélők érzelmeire és egymáshoz való viszonyára.
3.2. A szöveg jellemzői	**A vizsgarészben használt szöveg**	**A vizsgarészben használt szöveg**
	- autentikus vagy autentikus hangzású (stúdiófelvétel), - tematikusan megfelel a korosztály élettapasztalatának és általános érdeklődésének, - megértéséhez nincs szükség az érettségi vizsga általános műveltségi szintjét meghaladó ismeretekre, - kiválasztásakor a *Témakörök* című rész az irányadó, - anyanyelvi beszélők közvetítésével hangzik el, - egy vagy több beszélő közvetítésével hangzik el, - akusztikai minősége kifogástalan, - hossza és tartalma nem terheli meg feleslegesen a vizsgázó memóriáját, - autentikus jellegéből adódóan tartalmazhat olyan szavakat, kifejezéseket, szerkezeteket, amelyek ismerete nem követelmény az adott vizsgaszinten; ezek megértése azonban nem szükséges az adott feladat sikeres megoldásához, A2: - hétköznapi nyelven hangzik el, szinte kizárólag gyakran használt szavakat és nyelvi szerkezeteket tartalmaz, - lassú, de még normál beszédtempójú, - a standard kiejtés(ek)nek megfelelő, - tisztán artikulált, - tartalmilag kifejezetten egyszerű, B1: - hétköznapi nyelven hangzik el, alapvetően gyakran használt nyelvtani szerkezetekből és lexikai elemekből építkezik, - normál tempójú, - a standard kiejtés(ek)hez közel álló, - tartalmilag és szerkezetileg mérsékelten összetett.	B2:

- változatos nyelvtani szerkezetekből és lexikai elemekből építkező,
- természetes, a szöveg jellegének megfelelően változatos tempójú,
- tartalmilag és szerkezetileg összetett.

3.3. Szövegfajták

- közérdekű bejelentések, közlemények (pl. pályaudvaron, repülőtéren, áruházban),
- rögzített telefonos szövegek (pl. üzenetrögzítő, információs szolgálatok: útinformáció, nyitva tartás, menetrend),
- utasítások (pl. utcán, repülőtéren, pályaudvaron),
- médiaközlemények (pl. időjárás-jelentés, reklám, programismertetés, rövid hír),
- beszélgetések, telefonbeszélgetések,
- műsorrészletek,
- riportok, interjúk,
- beszámolók.

általános érdeklődésre számot tartó témáról szóló ismeretterjesztő szövegek.

4. Íráskészség

VIZSGASZINTEK

	Középszint	**Emelt szint**
4.1. Készségek	**A vizsgázó képes**	**A vizsgázó képes**

- a feladatban megadott kommunikációs szándékokat megvalósítani (lásd *Kommunikációs helyzetek és szándékok* című részt),
- a megadott témákhoz kapcsolódó szövegeket írni (lásd *Témakörök* című részt),

A2:

- a személyével, illetve közvetlen környezetével kapcsolatos témákról írni,
- az adott témáról egyszerű kifejezéseket használva írni,
- egyszerű mondatokból álló rövid, összefüggő szöveget írni,
- a szöveg mondatai között lévő alapvető logikai kapcsolatokat egyszerű nyelvi eszközökkel (pl. a leggyakrabban használt kötőszavakkal) kifejezni,

néhány egyszerű szerkezetet és alapvető helyesírási szabályt úgy használni, hogy a hibák ellenére érthető legyen a mondanivaló,

B1:
- ismert, köznapi témákról írni és véleményét is megfogalmazni,
- meglévő szókincsét változatosan használni,
- a szöveget megfelelően felépíteni és tagolni, a logikai viszonyok kifejezését szolgáló nyelvi eszközöket alkalmazni,
- a szövegfajtának, a közlési szándéknak, a címzetthez való viszonyának megfelelő stílust és hangnemet választani,
- az adott szövegfajta formai sajátosságainak megfelelő írásművet létrehozni,
- egyszerű nyelvtani szerkezeteket, nyelvi fordulatokat és a helyesírási szabályokat általában biztonsággal alkalmazni.

B2:
- a megadott témákat általános nézőpontból is tárgyalni,
- álláspontját viszonylag árnyaltan, érvelését rendszerezetten kifejteni,
- a nyelvi eszközök széles skálájának változatos alkalmazásával összefüggő, megfelelően tagolt, logikusan felépített szöveget létrehozni,
- a nyelvtani struktúrákat, valamint a helyesírás szabályait rendszerszerű hibák nélkül, nagy biztonsággal alkalmazni.

4.2. Szövegfajták

- rövid, személyes jellegű közlés (pl. üzenet, naplóbejegyzés),
- üdvözlőlap,
- meghívó,
- magánjellegű vagy intézménynek (pl. nyelviskolának) szóló levél.
- olvasói levél,
- cikk (diák)újság számára.

5. Beszédkészség

	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
5.1. Készségek	**A vizsgázó képes**	**A vizsgázó képes**
	- a megadott helyzetekben és szerepekben, a feladatnak megfelelő kommunikációs szándékokat megvalósítani (lásd *Kommunikációs helyzetek és szándékok* című részt),	
	- a megadott témákról szóló	

beszélgetésekben részt venni (lásd a *Témakörök* című részt),
- a kommunikációs stratégiákat a szintnek megfelelően, hatékonyan alkalmazni (pl. beszélgetést elkezdeni, fenntartani és befejezni),

A2:
- saját magáról és közvetlen környezetéről egyszerű, begyakorolt nyelvi eszközökkel röviden és többnyire érthetően megnyilatkozni,
- egyszerű, begyakorolt beszélgetésekben részt venni,
- kiszámítható, mindennapi helyzetekben rutinfeladatokat megoldani (pl. vásárlás),
- érezhető akcentusa és esetenként akadozó beszédtempója ellenére többnyire érthetően beszélni,

B1:
- az egyszerű nyelvi eszközök széles skáláját rugalmasan használni, és ezzel mondanivalójának nagy részét egyszerűen kifejezni,
- ismerős témáról folyó társalgásban részt venni,
- kevésbé begyakorolt mindennapi helyzetekben felmerülő feladatokat megoldani,
- viszonylag folyékonyan elmondani egy történetet, beszámolni élményeiről és érzéseiről,
- érezhető akcentusa és esetleg lassú beszédtempója ellenére érthetően beszélni.

B2:
- folyékonyan, helyesen és hatékonyan használni a nyelvet,
- gondolatait, álláspontját következetesen, folyamatosan kifejteni,
- a megadott témákat általánosabb nézőpontból is tárgyalni,
- folyamatosan és természetesen részt venni a különböző témájú társalgásokban,
- bonyolultabb, váratlan elemeket is tartalmazó feladatokat sikeresen megoldani,
- elmagyarázni álláspontját, világosan érvelni,
- enyhe akcentusa ellenére természetes kiejtéssel, hanglejtéssel és normál

beszédtempóban beszélni.

B) TÉMAKÖRÖK

Az érettségi vizsga tartalmi részét az alább felsorolt témakörök képezik, azaz a feladatok minden vizsgarészben tematikuson ezekre épülnek. Ez a lista az érettségi vizsga általános követelményeiben felsorolt témakörök részletes kifejtése közép- és emelt szintre. A lista nem tartalmaz külön országismereti témakört, mert ennek elemei a többi témakörben előfordulnak.

A középszinten felsorolt témakörök az emelt szintre is érvényesek.

TÉMAKÖRÖK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
1. Személyes vonatkozások, család	**- A vizsgázó személye, életrajza, életének fontos állomásai (fordulópontjai)** **- Családi élet, családi kapcsolatok** - A családi élet mindennapjai, otthoni teendők - Személyes tervek	**- A család szerepe az egyén és a társadalom életében** - Családi munkamegosztás, szerepek a családban, generációk együttélése
2. Ember és társadalom	**- A másik ember külső és belső jellemzése** **- Baráti kör** - A tizenévesek világa: kapcsolat a kortársakkal, felnőttekkel - Női és férfiszerepek - Ünnepek, családi ünnepek - Öltözködés, divat - Vásárlás, szolgáltatások (posta) Hasonlóságok és különbségek az emberek között	**- Az emberi kapcsolatok minősége, fontossága (barátság, szerelem, házasság)** - Lázadás vagy alkalmazkodás; a tizenévesek útkeresése - Előítéletek, társadalmi problémák és azok kezelése - Az ünnepek fontossága az egyén és a társadalom életében - Az öltözködés mint a társadalmi hovatartozás kifejezése - A fogyasztói társadalom, reklámok - Társadalmi viselkedésformák
3. Környezetünk	**- Az otthon, a lakóhely és környéke (a lakószoba, a lakás, a ház bemutatása)** - A lakóhely nevezetességei, szolgáltatások, szórakozási lehetőségek - A városi és a vidéki élet összehasonlítása - Növények és állatok a környezetünkben - Környezetvédelem a szűkebb környezetünkben: Mit tehetünk környezetünkért vagy a természet megóvásáért? - Időjárás	**- A lakóhely és környéke fejlődésének problémái** - A természet és az ember harmóniája - A környezetvédelem lehetőségei és problémái
4. Az iskola	**- Saját iskolájának bemutatása (sajátosságok, pl. szakmai képzés, tagozat)** - Tantárgyak, órarend, érdeklődési kör,	**- Iskolatípusok és iskolarendszer Magyarországon és más országokban**

	tanulmányi munka - A nyelvtanulás, a nyelvtudás szerepe, fontossága	
	Az iskolai élet tanuláson kívüli eseményei, iskolai hagyományok	- Hasonló események és hagyományok külföldi iskolákban
5. A munka világa	**- Diákmunka, nyári munkavállalás**	**- A munkavállalás körülményei, lehetőségei itthon és más országokban, divatszakmák**
	- Pályaválasztás, továbbtanulás vagy munkába állás	
6. Életmód	**- Napirend, időbeosztás**	
	- Az egészséges életmód (a helyes és a helytelen táplálkozás, a testmozgás szerepe az egészség megőrzésében, testápolás)	
	- Étkezési szokások a családban	- Az étkezési szokások hazánkban és más országokban
	- Ételek, kedvenc ételek	- Ételspecialitások hazánkban és más országokban
	- Étkezés iskolai menzán, éttermekben, gyorséttermekben	- A kulturált étkezés feltételei, fontossága
	- Gyakori betegségek, sérülések, baleset	- A szenvedélybetegségek
	- Gyógykezelés (háziorvos, szakorvos, kórházak)	- A gyógyítás egyéb módjai
7. Szabadidő, művelődés, szórakozás	**- Szabadidős elfoglaltságok, hobbik**	**- A szabadidő jelentősége az ember életében**
	- Színház, mozi, koncert, kiállítás stb.	**- A művészet szerepe a mindennapokban**
	- Sportolás, kedvenc sport, iskolai sport	- Szabadidősport, élsport, veszélyes sportok
	- Olvasás, rádió, tévé, videó, számítógép, internet	- A könyvek, a média és az internet szerepe, hatásai
	- Kulturális események	
8. Utazás, turizmus	**- A közlekedés eszközei, lehetőségei, a tömegközlekedés**	**- A motorizáció hatása a környezetre és a társadalomra**
	- Nyaralás itthon, illetve külföldön	- Az idegenforgalom jelentősége
	- Utazási előkészületek, egy utazás megtervezése, megszervezése	
	- Az egyéni és a társas utazás előnyei és hátrányai	
9. Tudomány és technika	**- Népszerű tudományok, ismeretterjesztés**	**- A tudományos és technikai fejlődés pozitív és negatív hatása a**
	- A technikai eszközök szerepe a mindennapi életben	társadalomra, az emberiségre

C) KOMMUNIKÁCIÓS HELYZETEK ÉS SZÁNDÉKOK

1. Kommunikációs helyzetek

A vizsgázó az alábbi kommunikációs helyzetekben, illetve szerepekben nyilatkozhat meg szóban és/vagy írásban mindkét szinten.

Helyzet	**Szerep**
Áruházban, üzletben, piacon	vevő
Családban, családnál, baráti körben	vendéglátó, vendég
Étteremben, kávéházban, vendéglőben	vendég, egy társaság tagja
Hivatalokban, rendőrségen	ügyfél, állampolgár
Ifjúsági szálláson, kempingben, panzióban, szállodában	vendég
Iskolában	tanuló, iskolatárs
Kulturális intézményben, sportlétesítményben, klubban	vendég, látogató, egy társaság tagja
Országhatáron	turista
Orvosnál	beteg, kísérő
Szolgáltatóegységekben (fodrász, utazási iroda, jegyiroda, benzinkút, bank, posta, cipész, gyógyszertár stb.)	ügyfél
Szünidei munkahelyen	munkavállaló
Tájékozódás az utcán, útközben	helyi lakos, turista
Telefonbeszélgetésben	hívó és hívott fél
Tömegközlekedési eszközökön (vasúton, buszon, villamoson, taxiban, repülőn, hajón)	utas, útitárs

2. A kommunikációs szándékok listája

A táblázat azon kommunikációs szándékokat tartalmazza, amelyek nyelvi megvalósítása a középszintű vizsgán elvárható. Az egyes kommunikációs szándékokhoz a teljesség igénye nélkül gyűjtöttük a példákat.

A két szint között mennyiségi és minőségi különbség van. Emelt szinten a vizsgázónak a középszint követelményeihez képest több kommunikációs szándékot kell nyelvileg megvalósítania, valamint árnyaltabban és igényesebben kell kifejeznie magát. Például a hála lehetséges kifejezése középszinten: Vielen Dank / Danke schön; emelt szinten: Ich bin Ihnen sehr dankbar. / Ich bedanke mich bei Ihnen dafür.

Az utolsó csoportban található kommunikációs stratégiák felsorolása nem teljes, csak ajánlásnak tekinthető.

1. A társadalmi érintkezéshez szükséges kommunikációs szándékok

Kommunikációs szándékok	**Példa**
Megszólítás és arra reagálás	Hallo! / Entschuldigung! / Herr Krause! - Ja, bitte!
Köszönés, elköszönés és arra reagálás	Guten Morgen / Guten Tag / Guten Abend! / Hallo Markus! - Auf Wiedersehen! Tschüs!
Bemutatkozás, bemutatás és ezekre reagálás	Mein Name ist Peter Klein. / Das ist Karl Sommer. - (Es) freut mich.
Telefonbeszélgetésnél megszólítás, bemutatkozás, más személy kérése, elköszönés és ezekre reagálás	Hallo! / Ja, bitte? / (Hier) Kaufmann. - Ich möchte Herrn Müller sprechen. - Auf Wiederhören!
Levélben megszólítás, elbúcsúzás	Lieber Manfred,... / Sehr geehrte Damen und Herren,... - Herzliche Grüße / Mit freundlichen Grüßen
Szóbeli üdvözletküldés	Viele Grüße an Petra.
Érdeklődés hogylét iránt és arra reagálás	Wie geht es Ihnen? - Danke, gut. Was fehlt Ihnen? - Ich bin erkältet.
Köszönet és arra reagálás	Danke. - Bitte.
Bocsánatkérés és arra reagálás	Entschuldigung! - (Das) macht nichts.
Gratuláció, jókívánságok és azokra	Herzlichen Glückwunsch (zum Geburtstag)! / Frohe

reagálás	Weihnachten! Gute Besserung! - Danke.

2. Érzelmek kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok

Kommunikációs szándékok	**Példa**
Hála	Vielen Dank.
Sajnálkozás, csalódottság	Schade.
Öröm	Ich freue mich über ... / Toll!
Elégedettség, elégedetlenség	Das finde ich (nicht) gut. / Ich bin damit (nicht) zufrieden.
Csodálkozás	Komisch
Remény	Ich hoffe,...
Félelem, aggodalom	Ich habe Angst, dass...
Bánat, elkeseredés	Ich bin traurig, weil...
Bosszúság	Das ärgert mich sehr.
Együttérzés	Es tut mir Leid, dass...

3. Személyes beállítódás és vélemény kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok

Kommunikációs szándékok	**Példa**
Véleménykérés és arra reagálás, véleménynyilvánítás	Was meinst du dazu? - Ich glaube... / Meiner Meinung nach...
Érdeklődés, érdektelenség	Ich interessiere mich für Sport. - Das finde ich langweilig.
Tetszés, nem tetszés	Das gefällt mir (nicht). / Das mag ich (nicht).
Valaki igazának elismerése, el nem ismerése	Du hast (nicht) Recht.
Egyetértés, egyet nem értés	Einverstanden. / Ich bin dafür / dagegen.
Helyeslés, rosszallás	Ich finde das (nicht) gut.
Ellenvetés, ellenvetés visszautasítása	Das stimmt nicht. / Doch! / Sie haben nicht Recht.
Elismerés kifejezése, dicséret és arra reagálás	Das ist toll. / Das hast du wirklich gut gemacht. / Der Fisch schmeckt phantastisch. - Danke.
Közömbösség	Das ist mir egal.
Ígéret	Ich mache das schon!
Akarat, szándék, terv	Ich will... / Ich möchte... / Ich habe vor,...
Kívánság, óhaj	Ich möchte... / Ich hätte gern...
Képesség, lehetőség, szükségesség, kötelezettség	Ich kann... / Ich muss... / Ich darf... / Ich soll...
Bizonyosság, bizonytalanság	Ich veiß (nicht) genau, ...
Preferencia, érdeklődési kör kifejezése, illetve érdeklődés ezek iránt	Ich mag (keinen) Salat. / Ich lese gern. - Was machst du am liebsten?
Kritika, szemrehányás	Das war nicht nett von dir. / Warum hast du nicht angerufen?

4. Információcseréhez kapcsolódó kommunikációs szándékok

Kommunikációs szándékok	**Példa**
Dolgok, személyek megnevezése	Das ist ein neuer Tisch. / Das ist mein Freund.
Dolgok, események leírása	Meine Wohnung liegt im Zentrum. Am Wochenende habe ich... gemacht.
Információkérés	Wer ist das? / Was weißt du über ihn?

Igenlő vagy nemleges válasz	Ja. / Nein.
Tudás, nem tudás	Ich weiß (nicht), dass (ob)...
Válaszadás elutasítása	Ich kann Ihre Frage nicht beantworten.
Bizonyosság, bizonytalanság	Es ist (nicht) sicher, dass / ob...
Ismerés, nem ismerés	Ich kenne... gut / nicht.
Feltételezés	Vielleicht...
Emlékezés, nem emlékezés	Ich erinnere mich (nicht) an ...
Indoklás (ok, cél)	Ich kann nicht kommen, weil... / Ich helfe dir, damit ...

5. A partner cselekvését befolyásoló kommunikációs szándékok

Kommunikációs szándékok	**Példa**
Kérés, kívánság	Gib mir bitte... / Kannst du bitte... / Könntest du bitte...
Felszólítás, tiltás, parancs	Öffne (doch) bitte die Tür. / Schreib noch nicht.
Javaslat és arra reagálás	Gehen wir morgen tanzen? - Einverstanden.
Rendelés	Wir möchten bestellen. / Bringen Sie mir bitte einen Kaffee.
Meghívás és arra reagálás	Wollen wir ein Eis essen? / Darf ich Sie zum Essen einladen? - Danke gern.
Kínálás és arra reagálás	Nimm noch ein Stück Kuchen. - Nein danke.
Reklamálás	Guten Tag! Ich habe ein Problem... / Die Suppe ist zu salzig.
Tanácskérés, tanácsadás	Was sagst du dazu? - Ich rate dir,...
Figyelmeztetés	Vorsicht! / Pass auf!
Engedély kérése, megadása, megtagadása	Darf ich...? - Bitte sehr! / Nein, das ist hier verboten.
Segítségkérés és arra reagálás	Kannst du mir helfen? - Natürlich.
Segítség felajánlása és arra reagálás	Was kann ich für dich tun? - Danke, es geht schon.

6. Interakcióban jellemző kommunikációs szándékok (kommunikációs stratégiák)

Kommunikációs szándékok	**Példa**
Visszakérdezés, ismétléskérés	Wie bitte? / Wie meinst du das? / Wiederholen Sie bitte.
Nem értés	Entschuldigung, ich habe das nicht verstanden.
Betűzés kérése, betűzés	Buchstabieren Sie bitte.
Felkérés lassabb, hangosabb beszédre	Können / Könnten Sie bitte langsamer / lauter sprechen?
Beszélési szándék jelzése	Ich möchte noch sagen,...
Téma bevezetése	Ich wollte noch erzählen,.../ Übrigens, ich habe gehört, dass...
Témaváltás	Könnten wir jetzt noch darüber reden, ... / Ich möchte noch etwas sagen.
Félbeszakítás	Darf ich Sie kurz unterbrechen?
Megerősítés, igazolás	Das ist wahr. / Das stimmt.
Körülírás	Das ist ein Gerät, mit dem man...
Példa megnevezése	Ein Beispiel dafür ist...
Beszélgetés lezárása	Wir können darüber ein anderes Mal sprechen.

D) NYELVTANI SZERKEZETEK ÉS SZÓKINCS

1. Nyelvtani szerkezetek

VIZSGASZINTEK

Középszint	**Emelt szint**
A vizsgázó	A vizsgázó
A2: - általában megérti és helyesen használja a legegyszerűbb szerkezeteket szóban és írásban, - rendszeresen elkövethet nyelvtani hibákat és nyelvhasználatában erősen érezhetők az anyanyelv hatásai, - a hibák ellenére többnyire érthetően fejezi ki kommunikációs szándékait, B1: - megérti és helyesen használja az egyszerű szerkezeteket szóban és írásban, - ismerős helyzetekben elfogadható nyelvhelyességgel kommunikál, - az esetleg előforduló hibák és az érezhető anyanyelvi hatás ellenére érthetően fejezi ki gondolatait, kommunikációs szándékait.	B2: - változatos szerkezeteket is megért és használ szóban és írásban, - viszonylag nagy biztonsággal használja a nyelvtani szerkezeteket, és közben nem követ el rendszerszerű hibát, - szükség esetén mondanivalóját képes önállóan helyesbíteni, pontosítani, - árnyaltan fejezi ki kommunikációs szándékait.

A következő táblázat a nyelvtani követelményeket tartalmazza, és a könnyebb kezelhetőség érdekében a leíró nyelvtan kategóriái alapján készült. Az adott nyelvtani formához hozzárendeltük annak nyelvi funkcióját, illetve ahol az kevésbé megoldható, ott egy-egy példával illusztráltuk azt.

A nyelvtani ismeretek alapvető szerepet játszanak mind a receptív, mind a produktív készségekben. A *receptív* készségek között felsorolt nyelvtani szerkezetek előfordulhatnak az olvasott vagy hallott szöveg értését mérő feladatokban, de ezekre a nyelvhelyességi vizsgarész nem kérdez rá.

A *produktív* ismeretek közé sorolt nyelvtani szerkezetekre lehet feladatot készíteni a Nyelvhelyesség vizsgarészben.

A táblázat terjedelmi okból nem törekedhetett teljességre.

FORMA	**Középszint**		**Emelt szint**		**TARTALOM, FUNKCIÓ, PÉLDA**
	rec.	**prod.**	**rec.**	**prod.**	
I. MORPHOLOGIE					
1. DAS VERB					Existenz, Besitz, Geschehen, Handlung
1.1. Das finite und infinite Verb; Konjugation (Person, Numerus)	+	+	+	+	
Tempusformen					Zeitverhältnisse:
Präsens	+	+	+	+	Gegenwart,
Präteritum	+	+	+	+	Vergangenheit,

Perfekt	+	+	+	+	Gleichzeitigkeit,
Plusquamperfekt	+	-	+	+	Vorzeitigkeit,
Futur I	+	+	+	+	Zukunft
Futur II	-	-	+	-	
Hilfsverben der Zeitformen	+	+	+	+	(sein, haben, werden)
Modus					
Indikativ	+	+	+	+	Modalität:
Imperativ	+	+	+	+	Behauptung, Wunsch,
Konjunktiv I					Wille, Aufforderung,
Präsens	-	-	+	-	Befehl, Absicht usw.
Perfekt	-	-	+	-	
Konjunktiv II					
Präteritum					
würde-Form, hätte, wäre und Modalverben	+	+	+	+	
weitere Formen	-	-	+	-	
Plusquamperfekt	+	-	+	+	
Hilfsverben der Modalität					(können, dürfen, müssen, wollen, sollen, mögen)
Präsens	+	+	+	+	
Präteritum	+	+	+	+	
Perfekt	+	-	+	+	
Plusquamperfekt	+	-	+	+	
Futur I	-	-	+	-	
Modalverb mit Infinitiv Perfekt	-	-	+	-	
1.2. Trennbare und untrennbare Verben	+	+	+	+	(an/kommen, bekommen)
1.3. Reflexive Verben	+	+	+	+	Reziproke Handlungen, Ausdruck der Freude, Sorge, Angst usw.
1.4. Aktiv und Passiv Vorgangs- (Handlurigs)passiv					Beschreibung von Handlungsreihen bzw.
Präsens	+	+	+	+	Zuständen
Präteritum	+	+	+	+	
Perfekt	+	+	+	+	
Plusquamperfekt	-	-	+	+	
Futur I	+	-	+	+	
Futur II	-	-	-	-	
Vorgangspassiv mit Modalverb	+	-	+	+	
Zustandspassiv	+	-	+	+	
1.5. Valenz der Verben[8]	+	+	+	+	
1.6 Funktionsverbgefüge[9]	+	+	+	+	(eine Reise machen, zur Verfügung stehen)
2. PARTIZIPIEN					
Partizip Präsens	+	+	+	+	
Partizip Perfekt	+	+	+	+	
Partizip Futur	-	-	-	-	
3. SUBSTANTIV					Benennung von Lebewesen, Gengenständen, Abstrakta

3.1. Genus, Numerus, bestimmter, unbestimmter, negierender Artikel	+	+	+	+	(der, die, das, ein/e, kein/e)
3.2. Kasus, Deklination					
Nominativ	+	+	+	+	
Akkusativ	+	+	+	+	
Dativ	+	+	+	+	
Genitiv	+	+	+	+	
3.3. Numerus, Pluralbildung	+	+	+	+	
3.4. Substantivierung					
Partizip Präsens als Substantiv	+	+	+	+	(r Reisende)
Partizip Perfekt als Substantiv	+	+	+	+	(r Angestellte)
Adjektiv als Substantiv	+	+	+	+	(r Kranke)
3.5. Valenz der Substantive[10]	+	+	+	+	Abhängigkeiten
4. ADJEKTIV					
4.1. Gebrauch des Adjektivs					Qualitätsverhältnisse,
als Prädikat	+	+	+	+	Meinung,
als Adverb	+	+	+	+	Gefallen/Mißfallen,
als Attribut	+	+	+	+	Charakterisierung
als Apposition	+	+	+	+	(der Junge mit den langen Haaren)
4.2. Adjektivdeklination					
Nominativ	+	+	+	+	(starker Kaffee, der starke Motor, ein starker Mensch)
Akkusativ	+	+	+	+	
Dativ	+	+	+	+	
Genitiv	+	-	+	+	
4.3. Komparation	+	+	+	+	Vergleich
4.4. Valenz der Adjektive[11]	+	-	+	+	Abhängigkeiten
5. NUMERALIEN					Quantitätsverhältnisse Rangverhältnisse, Reihenfolge
5.1. Kardinalzahlen	+	+	+	+	Quantitätsangaben
5.2. Ordinalzahlen	+	+	+	+	Datum, Reihenfolge
5.3. Bruchzahlen	+	+	+	+	Mengenangaben
6. ADVERBIEN[12]					
6.1. Lokalangaben	+	+	+	+	Raumverhältnisse
6.2. Temporalangaben	+	+	+	+	Zeitverhältnisse
6.3. Kausale Adverbien	+	+	+	+	kausale Verhältnisse
6.4. Instrumentale Adverbien	+	+	+	+	(damit, dadurch...)
6.5. Finale Adverbien	+	+	+	+	(dafür, dazu...)
6.6. Modifikative Adverbien	+	+	+	+	(anders, ebenso, gern...)
6.7. Graduative Adverbien	+	+	+	+	(sehr)
6.8. Direktive Adverbien	+	+	+	+	(daher, daran...)
6.9. Frageadverbien	+	+	+	+	(woher, woran...)
7. PRONOMINA					
7.1. Personalpronomen	+	+	+	+	(ich, ...)
unpersönliches „es” am	+	+	+	+	(Es freut mich...)

Satzanfang					
unpersönliches „es” als formales Subjekt	+	-	+	+	(Es regnet. Es gibt...)
7.2. Possesivpronomen	+	+	+	+	(mein, ...)
7.3. Demonstrativpronomen[13]	+	+	+	+	(der, dieser, derselbe...)
7.4. Interrogativpronomen[14]	+	+	+	+	(wer, was, wie...)
7.5. Indefinitpronomen					
undeklinierbar	+	+	+	+	(man, etwas, nichts...)
deklinierbar	+	-	+	+	(einer, keiner ...)
7.6. Relativpronomen					
Nominativ, Akkusativ, Dativ	+	+	+	+	(der, welcher, wo...)
Genitiv	+	-	+	+	
7.7. Reflexivpronomen	+	+	+	+	(sich...)
7.8. Reziprokpronomen	+	+	+	+	(sich, einander...)
8. PRÄPOSITIONEN[15]					Raum- und Zeitverhältnisse, Abhängigkeiten
Präpositionen mit Akkusativ	+	+	+	+	
Präpositionen mit Dativ	+	+	+	+	
Präpositionen mit Akk. u. D.	+	+	+	+	
Präpositionen mit Genitiv	+	-	+	+	
9. KONJUNKTIONEN[16]					
Konjunktoren	+	+	+	+	(und, oder...)
Subjunktoren	+	+	+	+	(dass, wenn, weil,...)
Doppelkonjunktionen	+	-	+	+	(weder... noch, je... desto)
10. PARTIKELN					
Modalpartikeln[17]	+	-	+	+	
11. WORTBILDUNG					
Grundlegende Wortbildungsregeln[18]	+	+	+	+	
II. SYNTAX					
1. SATZBAU, SATZRAHMEN	+	+	+	+	
2. SATZGLIEDER	+	+	+	+	
3. DER ZUSAMMENGESETZTE SATZ					
Nebenordnung	+	+	+	+	
Unterordnung	+	+	+	+	
Satzwertiger Infinitiv					
Verben mit zu + Infinitiv	+	+	+	+	
Verben mit Infinitiv	+	+	+	+	(hören, sehen, lernen, lassen, brauchen...)
4. SATZTYPEN					
Aussagesatz:					
Subjektsatz	+	+	+	+	Behauptung, Meinung,
Objektsatz	+	+	+	+	Bericht
Fragesatz:					Informationen erfragen,
direkt	+	+	+	+	Entscheidungsfragen,
indirekt	+	+	+	+	Neugier,

Aufrufesatz	+	+	+	+	höfliche Aufforderung Aufforderung, Befehl, Mahnung
Wunschsatz	+	-	+	+	Wunsch
Irrealer Wunschsatz	-	-	+	+	irrealer Wunsch
Relativsatz	+	+	+	+	
Konditionalsatz[19]	+	+	+	+	Bedingungen.
Konzessivsatz[20]	+	+	+	+	Erlaubnis (obwohl)
Komparativsatz	+	+	+	+	Vergleich (als, wie)
Temporalsatz[21]	+	+	+	+	Zeitverhältnisse
Finalsatz	+	+	+	+	Ziele
Kausalsatz[22]	+	+	+	+	Gründe benennen
Modalsatz	-	-	+	+	(ohne dass, als ob)
Der indirekte Satz:					Indirekte Rede
Prädikat im Indikativ	+	+	+	+	
Prädikat im Konjunktiv I	-	-	+	-	
III. ÜBERGREIFENDE (MORPHOSYNTAKTISCHE) PHÄNOMENE					
1. VERNEINUNG	+	+	+	+	
2. KONGRUENZ	+	+	+	+	

2. Szókincs

VIZSGASZINTEK

Középszint	**Emelt szint**
A vizsgázó A2: - megfelelő szókinccsel rendelkezik ahhoz, hogy kommunikálni tudjon begyakorolt helyzetekben, B1: - megfelelő szókinccsel rendelkezik ahhoz, hogy kommunikálni tudjon a legtöbb olyan témában, amely összefügg saját mindennapi életével, - jól tudja alkalmazni alapvető szókincsét, noha még előfordulhatnak nagyobb hibák, - a bonyolultabb gondolatokhoz, témákhoz nem mindig találja meg a legmegfelelőbb kifejezőeszközt.	A vizsgázó B2: - megfelelő szókinccsel rendelkezik ahhoz, hogy kommunikálni tudjon változatos helyzetekben, illetve elvont témákról, - a változatos nyelvi, lexikai elemek közül általában ki tudja választani a kommunikációs célnak legmegfelelőbbet; szükség esetén néha körülírást alkalmaz,

- kisebb lexikai pontatlanságai nem gátolják a kommunikációt.

A vizsga szókincsének alapjául a mai német köznyelv szolgál. Speciális tájnyelvi szavak, csoportnyelvi szavak és szakszavak produktív ismerete nem követelménye a vizsgának. Ilyen típusú szavak kizárólag olyan szövegekben fordulhatnak elő, amelyekben az ismeretük nem előfeltétele az adott szöveg megértésének.

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

A vizsga részei

Középszint				**Emelt szint**			
Írásbeli vizsga		**Szóbeli vizsga**		**Írásbeli vizsga**		**Szóbeli vizsga**	
180	perc	15	perc	240	perc	20	perc
117	pont	33	pont	120	pont	30	pont

A vizsgán használható segédeszközök

	Középszint		**Emelt szint**	
	Írásbeli vizsga	**Szóbeli vizsga**	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
A vizsgázó biztosítja	Nyomtatott szótár (csak a IV. részhez)	NINCS	Nyomtatott szótár (csak a IV. részhez)	NINCS
A vizsgabizottságot működető intézmény biztosítja	CD lejátszó a III. részhez	NINCS	CD lejátszó a III. részhez	NINCS

Nyilvánosságra hozandó anyag nincs.

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

Az írásbeli vizsga időtartama 180 perc, a szóbeli vizsgáé 15 perc.

A következő táblázat bemutatja a vizsga részeit a lebonyolítás sorrendjében, továbbá az írásbeli vizsgarész egyes részeinek megoldására szánt időtartamot és ezek arányát az értékelésben.

		Időtartam (perc)	**Arány (%)**	**Pont**
Írásbeli vizsgarész	Olvasott szöveg értése	60	22	33
	Nyelvhelyesség	30	12	18
	15 perc szünet			
	Hallott szöveg értése	30	22	33
	Íráskészség	60	22	33
Szóbeli vizsgarész	Beszédkészség	15	22	33
Összesen:		-	100	150

A középszintű vizsga két nyelvi szintet fog át: az Európa Tanács skálájának A2-B1 szintjeit. Az eltérő képesség- és tudásszintek mérése érdekében az írásbeli feladatsorokban a lépcsőzetesség elve érvényesül. A központi feladatsorokat úgy állítják össze, hogy az A2 szinten lévő vizsgázók is le tudják tenni a vizsgát.

Értékelés

- Az írásbeli vizsgarész egyes vizsgarész-összetevőinek értékelése egymástól független.
- Az írásbeli vizsgarész minden vizsgarész-összetevőjében csak a célzottan mért készséget értékeljük.
- A vizsgázónak az írásbeli és a szóbeli vizsgarészben külön-külön teljesítenie kell az elérhető pontszámnak legalább a 12%-át.
- Az írásbeli és szóbeli vizsgarészek elbírálása központilag kidolgozott javítási-értékelési, illetve értékelési útmutató alapján történik.

- Az Olvasott szöveg értése, a Hallott szöveg értése és a Nyelvhelyesség vizsgarész-összetevők javítási-értékelési útmutatói tartalmazzák a lehetséges elfogadható válaszokat.
- Az íráskészség vizsgarész-összetevő és a Beszédkészség vizsgarész értékelése központilag kidolgozott analitikus skálák alapján történik.
- Az írásbeli vizsgarész-összetevőkben, illetve a szóbeli vizsgarészben szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi javítási-értékelési, illetve értékelési útmutató alapján történik.

Írásbeli vizsga

Az írásbeli feladatlap tartalmi és formai jellemzői

Olvasott szöveg értése

A vizsga célja annak mérése, hogy a vizsgázó képes-e a mindennapi életben előforduló, különböző fajtájú autentikus szövegeket önállóan elolvasni, és az olvasási céloknak megfelelő mélységben megérteni.

A vizsgafeladatok megoldásához a vizsgázónak képesnek kell lennie az értési céloknak megfelelő stratégiák alkalmazására is.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó az olvasási céloknak, illetve a feladatnak megfelelő stratégiák alkalmazásával a szövegben

A2:
- a lényeget (a szöveg célját) megérteni,
- eseménysorokat követni,
- kulcsinformációkat megérteni,

B1:
- a gondolatmenet lényegét megérteni,
- véleményeket, érvelést nagy vonalakban követni,
- egyes részinformációkat kiszűrni.

A felhasznált szöveg
- autentikus, esetleg kismértékben szerkesztett,
- tartalma, szerkezete, nyelve világos,
- tematikusan megfelel a korosztály élettapasztalatának és általános érdeklődésének,
- megértéséhez nincs szükség az érettségi vizsga általános műveltségi szintjét meghaladó ismeretekre,
- kiválasztásakor a *Témakörök* című rész az irányadó,
- autentikus jellegéből adódóan tartalmazhat olyan szavakat, kifejezéseket, szerkezeteket, amelyek ismerete nem követelmény az adott vizsgaszinten; ezek megértése azonban nem szükséges az adott feladat sikeres megoldásához,

A2:
- rövid, egyszerű,
- hétköznapi nyelven íródott, és főként gyakran használt szavakat és nyelvi szerkezeteket tartalmaz,

B1:
- rövid, tartalmilag és szerkezetileg világos,
- hétköznapi nyelven íródott.

A vizsgán az alábbi szövegfajták fordulhatnak elő:
- utasítások (pl. feliratok, használati utasítások),
- tájékoztató szövegek (pl. hirdetés, menetrend, prospektus, műsorfüzet),
- levelek,
- újságcikkek (pl. hír, beszámoló, riport),
- ismeretterjesztő szövegek,
- irodalmi szövegek.

A feladatok és a feladatsor jellemzői

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulhatnak elő:
- feleletválasztás,
- igaz/hamis állítás,
- egymáshoz rendelés (cím és szöveg, kérdés és felelet, személy és kijelentés stb.),
- képek, események sorrendbe rakása a szöveg alapján,
- a szövegből kiemelt mondat, bekezdés helyének azonosítása a szövegben,
- szöveg részeinek sorrendbe rakása,
- hiányos mondatok kiegészítése a szöveg alapján,
- rövid választ igénylő nyitott kérdések.

A teszt feladattipológiailag kötetlen szerkezetű, azaz bármelyik felsorolt feladattípus szerepelhet benne. A feladatsor a szövegértés alábbi részkészségeit méri: globális, szelektív és részletes értés.

A feladatsor 3-4 szövegből és 3-4 feladatból áll. Egy feladaton belül egy hosszabb szöveg helyett előfordulhat több rövidebb szöveg is (pl. apróhirdetések). A feladatokhoz felhasznált szövegek együttes terjedelme 900-1100 szó. A feladatsor 25-33 itemből áll.

Az egységes megfogalmazású feladatmeghatározások német nyelvűek, nyelvi szintjük azonban alacsonyabb a feladatok megoldásához szükséges nyelvi szintnél.

A feladatok megoldásához szótár nem használható.

Értékelés

Az értékelés központi javítási-értékelési útmutató alapján történik. Ha többféle válasz is elfogadható, az útmutató tartalmazza a szövegből adódó lehetséges válaszokat, illetve azokat a tartalmi elemeket, amelyeket a jó válasznak tartalmaznia kell.

A feladatokat kizárólag tartalmi szempontok alapján értékelik, azaz a nyelvtani és a helyesírási hibákat csak akkor veszik figyelembe, ha azok a válasz megértését akadályozzák.

A szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi javítási-értékelési útmutató alapján történik.

Nyelvhelyesség

A vizsga célja annak mérése, hogy a vizsgázó rendelkezik-e azokkal a lexikai, grammatikai, szemantikai és pragmatikai ismeretekkel, amelyek képessé teszik az önálló kommunikációra.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó

A2:

- az alapvető nyelvtani szerkezetek és lexikai egységek felismerésére, kiegészítésére és létrehozására mondat- és szövegszinten,

B1:

- gyakran használt nyelvtani szerkezetek és lexikai egységek felismerésére, kiegészítésére és létrehozására szövegszinten.

A felhasznált szöveg vagy szövegrészlet

- nehézségi foka alacsonyabb, mint az olvasott szöveg megértését mérő feladatoknál,
- autentikus, esetleg szerkesztett,
- tartalma, szerkezete, nyelve világos,
- tematikusan megfelel a korosztály élettapasztalatának és általános érdeklődésének,
- megértéséhez nincs szükség az érettségi vizsga általános műveltségi szintjét meghaladó ismeretekre,
- kiválasztásakor a *Témakörök* című rész az irányadó,
- autentikus jellegéből adódóan tartalmazhat olyan szavakat, kifejezéseket, szerkezeteket, amelyek ismerete nem követelmény az adott vizsgaszinten; ezek megértése azonban nem szükséges az adott feladat sikeres megoldásához,

A2:

- rövid, egyszerű,
- hétköznapi nyelven íródott, és főként gyakran használt szavakat és nyelvi szerkezeteket tartalmaz,

B1:

- rövid, tartalmilag és szerkezetileg világos,
- hétköznapi nyelven íródott.

A feladatok és a feladatsor jellemzői

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulhatnak elő:

- hiányos mondatok vagy szövegek kiegészítése feleletválasztással (négy válaszlehetőség közül egy helyes kiválasztása),
- a szövegből kivett mondatrész helyének azonosítása a szövegkohéziós eszközök segítségével,
- hiányos szöveg kiegészítése önállóan vagy előre megadott szókészletből,
- megadott szavak képzett és/vagy ragozott alakjainak beillesztése a szövegbe.

A teszt feladattipológiailag kötetlen szerkezetű, azaz bármelyik felsorolt feladattípus szerepelhet benne.

A feladatsor 3-4 feladatból, összesen 18-30 itemből áll. A feladatokhoz felhasznált szövegek együttes terjedelme 450-600 szó.

A feladatok szövegre épülnek.

Az egységes megfogalmazású feladatmeghatározások német nyelvűek, nyelvi szintjük azonban alacsonyabb a feladatok megoldásához szükséges nyelvi szintnél.

A feladatok megoldásához szótár nem használható.

Értékelés

Az értékelés központi javítási-értékelési útmutató alapján történik, amely tartalmazza az összes elfogadható választ.

A szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi javítási-értékelési útmutató alapján történik.

Hallott szöveg értése

A vizsga célja annak mérése, hogy a vizsgázó képes-e megérteni az adott nyelvterületen általánosan elfogadott nyelvhasználattól nem vagy csak kissé eltérő anyanyelvi beszédet az értési céloknak megfelelően.

A vizsgafeladatok megoldásához a vizsgázónak képesnek kell lennie az értési céloknak megfelelő stratégiák alkalmazására is.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó az értési céloknak, illetve a feladatnak megfelelő stratégiák alkalmazásával a szöveg

A2:

- témáját felismerni,
- lényegét megérteni,
- kulcsfontosságú szavait megérteni,
- legalapvetőbb adatszerű információit kiszűrni,

B1:

- gondolatmenetét nagy vonalakban követni,
- egyes tényszerű részinformációkat megérteni.

A felhasznált szöveg

- autentikus vagy autentikus hangzású (stúdiófelvétel),
- tematikusan megfelel a korosztály élettapasztalatának és általános érdeklődésének,
- megértéséhez nincs szükség az érettségi vizsga általános műveltségi szintjét meghaladó ismeretekre,
- kiválasztásakor a *Témakörök* című rész az irányadó,
- anyanyelvi beszélők közvetítésével hangzik el,
- egy vagy több beszélő közvetítésével hangzik el,
- akusztikai minősége kifogástalan,
- hossza és tartalma nem terheli meg feleslegesen a vizsgázó memóriáját,
- autentikus jellegéből adódóan tartalmazhat olyan szavakat, kifejezéseket, szerkezeteket, amelyek ismerete nem követelmény az adott vizsgaszinten; ezek megértése azonban nem szükséges az adott feladat sikeres megoldásához,

A2:

- hétköznapi nyelven hangzik el, szinte kizárólag gyakran használt szavakat és nyelvi szerkezeteket tartalmaz,
- lassú, de még normál beszédtempójú,
- a standard kiejtés(ek)nek megfelelő,
- tisztán artikulált,
- tartalmilag kifejezetten egyszerű,

B1:

- hétköznapi nyelven hangzik el, alapvetően gyakran használt nyelvtani szerkezetekből és lexikai elemekből építkezik,
- normál tempójú,
- a standard kiejtés(ek)hez közel álló,
- tartalmilag és szerkezetileg mérsékelten összetett.

A vizsgán az alábbi szövegfajták fordulhatnak elő:

- közérdekű bejelentések, közlemények (pl. pályaudvaron, repülőtéren, áruházban),
- rögzített telefonos szövegek (pl. üzenetrögzítő, információs szolgálatok: útinformáció, nyitva tartás, menetrend),
- utasítások (pl. utcán, repülőtéren, pályaudvaron),
- médiaközlemények (pl. időjárás-jelentés, reklám, programismertetés, rövid hír),
- beszélgetések, telefonbeszélgetések,
- műsorrészletek,
- riportok, interjúk,
- beszámolók.

A feladatok és a feladatsor jellemzői

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulhatnak elő:

- feleletválasztás,
- igaz/hamis állítás,
- egymáshoz rendelés (pl. személy és kijelentés, képek kiválasztása szöveghez),
- események sorrendjének megállapítása,
- nyomtatványok, űrlapok kitöltése,
- táblázat kitöltése,
- hiányos mondatok kiegészítése,
- rövid választ igénylő nyitott kérdések,
- ténybeli hibák azonosítása, javítása.

A teszt feladattipológiailag kötetlen szerkezetű, azaz bármelyik felsorolt feladattípus szerepelhet benne. A feladatsor a szövegértés alábbi részkészségeit méri: globális, szelektív és részletes értés.

A feladatsor 2-3 szövegből és 2-3 feladatból áll. Egy feladaton belül egy hosszabb szöveg helyett előfordulhat több rövidebb szöveg is. A feladatokhoz felhasznált szövegek együttes terjedelme 5-8 perc. A feladatsor 18-25 itemből áll.

A vizsgázó minden szöveget kétszer hallgat meg.

Az egységes megfogalmazású feladatmeghatározások német nyelvűek, nyelvi szintjük azonban alacsonyabb a feladatok megoldásához szükséges nyelvi szintnél.

A hangfelvétel tartalmazza a feladatmeghatározást, a szövegeket kétszer, valamint a feladatok elolvasásához és megoldásához szükséges szüneteket is. A hangfelvételen hallható és a feladatlapon olvasható feladatmeghatározások szó szerint megegyeznek.

A feladatok megoldásához szótár nem használható.

Értékelés

Az értékelés központi javítási-értékelési útmutató alapján történik. Ha többféle válasz is elfogadható, az útmutató tartalmazza a szövegből adódó lehetséges válaszokat, illetve azokat a tartalmi elemeket, amelyeket a jó válasznak tartalmaznia kell.

A feladatokat kizárólag tartalmi szempontok alapján értékelik, azaz a nyelvtani és a helyesírási hibákat csak akkor veszik figyelembe, ha azok a válasz megértését akadályozzák.

A szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi javítási-értékelési útmutató alapján történik.

Íráskészség

A vizsga célja annak mérése, hogy a vizsgázó képes-e magát az adott szinten idegen nyelven írásban kifejezni, illetve írásbeli feladatokat végrehajtani különböző kommunikációs célok megvalósítása érdekében.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó

- a feladatban megadott kommunikációs szándékokat megvalósítani (lásd *Kommunikációs helyzetek és szándékok* című részt),
- a megadott témákhoz kapcsolódó szövegeket írni (lásd *Témakörök* című részt),

A2:

- a személyével, illetve közvetlen környezetével kapcsolatos témákról írni,
- az adott témáról egyszerű kifejezéseket használva írni,
- egyszerű mondatokból álló rövid, összefüggő szöveget írni,
- a szöveg mondatai között lévő alapvető logikai kapcsolatokat egyszerű nyelvi eszközökkel (pl. a leggyakrabban használt kötőszavakkal) kifejezni,
- néhány egyszerű szerkezetet és alapvető helyesírási szabályt úgy használni, hogy a hibák ellenére érthető legyen a mondanivaló,

B1:

- ismert, köznapi témákról írni és véleményét is megfogalmazni,
- meglévő szókincsét változatosan használni,
- a szöveget megfelelően felépíteni és tagolni, a logikai viszonyok kifejezését szolgáló nyelvi eszközöket alkalmazni,
- a szövegfajtának, a közlési szándéknak, a címzetthez való viszonyának megfelelő stílust és hangnemet választani,
- az adott szövegfajta formai sajátosságainak megfelelő írásművet létrehozni,
- egyszerű nyelvtani szerkezeteket, nyelvi fordulatokat és a helyesírási szabályokat általában biztonsággal alkalmazni.

A vizsgázónak olyan szövegeket kell létrehoznia, amelyek

- meghatározott kommunikációs szándékkal jönnek létre,
- az olvasó számára világosak, érthetőek és alkalmasak a kommunikációs cél elérésére,

- szövegfajtája meghatározott,
- tematikusan megfelelnek ezen korosztály élettapasztalatának és általános érdeklődésének,
- megírásához nincs szükség az érettségi vizsga általános műveltségi szintjét meghaladó ismeretekre.

A vizsgán az alábbi szövegfajtákat kell létrehozni:
- rövid személyes jellegű közlés (pl. üzenet, naplóbejegyzés),
- üdvözlőlap,
- meghívó,
- magánjellegű vagy intézménynek (pl. nyelviskolának) szóló levél.

A feladatok és a feladatsor felépítése

A feladatok a *Kommunikációs helyzetek és szándékok,* valamint a *Témakörök* című listákra épülnek.

Az íráskészség mérése során meghatározott kommunikációs helyzetet teremtünk, azaz megadjuk a szituációt, amelyben az írásmű keletkezik, az ehhez illeszkedő szövegfajtát, továbbá meghatározzuk az írásmű célját, témáját és címzettjét, valamint a szöveg írója és olvasója közötti kapcsolat jellegét. Mindezek meghatározzák a szöveg stílusát és hangnemét.

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulhatnak elő:
- a vizsgázó írásban reagál a megadott verbális és/vagy vizuális segédanyagokra,
- a vizsgázó írásban reagál a megadott verbális és/vagy vizuális segédanyagokra (pl. hirdetés) a megadott irányító szempontok alapján.

Az irányító szempontok a téma alpontjait adják meg, a verbális és vizuális segédanyagok pedig gondolati és/vagy nyelvi segítséget nyújtanak az adott téma kidolgozásához.

A vizsga két feladatból áll. Az *első feladatban* a vizsgázó verbális és/vagy vizuális segédanyagra reagálva 50-80 szavas közlést hoz létre (pl. üdvözlőlap, e-mail).

A *második feladatban* a vizsgázó rövid levélre, hirdetésre vagy hasonló informatív szövegre reagál írásban, egy 100-120 szó terjedelmű szöveg (pl. magánjellegű vagy intézménynek szóló levél) megírásával. A szövegben a vizsgázónak megadott irányító szempontokat kell tárgyalnia. A második feladatban a vizsgázó két téma közül választhat.

A feladatmeghatározás, az irányító szempontok és a segédanyagok német nyelvűek, nyelvi szintjük azonban alacsonyabb a receptív készségeket mérő részek nyelvi szintjénél.

A feladatok megoldásához nyomtatott szótár használható.

Értékelés

Az értékelés központi javítási-értékelési útmutatók alapján történik. Az értékelés alapjául szolgáló analitikus skálák magukban foglalják az értékelési szempontok részletes leírását is.

A két feladat értékelése egymástól független.

Ha a második feladatban a vizsgázó mindkét témát kidolgozta, és választását nem jelölte egyértelműen, akkor a javító tanárnak a vizsgadolgozatban szereplő megoldások közül sorrendben az első megoldást kell értékelnie.

Szóbeli vizsga

A szóbeli tételsor tartalmi és formai jellemzői

Beszédkészség

A vizsga célja annak mérése, hogy a vizsgázó képes-e az adott szinten gondolatait idegen nyelven szóban kifejezni és a kommunikációs szándékoknak megfelelő beszélgetést folytatni.

A vizsga azt méri, hogy a vizsgázó milyen mértékben és milyen minőségben képes szóbeli tranzakcióra és interakcióra, amelynek egyaránt részét képezik a receptív és a produktív (beszédértés, beszédkészség) készségek. A vizsgázónak képesnek kell lennie mind az önálló témakifejtésre, mind a beszélgetésben való interaktív részvételre.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó
- a megadott helyzetekben és szerepekben, a feladatnak megfelelő kommunikációs szándékokat megvalósítani (lásd *Kommunikációs helyzetek és szándékok* című részt),
- a megadott témákról szóló beszélgetésekben részt venni (lásd a *Témakörök* című részt),
- a kommunikációs stratégiákat a szintnek megfelelően, hatékonyan alkalmazni (pl. beszélgetést elkezdeni, fenntartani és befejezni),

A2:
- saját magáról és közvetlen környezetéről egyszerű, begyakorolt nyelvi eszközökkel röviden és többnyire érthetően megnyilatkozni,

- egyszerű, begyakorolt beszélgetésekben részt venni,
- kiszámítható, mindennapi helyzetekben rutin feladatokat megoldani (pl. vásárlás),
- érezhető akcentusa és esetenként akadozó beszédtempója ellenére többnyire érthetően beszélni,

B1:

- az egyszerű nyelvi eszközök széles skáláját rugalmasan használni, és ezzel mondanivalójának nagy részét egyszerűen kifejezni,
- ismerős témáról folyó társalgásban részt venni,
- kevésbé begyakorolt mindennapi helyzetekben felmerülő feladatokat megoldani,
- viszonylag folyékonyan elmondani egy történetet, beszámolni élményeiről és érzéseiről,
- érezhető akcentusa és esetleg lassú beszédtempója ellenére érthetően beszélni.

A tétel és a tételsor jellemzői

A feladatokban előforduló helyzetek és szerepek a *Kommunikációs helyzetek és szándékok,* valamint a *Témakörök* című listákra épülnek.

A feladatok tematikusan megfelelnek ezen korosztály élettapasztalatának és általános érdeklődésének, és teljesítésükhöz nincs szükség az érettségi vizsga általános műveltségi szintjét meghaladó ismeretekre.

A feladatmeghatározás egyértelműen megadja a szituációt és a vizsgázó szerepének leírását.

A vizsgabeszélgetésben az aktív szerepet a vizsgázó játssza.

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulnak elő:

- szerepjáték,
- önálló témakifejtés verbális segédanyagok alapján.

A szóbeli tétel két feladatból áll. A vizsga rövid *bevezető kérdésekkel* kezdődik, amelynek célja az, hogy a vizsgázó ráhangolódjon a német nyelv használatára. Az itt elhangzottakat nem értékeljük.

Az *első feladat, a szerepjáték* során a vizsgázónak a mindennapi élet helyzeteihez hasonlító szituációban kell részt vennie, amelyben partnere a vizsgáztató. A vizsgázó feladata az, hogy az előre meghatározott helyzetben, a meghatározott cél elérése érdekében különböző kommunikációs szándékok felhasználásával beszélgetést (tranzakciót vagy interakciót) folytasson, azaz szükség esetén megfelelő kérdéseket tegyen fel, illetve az elhangzottakra megfelelően reagáljon. A vizsgázó számára készült leírás rögzíti a szituációt, a szerepeket és az elérendő célt, továbbá tartalmazhat néhány szavas szöveget, egyszerű képet, rajzot, ábrát. A feladathoz készült vizsgáztatói példány a vizsgázónak adott információkon túl tartalmazza az előre megtervezett közbeszólásokat, kérdéseket és megjegyzéseket is.

A *második feladatban, az önálló témakifejtésben* a vizsgázónak egy adott, hétköznapi témához kapcsolódóan kell gondolatait, véleményét összefüggően kifejtenie. A vizsgázó számára készült feladatlap tartalmazza a témát és négy megadott irányító szempontot. Az irányító szempontok egyrészt segítségül szolgálnak, másrészt megakadályozzák, hogy a vizsgázó előre megtanult szövegeket mondjon el. A vizsgáztató szükség esetén segítő kérdéseket tehet föl. A feladathoz készült vizsgáztatói példány a vizsgázónak adott információkon túl tartalmazza az előre megtervezett segítő kérdéseket és megjegyzéseket is. A vizsgázó két téma közül választhat.

A szóbeli tételt a vizsgázó húzza. A tétel összesen három feladatot tartalmaz: egy szerepjátékot, továbbá az önálló témakifejtéshez két feladatot különböző témákból. E két feladat közül a vizsgázó választhat. A feladatok kidolgozásához felkészülési idő nincs, de a feladatok végiggondolásához a vizsgázónak rövid (körülbelül fél perc) gondolkodási idő áll rendelkezésére.

A feladatmeghatározás és a verbális segédanyagok német nyelvűek, nyelvi szintjük azonban alacsonyabb a receptív készségeket mérő részek nyelvi szintjénél.

A feladatok megoldásához szótár nem használható.

A szaktanárnak a szóbeli tételeket úgy kell összeállítania, hogy azok minden témakört (9) lefedjenek. ha a vizsgázók száma 9-nél kevesebb, akkor minimum 9 tételt, ha 9 vagy annál több, akkor minimum 20 tételt kell készítenie. Az előző évben felhasznált szóbeli tételsor legalább 15%-át a tapasztalatok alapján frissíteni kell.

A szóbeli vizsgarész értékelése

Az értékelés központilag kidolgozott analitikus skála alapján történik, amely tartalmazza az értékelési szempontok részletes leírását is. A vizsgázó feleletének értékeléséhez központilag kidolgozott egyéni értékelő lapot használnak.

A feladatok értékelése egymástól független.

EMELT SZINTŰ VIZSGA

Az írásbeli vizsga időtartama 240 perc, a szóbeli vizsgáé 20 perc.

A következő táblázat bemutatja a vizsga részeit a lebonyolítás sorrendjében, továbbá az egyes vizsgarészek időtartamát és arányát az értékelésben.

		Időtartam (perc)	**Arány (%)**	**Pont**
Írásbeli vizsgarész	Olvasott szöveg értése	70	20	30
	Nyelvhelyesség	50	20	30
	15 perc szünet			
	Hallott szöveg értése	30	20	30
	Íráskészség	90	20	30
Szóbeli vizsgarész	Beszédkészség	20	20	30
Összesen:		-	100	150

Az emelt szintű vizsga az Európa Tanács skálája B2 szintjének felel meg. Az eltérő képesség- és tudásszintek mérése érdekében az írásbeli feladatsorokban a lépcsőzetesség elve érvényesül.

Értékelés

- Az egyes vizsgarészek értékelése egymástól független.
- Minden vizsgarészben csak a célzottan mért készséget értékeljük.
- A vizsgázónak mind az öt vizsgarészben külön-külön teljesítenie kell az elérhető pontszámnak legalább a 12%-át.
- Minden vizsgarész elbírálása központilag kidolgozott javítási-értékelési, illetve értékelési útmutatók alapján történik.
- Az Olvasott szöveg értése, a Hallott szöveg értése és a Nyelvhelyesség vizsgarészek javítási-értékelési útmutatói tartalmazzák a lehetséges elfogadható válaszokat.
- Az Íráskészség és a Beszédkészség vizsgarészek értékelése központilag kidolgozott analitikus skálák alapján történik.
- Az egyes vizsgarészekben szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi javítási-értékelési, illetve értékelési útmutató alapján történik.

Írásbeli vizsga

Az írásbeli feladatlap tartalmi és formai jellemzői

Olvasott szöveg értése

A vizsga célja annak mérése, hogy a vizsgázó képes-e a mindennapi életben előforduló, különböző fajtájú autentikus szövegeket önállóan elolvasni, és az olvasási céloknak megfelelő mélységben megérteni.

A vizsgafeladatok megoldásához a vizsgázónak képesnek kell lennie az értési céloknak megfelelő stratégiák alkalmazására is.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó az olvasási céloknak, illetve a feladatnak megfelelő stratégiák alkalmazásával a szövegben

- a gondolatmenetet követni,
- véleményeket, érvelést követni,
- az információkat megfelelő részletességgel megérteni,
- a szerző álláspontjára következtetni,
- a szerző, illetve a szereplők érzéseire, érzelmeire következtetni.

A felhasznált szöveg

- autentikus, esetleg kismértékben szerkesztett,
- tartalma, szerkezete, nyelve világos,
- hosszabb, nyelvileg és tartalmilag összetettebb,
- konkrét vagy elvont témájú,
- tematikusan megfelel a korosztály élettapasztalatának és általános érdeklődésének,
- megértéséhez nincs szükség az érettségi vizsga általános műveltségi szintjét meghaladó ismeretekre,
- kiválasztásakor a *Témakörök* című rész az irányadó,
- autentikus jellegéből adódóan tartalmazhat olyan szavakat, kifejezéseket, szerkezeteket, amelyek ismerete nem követelmény az adott vizsgaszinten; ezek megértése azonban nem szükséges az adott feladat sikeres megoldásához.

A vizsgán az alábbi szövegfajták fordulhatnak elő:

- utasítások (pl. használati utasítások),
- tájékoztató szövegek (pl. műsorfüzet),
- levelek,
- újságcikkek (pl. hír, beszámoló, riport),
- ismeretterjesztő szövegek,
- irodalmi szövegek,
- publicisztikai írások.

A közép- és az emelt szint közötti különbség az adott téma megközelítési módjában, a szövegek terjedelmében, tartalmi és nyelvi komplexitásában, valamint a feladatok eltérő nehézségi fokában jelenik meg.

A feladatok és a feladatsor jellemzői

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulhatnak elő:

- feleletválasztás,
- igaz/hamis állítás,
- egymáshoz rendelés (cím és szöveg, kérdés és felelet, személy és kijelentés stb.),
- képek, események sorrendbe rakása a szöveg alapján,
- a szövegből kiemelt mondat, bekezdés helyének azonosítása a szövegben,
- szöveg részeinek sorrendbe rakása,
- hiányos szövegösszefoglalás kiegészítése,
- nyitott kérdések.

A teszt feladattipológiailag kötetlen szerkezetű, azaz bármelyik felsorolt feladattípus szerepelhet benne. A feladatsor a szövegértés alábbi részkészségeit méri: globális, szelektív és részletes értés.

A feladatsor 3-4 szövegből és 3-4 feladatból áll. Egy feladaton belül egy hosszabb szöveg helyett előfordulhat több rövidebb szöveg is. A feladatokhoz felhasznált szövegek együttes terjedelme 1300-1500 szó. A feladatsor 25-30 itemből áll.

Az egységes megfogalmazású feladatmeghatározások német nyelvűek, nyelvi szintjük azonban alacsonyabb a feladatok megoldásához szükséges nyelvi szintnél.

A feladatok megoldásához szótár nem használható.

Értékelés

Az értékelés központi javítási-értékelési útmutató alapján történik. Ha többféle válasz is elfogadható, az útmutató tartalmazza a szövegből adódó lehetséges válaszokat, illetve azokat a tartalmi elemeket, amelyeket a jó válasznak tartalmaznia kell.

A feladatokat kizárólag tartalmi szempontok alapján értékelik, azaz a nyelvtani és a helyesírási hibákat csak akkor veszik figyelembe, ha azok a válasz megértését akadályozzák.

A szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi javítási-értékelési útmutató alapján történik.

Nyelvhelyesség

A vizsga célja annak mérése, hogy a vizsgázó rendelkezik-e azokkal a lexikai, grammatikai, szemantikai és pragmatikai ismeretekkel, amelyek képessé teszik az önálló kommunikációra.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó változatos nyelvtani szerkezetek és lexikai egységek felismerésére, kiegészítésére és létrehozására szövegszinten.

A felhasznált szöveg vagy szövegrészlet

- nehézségi foka alacsonyabb, mint az olvasott szöveg megértését mérő feladatoknál,
- autentikus, esetleg szerkesztett,
- tartalma, szerkezete, nyelve világos,
- hosszabb, nyelvileg és tartalmilag összetettebb,
- konkrét vagy elvont témájú,
- tematikusan megfelel a korosztály élettapasztalatának és általános érdeklődésének,
- megértéséhez nincs szükség az érettségi vizsga általános műveltségi szintjét meghaladó ismeretekre,
- kiválasztásakor a *Témakörök* című rész az irányadó,
- autentikus jellegéből adódóan tartalmazhat olyan szavakat, kifejezéseket, szerkezeteket, amelyek ismerete nem követelmény az adott vizsgaszinten; ezek megértése azonban nem szükséges az adott feladat sikeres megoldásához.

A közép- és az emelt szint közötti különbség a nyelvtani és lexikai szerkezetek komplexitásában és a feladatok eltérő nehézségi fokában jelenik meg.

Középszinten a vizsgázó képes az alapvető nyelvtani és lexikai szerkezetek helyes felismerésére, illetve helyes használatára. *Emelt szinten* a vizsgázó változatos és komplexebb nyelvtani és lexikai szerkezetek helyes felismerésére és pontos használatára is képes.

A feladatok és a feladatsor jellemzői

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulhatnak elő:

- hiányos szövegek kiegészítése feleletválasztással (négy válaszlehetőség közül egy helyes kiválasztása),
- a szövegből kivett mondatrész helyének megtalálása a szövegkohéziós eszközök segítségével,
- hiányos szöveg kiegészítése önállóan vagy előre megadott szókészletből,
- megadott szavak képzett és/vagy ragozott alakjainak beillesztése a szövegbe,
- hibaazonosítás.

A teszt feladattipológiailag kötetlen szerkezetű, azaz bármelyik felsorolt feladattípus szerepelhet benne.

A feladatsor 4-5 feladatból, 30-45 itemből áll, a feladatokhoz felhasznált szövegek együttes terjedelme 700-900 szó.

Valamennyi feladat szövegre épül.

Az egységes megfogalmazású feladatmeghatározások német nyelvűek, nyelvi szintjük azonban alacsonyabb a feladatok megoldásához szükséges nyelvi szintnél.

A feladatok megoldásához szótár nem használható.

Értékelés

Az értékelés központi javítási-értékelési útmutató alapján történik, amely tartalmazza az összes elfogadható választ.

A szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi javítási-értékelési útmutató alapján történik.

Hallott szöveg értése

A vizsga célja annak mérése, hogy a vizsgázó képes-e megérteni az adott nyelvterületen általánosan elfogadott nyelvhasználattól nem vagy csak kissé eltérő anyanyelvi beszédet az értési céloknak megfelelően.

A vizsgafeladatok megoldásához a vizsgázónak képesnek kell lennie az értési céloknak megfelelő stratégiák alkalmazására is.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó az értési céloknak, illetve a feladatnak megfelelő stratégiák alkalmazásával a szöveg

- gondolatmenetét részleteiben is követni,
- egyes tényszerű részinformációt megérteni,
- megértésén túl a szövegkörnyezetből következtetni az egyes beszélők álláspontjára,
- megértésén túl a szövegkörnyezetből következtetni a beszélők érzelmeire és egymáshoz való viszonyára.

A felhasznált szöveg

- autentikus vagy autentikus hangzású (stúdiófelvétel),
- változatos nyelvtani szerkezetekből és lexikai elemekből építkező,
- természetes, a szöveg jellegének megfelelően változatos tempójú,
- tartalmilag és szerkezetileg összetett,
- tematikuson megfelel a korosztály élettapasztalatának és általános érdeklődésének,
- megértéséhez nincs szükség az érettségi vizsga általános műveltségi szintjét meghaladó ismeretekre,
- kiválasztásakor a *Témakörök* című rész az irányadó,
- anyanyelvi beszélők közvetítésével hangzik el,
- egy vagy több beszélő közvetítésével hangzik el,
- akusztikai minősége kifogástalan,
- hossza és tartalma nem terheli meg feleslegesen a vizsgázó memóriáját,
- autentikus jellegéből adódóan tartalmazhat olyan szavakat, kifejezéseket, szerkezeteket, amelyek ismerete nem követelmény az adott vizsgaszinten; ezek megértése azonban nem szükséges az adott feladat sikeres megoldásához.

A vizsgán az alábbi szövegfajták fordulhatnak elő:

- közérdekű bejelentések, közlemények,
- rögzített telefonos szövegek (pl. üzenetrögzítő),
- utasítások,
- médiaközlemények (pl. rövid hír),
- beszélgetések, telefonbeszélgetések,
- műsorrészletek,
- riportok, interjúk,

- beszámolók,
- általános érdeklődésre számot tartó témáról szóló ismeretterjesztő szövegek.

A közép- és az emelt szint közötti különbség az adott téma megközelítési módjában, a szövegek terjedelmében, tartalmi és nyelvi komplexitásában, valamint a feladatok eltérő nehézségi fokában jelenik meg.

A szövegértés nehézségi fokát további tényezők is befolyásolhatják, mint például a beszédtempó, a beszélők száma, az artikuláció, a háttérzajok.

Középszinten a vizsgázónak döntően a mindennapi élet helyzeteiben elhangzó szövegeket kell megértenie, amelyek tartalmilag és szerkezetileg egyértelműek. *Emelt szinten* olyan szövegek is előfordulhatnak, amelyek az adott témát az általánosítás szintjén közelítik meg és árnyalt közléseket, véleményeket és ellenvéleményeket is tartalmaznak.

Középszinten a szövegek nyelvileg egyszerűbbek, *emelt szinten* pedig a művelt köznyelv összetettebb, választékosabb formái is előfordulnak.

A feladatok és a feladatsor jellemzői

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulhatnak elő:

- feleletválasztás,
- igaz/hamis állítás,
- egymáshoz rendelés (pl. személy és kijelentés, képek kiválasztása szöveghez),
- események sorrendjének megállapítása,
- táblázatok kitöltése,
- hiányos mondatok kiegészítése,
- hiányos szöveg kiegészítése,
- nyitott kérdések,
- ténybeli hibák azonosítása, javítása.

A teszt feladattipológiailag kötetlen szerkezetű, azaz bármelyik felsorolt feladattípus szerepelhet benne. A feladatsor a szövegértés alábbi részkészségeit méri: globális, szelektív és részletes értés.

A feladatsor 2-3 szövegből és 2-3 feladatból áll. Egy feladaton belül egy hosszabb szöveg helyett előfordulhat több rövidebb szöveg is. A feladatokhoz felhasznált szövegek együttes terjedelme 7-10 perc. A feladatsor 20-30 itemből áll.

A vizsgázó minden szöveget kétszer hallgat meg.

Az egységes megfogalmazású feladatmeghatározások német nyelvűek, nyelvi szintjük azonban alacsonyabb a feladatok megoldásához szükséges nyelvi szintnél.

A hangfelvétel tartalmazza a feladatmeghatározást, a szövegeket kétszer, valamint a feladatok elolvasásához és megoldásához szükséges szüneteket is. A hangfelvételen hallható és a feladatlapon olvasható feladatmeghatározások szó szerint megegyeznek.

A feladatok megoldásához szótár nem használható.

Értékelés

Az értékelés központi javítási-értékelési útmutató alapján történik. Ha többféle válasz is elfogadható, az útmutató tartalmazza a szövegből adódó lehetséges válaszokat, illetve azokat a tartalmi elemeket, amelyeket a jó válasznak tartalmaznia kell.

A feladatokat kizárólag tartalmi szempontok alapján értékelik, azaz a nyelvtani és a helyesírási hibákat csak akkor veszik figyelembe, ha azok a válasz megértését akadályozzák.

A szerzett pontok vizsgaponttá való átalakítása központi javítási-értékelési útmutató alapján történik.

Íráskészség

A vizsga célja annak mérése, hogy a vizsgázó képes-e magát az adott szinten német nyelven írásban kifejezni, illetve írásbeli feladatokat végrehajtani különböző kommunikációs célok megvalósítása érdekében.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó

- a feladatban megadott kommunikációs szándékokat megvalósítani (lásd *Kommunikációs helyzetek és szándékok* című részt),
- a megadott témákhoz kapcsolódó szövegeket írni (lásd *Témakörök* című részt),
- a megadott témákat általános nézőpontból is tárgyalni,
- álláspontját viszonylag árnyaltan, érvelését rendszerezetten kifejteni,
- a nyelvi eszközök széles skálájának változatos alkalmazásával összefüggő, megfelelően tagolt, logikusan felépített szöveget létrehozni,

- a nyelvtani struktúrákat, valamint a helyesírás szabályait rendszerszerű hibák nélkül, nagy biztonsággal alkalmazni,
- a szövegfajtának, a közlési szándéknak, a címzetthez való viszonyának megfelelő stílust és hangnemet választani,
- az adott szövegfajta formai sajátosságainak megfelelő írásművet létrehozni.

A vizsgázónak olyan szövegeket kell létrehoznia, amelyek
- meghatározott kommunikációs szándékkal jönnek létre,
- az olvasó számára világosak, érthetőek és alkalmasak a kommunikációs cél elérésére,
- szövegfajtája meghatározott,
- tematikusan megfelelnek ezen korosztály élettapasztalatának és általános érdeklődésének,
- megírásához nincs szükség az érettségi vizsga általános műveltségi szintjét meghaladó ismeretekre.

A vizsgán az alábbi szövegfajtákat kell létrehozni:
- magánjellegű vagy intézménynek szóló levél,
- olvasói levél,
- cikk (diák)újság számára.

A közép- és az emelt szint közötti különbség a témák megközelítésében, a létrehozandó szövegek terjedelmében, a nyelvi megformálás jellemzőiben jelenik meg.

A témák megközelítésében az a lényeges különbség, hogy *középszinten* a vizsgázó személyes nézőpontból ír hozzá közel álló, mindennapi, személyével kapcsolatos vagy őt érdeklő témákról, míg *emelt szinten* az adott témát általánosabban is képes megközelíteni, és átfogó problémaként tárgyalni.

A nyelvi megformálásra az jellemző, hogy *középszinten* a vizsgázó röviden, egyszerűen, összefüggő mondatokban, *emelt szinten* pedig részletesen, változatos szókinccsel, nyelvileg igényesebben és pontosabban ír.

A feladatok és a feladatsor jellemzői

A feladatok a *Kommunikációs helyzetek és szándékok,* valamint a *Témakörök* című listákra épülnek.

Az íráskészség mérése során meghatározott kommunikációs helyzetet teremtünk, azaz megadjuk a szituációt, amelyben az írásmű keletkezik, az ehhez illeszkedő szövegfajtát, továbbá meghatározzuk az írásmű célját, témáját és címzettjét, valamint a szöveg írója és olvasója közötti kapcsolat jellegét. Mindezek meghatározzák a szöveg stílusát és hangnemét.

A vizsgán az alábbi feladattípus fordulhat elő:
- a vizsgázó írásban reagál a megadott verbális és/vagy vizuális segédanyagokra (pl. hirdetés, grafikon) a megadott irányító szempontok alapján.

Az irányító szempontok a téma alpontjait adják meg, a verbális és vizuális segédanyagok pedig gondolati és/vagy nyelvi segítséget nyújtanak az adott téma kidolgozásához.

A vizsgarész két feladatból áll. Az *első feladatban* a vizsgázó rövid levélre, hirdetésre vagy hasonló informatív szövegre reagál írásban egy 120-150 szó terjedelmű szöveg (pl. intézménynek szóló levél) megírásával. A szövegben a vizsgázónak megadott irányító szempontokat kell tárgyalnia.

A *második feladatban* a vizsgázó két téma közül választhat. A témákhoz informatív szövegek (pl. újságcikk részlet, statisztika) nyújtanak gondolati segítséget. A kiválasztott témáról a vizsgázónak a megadott irányító szempontok alapján 200-250 szó terjedelmű szöveget (pl. olvasói levél, cikk diákújság számára) kell írnia, amelyben ki kell fejtenie véleményét is.

A feladatmeghatározás, az irányító szempontok és a segédanyagok német nyelvűek, nyelvi szintjük azonban alacsonyabb a receptív készségeket mérő vizsgarészek nyelvi szintjénél.

A feladatok megoldásához nyomtatott szótár használható.

Értékelés

Az értékelés központi javítási-értékelési útmutatók alapján történik. Az értékelés alapjául szolgáló analitikus skálák magukban foglalják az értékelési szempontok részletes leírását is.

A két feladat értékelése egymástól független.

Ha a második feladatban a vizsgázó mindkét témát kidolgozta, és választását nem jelölte egyértelműen, akkor a javító tanárnak a vizsgadolgozatban szereplő megoldások közül sorrendben az első megoldást kell értékelnie.

Szóbeli vizsga

A szóbeli tételsor tartalmi és formai jellemzői

Beszédkészség

A vizsga célja annak mérése, hogy a vizsgázó képes-e az adott szinten gondolatait idegen nyelven szóban kifejezni és a kommunikációs szándékoknak megfelelő beszélgetést folytatni.

A vizsga azt méri, hogy a vizsgázó milyen mértékben és milyen minőségben képes szóbeli tranzakcióra és interakcióra, amelynek egyaránt részét képezik a receptív és a produktív (beszédértés, beszédkészség) készségek. A vizsgázónak képesnek kell lennie mind az önálló témakifejtésre, mind a beszélgetésben való interaktív részvételre.

Tartalmi szerkezet

A vizsga azt méri, hogy képes-e a vizsgázó

- a megadott helyzetekben és szerepekben, a feladatnak megfelelő kommunikációs szándékokat megvalósítani (lásd *Kommunikációs helyzetek és szándékok* című részt),
- a megadott témákról szóló beszélgetésekben részt venni (lásd a *Témakörök* című részt),
- a kommunikációs stratégiákat a szintnek megfelelően, hatékonyan alkalmazni (pl. beszélgetést elkezdeni, fenntartani és befejezni),
- folyékonyan, helyesen és hatékonyan használni a nyelvet,
- gondolatait, álláspontját következetesen, folyamatosan kifejteni,
- a megadott témákat általánosabb nézőpontból is tárgyalni,
- folyamatosan és természetesen részt venni a különböző témájú társalgásokban,
- bonyolultabb, váratlan elemeket is tartalmazó feladatokat sikeresen megoldani,
- elmagyarázni álláspontját, világosan érvelni,
- enyhe akcentusa ellenére természetes kiejtéssel, hanglejtéssel és normál beszédtempóban beszélni.

A közép- és az emelt szint közötti különbség a témák megközelítésében és a nyelvi teljesítmény színvonalában, azaz a nyelvi megformálás jellemzőiben jelenik meg.

A témák megközelítésében az a lényeges különbség, hogy *középszinten* a vizsgázó a megadott témakörökön belül a személyes vonatkozásokat fejti ki. *Emelt szinten* a vizsgázó az adott témákról az általánosítás szintjén is tud beszélgetni és véleményt nyilvánítani.

A nyelvi megformálásra az jellemző, hogy *középszinten* a vizsgázó el tudja érni, hogy az adott helyzetben kommunikáció jöjjön létre, és ezáltal szándéka megvalósul. Rövid, egyszerű mondatokban fejezi ki magát. *Emelt szinten* a vizsgázó választékosan, árnyaltabban fejezi ki magát.

A tételek és a tételsorok jellemzői

A feladatokban előforduló helyzetek és szerepek a *Kommunikációs helyzetek és szándékok,* valamint a *Témakörök* című listákra épülnek.

A feladatok tematikusan megfelelnek ezen korosztály élettapasztalatának és általános érdeklődésének, és teljesítésükhöz nincs szükség az érettségi vizsga általános műveltségi szintjét meghaladó ismeretekre.

A feladatmeghatározás egyértelműen meghatározza a szituációt és a vizsgázó szerepének leírását.

A vizsgabeszélgetésben az aktív szerepet a vizsgázó játssza.

A vizsgán az alábbi feladattípusok fordulnak elő:

- vita (véleménykülönbség megjelenítése és áthidalása),
- önálló témakifejtés verbális és vizuális segédanyagok alapján.

A szóbeli tétel két feladatból áll. A vizsgarész rövid *bevezető társalgással* kezdődik, amelynek célja az, hogy a vizsgázó ráhangolódjon a német nyelv használatára. Az itt elhangzottakat nem értékeljük.

Az *első feladat, a vita* során a vizsgázónak egy beszélgetésben kell interaktívan részt vennie, amelyben partnere a vizsgáztató. A vizsgázó feladata az, hogy az adott témához kapcsolódóan érveljen, kifejtse álláspontját, és reagáljon vitapartnere álláspontjára. A vizsgázó számára készült feladatleírás egy vagy több német nyelvű, egy adott témához kapcsolódó kijelentést tartalmaz. A vizsgázó ezek alapján kifejti a véleményét, miközben a vizsgáztató vitára serkentő kijelentéseire is reagálnia kell. A feladathoz készült vizsgáztatói példány a vizsgázónak adott információkon túl tartalmazza az adott témához kapcsolódó lehetséges érveket, amelyeket a vizsgáztatónak a beszélgetés során használnia kell.

A *második feladatban, az önálló témakifejtésben* a vizsgázónak egy általánosabb témáról kell gondolatait, véleményét részletesen és összefüggően kifejtenie. Ehhez verbális és vizuális segédanyagok állnak rendelkezésére. A feladathoz készült vizsgáztatói példány a vizsgázónak adott információkon túl tartalmazza az előre megtervezett segítő kérdéseket és megjegyzéseket is. A vizsgázó két téma közül választhat.

A szóbeli tételt a vizsgázó húzza. A tétel összesen három feladatot tartalmaz: egy vitafeladatot, továbbá az önálló témakifejtéshez két feladatot különböző témákból. E két feladat közül a vizsgázó választhat. A feladatok kidolgozásához felkészülési idő nincs, de a feladatok végiggondolásához a vizsgázónak rövid (körülbelül feladatonként fél perc) gondolkodási idő áll rendelkezésére.

Az egységes megfogalmazású feladatmeghatározások és a verbális segédanyagok német nyelvűek, nyelvi szintjük azonban alacsonyabb a feladatok megoldásához szükséges nyelvi szintnél.

A feladatok megoldásához szótár nem használható.

A szóbeli vizsgához vizsganaponként 20 szóbeli tétel készül. Az előző évben felhasznált szóbeli tételsor legalább 15%-át a tapasztalatok alapján frissíteni kell.

A szóbeli vizsgarész értékelése

Az értékelés központilag kidolgozott analitikus skála alapján történik, amely tartalmazza az értékelési szempontok részletes leírását is. A vizsgázó feleletének értékeléséhez központilag kidolgozott egyéni értékelő lapot használnak.

A feladatok értékelése egymástól független.

A vizsgát mindig egy kérdező tanár bonyolítja le, a vizsgáztatói példány előírásainak megfelelően. A másik két vizsgáztató értékel a központi értékelési útmutató alapján. A vitás esetekben a három tanár szótöbbséggel dönt.

NÉMET CÉLNYELVI CIVILIZÁCIÓ[30]

I. RÉSZLETES ÉRETTSÉGI KÖVETELMÉNYEK

Az emelt szint követelményeinek részét képezik a középszinten meghatározott követelmények is.

KOMPETENCIÁK

Témák	**Középszint**	**Emelt szint**
1. Témakörök bemutatása		
1.1 A témák *komplex,* életszerű bemutatása 10-15 perces, *logikusan* felépített *árnyaltan* megfogalmazott, szabadon, *helyes hanglejtéssel* érthetően előadott beszámolókban	Legyen képes a témakörről önállóan, összefüggően egy kb. 10 perces logikusan felépített átfogó beszámolót tartani, érintve a témakörben előforduló számára fontos kérdések negatív és pozitív oldalát is. Legyen képes a német nyelvnek megfelelő szó- és mondathangsúlyozásra, interferencia nélkül.	Legyen képes a témakörnek megfelelő alapos háttérismeret alapján a fellelhető problémák nagy részéről önálló véleménynyilvánításra, logikus érvelésre. Legyen képes az témakört több irányból megközelíteni és a napi aktualitásokat kiemelni, elemezni.
2. Szaknyelv		
2.1 A célnyelvi országokra jellemző fogalmak azonosítása, helyes használata	Legyen képes a fontos, a célnyelvi országokra jellemző fogalmakat meghatározás ill. szövegkörnyezet alapján azonosítani. Legyen képes az egy témához kapcsolható fogalmakat kiválasztani, rendszerezni, használni. Legyen képes az egyes célnyelvi országokban nyelvileg különbözően kifejezett, de tartalmilag azonos jelenségeket leíró fogalmait felismerni.	Legyen képes a célnyelvi országokra jellemző speciális szakszókincset árnyaltan használni. Autentikus szövegek alapján legyen képes a célnyelvi országokra jellemző fogalmak meghatározására. Legyen képes az egyes célnyelvi országokban nyelvileg különbözően kifejezett, de tartalmilag azonos jelenségeket leíró fontos fogalmait helyesen használni.
3. Források		
3.1 Konkrét és *elvont* tartalmú, rövid, a célnyelven írt forrásokból merített ismeretek megértése, ismeretlen nyelvi elemek jelentésének kikövetkeztetése, lényeges és *specifikus* információk felismerése, kiemelése és bemutatása folyékony, szabatos, a téma tartalmának megfelelő szókincs	Tudjon megfelelő szókinccsel és stílusban válaszolni a forrás tartalmára vonatkozó egyszerű kérdésekre. Tudja kikeresni a forrásból megadott szempontok alapján a lényeges információkat, és azokat megfelelő nyelvi szinten bemutatni. Legyen képes a forrásból gyűjtött lényeges információkat korábbi ismereteivel	Tudjon megfelelő szókinccsel és stílusban válaszolni a forrás tartalmára vonatkozó komplex kérdésekre. Tudja kikeresni a forrásból megadott szempontok alapján a lényeges és specifikus információkat, és azokat megfelelő nyelvi szinten bemutatni. Legyen képes a forrásból gyűjtött lényeges és specifikus

felhasználásával	összehasonlítani.	információkat korábbi ismereteivel összehasonlítani, az esetleges eltéréseket indokolni.
3.2 Különböző típusú forrásokból származó információk összevetése		Tudja két vagy több forrás tartalmi, formai, nyelvi hasonlóságait és különbségeit kiemelni, szabatosan megfogalmazni és indokolni. Tudja két vagy több forrás felhasználásával az adott témát megfelelő nyelvi szinten, összefoglalóan bemutatni.
3.3 Következtetések, önálló kérdések megfogalmazása tárgyi vagy írásos anyag alapján	Tudjon a forrás alapján egyszerű következtetéseket és kérdéseket megfogalmazni. Tudja a forrás felhasználásával az adott témát megfelelő nyelvi szinten, összefoglalóan bemutatni.	Tudjon a forrás alapján összetettebb következtetéseket is levonni, kérdéseket feltenni, problémákat megfogalmazni. Tudja alkalmazni a forráskritikát, ismertetni a szerző véleményét, szándékát, a témához való viszonyát.
3.4 Információk gyűjtése és következtetések, *elemzések és összehasonlítások* bemutatása (egyszerű) statisztikai táblázatokból, diagramokból, grafikonokból, ábrákból	Tudja az egyszerű statisztikai táblázatok, diagramok, grafikonok, ábrák adatait értelmezni, tudjon az ezekre vonatkozó rövid kérdésekre válaszolni. Tudjon az adatok alapján tényeket és egyszerű következtetéseket megfogalmazni.	Tudja a statisztikai táblázatok, diagramok, grafikonok, ábrák adatait értelmezni, tudjon az ezekre vonatkozó kérdésekre válaszolni. Tudjon az adatok alapján tényeket és következtetéseket megfogalmazni, összehasonlításokat tenni, a témát összefüggően, megfelelő nyelvi szinten bemutatni.
3.5 Térképek felhasználása az ismeretszerzéshez	Tudjon földrajzi és történelmi térképekről, térképvázlatokról megadott szempontok alapján információkat gyűjteni, és ezeket megfelelő nyelvi szinten megfogalmazni. Tudja a térképek adatait az adott téma összefüggő bemutatása során felhasználni.	Tudja két vagy több térkép összehasonlításával a változásokat szabatosan ismertetni.
3.6 Szépirodalmi és képzőművészeti alkotások, filmek és képi források (fényképek, karikatúrák stb.) felhasználása a célországokban élő emberek gondolkodásmódjának, szokásainak, életvitelének megértéséhez és bemutatásához	Tudjon szépirodalmi és képzőművészeti alkotásokat, filmeket és képi forrásokat értelmezni, ezekből megadott szempontok alapján a célországokban élő emberek gondolkodásmódjára, szokásaira, életvitelére vonatkozó lényeges információkat kikeresni és	Tudjon szépirodalmi és képzőművészeti alkotásokat, filmeket és képi forrásokat értelmezni, ezekből megadott szempontok alapján a célországokban élő emberek gondolkodásmódjára, szokásaira, életvitelére vonatkozó lényeges és specifikus információkat

	megfelelő nyelvi szinten megfogalmazni. Tudja az így nyert információkat az adott téma összefüggő bemutatása során felhasználni.	kikeresni, összehasonlítani és megfelelő nyelvi szinten megfogalmazni. Tudja az így nyert információkat és következtetéseket az adott téma összefüggő bemutatása során felhasználni.
4. Tájékozódás térben és időben		
4.1 A célországok fejlődése, kultúrája szempontjából *fontos helyszínek azonosítása* a térképen.	Tudja biztosan használni az adott témakörökhöz mellékletként biztosított térképet. Ismerje fel a térképen a fontosabb földrajzi pontokat, gazdasági, politikai és kulturális központokat a gazdasági és politikai fejlődés szempontjából fontos helyszíneket, tudja ezekhez hozzárendelni a megfelelő eseményeket.	Legyen képes kontúrtérképen elhelyezni a gazdasági, politikai fejlődés ill. kultúra szempontjából fontos helyszíneket. Tudja a helyszínt a megfelelő eseményhez hozzárendelni.
4.2 A *földrajzi környezet szerepe* az egyes kultúrák és államok kialakulásában.	Legyen tisztában a földrajzi környezet hatásaival a német nyelvű egyes államok és kultúrák fejlődésére, legyen képes következtetések levonására.	Legyen képes megindokolni a földrajzi környezet által befolyásolt változásokat a célnyelvi országok fejlődésében. Tudja időben követni az adott területen végbe menő változásokat a földrajzi környezet esetleges változása alapján.
4.3 Geopolitikai következmények megfogalmazása		Ismertesse a gazdasági globalizáció hatását a német nyelvű államok gazdaságpolitikájára.
4.4 A célországok fejlődése szempontjából fontos események időrendi sorrendbe állítása	Legyen képes a gazdasági, társadalmi, politikai és kulturális fejlődés szempontjából fontos eseményeket megnevezni, ezeket időrendben helyesen elhelyezni.	
4.5 A különbségek és egybeesések, a legjellemzőbb párhuzamok felismerése a célországok és Magyarország fejlődésében	Legyen képes segédanyag segítségével egy adott témakörben a célnyelvi országok és Magyarország összehasonlítására, a legfontosabb eltérések, ill. párhuzamok fontosabb okainak felsorolására.	Legyen képes az eltérések ill. párhuzamok okainak árnyalt ismertetésére. Legyen képes egy adott esemény összehasonlításánál a vissza-, ill. előretekintésre.
5. A célországok fejlődését alakító tényezők feltárása		
5.1 A földrajzi adottságok, a	Legyen képes a gazdasági,	Tudjon önállóan kérdéseket

gazdasági fejlődés, a politikai felépítmény és a kulturális fejlődés ok-okozati összefüggései, előzményei és következményei. *Önálló kérdések megfogalmazása az okokról és* következményekről	társadalmi, politikai és kulturális fejlődés, egyes események és folyamatok okait és következményeit felismerni, megfelelő nyelvi szinten megfogalmazni és értelmezni. Legyen képes a különböző típusú (földrajzi, gazdasági, társadalmi, politikai, történelmi, kulturális) okokat és következményeket csoportosítani.	felvetni, problémaköröket azonosítani az okok és következmények kapcsán.
5.2 Személyek, pártok, csoportok szerepének fölismerése a fejlődésben		Legyen képes gazdasági, társadalmi, politikai és kulturális eseményekben, folyamatokban egyes személyek, pártok, csoportok szerepét felismerni és megfelelő nyelvi szinten bemutatni.
5.3 A különböző régiók eltérő fejlődésének bemutatása		Legyen képes felismerni és megfelelő nyelvi szinten bemutatni a célországok egyes régióinak gazdasági, társadalmi, politikai és kulturális fejlődésében mutatkozó hasonlóságokat és különbségeket. Tudja ismertetni a régiók közötti hasonlóságok és különbségek okait és következményeit.
5.4 Aktuális események és azok előzményeinek, okainak bemutatása	Legyen képes aktuális eseményeket megfelelő nyelvi szinten, logikusan, az ok-okozati összefüggéseket érzékeltetve bemutatni.	Legyen képes az aktuális események előzményeit is megfelelő nyelvi szinten ismertetni.
5.5 A célországok és hazánk gazdasági, társadalmi, politikai és kulturális viszonyainak összehasonlítása	Legyen képes egy adott gazdasági, társadalmi, politikai vagy kulturális kérdés, illetve témakör bemutatása során a célországok és Magyarország közötti kapcsolatokat, hasonlóságokat és különbségeket megfelelő nyelvi szinten ismertetni.	Legyen képes a célországok és Magyarország közötti hasonlóságok és különbségek okait és következményeit felismerni, és megfelelő nyelvi szinten megfogalmazni.

TÉMAKÖRÖK

1. A célnyelvi országok földrajza

1.1 A célnyelvi országok földrajzi fekvése, felszíne, tájegységei	Elemezze térkép segítségével a megadott szempontok alapján a célnyelvi országok földrajzi fekvését. Mutassa meg térképen az egyes	Elemezze önállóan a célnyelvi országok földrajzi fekvését. Tudja elhelyezni kontúrtérképen a célországok legfontosabb felszíni vizeit és nagytájait.

	célnyelvi országok nagytájait és legfontosabb felszíni vizeit. Ismertesse a nagytájak felszínformáit.	
1.2 Nemzeti jelképek	Mutassa be az egyes célnyelvi országok nemzeti jelképeit (zászlók, címerek).	
1.3 Közigazgatási régiók, autonómiák	Mutassa be Németország, Ausztria és Svájc közigazgatási rendszerét és annak működését (Németország, Ausztria: tartományi, Svájc: kantonrendszer.) Nevezze meg Németország és Ausztria közigazgatási régióit és azok központjait	Határozza meg az egyes közigazgatási régiók hatásköreit összevetve az államszövetségek központi szerepvállalásával.
1.4 Éghajlat	Jellemezze a célnyelvi országok éghajlatát.	Bizonyítsa példák alapján a domborzat szerepét az éghajlat és a növénytakaró alakulásában. Mutasson be a célnyelvi országok területén honos néhány jellegzetes állat- és növényfajt.
1.5 Népesség, nemzeti kisebbségek	Ismertesse az egyes célnyelvi országok népességére vonatkozó adatokat (lakosságszám, népsűrűség). Jellemezze a népesség eloszlásának területi sajátosságait, tudja megnevezni ennek természeti és társadalmi - gazdasági okait és következményeit. Ismertesse a bevándorlók szerepét az egyes célnyelvi országok népességének alakulásában, valamint a bevándorlás, és a 90-es évektől kezdődően a bevándorlás korlátozásának okait. Nevezze meg a célnyelvi országokban élő kisebbségeket, jellemezze helyzetüket a célnyelvi országok társadalmaiban.	Elemezze a vendégmunkások, bevándorlók befogadásából eredő gazdaságföldrajzi kérdéseket.
1.6 Leghíresebb városok, turisztikai központok, nevezetességek	Mutassa be az egyes célnyelvi országok egy-egy leghíresebb turisztikai látványosságát szemléltetve a városnéző, a természetjáró és a nyaraló	Mutassa be a célnyelvi országok kiemelkedő turisztikai területeinek egy-egy turisztikai központját, nevezetességét. (Ausztria: Bécs és környéke,

	turizmus legismertebb helyszíneivel.	Salzkammergut vagy Salzburg; Németország: Berlin, Weimar vagy az Északi- és a Keleti-tenger partvidéke; Svájc: Luzern, Zürich vagy a Genfi-tó vidéke)
2. A célnyelvi országok gazdasága		
2.1 Gazdasági adottságok, lehetőségek, jellemzők	Németország, Ausztria, Svájc és Liechtenstein földrajzi fekvése, a gazdasági fejlődést meghatározó domborzati, vízrajzi, népességi viszonyaik, főbb ásványkincseik.	
2.2 A célnyelvi országok gazdasági ágazatai	Németország: energiagazdaság kohászat, gépgyártás, vegyipar, elektrotechnika mezőgazdaság kül- és belkereskedelem. Ausztria: energiagazdálkodás, nehézipar mezőgazdaság turizmus. Svájc: energiagazdálkodás, ipar - helyi nyersanyagok hiánya mezőgazdaság turizmus.	Németország: a gazdaság szerkezeti és területi koncentrációja regionális sajátosságok: Észak-nyugat-Németország, Közép-Rajna-vidék, Dél-Németország, az új tartományok Ausztria: regionális sajátosságok: Nyugat-, Délkelet- és Észak-Ausztria Svájc: specializált gazdaság regionális sajátosságok: Alacsony- és Magas-Svájc Liechtenstein mint adóparadicsom
2.3 Nemzetközi viszonylatban is ismert termékek, márkák, nagyvállalatok. *Fogyasztóvédelem*	*A német nyelvű országok néhány a vizsgázó által szabadon választott, nemzetközi viszonylatban aktuálisan ismert termékének, márkájának, nagyvállalatának megnevezése, rövid bemutatása.*	*A fogyasztóvédelem szerepe, működése a német nyelvű országokban.*
2.4 A célnyelvi országok Magyarországon is jelenlévő nagyvállalatai	A német nyelvű országok egy-két, Magyarországon aktuálisan jelenlévő nagyvállalatának rövid bemutatása.	Magyarország mint gazdasági telephely előnyei és hátrányai a német nyelvű országok betelepült nagyvállalatainak szempontjából.
2.5 Közlekedés	A német nyelvű országok főbb szárazföldi, vasúti, vízi és légi közlekedési útvonalai, az egyes közlekedési ágak főbb sajátosságai.	A német nyelvű országok helye Európa közlekedési hálózatában.
2.6 *Pénzügyek,* fizetőeszközök, *bankrendszer*	*A német nyelvű országok fizetőeszközei a második világháború után.* *Az euro bevezetése Németországban és Ausztriában.*	*A német nyelvű országok pénzügyi és bankrendszerének főbb sajátosságai (kétszintű bankrendszer), kapcsolatok az Európai Monetáris Unióval.*

		A svájci bankok nemzetközi szerepe.
2.7 A célnyelvi országok és az Európai Unió, *illetve más gazdasági integrációk* kapcsolatai	Németország és Ausztria helye, szerepe az Európai Unió gazdasági és politikai rendszerében, kulturális programjaiban. Svájc függetlenségi hagyományai.	Svájc és az EFTA. Az Európai Gazdasági Térség.
3. Politikai viszonyok		
3.1 A célnyelvi országok politikai és választási rendszere	A német, az osztrák és a svájci állam felépítése. Állam és közigazgatás összefüggései. Választási rendszerek a német nyelvű országokban, a választójog szabályozása, parlamenti, tartományi, önkormányzati és európai parlamenti választások. A népszavazás szerepe Svájcban. Politikai alapjogok.	A föderalizmus jellege Németországban, Ausztriában és Svájcban.
3.2 A törvényhozó és a végrehajtó hatalom működése	Németország: Bundestag, Bundesrat, Bundesver- sammlung Landtage Bundesregierung, Bundeskanzler, Bundesminister Länderregierungen Gemeinden. Ausztria: Nationalrat, Bundesrat, Bundesver- sammlung Landtage Bundesregierung, Bundeskanzler, Bundesminister Landesregierungen Gemeinden. Svájc: Nationalrat, Ständerat, Bundesversammlung Bundesrat, Departmente Kantone und Gemeinden.	Liechtenstein: Alkotmányos monarchia Landesfürst, Landtag, Regierung.
3.3 Az államfő politikai szerepe		A szövetségi elnök - Bundespräsident - szerepe, jogai Németországban, Ausztriában és Svájcban.
3.4 Kormány- és ellenzéki pártok	A főbb politikai pártok rövid jellemzése: Németország: SPD CDU/CSU Bündnis 90/Die Grünen FDP PDS. Ausztria: ÖVP SPÖ FPÖ Die Grünen	Svájc: a főbb politikai irányzatok rövid jellemzése.
3.5 Kisebbségi problémák, politikai feszültségek		Németország, Ausztria és Svájc nemzeti kisebbségei, a bevándorlók lehetőségei és

		problémái: aktuális politikai viták a kisebbségek jogaival kapcsolatban.
3.6 A célnyelvi országok és Magyarország politikai rendszerének hasonlóságai, eltérései	A német nyelvű országok és Magyarország politikai rendszerének összehasonlítása a következő szempontok alapján: - az állam felépítése, közigazgatás - választási rendszer, választójog - a törvényhozó hatalom működése - a végrehajtó hatalom működése - főbb politikai irányzatok.	A német nyelvű országok és Magyarország politikai rendszerének összehasonlítása a következő szempontok alapján: - az államfő helyzete, jogai - kisebbségi problémák, feszültségek és a megoldásukra tett erőfeszítések.
4. Társadalmi viszonyok		
4.1 Társadalmi csoportok, helyzetük, együttélési formáik, problémáik	Legyen képes a társadalom néhány kiemelt rétegének, öregek, fiatalok, nők, kisebbségek vagy bevándorlók aktuális helyzetének ismertetésére, a célnyelvi országokban fellelhető problémák, társadalmi feszültségek bemutatására, az esetleges megoldások, ill. próbálkozások felvázolására.	Legyen képes a társadalom néhány kiemelt rétegének, fiatalok, öregek, nők, kisebbségek és bevándorlók aktuális helyzetének árnyalt bemutatására, a problémák kialakulásának okait tudja kifejteni. Legyen képes a célnyelvi országok és Magyarország e társadalmi csoportjainak helyzetét összehasonlítani, az eltéréseket, ill. párhuzamokat indokolni.
4.2 Célnyelvi dialektusok		Az irodalmi- és köznyelv valamint a dialektusok szerepe a német nyelvű országok nyelvhasználatában, néhány példa említésével.
4.3 A célnyelvi országok oktatási rendszere, eltérések és hasonlóságok a célnyelvi országok és Magyarország oktatási rendszerében.	Tudja ismertetni a német, osztrák, ill. svájci valamint a magyar iskolarendszer felépítését. Legyen képes a rendszerek összehasonlítására, az előnyök és hátrányok bemutatására.	Legyen képes az oktatási rendszer felépítésének összefüggéseit a különböző országokban felismerni, a problémákat, ill. előnyöket kiemelni, az oktatási rendszerek és az országok közötti átjárhatóságról véleményt alkotni.
4.4 Munkavállalás, munkanélküliség, szakszervezetek	Ismerje a munkavállalás feltételeit a célnyelvi országokban. Tudja felsorolni a munkanélküliség kialakulásának okait. Tudjon példákat felsorolni ezen problémák megoldásának	Legyen képes az Uniós munkavállalási feltételeket ismertetni, a munkanélküliség aktuális helyzetét ismertetni, a változások okait levezetni, a gazdasági összefüggéseket ismertetni. Tudja

	kísérleteire. Legyen képes a szakszervezetek társadalmi szerepének bemutatására.	összehasonlítani Németország, Ausztria és Magyarország nagy szakszervezeteinek társadalmi szerepét.
4.5 Egészségügy, társadalombiztosítás	Legyen képes a célnyelvi országok egészségügyi és társadalombiztosítási rendszerét bemutatni.	Legyen képes az egészségügy és társadalombiztosítás működésének eredményességét elemezni.
4.6 Súlyos társadalmi problémák, bűnözés, droghelyzet	Ismertesse a célnyelvi országok súlyos társadalmi problémáit: bevándorlás, idegen gyűlölet, tolerancia a hátrányos helyzetűekkel és idősekkel szemben, esélyegyenlőség a társadalomban. Tudja felsorolni a kiváltó okokat és legyen képes a lehetséges megoldások közül néhányat felsorolni. Tudja ismertetni a bűnözés főbb irányait, a társadalom ellenreakcióit. Tudja elhelyezni a drogkérdést a társadalmi problémák között.	Tudja a súlyos társadalmi problémákat, bűnözés és drog valamint a prevenciós tevékenység egyéni és társadalmi hatását a célnyelvi országokban és Magyarországon összehasonlítani.
4.7 A vallás és az egyházak szerepe a társadalomban	Ismertesse a célnyelvi országokban jelenlévő főbb vallási irányzatokat, ezek egyházait és hatásukat a társadalom tagjainak életére.	Tudja elemezni a vallási sokszínűségből adódó aktuális problémákat figyelembe véve az új vallási irányzatokat és a bevándorlás kérdését.
5. Mindennapi élet, életmód		
5.1. A család szerepe, családi élet, családi ünnepek, mindennapi rítusok	Mutassa be a célnyelvi országokban napjainkban legjellemzőbb családszerkezeteket és családi szereposztásokat. Tudja röviden bemutatni a legelterjedtebb családi ünnepeket és ismerjen néhány hozzájuk kapcsolódó, a magyartól eltérő szokást.	Tudja bemutatni a családi viszonyokban megmutatkozó hasonlóságokat és eltéréseket a célnyelvi országokban és Magyarországon.
5.2. A gyermekek helyzete a családban és a társadalomban		Tudja felsorolni a gyermekek legfontosabb jogait és kötelességeit. Ismerjen néhány esélyegyenlőséget javító, családpolitikai intézkedést. Ismerje és tudja értékelni a gyermekvállalással és a gyermeknevelléssel kapcsolatos közvélekedést.

5.3. Városi és vidéki élet, urbanizáció	Hasonlítsa össze a vidéki és a városi életformát a célnyelvi országokban.	Elemezze a városiasodás és az életminőség alakulásának összefüggéseit.
5.4. A szabadidő eltöltése, szórakozás, nyaralási és pihenési szokások	Mutassa be a célnyelvi országok fiatal és felnőtt lakosságának jellemző otthoni és házon kívüli szabadidős tevékenységeit.	Ismertesse a célnyelvi országokra speciálisan jellemző csoportos, ill. szervezett szabadidős tevékenységeket (pl. egyesületek, népfőiskolák, ifjúsági központok).
	Mutassa be az egyes célnyelvi országok fiatal és felnőtt lakosságának nyaralási és pihenési szokásait (pl. az utazások célja, időtartama, úticélja).	Soroljon fel és mutasson be röviden néhány európai, ill. világhírű eseményt a célnyelvi országok kulturális életének különböző területeiről (pl. Salzburgi Ünnepi Játékok, Frankfurti Könyvvásár, „documenta" kiállítás).
5.5. Gondolkodásmód, jellemző ideálok, értékek	Hasonlítsa össze a német nyelvű országokban és Magyarországon aktuálisan jellemző értékrendeket. (pl. anyagi javakhoz való viszony, érvényesülés, munka, erkölcs, emberismeret, tolerancia, egészséges életmód, tudományos-technikai fejlődés alapján).	Mutassa be egy német nyelvű ország példáján az értékek változását a nagyszülők, szülők és gyermekek generációinak életében.
	Hasonlítsa össze egy német nyelvű ország és Magyarország fiataljainak életérzését és jövőképét.	
	Tudjon bemutatni röviden a célnyelvi országok mindegyikéből egy-két olyan jelentős történelmi vagy kortárs személyiséget, akik munkásságukkal méltán lehetnek a ma fiataljai számára példaképek.	Tudjon egy-egy példát mondani a célnyelvi országok jellemző ideáljaira, példa- és eszményképeire és tudja értelmezni azok hatását a nemzeti önazonosság tudatára.
5.6. Társadalmi érintkezés, etikett, gesztusnyelvek	Ismerje a társadalmi érintkezés alapszituációiban (köszönés, bemutatkozás, megszólítás, tegezés-magázás, érkezés idő-pontra, meghívás, vendéglátás, társalgás) a célnyelvi országokban elvárt magatartásformákat.	
	Legyen képes megfelelően reagálni a célnyelvi országokban használt legfontosabb gesztusokra és tudja	

	tisztázni a számára ismeretlenek jelentését.	
6. Hagyományok, szokások, ünnepek		
6.1 A célnyelvi országok nemzeti ünnepei és jelképei	Ismertesse Németország, Ausztria és Svájc nemzeti ünnepeit / Tag der Deutschen Einheit; 3. Okt. in D.; Österreich: 26. Oktober; Schweiz 1. August / az ehhez történelmi hátteret. Ismertesse a célországok nemzeti jelképeit ezek szimbólum rendszerét és jelentését.	Ismertesse a svájci nemzeti ünnephez kapcsolódó Tell legendát.
6.2 Népszokások, népzene, néptánc, népviselet, népi játékok	Ismertessen néhányat az egyik célnyelvi ország történelméhez, vallásához kapcsolódó népszokásai közül, említsen ehhez kapcsolódó népdalt, néptáncot és népviseletet.	Ismertessen néhányat a célnyelvi országok népszokásaiból, mesélje el kialakulásukat, a hozzájuk kapcsolódó hiedelmeket.
6.3 A célnyelvi országok gasztronómiája, tipikus ételei és italai, étkezési szokásai	Ismertessen néhány tipikus táj jellegű ételt és italt. Tudja egy-egy szabadon választott tipikus étel elkészítési módját, receptjét. Tudja összehasonlítani a német, osztrák és magyar konyhát, étkezési szokásokat.	Tudjon beszélni az osztrák és német konyha hatásáról a magyar konyhára.
6.4 Tradicionális és modern konyhaművészet		Tudjon összeállítani egy-egy tipikusan német, osztrák, ill. svájci ünnepi menüt, a tájnak megfelelő ételnevek használatával. Ismertesse az életmód változásának a modern konyhára gyakorolt hatásait a célnyelvi országokban.
7. Tömegkommunikáció, média		
7.1 A sajtó, a TV és a rádió helyzete, szerepe a célnyelvi országokban	Legyen képes a hagyományos és modern médiák megkülönböztetésére, ismertesse a különböző sajtó termékek fajtáit és jelentőségüket az információ szerzés területén.	Ismertesse a különbséget a sajtótermékek között - napilap, hetilap, bulvár sajtó. Tudja megnevezni a vezető német nyelvű műsorszolgáltatókat, fontosabb információs hálózatot. Ismertesse ezek kapcsolatait a magyar műsorszolgáltatókkal.
7.2 A célnyelvi országok legjelentősebb sajtóorgánumai, TV- és rádióadói, ifjúsági és diáksajtója	Ismerjen néhány német, osztrák és svájci napi lapot, egyéb sajtó terméket. Legyen képes a sajtóban előforduló főbb szövegfajták jellemzésére, ismerje fel ezeket. Nevezze meg a német	

	nyelvű TV-csatornákat, mondjon példát a különböző műsorokra, ismertessen néhányat a német nyelvű és magyar csatornákon is folyó műsorokból. Tudjon felsorolni néhány diáksajtó terméket, ismertesse ezek speciális tartalmát a célcsoporttól függően.	
7.3 Telefon- és mobiltelefon-használat, etikai kódex	Legyen tisztában a német és magyar telefonálási szokások közti különbségekkel - köszönés, szóhasználat - a mobiltelefon használat szabályozásával és etikai szabályaival.	
7.4 Sajtószabadság		Legyen tisztában a sajtószabadság gyakorlati jelentőségével, előnyeivel és esetleges hátrányaival a német nyelvű országok területén. Például: helyreigazítások, sajtóperek
7.5 Reklám		Legyen tisztában az aktuális törvénykezéssel a német nyelvű országokban és Magyarországon. Például: cigaretta és alkohol reklámozása. Ismertesse a különböző reklámhordozók jelentőségét, a reklám hatását a társadalom tagjaira, a reklámozás előnyeit és hátrányait.
7.6 A számítógép és az Internet szerepe a célnyelvi országokban, a virtuális világ		Értékelje az írott sajtó megváltozott szerepét a televízió és internet korában, ismertesse azok előnyeit és hátrányait. Tudjon árnyalt véleményt nyilvánítani a multimédiás adat, ill. információ szolgáltatás lehetőségeiről, használatáról, előnyeiről és hátrányairól.
8. Környezetvédelem		
8.1. Globális és regionális környezeti problémák a célnyelvi országokban	Tudja felsorolni a célnyelvi országok globális és regionális környezeti problémáit (klímaváltozás, levegő-, talaj- és vízszennyezés, atomenergia-hasznosítás, szemétkezelés) és mutassa be kialakulásuk főbb okait. Ismertesse az egyes országok	Értelmezze a környezeti problémák kialakulásának összetevőit és folyamatát.

	környezeti károk enyhítésére irányuló törekvéseit, azok eredményeit és kudarcait.	
8.2. Környezetvédelem a mindennapokban	Jellemezze a célnyelvi országok polgárainak környezettudatos magatartását alátámasztva a mindennapi életből vett példákkal.	Mutassa be a környezettudatos magatartás kialakulásának néhány elemét a célnyelvi országokban. Tudja kiemelni a Magyarország számára is példaadó magatartásformákat.
8.3. A célnyelvi országok környezetvédelmi politikája		Ismertesse a célnyelvi országok környezetvédelmi politikájának legfontosabb állomásait és aktuális feladatait.
8.4. Zöld mozgalmak, állatvédők	Nevezzen meg egy célországbeli fontos környezetvédő szervezetet és tevékenységi területeit.	Mutassa be a célnyelvi országok részvételét a nemzetközi környezetvédő szervezetekben és szerepét a nemzetközi összefogásban.
8.5. A környezetvédelem és a gazdasági helyzet főbb összefüggései		Mutassa be a célnyelvi országok gazdasági tevékenysége és a környezetvédelmi szempontok érvényesítése közötti ellentmondásokat. Ismertesse a környezetbarát mezőgazdasági, ipari termelésre és szolgáltató tevékenységre irányuló törekvéseket, a fenntartható fejlesztés lehetőségeit.
9. Sport		
9.1 A sport szerepe, a legnépszerűbb sportágak a célnyelvi országokban	A sport szerepe a mindennapi életben Németország, Ausztria és Svájc egy-két népszerű sportágának - pl. sísport, labdarúgás, tenisz - helyzete.	A sport szerepének felértékelődése az utóbbi években a célnyelvi országok társadalmában.
9.2 Tömegsport, szabadidősport, élsport		Az iskolai és szabadidő sport lehetőségei a német nyelvű országokban. Az élsporttal kapcsolatos problémák és ezek társadalmi megítélése a célnyelvi országokban (pl. doppingszerek használata, élsportolók mint példaképek, az élsport és a gazdaság kapcsolata).
9.3 A célnyelvi országok kiemelkedő sportolói	Egy kiemelkedő eredményeket elért, a vizsgázó által szabadon választott német, osztrák vagy svájci sportoló pályájának,	

közéleti szerepének bemutatása.

10. A célnyelvi országok történelme, irodalma, művészete

10.1 A német történelem kezdetei	A germán törzsek és életmódjuk Az ókori római kultúra hatása a germán népek életére.	A germán népvándorlás legfontosabb mozzanatai és résztvevőinek ismerete, térbeli elhelyezkedése. A legrégibb német nyelvemlékek.
10.2 <u>A középkor</u>		
10.2.1. A kora középkor	A Frank Birodalom történetének főbb állomásai. A hűbériség kialakulása. I. Ottó birodalomépítő politikájának lényege.	Püspökség- és kolostoralapítások szerepe, a szerzetesrendek tevékenysége.
10.2.2. A középkori német birodalom fénykora és hanyatlása (XI-XV. századig)	A császár és a pápaság konfliktusa, az invesztitúra-harc és lezárása. A Hohehstaufen-dinasztia Itália-politikája; a német fejedelemségek megerősödése. A rendi társadalom felépítése. Német városalapítások, városszövetségek.	A keresztes hadjáratok hatása a középkori német társadalomra.
10.2.3. Mindennapok a középkorban	Nemesi, polgári és paraszti életformák.	
10.2.4. Ausztria a középkorban (X-XV. századig)		Ausztria útja a határtartományságtól a Habsburg-dinasztia megerősödéséig.
10.2.5. Az Eidgenossenschaft kialakulása és fejlődése a középkorban	A lovagi kultúra és értékrend főbb elemei. Walter von der Vogelweide lírája.	Az Eidgenossenschaft kialakulása és küzdelmei a Habsburg hűbéruralommal szemben.
10.2.6. Művelődés és művészetek a középkorban	A romanika és a gótika stílusjegyeinek bemutatása példákon keresztül.	A Nibelungenlied és egy szabadon választott lovagi eposz rövid bemutató elemzése (pl. Parzival, Tristan und Isolde).
10.3. <u>A reformáció és az ellenreformáció kora</u> (XVI-XVII. század)		
10.3.1. A humanizmus és a reneszánsz	A német humanizmus jellemző jegyei és néhány képviselője. A német reneszánsz stílusjegyeinek bemutatása példákon keresztül.	A festészet új témái (portré, tájfestészet) és néhány képviselője (pl. Albrecht Dürer, Hans Holbein). A német parasztháború és a reformáció népi irányzata.
10.3.2. A reformáció	A reformáció előzményei és főbb irányzatai (lutheránus, kálvinista) és elterjedése a német nyelvterületen. Luther Márton bibliafordításának	

	jelentősége. A könyvnyomtatás felfedezése Az ellenreformáció kibontakozása és hatása. Vallási üldözöttség, művelődés, iskolaalapítások.	
10.3.3. Az ellenreformáció	A barokk építészet jellemző jegyeinek ismertetése néhány világhírű építészeti alkotás (pl. Wiener Karlskirche, Dresdner Zwinger) bemutatásán keresztül.	A 30 éves háború és a vesztfáliai béke hatalmi, politikai, felekezeti, és társadalmi következményei.
10.3.4. A barokk művészet	A barokk zene egy-két kiemelkedő alakjának (pl. J. S. Bach, G. F. Händel) és azok munkásságának rövid bemutatása.	A barokk irodalom főbb témáinak bemutatása néhány irodalmi alkotás részletének elemzésével (pl. A. Gryphius, H. J. Chr. von Grimmelshausen).
10.4. <u>Az abszolutizmus kora</u>		
10.4.1. A felvilágosodás	A német felvilágosodás politikai és társadalmi vonatkozásai.	
10.4.2. A felvilágosult abszolutizmus	A felvilágosult abszolutizmus jellemzői Ausztriában és Poroszországban. A német felvilágosodás alapeszméi.	
10.4.3. A felvilágosodás irodalma	G. E. Lessing egy szabadon választott drámájának elemző bemutatása. J. W. Goethe és F. Schiller munkásságának bemutatása. Életművük jelentős tényei.	G. E. Lessing életművének bemutatása.
10.4.4. A német klasszicizmus	Egy-két főbb művük értelmezése (témák, kérdésfeltevések, műfajok, kifejezésmód, motívumok). A bemutatott művek elhelyezése az adott életműben, az adott korszakban.	Goethe és Schiller pályaképére ható irányzatok, szellemi kötődéseik. Goethe és Schiller helye és hatása a német irodalomra.
10.4.5. A német romantika	A német romantika főbb jellemzői. E. T. A. Hoffmann egy szabadon választott művének elemző bemutatása.	W. A. Mozart és L. van Beethoven munkásságának jelentősége a német zenében. A romantika művészetfelfogásának viszonya a megelőző eszmei áramlatokhoz. Új tudományágak születése; történelemtudomány, germanisztika, gyűjtő- és fordítói tevékenység.
10.5. <u>Az iparosodás kora</u>		
10.5.1. Az 1848-as	Az 1848-as német forradalmak	

forradalmak	célkitűzései, átmeneti eredményeik és bukásuk. A német nemzetállam kialakulása.	
10.5.2. A német nemzetállam születése	Az ipari forradalom hatása a német nyelvterület gazdaságára és környezetére.	A német egységfolyamat gazdasági, hatalmi és politikai vonatkozásainak elemzése.
10.5.3. Az ipari forradalom	A realizmus főbb jellemzői (műfajai, esztétikai alapelvei, témái, motívumai, ábrázolásmódja). Theodor Storm vagy Theodor Fontane egy szabadon választott művének elemző bemutatása.	Az ipari forradalom társadalmi következményei (urbanizáció, szociális feszültségek, új ideológiai áramlatok). Gottfried Keller egy művének értelmezése (műfaj, téma, kompozíció, a mű kapcsolata a korstílussal).
10.5.4. A realizmus (1850-1890)		
10.5.5. A naturalizmus (1880-1900)		A naturalizmus irodalmi irányzatának bemutatása (műfajok, témák, hősök, élethelyzetek, nyelvezet, ábrázolásmód) és G. Hauptmann munkássága.
10.5.6. A szecesszió		A szecesszió jellemző vonásai és kiemelkedő képviselői az építészetben és a festészetben.
10.6. <u>A német nyelvű országok a XX. században</u>		
10.6.1. Az I. világháborút lezáró békék hatása Németországra és Ausztriára	Az I. világháborút lezáró Versailles-i és St. Germain-i békék területi és etnikai vonatkozásai.	
10.6.2. A Weimari Köztársaság		A Weimari Köztársaság létrejötte, működése és összeomlásának okai.
10.6.3. A nemzetiszocializmus és a II. világháború	A nemzetiszocializmus hatalomra jutásának körülményei. A náci Németország jellemzői. Németország háborús érdekei. A nácizmus bukása.	A nácizmus ideológiájának elemzése (pl. fajelmélet, élettér elmélet).
10.6.4. A két német állam megalakítása és fennállása	A két német állam megalakításának főbb állomásai (1945-49). Az eltérő gazdasági, politikai és társadalmi fejlődés jellemzői.	A győztes hatalmak elképzelései és hatalmi érdekeik hatása a megszállási övezetekben az eltérő gazdasági, politikai és társadalmi rendszerre.
10.6.5. A német újraegyesítés	A német újraegyesítés főbb állomásai. Az egyesítést követő gazdasági és szociális nehézségek.	Az újraegyesítés gazdasági, politikai előzményei.
10.6.6. A XX. század	Az expresszionizmus irodalmi	Az expresszionista festészet

német nyelvű művészetéből	irányzatának rövid bemutatása (élményanyaga, életérzése, műfajai, nyelvezete, formai újításai és képviselői). Bertolt Brecht epikus színházának jellemzői egy műve alapján.	jellemzői és néhány képviselője (pl. „Der blaue Reiter”, „Die Brücke”, O. Kokoschka, E. Schiele).
	A XX. századi német nyelvű líra főbb irányzatai (szürrealizmus, társadalomkritikai irányzat, konkrét költészet). Egy szabadon választott költő életművének bemutatása.	Az epikus színház továbbfejlesztése Friedrich Dürrenmatt műveiben; a tragikomédia műfaja. R. M. Rilke életművének bemutatása.
	A XX. század kiemelkedő német nyelvű epikai alkotásaiból: Thomas Mann művészetének bemutatása egy választott műve alapján.	A XX. század második felének lírájából egy szabadon választott költő bemutatása.
	Franz Kafka szerepe és hatása a német nyelvű irodalomra egy választott műve alapján.	Alfred Döblin, Robert Musil, Günter Grass, Wolfgang Borchert, Thomas Bernhard vagy Peter Handke egy művének elemző bemutatása.

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

A vizsga részei

Középszint	**Emelt szint**	
Szóbeli vizsga	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
15 perc	180 perc	20 perc
50 pont	80 pont	70 pont

A vizsgán használható segédeszközök

	Középszint	**Emelt szint**	
	Szóbeli vizsga	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
A vizsgázó biztosítja	NINCS	Bármilyen egynyelvű és/vagy kétnyelvű nyomtatott, nem enciklopédikus szótár	NINCS
A vizsgabizottságot működtető intézmény biztosítja	Középiskolai célnyelvi, vagy magyar nyelvű földrajzi és történelmi atlasz, valamint egynyelvű nyomtatott nem enciklopédikus szótár	NINCS	Középiskolai célnyelvi, vagy magyar nyelvű földrajzi és történelmi atlasz, valamint egynyelvű nyomtatott nem enciklopédikus szótár

Nyilvánosságra hozandó anyag nincs.

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

Középszint
Szóbeli vizsga
15 perc
50 pont

Szóbeli vizsga

Általános szabályok

A középszintű érettségi csak szóbeli vizsgarészből áll. A vizsgán a jelölt tételt húz és a kihúzott tétel kérdéseire válaszol. A felelet időtartama 15 perc.

A vizsgázók a tételek pontos megfogalmazását és a feladatok párosítását a vizsga ideje előtt nem ismerhetik meg.

A vizsgázó a rendelkezésre álló felkészülési idő (a két feladatra összesen legalább 30 perc) alatt használhat minden engedélyezett segédeszközt: középiskolai célnyelvi vagy magyar nyelvű földrajzi és történelmi atlaszt, valamint egynyelvű nyomtatott, nem enciklopédikus szótárt. A szóbeli feleletnél a vizsgázó csak a térképeket, a második feladathoz tartozó dokumentumot és a felkészüléskor készített vázlatokat használhatja. A segédeszközöket a vizsgabizottságot működtető intézmény biztosítja.

Az egyes feladatokhoz kapcsolódó esetleges mellékleteket, szemelvényeket a tételsor tartalmazza.

A vizsgázónak folyamatosan, mondanivalóját logikusan felépítve és a szaknyelv megfelelő használatával önállóan kell felelnie.

A szóbeli tételsor tartalmi és formai jellemzői

A szóbeli tétel két feladatból áll.

A tételek első (a) feladata a tartalmi követelmények témaköreihez kapcsolódó ismereteket ellenőrzi. A feladat formája önálló témakifejtés.

A második (b) feladat egy autentikus dokumentumhoz (szemelvény, ábra, táblázat stb.) kapcsolódó kérdés vagy kérdések megválaszolása. A feladat formája rövid elemzés.

Amennyiben a második feladathoz kapcsolódó dokumentum egy összefüggő szöveg, az ne haladja meg a 300 szót.

A két feladat között tartalmi átfedés nem lehet.

A felelet időtartamának megoszlása az (a) és (b) feladat között 2/3-1/3 arányú legyen.

A tételek száma vizsgacsoportonként legalább 20 legyen, és a tételekben meg kell jelennie az általános követelményekben meghatározott valamennyi témakörnek. A tételsor legalább 30%-át (20 tétel esetén 6 tételt) évről évre módosítani kell.

A szóbeli vizsgarész értékelése

A szóbeli feleletet az értékelési útmutató segítségével a kérdező tanár értékeli. Az értékelés csak egész pontszámokban történhet. Az elérhető maximális pontszám 50, amelyből az első feladat megoldására maximum 30, a másodikéra maximum 20 pont adható.

Az összpontszám megoszlása az értékelési szempontok szerint:

FELADATTÍPUS	**AZ ÉRTÉKELÉS SZEMPONTJAI**	**PONTSZÁM**
a) Önálló témakifejtés	- Tartalom	20 pont
	- Felépítés	5 pont
	- (Szak)szókincs, nyelvhasználat	5 pont
b) Elemzés:	- Tartalom	15 pont
	- (Szak)szókincs, nyelvhasználat	5 pont

EMELT SZINTŰ VIZSGA

Emelt szint

Írásbeli vizsga	**Szóbeli vizsga**
180 perc	20 perc
80 pont	70 pont

Az emelt szintű érettségi vizsga írásbeli és szóbeli vizsgarészből áll.

Az emelt szintű vizsgán nyújtott teljesítményt a két vizsgarészre kapott pontszámok összege határozza meg.

Írásbeli vizsga

Általános szabályok

Az írásbeli vizsga során a vizsgázónak egy központilag meghatározott feladatot kell megoldania. A feladat megoldására 180 perc áll a vizsgázó rendelkezésére.

Az írásbeli feladathoz bármilyen egynyelvű és/vagy kétnyelvű nyomtatott, nem enciklopédikus szótár használható. A segédeszközöket a vizsgázó biztosítja.

Amennyiben az egyes feladatokhoz egyéb információkra, pl. adatokra, szemelvényekre van szükség, azt a feladatnak tartalmaznia kell.

Az írásbeli feladatlap tartalmi jellemzői

Az írásbeli vizsgán a vizsgázónak 450-500 szó terjedelmű esszé jellegű fogalmazást kell írnia. A vizsgán három megadott cím közül kell egyet választani. Az egyes címeknek a következő témakörökhöz kell kapcsolódniuk:

1. célnyelvi irodalom vagy művészet
2. a célnyelvi országok történelme, társadalmi, gazdasági vagy politikai élete
3. általános, összehasonlító jellegű civilizációs téma.

(A célnyelvi országok körét a részletes vizsgakövetelmény tartalmazza.)

Az írásbeli feladatlap értékelése

A vizsgadolgozatok javítását és értékelését a vizsgaközpont által megbízott, a vizsgázó iskolájától független, külső értékelő végzi központilag összeállított javítási-értékelési útmutató alapján.

Az értékelés csak egész pontszámokban történhet.

Az írásbeli részre maximum 80 pont adható a következő megoszlásban:

- tartalom: 50 pont;
- logikus felépítés, forma, stílus, illetve a megfelelő szókincs használata: 30 pont.

Szóbeli vizsga

Általános szabályok

A szóbeli vizsgán a vizsgázó tételt húz, és a kihúzott tétel kérdéseire válaszol. A felelet időtartama 20 perc.

A vizsgázók a tételek pontos megfogalmazását és a feladatok párosítását a vizsga ideje előtt nem ismerhetik meg. A szóbeli tételek alapjául szolgáló témaköröket azonban az emelt szintű vizsgát megelőző tanév végéig meg kell ismerniük a jelentkezőknek.

A vizsgázó a rendelkezésre álló felkészülési idő (a két feladatra összesen legalább 30 perc) alatt használhat minden engedélyezett segédeszközt: a középiskolai célnyelvi vagy magyar nyelvű földrajzi és történelmi atlaszt, valamint egynyelvű nyomtatott, nem enciklopédikus szótárt. A szóbeli feleletnél a vizsgázó csak a térképeket, a második feladathoz tartozó dokumentumot és a felkészüléskor készített vázlatokat használhatja.

A segédeszközöket a vizsgabizottságot működtető intézmény biztosítja.

Az egyes feladatokhoz kapcsolódó esetleges mellékleteket, szemelvényeket a tételsor tartalmazza.

A vizsgázónak folyamatosan, mondanivalóját logikusan felépítve, gazdag (szak)szókincs megfelelő használatával, választékos stílusban, önállóan kell felelnie.

A szóbeli tételsor tartalmi és formai jellemzői

A szóbeli tétel két feladatból áll.

A tételek első (a) feladata a tartalmi követelmények témaköreihez kapcsolódó ismereteket ellenőrzi. A feladat formája önálló témakifejtés.

A második (b) feladat egy autentikus dokumentumhoz (szemelvény, ábra, táblázat stb.) kapcsolódó kérdés vagy kérdések megválaszolása. A feladat formája rövid elemzés.

Amennyiben a második feladathoz kapcsolódó dokumentum egy összefüggő szöveg, az ne haladja meg a 400 szót.

A két feladat között tartalmi átfedés nem lehet.

A felelet időtartamának megoszlása az (a) és (b) feladat között 2/3-1/3 arányú legyen.

A tételek száma vizsgacsoportonként legalább 20 legyen, a tételekben meg kell jelennie az általános követelményekben meghatározott valamennyi témakörnek.

A szóbeli vizsgarész értékelése

A szóbeli felelet értékelése a központilag összeállított értékelési útmutató alapján történik. Az értékelés csak egész pontszámokban történhet. Az elérhető maximális pontszám 70, amelyből az első feladat megoldására maximum 45, a másodikéra maximum 25 pont adható.

Az összpontszám megoszlása az értékelési szempontok szerint:

FELADATTÍPUS	AZ ÉRTÉKELÉS	PONTSZÁM

SZEMPONTJAI

a) Önálló témakifejtés	- Tartalom	30 pont
	- Felépítés	5 pont
	- (Szak)szókincs, nyelvhasználat	10 pont
b) Elemzés:	- Tartalom	15 pont
	- (Szak)szókincs, nyelvhasználat	10 pont

FÖLDRAJZ

(FÖLDÜNK ÉS KÖRNYEZETÜNK)

A földrajz (Földünk és környezetünk) tantárgy vizsgamodellje több szempontból is lényegesen **különbözik a korábbi földrajzi érettségitől.** A középszintű érettségi vizsgán a jelöltnek - az eddigiektől eltérően **szóbeli vizsga** mellett írásban is számot kell adnia a felkészültségéről. Mind a középszintű, mind pedig az emelt szintű **írásbeli vizsgán** a hagyományos feladatok kiegészülnek újszerű, az ismeretek alkalmazását igénylő feladattípusokkal.

A vizsgán a jelöltnek a földrajzi-környezeti ismeretein kívül számot kell adnia az alábbi **földrajzi kompetenciák** - adott vizsgaszintnek megfelelő - elsajátításáról is:

- földrajzi-környezeti tartalmú információhordozók használata, információk feldolgozása, értelmezése;
- földrajzi-környezeti ismeretek alkalmazása a mindennapokban tapasztalható természeti, társadalmi-gazdasági és környezeti jelenségek, folyamatok magyarázatában, értelmezésében;
- különböző fajtájú térképeken közölt információk olvasása, értelmezése;
- kontúrtérképes feladatok megoldása;
- egyszerű gyakorlati és alapvető számítási feladatok elvégzése, az eredmények értelmezése;
- az ismeretanyag belső összefüggéseinek felismerése, több témakör ismeretanyagának logikai összekapcsolását igénylő, összetett feladatok megoldása;
- földrajzi-környezeti tartalmú információkkal kapcsolatos egyszerű vázlatrajzok, folyamatábrák, keresztmetszeti rajzok és térképvázlatok készítése;
- szövegalkotás és szövegértés földrajzi tartalmú témákhoz kapcsolódóan;
- földrajzi-környezeti szemlélet és gondolkodásmód alkalmazása feladatmegoldások, szóbeli és írásbeli témakifejtések során.

Tartalmi szempontból is vannak új vonásai a vizsgának. A kerettantervben a korábbiakhoz képest nagyobb teret kap a társadalomföldrajzi szemlélet. Ennek megfelelően a feladatok között szerepelhetnek a napi gazdasági folyamatokkal, társadalmi-gazdasági élettel kapcsolatos kérdések is.

A földrajz (Földünk és környezetünk) tantárgy közép- és emeltszintű vizsgakövetelményei között a különbség az ismeretek mennyiségében, mélységében és megközelítési módjában is megnyilvánul. A **középszintű vizsgán** a jelölt általános földrajzi, környezeti műveltségéről ad számot. A vizsgafeladatok a tananyagban való általános tájékozottságot, az egyszerű összefüggések felismerését, a praktikus ismeretek birtoklását és alkalmazásának képességét mérik. Az **emelt szintű vizsgán** emellett az összetettebb kölcsönhatások felismerését, a földrajzi-környezeti gondolkodás és az ismeretek alkalmazásának képességét várják el a vizsgázótól a különböző földrajzi-környezeti feladatok megoldása során.

Fontos kiemelni, hogy a földrajz érettségivizsga-követelmény tartalmazza az általános iskolai regionális földrajzi tananyagot is. Ezért a vizsga sikeres teljesítéséhez szükség van az általános iskolában tanultak szintézisére, valamint a középiskolában elsajátított ismeretek alapján történő újraértelmezésére. A részletes vizsgakövetelményekben nem került külön felsorolásra a vizsga sikeres teljesítéséhez szükséges topográfiai követelmény, a kerettantervben megadott topográfiai fogalmak egyben a vizsgakövetelményt is jelentik. Az általános fogalmakat csak abban az esetben emeli ki a követelményrendszer, ha az eltér a korábban megszokott gyakorlattól. Az egyes témakörök eltérő részletezettséggel jelennek meg. A részletesebb kifejtés ott szerepel, ahol az eddigi hagyományokhoz képest új ismeretekkel és képességekkel kapcsolatos követelményeket fogalmaztunk meg.

A közép- és emelt szintű részletes vizsgakövetelményeket tartalmazó táblázatban az emelt szint oszlopa csak a középszintet meghaladó követelményeket tartalmazza, de az emelt szintű vizsga természetesen magába foglalja a középszintű követelményeket is.

I. RÉSZLETES ÉRETTSÉGIVIZSGA-KÖVETELMÉNYEK

1. Térképi ismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
1.1. A térképi ábrázolás	**Legyen tisztában a térkép és a valóság kapcsolatával, a térképi ábrázolás jelentőségével.**	**Következtessen a nagy, a közepes és a kis méretarányú, illetve különböző tartalmú térképek felhasználási lehetőségeire.**

A térképek jelrendszere	Magyarázza a kicsinyítés mértéke és a méretarány közötti kapcsolatot. Ismertesse a domborzatábrázolás különböző módszereit. Ismerje fel térképen a domborzati formákat. Legyen képes a szintvonal, a magassági számok és a relatív magasság fogalmának használatára. Ismerje a földrajzi fokhálózat jellemzőit. Tudjon térképvázlatot készíteni, és alakítsa ki jelrendszerét. Használja feladatmegoldásai során a tematikus térképen közölt információkat.	Értse, hogy a térképek készítésekor a különböző ábrázolási célok érdekében különböző módszereket alkalmaznak.
1.2. Térképi gyakorlatok	**Alkalmazza a térkép jelei, színei és számai által közölt információkat.** **Legyen képes távolságot mérni és meghatározni egyenes és görbe vonal mentén különböző eszközök segítségével.** Tudja leolvasni a tényleges magasságot, kiszámítani a viszonylagos magasságot térképek alapján. Tudjon tájékozódni, helymeghatározást végezni földgömbön és térképen. Használja ismeretszerzésre a különböző méretarányú és tartalmú térképeket. Olvasson le információkat keresztmetszetről és tömbszelvényről, tudja azokat elemezni, összevetni térképekkel. Legyen képes tematikus térképek összehasonlító elemzésére.	**Legyen képes távolság meghatározásra az Egyenlítő vagy valamely hosszúsági kör mentén fokhálózat segítségével.** **Legyen képes területszámításra arányszám felhasználásával.** Tudjon a méretarány használatát igénylő számításos feladatokat megoldani. Tudjon metszetet szerkeszteni a szintvonalas térkép alapján.
1.3. Az űrtérképezés	**Legyen tisztában a légi és az űrfelvételek felhasználási lehetőségeivel, tudjon példát mondani alkalmazásukra.** Tudjon azonosítani környezeti elemeket térképvázlattal vagy térképpel történő összevetés alapján légi és űrfelvételeken.	**Ismertesse a műholdfelvételek készítésének elvét.** Tudjon tényeket leolvasni légi és űrfelvételekről.

2. Kozmikus környezetünk

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
2.1. A Naprendszer	**Ismertesse a Naprendszer helyét, a**	**Mutassa be a naptávolság, a**

kialakulása, felépítése, helye a világegyetemben	**Tejútrendszer alakját, méreteit. Igazodjon el a csillagászati nagyságrendekben. Különítse el a csillagok és a bolygók tartalmi jegyeit.**	**hőmérséklet és az anyageloszlás összefüggéseit. Sorolja fel a csillagászat történeti fejlődésének jelentősebb állomásait.**
2.2. A Nap és kísérői	**Ismertesse a Nap jellemzőit (mérete, távolsága a Földtől, anyagi összetétele, belső és felszíni hőmérséklete).**	**Ismertesse a Nap gömbhéjas szerkezetét, a Nap szféráinak jelenségeit és ezek hatását a földi életre.**
	Mutassa be a Nap földi életet meghatározó szerepét, legfontosabb sugárzásait és azok légköri következményeit.	
	Tudja megkülönböztetni a nap- és holdfogyatkozás kialakulásának okait.	Magyarázza meg a holdfázisok és a napfogyatkozás kialakulásának okait.
	Sorolja fel a Föld- és a Jupiter-típusú bolygókat, sorrendjüket, mutassa be közös és egyedi jellemzőiket.	Legyen képes a Naprendszer bolygóiról készült adatsorok elemzésére.
	Ismertesse a Hold mozgásának sajátosságát, értse a holdfázisok váltakozásának okát.	Jellemezze a Hold felszínét, bizonyítsa a hőmérséklet és a légkörhiány összefüggését.
	Magyarázza a meteor és meteorit közötti különbséget.	Mutassa be az üstökösök felépítésének jellemzőit, mozgásának jellemzőit, jellegzetes formájuk kialakulását.
2.3. A Föld és mozgásai	**Legyen tisztában a Föld méreteivel (sugár, Egyenlítő).**	**Bizonyítsa a Föld alakja és tengely körüli forgása közötti összefüggést.**
	Tudja egyszerű rajzzal bemutatni a napsugarak hajlásszöge és a szoláris éghajlati övezetek kialakulása közötti összefüggést.	
Tengely körüli forgás	Magyarázza a nappalok és az éjszakák váltakozását.	
	Ismerje az égitestek látszólagos napi K-Ny-i járását, a forgás Ny-K-i irányát.	
	Alkalmazza az alapvető átváltásokat: 15 hosszúsági fok = 1 óra időkülönbség = 1 időzóna 1 hosszúsági fok = 4 perc időkülönbség	
	Tudja kiszámítani a helyi és a zónaidőt.	
Nap körüli keringés	Ismerje a keringés pályájának jellemzőit, a keringés idejét.	Számítsa ki a Nap delelési magasságát a nevezetes időpontokban bármely földrajzi helyen.
	Elemezzen a keringéssel kapcsolatos ábrákat.	
	Ismerje a tavaszi és az őszi napéjegyenlőség, a nyári és a téli napforduló fogalmát és időpontját.	Alkalmazza feladatmegoldásban a dátumválasztó vonalat.
	Mutassa be a forgástengely ferdesége és az évszakok kialakulása közötti összefüggést.	
2.4. Űrkutatás az emberiség	**Tudjon példákat mondani az űrkutatás eredményeinek**	**Ismertesse a mesterséges holdak típusait és szerepüket a**

szolgálatában	**gyakorlati hasznosítására.**	**mindennapi életben.**
		Legyen képes szövegek értelmezésére, a mesterséges égitestek, szondák jelentőségének bemutatására a Naprendszer és más galaxisok megismerésében.

3. A geoszférák földrajza

TÉMÁK	**VIZSGASZINTEK**	
	Középszint	**Emelt szint**
3.1. A kőzetburok	**Ismertesse a földtörténeti korbeosztás nagy egységeit.**	**Ismerje a relatív és az abszolút kormeghatározás elveit.**
3.1.1. Földtörténet	**Tudja időbeli sorrendjüket és hozzávetőleges időtartamukat, ismerje az egyes földtörténeti idők meghatározó eseményeit, képződményeit.**	**Értelmezze a geoszférák fejlődését és annak kölcsönhatásait (őslégkör, ősóceán, bioszféra).**
	Fogalmazza meg a légkör, a vízburok és a bioszféra fejlődésének kapcsolatát a földtörténeti eseményekkel.	Ismertesse az őskontinenseket (Pangea, Laurázsia, Gondwana), feldarabolódásuk és összekapcsolódásuk következményeit.
3.1.2. A Föld szerkezete és fizikai jellemzői	**Mutassa be a Föld gömbhéjas szerkezetét, tudjon a témához kapcsolódó ábrát elemezni.**	**Ismerje fel a geoszférák közötti kapcsolatokat.**
	Ismertesse ábrák segítségével a Föld belsejének fizikai jellemzőit. Értelmezze az asztenoszféra áramlásainak és a kőzetlemezek mozgásainak kapcsolatát. Mutassa be a geotermikus gradiens gazdasági jelentőségét példák alapján.	Hasonlítsa össze adatok és ábrák alapján az egyes gömbhéjak jellemző kémiai összetételét, hőmérsékleti, nyomás- és sűrűségviszonyait. Ismerje a földmágnesség és a tájékozódás kapcsolatát.
3.1.3. A kőzetburok szerkezete	**Ismerje a kőzetlemez és a földkéreg fogalmát, jellemezze a szerkezetét.** **Jellemezze a kontinentális, az óceáni kőzetlemezt és az asztenoszférát.** **Nevezze meg és csoportosítsa felépítésük szerint a nagy kőzetlemezeket.**	**Tudjon önállóan ábrát készíteni a kőzetburok felépítéséről.** **Soroljon fel topográfiai példákat a kőzetlemezhatárokra, és tudja megmutatni, felismerni azokat a térképen**
3.1.4. A kőzetlemez-mozgások okai és következményei		
A kőzetlemezek mozgásai	Mutassa be a lemezmozgások okait, típusait és azok következményeit.	
Magmatizmus és vulkánosság	Értelmezze a vulkáni tevékenység és a kőzetlemezmozgások kapcsolatát. Mutassa be ábra segítségével a magmás ércképződés folyamatát.	Magyarázza a nehéz-, a színes- és nemesfémércek képződését, és tudja ezt példákkal alátámasztani.
	Csoportosítsa a vulkánokat működésük,	Ismertesse a vulkáni működés jellegét

	alakjuk és a kitörés helye szerint. Mutasson meg térképen és ismerjen fel térképvázlatban vulkáni övezeteket és vulkánokat. Mondjon példát az utóműködésre és annak gazdasági jelentőségére.	és helyét meghatározó tényezőket. Magyarázza példa segítségével az ún. „forró pontok” feletti vulkánosságot.
A földrengés	Magyarázza a földrengés kialakulásának okát, kapcsolatát a vulkánossággal és a lemezszegélyekkel. Mondjon példákat a pusztítás elleni védekezés lehetőségeire.	Ismerje az erősségmérés elvét, a rengések kísérőjelenségeit. Ismerje a rengésfészek, rengésközpont kapcsolatát.
3.1.5. A hegységképződés	**Mutassa be a hegységképződés típusait, kapcsolatát a kőzetlemezek tulajdonságaival és mozgásaival. Tudjon ezekre példákat mondani.** Ismertesse a gyűrődés és a vetődés folyamatát, összefüggésüket a gyűrt- és röghegységek kialakulásával. Tudjon példákat mondani típusaikra, formáikra. Legyen képes ábrákon, képeken megkülönböztetni a gyűrt- és a röghegységeket formakincsük alapján. Csoportosítsa a hegységeket szerkezetük, magasságuk és formakincsük alapján.	**Mutassa be a hegységképződési szakaszok egymásra épülését és összefüggéseit.** Tudjon a hegységképződéshez kapcsolódó egyszerű folyamatábrákat rajzolni, elemezni.
3.1.6. A kőzetburok (litoszféra) építőkövei	**Hasonlítsa össze az ásványok és a kőzetek jellemzőit.** **Ismertesse a kőszenek és a szénhidrogének keletkezését.** Tudja keletkezés szerint besorolni, csoportosítani és felismerni az alábbi ásványokat, kőzeteket: kősó, mészkő, dolomit, homok, homokkő, lösz, kőszénfajták, kőolaj, agyag, bauxit, gránit, andezit, bazalt, riolit, vulkáni tufák, márvány, palás kőzetek. Mondjon példát az előfordulásukra és a felhasználásukra. Tudja jellemezni a bazaltot, az andezitet és tufáikat, a gránitot, a mészkövet és a löszt.	**Magyarázza és mutassa be példákon a lemezmozgások, a kőzetek keletkezése és átalakulása kapcsolatát, a kőzetek anyagainak körforgását.** Ismerje fel a kéregszerkezet és az ásványkincsek előfordulása közötti kapcsolatokat.
3.1.7. A Föld nagyszerkezeti egységei	**Ismertesse a Föld nagyszerkezeti egységeit (ősföld, röghegység, gyűrthegység, süllyedékterület, óceáni medence, óceáni hátság, mélytengeri árok), és tudjon**	**Mutassa be a Föld nagyszerkezeti egységeinek kialakulását és átalakulásukat a földtörténeti idők folyamán. Legyen képes (képeken, ábrákon) felismerni,**

	példákat mondani azok előfordulására. Mutassa meg a térképen és ismerje fel a térképvázlaton ezeket.	**megkülönböztetni a nagy szerkezeti egységeket. Tudja magyarázni a nagyszerkezeti egységek formakincsének kialakulását.**
	Mutassa be a nagyszerkezeti egységek és a jellemző ásványkincs-előfordulások kapcsolatát.	
Ősmasszívumok (ősföld)	Ismertesse az ősmasszívumok szerkezeti típusait (fedett, fedetlen), morfológiai típusait (hegyvidék, lépcsős vidék, letarolt síkság, táblás vidék).	
Röghegységek	Ismertesse a Kaledóniai-, a Variszkuszi-hegységrendszer tagjait, jellemezze a szerkezetüket.	
Gyűrthegységek	Sorolja fel az Eurázsiai- és a Pacifikus-hegységrendszer tagjait.	
	Hasonlítsa össze a két hegységrendszert.	
	Mutassa be ábra és kép segítségével az ősföldek, a röghegységek és a gyűrthegységek formakincsét.	
Süllyedékterületek, síkságok	Csoportosítsa a síkságokat tengerszint feletti magasságuk és keletkezésük szerint. Tudjon példát az egyes típusokra.	
	Mutassa be gazdasági jelentőségüket.	
3.1.8. A földfelszín formálódása	**Támassza alá példákkal a külső és a belső erők, valamint az ember szerepét a felszínformálódásban (lepusztulás, szállítás, felhalmozás).**	
	Ismerje fel képeken, ábrákon, modelleken a felszínformákat (mélyföld, alföld, fennsík, dombság, középhegység, magashegység, völgy, medence, hátság).	Legyen képes (képeken, ábrákon) felismerni, megkülönböztetni a felszínformákhoz kapcsolódó tájakat, tudja elhelyezni ezeket a kontinenseken és a földrajzi övezetekben.
	Tudjon ezekre példát mondani a kontinensek és hazánk területéről, tudja megmutatni a térképen és felismerni a térképvázlatban.	
3.2. A levegőburok		
3.2.1. A légkör kialakulása, anyaga és szerkezete	**Sorolja fel és csoportosítsa a légkört alkotó anyagokat. Ismertesse a légkör szerkezeti felépítését, a szférák jellemzőit és a bennük lezajló változások lényegét. Tudjon a témához kapcsolódó ábrát elemezni.**	**Ismertesse a légkör fejlődését, összetételének változását, az ózonréteg kialakulását. Következtessen a levegő minőségére az összetétel változását bemutató adatsorokból.**

	Mutassa be példák alapján az emberi tevékenység légszennyező és az ózonréteget károsító hatásait, következményeit, a szennyezés csökkentésének lehetőségeit.	
3.2.2. A levegő felmelegedése	**Magyarázza a levegő felmelegedését a földrajzi helyzet, a napsugarak hajlásszöge alapján. Bizonyítsa példákkal a felmelegedést és a lehűlést módosító tényezők szerepét.**	**Ismerje a hőmérséklet gazdasági jelentőségével kapcsolatos fogalmakat (tenyészidőszak, hőösszeg, napfénytartam).**
	Értelmezze ábra segítségével az üvegházhatás kialakulását, jelentőségét.	
	Fogalmazza meg a felmelegedés és a lehűlés törvényszerűségeit.	
	Mutassa be a hőmérséklet napi és évi járásának folyamatát és összefüggését a Föld fő mozgástípusaival.	
	Tudja kiszámítani a napi és az évi középhőmérsékletet, a napi hőingást, az évi közepes hőingást, az abszolút hőingást.	
	Ismerje az izoterma fogalmát.	
	Legyen képes hőmérsékleti adatok grafikus ábrázolására és hőmérsékleti tematikus térképek összehasonlítására, elemzésére.	
3.2.3. A légnyomás és a szél	**Ismerje a légnyomás és az izobár fogalmát.**	
A szelek	Magyarázza a légnyomás változásának okát.	Nevezzen meg trópusi ciklonokat, helyi szeleket, szélrendszereket (tornádó, parti szél, hegy-völgyi szél, városi szél), mutassa be jellegzetességeiket.
	Magyarázza a szél kialakulását, kapcsolatát a hőmérséklet és a légnyomás változásával; a Föld forgásából származó eltérítő erő szerepét a légáramlás irányának kialakulásában.	Ismerje a főn kialakulását és jelentőségét.
Ciklon és anticiklon	Ismertesse a mérsékelt övezeti ciklon és anticiklon jellemzőit, kialakulásuk fő térségeit.	
	Mutassa be hatásukat az időjárásra és az éghajlatra.	
Időjárási frontok	Magyarázza a hidegfront és a melegfront kialakulásának feltételeit, mozgásukat, felhőzetüket, csapadékzónáikat.	
	Legyen képes légköri képződmények felismerésére időjárási térképeken és műholdfelvételeken.	
	Elemezzen időjárási térképeket.	
A szél	Mutassa be a szél pusztító, szállító	Bizonyítsa az összefüggést a szél

felszínformáló tevékenysége	és építő felszínalakító munkáját. Ismerjen fel ábrán, képen a szél által formált képződményeket.	természetföldrajzi tényező között. felszínformálása és a többi
3.2.4. Az általános légkörzés		
Az általános légkörzés rendszere	Mutassa be a magas és alacsony légnyomású, a leszálló és felszálló légáramlású övezetek kialakulásának okait.	Mutassa be ábra segítségével a függőleges légmozgások és a szelek kapcsolatát.
	Ismertesse az állandó szélrendszerek (passzátszelek, nyugatias szelek, sarki szelek) jellemzőit és kialakító tényezőiket.	Ismerje a futóáramlás fogalmát és szerepét.
	Legyen képes bemutatni az általános légkörzés rendszerét egyszerű rajzon.	
A monszun szélrendszer	Mutassa be a monszunszél évszakos irányváltozását és következményeit a mérsékelt és a forró övezetben.	Ismerje a hőmérsékleti egyenlítő fogalmát és szerepét. Ismertesse a passzát és a forró övezeti monszun szélrendszer kapcsolatát.
		Tudjon magyarázó ábrát készíteni a monszun szélrendszerek kialakulásáról.
3.2.5. Víz a légkörben	**Tudja használni a légköri folyamatok bemutatása során a következő fogalmakat: tényleges és viszonylagos vízgőztartalom, telítettség, túltelítettség, harmatpont, kicsapódás, halmazállapot-változás.**	**Ismerje fel a főbb felhőtípusokat. Értse, mikor és miért alakulnak ki, milyen időjárást eredményeznek. Tudjon megoldani vízgőztartalom-számítási feladatokat.**
	Tudja bemutatni ábra segítségével a felhőképződés folyamatát. Magyarázza a csapadékképződés és a különböző csapadékfajták kialakulásának folyamatát.	Tudjon példákat mondani a csapadék felszínformáló hatására (leöblítés, vonalas erózió).
	Tudja példákkal alátámasztani a csapadék jelentőségét.	
3.2.6. Az időjárás és az éghajlat	**Értse az idő, az időjárás, az éghajlat egymáshoz való viszonyát, az időjárási és éghajlati elemek változásainak folyamatát, okait. Ismertesse az időjárás-jelentés és előrejelzés jelentőségét a mindennapi életben és a gazdaságban. Tudjon az éghajlati elemekkel kapcsolatos tematikus térképeket és klímadiagramokat összehasonlítani, adatokból diagramot szerkeszteni, szöveges forrásanyagot feldolgozni.**	**Tudjon példákat mondani az időjárás-változások biológiai hatásaira. Igazolja példákkal a légkör egységes rendszerként való működését, legyen képes a Föld éghajlatára vonatkozó törvényszerűségek, szabályok megfogalmazására. Mutassa be a társadalmi eredetű éghajlatváltozások okait és következményeit.**
3.3. A vízburok		

földrajza

3.3.1. A vízburok kialakulása és tagolódása	**Mutassa be a vízburok tagolódását, a víz körforgásának folyamatát, az egyes területek vízháztartását meghatározó tényezőket.**	**Ismertesse a vízburok kialakulását.**
3.3.2. A világtenger		
Az óceánok és a tengerek	Mutassa be az óceánok és a tengerek közötti különbségeket.	
A tengervíz fizikai és kémiai tulajdonságai	Ismertesse a tengervíz felmelegedésének és lehűlésének, fagyáspontjának sajátosságait, a víz fajhőjének és hőtároló képességének összefüggéseit.	Mutassa be a földrajzi tényezők összefüggéseinek alkalmazásával a sótartalom változását egy hosszúsági kör mentén.
	Mutassa be a sótartalom változásának összefüggését a párolgással, a csapadékkal, a hozzáfolyással.	
A tengervíz mozgásai	Magyarázza az óceán- és a tengervíz mozgási, áramlási rendszerének kialakulását és működését, lássa összefüggését az általános légkörzéssel.	Ismerje fel a légkörzési és a vízkörzési rendszer hasonlóságait, kapcsolatait.
	Tudjon megmutatni térképen hideg és meleg tengeráramlásokat.	
	Bizonyítsa tematikus térképek és éghajlati diagramok segítségével a tengeráramlások éghajlat-módosító hatását és mondjon példát azokra.	
	Értelmezze a tengerjárás kialakulását, természeti és társadalmi-gazdasági következményeit.	
	Mutassa be a tengervíz mozgásai és a partformák közötti összefüggést.	
A világtenger társadalmi-gazdasági hasznosítása	Mutassa be példák alapján a világtengert mint természeti erőforrást.	Mondjon példát a tengeri üledék, az üledékes ásványkincsek képződésére. Ismertesse kitermelésük lehetőségeit.
3.3.3. A felszíni vizek és felszínalakító hatásuk		
A tavak	Ismertesse a tómedencék keletkezési típusait. Tudjon példákat mutatni a térképen az egyes típusokra. Ismertesse a tavak pusztulásának okait és szakaszait.	Következtessen a térkép segítségével a tavak keletkezésére elhelyezkedésük, alakjuk, mélységük alapján. Ismerje fel a tavak állapotát fényképeken, ábrákon.
	Értékelje az emberi tevékenység szerepét a tavak keletkezésében és pusztulásában.	Értékelje és alkosson véleményt néhány példa alapján a mesterséges tavak létrehozásának céljairól és környezeti következményeiről.

	Mondjon példát a tavak hasznosítási módjaira.	
A folyóvizek	Alkalmazza az alábbi fogalmakat: vízgyűjtő terület, vízválasztó, fő- és mellékfolyó, lefolyásos és lefolyástalan terület, vízállás, vízhozam, vízjárás.	
	Mutassa be a folyó vízjárásának jellemzőit, összefüggéseit a földrajzi fekvéssel, a domborzattal és az éghajlattal.	
	Tudja kiszámítani a folyó vízhozamát.	Bizonyítsa példákkal térkép alapján a domborzat és a szakaszjelleg összefüggését, térbeli változását.
	Ismertesse a folyó munkavégző képességét meghatározó tényezőket.	
	Mutassa be ábrák, képek alapján a folyóvíz építő és romboló munkáját.	Legyen képes vízállásjelentés értelmezésére.
	Mutassa be példák alapján az emberi beavatkozások vízfolyásokra gyakorolt hatásait, mondjon véleményt azokról.	
3.3.4. A felszín alatti vizek	**Magyarázza a felszíni és a felszín alatti vizek kapcsolatát. Ismertesse a felszín alatti vizek kialakulását, vizük mozgását, valamint egymással, a csapadékkal és a párolgással való kapcsolatát. Tudja rendszerezni a felszín alatti vizeket különböző szempontok szerint.**	**Értelmezze a földtani szerkezet és a felszín alatti víztípusok kialakulásának kapcsolatát. Mutassa be a kőzetminőség szerepét a felszín alatti vizek elhelyezkedésében és mozgásában.**
	Ismerje fel és jellemezze a felszíni és felszín alatti karsztformákat (víznyelő, dolina, polje, cseppkő, barlang), barlangi patak, karsztforrás.	Alkalmazza a geotermikus gradiensről tanultakat a felszín alatti vizek hőmérsékletének magyarázatában.
		Ábrázolja egyszerű metszeten a karsztformákat.
		Ismerje a mészkő oldódásának kémiai folyamatát, a talaj- és növényborítottság szerepét a karsztosodásban.
3.3.5. A komplex vízgazdálkodás elemei	**Ismerje a folyószabályozás lényegét és módszereit, mutassa be jelentőségét a társadalmi-gazdasági életben.**	
	Ismertesse a belvíz kialakulásának okait, az ár- és belvízvédelem feladatait.	
	Sorolja fel a víznyerés lehetőségeit. Bizonyítsa példákkal a domborzat és a csapadék kapcsolatát a vízenergia hasznosításának lehetőségeivel.	Következtessen a földrajzi elhelyezkedésből, a természet- és a társadalomföldrajzi jellemzőkből a vízigényekre és azok kielégítésének módjára.
	Mutassa be példák alapján a vizek védelmének, a vízzel való takarékosságnak szükségességét.	Tudja szöveges források alapján bizonyítani a nemzetközi összefogás szükségességét a vízgazdálkodásban, a

	vizek védelmében. Mutassa be példák segítségével a nagy vízrendszerekbe való emberi beavatkozás helyi és regionális következményeit.	
3.3.6. A jég és felszínformáló munkája	**Mutassa be ábra alapján a hóhatár magasságának összefüggését a földrajzi szélességgel és a domborzattal.** Ismertesse a gleccserek és a belföldi jégtakaró pusztító és építő munkáját. Ismerje fel ábrán, képen a jég által formált képződményeket (pl. jég csiszolta felszín, tóhátság, gleccservölgy, morénasánc, morénasíkság).	**Hasonlítsa össze a belföldi és a magashegységi jégképződés folyamatát.** Mutassa be konkrét tájak példáján a jég felszínformálásának következményeit.
3.4. A talaj	**Jellemezze a leggyakrabban előforduló talajtípusokat, (pl. mezőségi talaj, barna erdei talaj, podzol, trópusi vörösföld, szikes), tudjon példát mondani földrajzi elhelyezkedésükre.** **Mondjon példákat a talaj pusztulását előidéző emberi tevékenységekre.** **Soroljon fel a talaj védelmét szolgáló megoldásokat, művelési módokat.**	**Ismertesse a talajképződés folyamatát.** **Bizonyítsa az éghajlat meghatározó szerepét a talajok kialakulásában.** **Mondjon példákat azonális talajokra.** **Mutassa be tematikus térképek összevetésével az éghajlat, a talajtípusok és a gazdálkodás összefüggéseit.** Bizonyítsa a domborzati jellemzők, a gazdálkodási mód és a talajpusztulás összefüggéseit.
3.5. A geoszférák kölcsönhatásai		**Mutassa be példák segítségével az egyes geoszférákban lezajló folyamatoknak a többi geoszférára gyakorolt hatását és azok következményeit.** Mondjon példákat a több geoszférára is kiterjedő környezeti ártalmakra, ezek kiváltó okaira és következményeire, a megelőzés és a megoldás lehetőségeire. Tudjon elemezni a témához kapcsolódó folyamatábrákat és szemelvényeket.

4. A földrajzi övezetesség

Megjegyzés: A vízszintes földrajzi övezetességnél szereplő általános követelmények a további résztémakörökre is vonatkoznak.

TÉMÁK	**VIZSGASZINTEK**	
	Középszint	**Emelt szint**
4.1. A szoláris és a valódi éghajlati övezetek		
Szoláris éghajlati	Magyarázza egyszerű rajz	Magyarázza a szoláris övezetek

övezetek	készítésével a napsugarak hajlásszöge és a felmelegedés mértékének földrajzi szélességtől függő változását. Tudja bejelölni térképvázlatba a szoláris éghajlati övezeteket, tudja megfogalmazni helyüket a földrajzi fokhálózatban.	határainak elhelyezkedését.
Valódi éghajlati övezetek	Mutassa be, hogyan módosítják az óceánok, a tengeráramlások, a szélrendszerek, a földfelszín és a domborzat az éghajlatot.	Mutassa be a szoláris és a valódi éghajlati övezetesség közötti különbséget.
4.2. A vízszintes földrajzi övezetesség	**Értelmezze a földrajzi övezetesség fogalmát, rendszerét (övezet, öv, terület/vidék).**	
	Jellemezze az egyes övezetek, övek, területek/vidék éghajlati, vízrajzi és felszínformálódási sajátosságait, talaját és élővilágát. Mutassa be, hogyan befolyásolják a természetföldrajzi jellemzők a társadalom lehetőségeit az egyes övezetekben, övekben, területeken. Sorolja fel az egyes övek, területek/vidék legfontosabb gazdasági növényeit, tenyésztett állatait, a gazdálkodás területi típusait. Ismerje fel és jellemezze fényképek, ábrák és leírások alapján a földrajzi övezetesség tipikus területeit. Tudja elemezni a Föld és a kontinensek zonalitását bemutató tematikus térképeket, diagramokat. Tudjon klímadiagramokat értelmezni és összehasonlítani. Ismertesse a különböző övezetek, övek főbb környezeti problémáit Mutassa meg térképen és ismerje fel kontúrtérképen az egyes övezetek, övek, területek/vidék elhelyezkedését.	Mutassa be az összefüggéseket és a törvényszerűségeket a földrajzi övezetesség elemeinek kapcsolatrendszerében (talajképződés folyamata, vízháztartást befolyásoló tényezők, felszínformálódási folyamatok). Tudjon példákat mondani az övezetesség és a táj eltartóképességének kapcsolatára, az övezetesen elrendeződő természeti erőforrásokra. Tudja térképen megmutatni, munkatérképre berajzolni az életközösségek környezetkárosodással leginkább sújtott területeit. Mondjon példákat arra, hogyan kezeli a társadalom az övezetek, övek, területek környezeti problémáit. Ismerjen fel öveket, területeket/vidéket klímadiagramok alapján. Tudjon tematikus térképek összehasonlításával komplexen jellemezni éghajlati övezeteket, öveket, területeket/vidéket. Legyen képes az övezetességet bemutató komplex szelvény elemzésére.
4.3. A forró övezet	**Mutassa be a környezeti tényezők és a természetföldrajzi jellemzők változását az Egyenlítő és a térítőkörök között.**	
Egyenlítői öv	Magyarázza az övezet öveinek elkülönítési szempontjait. Mutassa be a passzát szélrendszer szerepét az egyenlítői éghajlat és a többi természetföldrajzi jellemző kialakulásában. Mutassa be a trópusi erdőirtások és	

	felégetések következményeit.	
Átmeneti öv	Hasonlítsa össze a nedves és száraz szavanna éghajlati sajátosságait, értse a különbségek okát.	
	Mutassa be az összefüggést a passzát szélrendszer és az éghajlat átmeneti jellege között.	
	Értelmezze a száraz és csapadékos időszak váltakozásának hatását az egyes természetföldrajzi tényezőkre.	
	Mutassa be a szavannák túllegeltetésének és a növényzet felégetésének hatásait.	
Térítői öv	Értelmezze az állandóan leszálló légáramlás szerepét trópusi sivatagi éghajlat kialakulásában.	Tudja magyarázni a sivatagi váztalajok kialakulását.
	Ismertesse az időszakos vízfolyások, a jövevényfolyók és az oázisok szerepét a gazdálkodásban.	
Monszun vidék	Magyarázza a Hindusztáni-félsziget példáján a trópusi monszun kialakulását, a nyári és a téli monszun, valamint a domborzat szerepét a csapadék térbeli és időbeli eloszlásában.	Mutassa be az összefüggést a forró övezeti monszun éghajlat és a monszungazdálkodás sajátosságai között.
4.4. Mérsékelt övezet	**Értelmezze az övezet öveinek elkülönítési szempontjait. Ismertesse a mérsékelt övezeti erdőirtások, a füves területek feltörésének, túllegeltetésének következményeit.**	**Jellemezze a mérsékelt övezet sajátosságait egy adott hosszúsági vagy szélességi kör mentén készült komplex szelvény alapján.**
4.4.1. Meleg-mérsékelt öv		**Magyarázza a meleg-mérsékelt övön belüli földrajzi különbségek okait.**
Mediterrán terület	Mutassa be a mediterrán éghajlat jellegzetességeinek összefüggését az uralkodó szélrendszer váltakozásával.	
Monszun terület	Hasonlítsa össze különböző források alapján a forró övezeti és a mérsékelt övezeti monszun éghajlatot.	Indokolja a mediterrán és a mérsékelt övezeti monszun éghajlat elhelyezkedését, eltérő jellemzőit.
4.4.2. Valódi mérsékelt öv	**Mutassa be az óceántól való távolság és a nyugati szelek hatását a természetföldrajzi tényezők NY-K irányú változásaira.**	**Igazolja éghajlati diagramok és keresztmetszeti ábrák összehasonlító elemzésével a kontinentalitás NY-K irányú változását Eurázsiában.**
	Ismertesse a környezeti tényezők szerepét a növénytermesztés és az állattenyésztés jellemzőinek változásában.	
Óceáni terület	Mondjon példát térkép segítségével az óceánok és a tengeráramlások éghajlat-	

módosító hatására.

Mérsékelten szárazföldi terület	Ismertesse a nedves-kontinentális éghajlat átmeneti jellegét.	Mutassa be a hasonlóságokat és a különbségeket a nedves és a száraz kontinentális éghajlat sajátosságai között.
Szárazföldi terület	Mutassa be a száraz-kontinentális éghajlat kialakulásának okait.	Ismertesse a füves puszta, a sztyep, a préri és a pampa területi különbségeit.
	Ismertesse a terület speciális környezeti problémáit (a nem művelt területek feltörése, túlöntözés stb.) kialakulásuk okait.	Tudjon példát mondani a terület környezeti problémáinak lehetséges megoldásaira.
Szélsőségesen szárazföldi terület	Ismertesse a tengerektől való távolság és a domborzat szerepét a mérsékelt övezeti sivatagi éghajlat kialakulásában.	Ismertesse a szikesedés, illetve a másodlagos szikesedés folyamatát, okait.
	Hasonlítsa össze a forró és a mérsékelt övezeti sivatagi éghajlatot.	
	Mutassa be a hő- és fagyaprózódás felszínformáló szerepét a területen.	
	Ismertesse az időszakos vízfolyások, a lefolyástalan területek kialakulásának okait, a vízszerzési lehetőségek szerepét a terület gazdasági hasznosításában.	
4.4.3. Hideg-mérsékelt öv	**Hasonlítsa össze a tajga éghajlat kiterjedését az északi és a déli félgömbön.**	**Mutassa be, mely tényezők befolyásolják az öv gazdasági hasznosítását.**
	Bizonyítsa példákkal a gazdasági hasznosítás okozta környezeti problémákat az övben.	Ismertesse a vízháztartás sajátosságait az övben.
4.5. A hideg övezet	**Ismertesse a sarkköri és a sarkvidéki öv elkülönítésének szempontjait.**	**Magyarázza a nappalok és az éjszakák időtartamának földrajzi szélességtől függő változását.**
	Ismertesse, hogyan befolyásolják a hideg övezet természetföldrajzi jellemzői a társadalom lehetőségeit.	Mondjon példákat az emberi tevékenység (bányászat, vadászat) kiterjesztésének várható következményeire a hideg övezetben.
Sarkköri öv	Mutassa be a tundra éghajlat hatását a többi természetföldrajzi jellemzőre.	Ismertesse a talajképződés és a felszínformálódás övre jellemző vonásait.
Sarkvidéki öv	Ismertesse az állandóan fagyos éghajlat hatásait a többi természetföldrajzi jellemzőre és az élővilág elterjedésére.	Magyarázza a belföldi jégtakaró kiterjedésének különbségét az északi és a déli félgömbön.
4.6. A függőleges földrajzi övezetesség	**Mutassa be az összefüggést a tengerszint feletti magasság és a környezeti tényezők változása között.**	**Mutassa be a külső erők magassággal változó felszínformáló szerepét a magashegységekben.**
	Mutassa be keresztmetszeti ábrák	Legyen képes függőleges övezetességet

	segítségével a forró és a mérsékelt övezet hegységeinek függőleges övezetességét, a gazdálkodási lehetőségek változását. Mondjon példát olyan országokra, ahol a mezőgazdasági termelés a függőleges övezetességhez igazodik.	bemutató keresztszelvényt készíteni, képeket, ábrákat, szövegeket elemezni. Hasonlítsa össze a növénytermesztés vízszintes és függőleges övezetességgel összefüggő rendszerét.

5. A népesség- és településföldrajz

TÉMÁK	**VIZGASZINTEK**	
	Középszint	**Emelt szint**
5.1. A népesség földrajzi jellemzői		
A népesség számbeli alakulása, összetétele	Mutassa be a demográfiai robbanás okait, következményeit. Tudja kiszámítani a természetes szaporodás mértékét.	Tudja összekapcsolni a korfán tapasztalható eltéréseket jellemző történelmi eseményekkel.
	Jellemezze a népesedési szakaszokat.	Mutassa be a népesedési szakaszok és a korfa alakjának összefüggését.
	Magyarázza példák alapján a természetes szaporodást befolyásoló tényezőket.	Ismertesse az elöregedő és a fiatalodó társadalmak korösszetételéből adódó társadalmi-igazdasági következményeket.
	Tudja leolvasni és értelmezni a korfa adatait.	Tudja példákon bemutatni a népességgyarapodás környezeti következményeit szemelvények felhasználásával.
	Mutassa be adatok alapján a népesség kor- és foglalkozási szerkezetét, következtessen abból a gazdaság fejlettségére.	Mutassa be a foglalkozási átrétegződés okait és módjait.
A népesség területi eloszlása	Tudja kiszámítani adatok alapján a népsűrűséget. Nevezze meg és mutassa meg térképen a Föld legnagyobb népességkoncentrációit. Magyarázza meg a népesség egyenlőtlen elrendeződésének okait és következményeit. Értelmezze a falusi és városi népesség országonként eltérő arányait és annak összefüggéseit a gazdasági fejlettséggel.	Bizonyítsa statisztikai adatok alapján az urbanizálódás és a gazdasági fejlettség összefüggéseit. Mondjon példákat a népességvándorlások típusaira, kapcsolja össze azokat történelmi eseményekkel, illetve a népesség mai eloszlásával.
	Ismertesse és tudja megmutatni térképen az emberfajták földrajzi elterjedését.	Értse a nagyrasszok kialakulásának földrajzi és környezeti okait.
5.2. A települések földrajzi jellemzői	**Csoportosítsa a településeket szerepkörük szerint. Mutassa be példák alapján a város kialakulásának folyamatát.**	**Igazolja példákkal a település szerepköre, alaprajza és arculata közötti összefüggést.**
	Magyarázza a városodás és a városiasodás folyamata közötti	Ismertesse a városokba áramlás eltérő okait a Föld különböző gazdasági

különbségeket. Ismerje fel képeken, ábrákon és leírásokban a városok övezeteit, eltéréseit a különböző földrészeken.	fejlettségű térségeiben.
Csoportosítsa a falvakat alaprajzuk és funkciójuk szerint. Ismertesse a tanya változó szerepét és típusait.	Mutassa be a falvak átalakulási folyamatát, szerepük átértékelődését.
Mutassa be az agglomeráció, a bolygóváros és az alvóváros kialakulásának folyamatát, mutasson példát ezekre a térképen.	Mutassa be a tanyavilág kialakulásának okait. Hasonlítsa össze a tanyát és a farmot.
Mutassa be példákkal a nagyvárosi élettel járó környezeti és társadalmi gondokat, nevezzen meg megoldási lehetőségeket.	Ismerje föl ábrákon és képeken a különböző földrajzi övezetek és övek településképének, építkezési módjának sajátosságait.

6. A világ változó társadalmi-gazdasági képe

TÉMÁK	**VIZSGASZINTEK**	
	Középszint	**Emelt szint**
6.1. A világgazdaság általános jellemzése, szerkezetének átalakulása és jellemző folyamatai		
A világgazdaság felépítése, ágazatai	Mutassa be a világgazdaság ágazati felépítését. Mutassa be az egyes társadalmi tényezők (pl. munkaerő minősége, népesség struktúrája, hagyományok, a rendelkezésre álló tőke stb.) szerepét a gazdasági életben.	
A gazdasági fejlettség és területi különbségei	Nevezze meg a gazdasági fejlettség fő mutatóit. Értelmezze és alkalmazza a gazdasági fejlettség mutatóit, az összehasonlítás módszereit. Tudjon példákat különböző fejlettségű országokra. Mutassa be példák alapján a gazdasági fejlettség területi különbségeit, kapcsolatát az életszínvonallal.	Bizonyítsa példákkal, hogy az országok gazdasági fejlettségi csoportokba sorolása csak több mutató alapján megbízható. Mutassa be példákkal az eltartott és a foglalkoztatott népesség arányának, a mezőgazdaság és a külkereskedelem mutatóinak a gazdasági fejlettséggel való összefüggéseit. Alkalmazza konkrét példákban az életszínvonal és az életminőség mérésére szolgáló mutatókat.
A világgazdaság működése és	Ismerje föl leírásokban és hírekben a globalizáció folyamatát,	Mutassa be a piacgazdaság működését, elveit. Tudjon példákat

folyamatai	jelenségeit. Ismertesse a multinacionális vállalatok működésének elvét példák alapján.	mondani a nemzetközi tőke-összefonódásokra.
		Hasonlítsa össze a piacgazdaság és a tervgazdaság működését. Mutassa be a működőtőke mozgásának legfőbb irányait és hatásait a gazdasági fejlődésben.
6.2. A termelés, a fogyasztás és a kereskedelem kapcsolata	**Mutassa be a világkereskedelem legjelentősebb irányait és főbb országcsoportjait, országait.**	**Vázolja fel a nemzetközi munkamegosztás és a világkereskedelem kialakulásának folyamatát.**
	Mutassa be példákkal a külkereskedelem áruszerkezetének összefüggését a fejlettséggel.	Értelmezze a példák bemutatásával a protekcionizmus, a vámok, az export-kényszer, a munkaerőpiac, a tőkepiac szerepét a világgazdaságban.
	Nevezzen meg fontos kereskedelmi társulásokat.	Tudjon példákat mondani a világpiactól való különböző fajtájú és mértékű függőségekre. Készítsen vázlatot az európai integrációs folyamatról. Bizonyítsa az egyéb szolgáltatások szerepét és jelentőségét a kereskedelemben.
6.3. A világ élelmiszer-gazdaságának jellemzői és folyamatai		
A mezőgazdaság és az élelmiszer-gazdaság kapcsolata	Értékelje az élelmiszer-gazdaság szerepét a gazdasági életben. Mutassa be példákkal a természeti tényezők és a mezőgazdaság kapcsolatát, az élelmiszer-termelés övenként, területenként eltérő lehetőségeit és a mezőgazdasági termelés módjait. Hasonlítsa össze a mezőgazdasági termelés típusait.	Magyarázza meg az eltartóképesség eltérő alakulását a különböző társadalmi-gazdasági fejlettségű és eltérő természeti adottságokkal rendelkező régiókban. Mutassa meg térképen, nevezze meg kontúrtérképen a legnagyobb mezőgazdasági termelők és fogyasztók földrajzi elhelyezkedését.
	Legyen képes az élelmiszer-gazdasággal kapcsolatos tematikus térképek olvasására, adatsorok értelmezésére, az ábrázolt összefüggések feltárására. Mondjon példát a mezőgazdasági termelés következtében fellépő környezetkárosító folyamatokra.	Mutassa be az élelmiszertermelést befolyásoló társadalmi tényezők szerepét különböző országcsoportok példáján. Indokolja az élelmiszer-gazdaság legdinamikusabb ágazatainak fejlődését.
Növénytermesztés	Mutassa meg a térképen a művelésre alkalmas területek földrajzi eloszlását,	

	kapcsolatát a földrajzi övezetességgel.	
	Tudja csoportosítani a termesztett növényeket és megnevezni termesztésük legfontosabb körzeteit.	
Állattenyésztés	Következtessen adatokból, valamint az állattartás feltételeiből az állattenyésztés fejlettségére.	
	Mutassa be példákkal a vallás és a társadalmi szokások szerepét az állattartásban.	Igazolja példákkal az állattartás típusa és a társadalmi-gazdasági fejlettség összefüggését.
Erdőgazdálkodás, hal- és vadgazdálkodás	Nevezze meg az erdőgazdálkodás és a halászat fő területeit a Földön.	
	Mutassa be az erdők ökológiai szerepét és az erdőket veszélyeztető folyamatokat.	
	Mutassa be a túlhalászás okait és veszélyeit.	

6.4. A világ energiagazdaságának és iparának átalakulása

Energiagazdaság	Mutassa be az energiagazdaság szerepét a gazdasági életben.	Mutassa be a kőolajválság eltérő hatását a különböző országcsoportokra.
	Tudja csoportosítani az energiahordozókat. Ismerje az energiahordozók keletkezésének módját, alkalmazásuk előnyeit és hátrányait.	
	Tudja megmutatni a térképen a világ legfontosabb kőszén-, kőolaj- és földgázlelőhelyeit.	Hasonlítsa össze a különböző fejlettségű gazdaságok energiaigényeit és energiahatékonyságát.
	Tudja összehasonlítani az energiahordozók kitermelésének és felhasználásának területi elhelyezkedését.	Mutassa be a megújuló energiaforrások szerepének várható változását.
	Olvassa le adatsorokból az energiahordozók felhasználásában bekövetkezett változásokat.	
	Mondjon példákat az energiagazdaság okozta környezeti problémákra. Érveljen a környezetkímélő energiatermelés és -felhasználás szükségessége mellett.	Ismertesse az energiatermelésből adódó környezeti gondok megoldására kidolgozott elképzeléseket.
Ipar	Mutassa be adatsorok vagy diagramok alapján az ipar változó jelentőségét a gazdasági életben.	Mutassa be az ipari és a technológiai parkok szerepét, tudjon ezekre példát mondani.
	Tudja használni az ipar fejlettségének jellemzésére alkalmas mutatókat.	Indokolja az ipar 20. századi nagy területi átrendeződéseit.
	Mutassa be a telepítő tényezők szerepét és azok átértékelődését az egyes iparágak és iparvidékek életében.	Értelmezze példák alapján a beszállítói, az alapanyaggyártó és a feldolgozó-összeszerelő szerepkör jelentőségét a

világ ipari termelésében.

Tudjon példákat mutatni a térképen a kitermelő- és a feldolgozóipari körzetekre, valamint a nagy hazai és nemzetközi ipari tömörülésekre.

Magyarázza meg az ipar szerkezete és a gazdasági fejlettség összefüggését, a szerkezetváltás folyamatát.

Tudjon térképek segítségével bemutatni egy tipikus gazdasági régiót.

Ismerje fel képi vagy szöveges források alapján az ipari termelés környezetkárosító hatásait.

6.5. A harmadik és a negyedik szektor jelentőségének növekedése	**Értékelje a közlekedés társadalmi-gazdasági szerepét.** **Mutassa be a közlekedési hálózat kialakulása és a természeti adottságok közötti összefüggést.**	
Az infrastruktúra	Értékelje az egyes szállítási módok előnyeit és hátrányait.	
	Mutassa be a közlekedési ágazatok arányában történt változásokat, ezek okait.	Mondjon európai és hazai példákat a közlekedés fejlesztésének és átalakításának legfontosabb szempontjaira.
	Olvassa le tematikus térképről az áruszállítás legfontosabb irányait.	
	Mutassa be példák segítségével az egyes közlekedési-szállítási módok környezetkárosító hatásait.	Ismertesse a lehetőségeket a közlekedés környezetkárosító hatásainak csökkentésére.
	Indokolja a hírközlés fontosságát a társadalmi-gazdasági élet fejlődésében.	Mutassa be szemelvények és adatsorok összehasonlító elemzésével az infrastruktúra kapcsolatát az életminőséggel.
A harmadik és a negyedik szektor	Mutassa be diagramok, adatok segítségével a harmadik és a negyedik szektor szerepének időbeli átalakulását.	Érzékeltesse példákkal a harmadik és a negyedik szektor jelentőségét a mai világgazdaságban és a társadalmi életben.
	Illusztrálja példákkal a szolgáltatás jelentőségének és belső arányainak változását.	
A működőtőke és a pénz világa	Mutassa be a szükséglet és a termelés, a fizetőképes kereslet és a gazdasági egyensúly összefüggését.	Magyarázza az adósságválság okait és gazdasági következményeit.
	Tudja felsorolni a költségvetés fő összetevőit.	Tudjon példát mondani inflációt és költségvetési hiányt gerjesztő folyamatokra.
	Sorolja fel az infláció kialakulásának, növekedésének okait és következményeit.	

7. A világgazdaságban különböző szerepet betöltő régiók, országcsoportok és országok

TÉMÁK	**VIZSGASZINTEK**	
	Középszint	**Emelt szint**

7.1. A világgazdasági pólusok	**Mutassa meg a térképen a világgazdasági pólusokat és azok vezető országait.** Mutassa be összehasonlító adatsorok vagy diagramok alapján a pólusok világgazdasági jelentőségét.	**Magyarázza meg a világgazdasági pólusok kialakulásának okait, folyamatát és területi átrendeződését.**
7.2. A világgazdaság peremterületei	**Hasonlítsa össze a centrum- és a periféria-országok világgazdasági szerepkörét.** Értelmezze a periféria helyzet társadalmi-gazdasági jellemzőit. Mutassa meg térképen a Föld különböző területeinek periféria-országait.	**Magyarázza meg a periféria-térségek kialakulásának okait.** Támassza alá példákkal az eltérő fejlettségű periféria-országok felzárkózásának különböző lehetőségeit.
7.3. Egyedi szerepkörű országcsoportok és országok	**Mutassa be az egyoldalú gazdasági szerepkörű (pl. „banánköztársaságok”, nyersanyag-kitermelő, főként bérmunkát végző, idegenforgalmi szolgáltatásból élő) országok gazdasági nehézségeit adatsorok, képek, szemelvények segítségével.** Értékelje az „olajországok” világgazdasági jelentőségét és a tranzitországok szerepét. Mutassa be példák alapján a társadalmi sajátosságok (pl. vallási és nemzetiségi összetétel, gyarmati múlt) jelentőségét az egyedi szerepkörök kialakulásában.	**Vázolja fel a trópusi üdülőszigetek és az adóparadicsomok kialakulásának okait, gazdaságuk jellemzőit.** Mutassa be az ENSZ, az EFTA, a NAFTA, az OECD, az Európa Tanács, a WHO, a Vöröskereszt és a Vörös Félhold szervezetek működési területeit.

8. Magyarország földrajza

Megjegyzés: A Magyarország természeti és társadalmi-gazdasági jellemzőinél, illetve a nagytájak eltérő természeti és társadalmi-gazdasági képénél szereplő követelmények az egyes nagytájakra is vonatkoznak.

TÉMÁK	**VIZSGASZINTEK**	
	Középszint	**Emelt szint**
8.1. A Kárpát-medence természet- és társadalomföldrajzi sajátosságai	**Igazolja a medence-jelleg érvényesülését a Kárpát-medencében. Tudja elhelyezni hazánkat a térképen, a földgömbön, Európában és a Kárpát-medencében.** **Jellemezze a Kárpát-medence nemzetiségi összetételét tematikus térképek és adatsorok segítségével.** **Ismertesse a magyarság elhelyezkedését a Kárpát-**	**Elemezze a földrajzilag nyitott határ és a zárt medencehelyzet következményeit. A bizonyításhoz használjon különféle tematikus térképeket.** **Értékelje a központi fekvés és a tranzithelyzet előnyeit és hátrányait.** **Tudjon példákat mondani a határainkon átnyúló eurorégiókra és együttműködésekre.**

medencében és a világban.

8.2. Magyarország természeti adottságai

Földtani adottságok	Magyarázza folyamatábra vagy táblázat segítségével a földtörténeti idők meghatározó jelentőségű geológiai eseményeit.	Mutassa be a Kárpát-medence földtörténeti fejlődésének lemeztektonikai folyamatát.
	Nevezze meg és mutassa meg térképen az egyes idők, időszakok főbb képződményeit.	Ismerje az időszakok, korok eseményeit és hazai földtörténeti emlékeit.
	Sorolja fel hazánk legfontosabb felszínalkotó és hasznosítható kőzeteit. Ismertesse területi előfordulásukat, felhasználásuk lehetőségeit.	
Hazánk éghajlata	Mutassa be földrajzi helyzetünk éghajlati következményeit, a legfontosabb módosító tényezőket. Tudja jellemezni hazánk éghajlatát.	Ismertesse az egyes éghajlati elemek értékeinek hazai eloszlási jellegzetességeit.
Hazánk vízrajza	Értékelje felszíni vizeink gazdasági jelentőségét. Ismertesse a felszín alatti vizek hazai típusait, előfordulásait, hasznosítását. Magyarázza vizeink környezeti problémáit.	Legyen képes többtényezős földrajzi összefüggések bizonyítására (medence-jelleg, földtani felépítés, éghajlat felszíni és felszín alatti vízkészlet és jellemzőik).
	Mondjon példákat a vízvédelem hazai lehetőségeire és megoldásaira. Tudja megnevezni kontúrtérképen hazánk legjelentősebb folyóit, tavait és jellemezze azokat.	Bizonyítsa szemelvények alapján a vízszennyezés helyi és regionális összefüggéseit, a nemzetközi összefogás szükségességét a Kárpát-medencében.
Hazánk élővilága és talajai	Mutassa be a természetes növénytakaró területi változásait, a legjelentősebb talajtípusok elhelyezkedését tematikus térképek segítségével.	Mutassa be az éghajlat, a természetes növénytakaró és a talaj összefüggéseit hazánk területén.

8.3. Magyarország társadalmi-gazdasági jellemzői

Népesség- és településföldrajzi jellemzők	Ismertesse hazánk fő népesedési folyamatait és azok társadalmi-gazdasági következményeit. Értelmezze hazánk korfáját. Olvassa le diagramokról, adatsorokról és elemezze a népességszám, a természetes szaporulat alakulását.	Elemezzen a népesség nemzetiségi összetételét, területi eloszlását bemutató tematikus térképeket, statisztikai adatsorokat, korfákat. Bizonyítsa a népességmozgások összefüggését a gazdasági-politikai tényezőkkel.
	Nevezzen meg magas és alacsony népsűrűségű területeket, indokolja a különbségeket. Tudja, hogy mely nemzetiségek és hol	

élnek hazánkban.

Mutassa be a hazai foglalkozási szerkezetet, átalakulását, magyarázza az okait.

Ismertesse az összefüggést hazánk társadalmi-gazdasági fejlődése és annak történelmi háttere között.

Mutassa be hazánk településföldrajzi jellemzőit térképek, képek, adatsorok, ábrák alapján.

Értelmezze a munkanélküliség kialakulásának okait, csökkentésének lehetőségeit.

Nemzetgazdaságunk

Ismertesse a magyar nemzetgazdaság jellemző vonásait, területi és szerkezeti átrendeződését ábrák, statisztikai adatsorok, tematikus térképek segítségével.

Alkalmazza az országok gazdaságának összehasonlítására szolgáló mutatókat a magyar gazdaság európai és a világgazdaságban elfoglalt helyének bemutatására.

Mutassa be példák alapján a piac és a tulajdonformák szerepét, változását a gazdaság működésében.

Értékelje forrásanyagok alapján a gazdaság területi és szerkezeti átalakulásának eredményeit és problémáit.

Elemezze a külföldi tőke szerepét a gazdasági rendszerváltásban.

Olvassa le tematikus térképekről a GDP regionális adatait, és magyarázza az eltéréseit.

A gazdaság ágazatai, ágai

Értékelje hazánk természeti erőforrásait és azok szerepét a nemzetgazdaságban.

Tudjon adatsorok, ábrák segítségével tényeket, folyamatokat, összefüggéseket megállapítani az egyes ágak, ágazatok helyzetéről, a nemzetgazdaságban elfoglalt szerepéről.

Tudjon nemzetközi statisztikák alapján tendenciákat, összefüggéseket megállapítani az egyes ágazatok szerepéről, és hasonlítsa össze ezt a hazai jellemzőkkel.

Ismertesse a termelés környezetre gyakorolt hatásait.

Mutassa be az ipar szerkezeti átalakulásának folyamatát, a húzóágazatok szerepét.

Mutassa be konkrét példa alapján az ipari parkok szerepét a térségek gazdasági fejlődésében.

Ismertesse az ipar területi elrendeződését, főbb telephelyeit, elemezzen a témához kapcsolódó tematikus térképeket.

Bizonyítsa éghajlati és talajadottságaink szerepét a művelési ágak megoszlásában, főbb terményeink előállításának területi elhelyezkedésében.

Ismertesse az élelmiszer-gazdaság szerepét a nemzetgazdaságban.

Tudjon példákat mondani Magyarország és az Európai Unió mezőgazdasági kapcsolatára.

Nevezze meg a történelmi borvidékeket térkép alapján.

Mutassa be tematikus térképek segítségével az infrastruktúra és a településhálózat kapcsolatát.

Értékelje hazánk közlekedésföldrajzi helyzetét.

Mutassa be és helyezze el a térképen a

Mutassa be a turizmus környezetre és

	fontosabb idegenforgalmi körzeteket, tájegységeket, ismertesse azok értékeit. Soroljon fel a világörökség részeként számon tartott hazai értékeket.	a szolgáltatás egyéb ágazataira gyakorolt hatásait.
	Ismertesse a külkereskedelem szerepét hazánk gazdaságában. Mutassa be ábrák, adatsorok alapján a külkereskedelem áruösszetételét. Nevezze meg főbb kereskedelmi partnereinket.	
	Ismertesse hazánk integrációs törekvéseit, ennek okait.	Legyenek aktuális ismeretei hazánk és az Európai Unió kapcsolatainak alakulásáról.
8.4. Hazánk nagytájainak eltérő természeti és társadalmi-gazdasági képe	**Ismertesse térkép segítségével a nagytájakat és résztájaikat, tudja ezeket kontúrtérképen megnevezni. Jellemezze a nagytájak felszínét, éghajlatát, vízrajzát, főbb talajtípusait, ásványkincseit és a természeti adottságok hatásait a mezőgazdaságra.**	**Helyezze el a földtörténeti időegységekben a nagytájak, résztájak kőzetanyagának, ásványkincseinek a kialakulását.**
	Ismertesse a nagytájak természeti és kulturális értékeit, idegenforgalmi lehetőségeit és központjait. Mutassa meg térképen és nevezze meg kontúrtérképen a nagytájak főbb településeit. Kapcsolja hozzájuk a jellemző természeti erőforrásokat és gazdasági tevékenységeket.	
Az Alföld	Magyarázza a résztájak eltérő természeti adottságainak szerepét az élelmiszer-gazdaságban.	Ismertesse példák alapján a folyók és a szél felszínformáló munkáját az Alföldön.
	Ismertesse az Alföld szerepét a szénhidrogén-bányászatban. Mutassa be az Alföld jellemző településtípusait.	Bizonyítsa statisztikai adatok segítségével a nagytáj szerepét az élelmiszer-gazdaság különböző ágazataiban.
A Kisalföld és a Nyugati-peremvidék (Alpokalja)	Mutassa be az összefüggést a földrajzi fekvés, az infrastruktúra, a fogyasztópiac és a gazdaság fejlettsége között.	Hasonlítsa össze az Alföld és a Kisalföld természetföldrajzi vonásait, indokolja eltéréseiket.
	Jellemezze a két táj fő ipari ágazatait, azok telepítő tényezőit.	Ismertesse a történelmi múlt, a hagyományok, az infrastruktúra, a szaktudás szerepét a nagytájak gazdaságában. Mutassa be a Szigetköz környezeti problémáit.
A Dunántúli-domb- és	Bizonyítsa éghajlati tematikus térképekkel az óceáni és a	Mutassa be példák alapján a nagytáj jellegzetes településtípusait és azok

hegyvidék	mediterrán hatás érvényesülését.	összefüggését a természeti adottságokkal.
A Dunántúli-középhegység	Nevezze meg a nagytáj tagjait és azok kőzetanyagát.	Ismertesse a gazdasági szerkezetváltás következményeit a területen.
	Ismertesse példák alapján a bányászat környezeti hatásait.	
Az Északi-középhegység	Tudja az Északi-középhegység tagjait elkülöníteni kialakulásuk és kőzetanyaguk szerint.	Értelmezze a Kárpátok és az Északi-középhegység közös kialakulásából adódó természetföldrajzi kapcsolatokat.
		Ismertesse a térség jellegzetes településtípusait.
		Mutassa be a gazdasági átalakulás eredményeit és problémáit a térségben.
8.5. Hazánk nagyrégióinak (tervezési-statisztikai régióinak) természet- és társadalomföldrajzi képe	**Mutassa meg a térképen, nevezze meg kontúrtérképen hazánk nagyrégióit. Mutassa be a nagytájakról tanult természeti-társadalmi ismeretek alkalmazásával a régiók jellegzetességeit, erőforrásait, fejlesztésének lehetőségeit.**	**Ismertesse a nagyrégiók kialakításának elveit és szerepét hazánkban az Európai Unióhoz történő csatlakozás tükrében. Indokolja a regionális fejlettség különbségeit természeti, társadalmi, gazdasági tényezőkkel.**
	Hasonlítsa össze adatsorok segítségével az egyes régiók kedvező és kedvezőtlen mutatóit.	Mondjon példákat a nagyrégión belüli és az azok közötti együttműködésekre.
Budapest	Jellemezze a főváros településszerkezetét ábrák segítségével. Mutassa be központi szerepét az ország társadalmi-gazdasági életében.	Ismertesse példák alapján sokoldalú gazdasági kapcsolatát az agglomeráció településeivel.
8.6. Magyarország környezeti állapota	**Értékelje hazánk környezeti állapotát tematikus térképek, összehasonlító adatsorok, fotók segítségével.**	**Ismertesse a környezetgazdálkodás hazai elveit, alkalmazásának lehetőségeit, példáit.**
	Mutassa be a medence- és a tranzit-jelleg szerepét a környezet szennyeződésében, és az összefogás szükségességét ezek csökkentésére.	
	Tudjon példát mondani a nagyvárosok környezeti ártalmairól, a megoldás lehetőségeiről.	
	Mondjon példákat a környezet védelmében tett intézkedésekről és azok eredményeiről.	
	Ismerje fel térképen, kontúrtérképen és nevezze meg hazánk nemzeti parkjait, a világörökséghez tartozó értékeit.	
	Mondjon példát hazánk környezetvédelmi problémákkal foglalkozó intézményeire,	

azok tevékenységére.

9. Európa regionális földrajza

Megjegyzés: Az Európa általános természet- és társadalomföldrajzi képénél megfogalmazott követelmények a további résztémakörökre is vonatkoznak.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
9.1. Európa általános természetföldrajzi képe	**Ismertesse a nagytájak felszínformáit, földtörténeti múltjuk és geológiai szerkezetük közötti összefüggést.**	**Mutassa be a kontinens kialakulásának folyamatát geológiai és szerkezetmorfológiai térképek segítségével.**
	Támassza alá példákkal a geológiai szerkezet és az ásványkincsek előfordulásának összefüggését.	Magyarázza a lemeztektonikai folyamatok és a kontinens területének változása közötti összefüggést.
	Mutassa meg a térképen és jellemezze a kontinens nagytájait, szerkezeti egységeit, éghajlatait.	Ismerje fel kontúrtérképen, ábrán, képen a fontosabb szerkezet-domborzati egységeket.
	Mutassa be konkrét példákon az éghajlatot alakító és módosító tényezők szerepét a kontinensen.	
	Mutassa be tematikus térképek segítségével az éghajlat, a vízrajz, a növényzet és a talajtípus közötti összefüggést.	
	Ismerje fel diagramok és más ábrák, képek, leírások alapján a kontinens jellegzetes éghajlatait, és jellemezze azokat.	
	Nevezze meg a kontúrtérképen a kontinens legfontosabb felszíni vizeit és nagytájait.	
	Mutassa be konkrét példákon a társadalom környezetalakító tevékenységét és annak hatásait.	
9.2. Európa általános társadalomföldrajzi képe	**Magyarázza a természeti adottságok és a társadalmi-gazdasági fejlődés népsűrűséggel való kapcsolatát.**	**Mondjon példákat a vendégmunkások, a menekültek és a bevándorlók befogadásából adódó problémákra.**
	Mutassa meg térképen Európa sűrűn lakott területeit, nagy agglomerációit, és indokolja az elhelyezkedésüket.	Támassza alá példákkal a társadalmi fejlődés, a foglalkozási átrétegződés és az urbanizáció kapcsolatát.
	Tudja felsorolni, térképen megmutatni, kontúrtérképen megnevezni Európa országait, fővárosait.	Mutassa be a társadalmi-gazdasági fejlettségi különbségeket Európában, magyarázza azok okait és következményeit.
	Tudja megmutatni a térképen és megnevezni a kontúrtérképen a tanult	

országok legfontosabb gazdasági központjait, és ismertesse jellemzőiket.
Nevezze meg a tanult országok jellegzetes mezőgazdasági terményeit, ásványkincseit és ipari termékeit.

9.3. Az Európai Unió földrajzi vonatkozásai

Mutassa be az együttműködés kialakulását, lényegét és legfontosabb területeit, hatását a tagállamok társadalmi-gazdasági életére.
Nevezze meg az Európai Unió tagállamait, főbb intézményeit.
Ismertesse hazánk és a szervezet kapcsolatát.

Magyarázza az európai integráció kialakulásához vezető okokat, ismerje fejlődésének történetét, kapcsolatát egyéb tömörülésekkel.
Tudja elhelyezni az Európai Uniót a világgazdaság erőközpontjai között statisztikai adatok elemzése alapján.

Mutassa be példákkal alátámasztva az unión belüli területi fejlettségi különbségeket, a regionális politika fő vonásait.
Legyen képes statisztikai adatok elemzésére az Európai Unióval kapcsolatban.

Ismerje az integráció bővítésének lehetőségeit és problémáit.
Mutassa be a szervezet mezőgazdasági politikáját, területfejlesztési, környezetvédelmi és környezetgazdálkodási törekvéseit.

9.4. Észak-Európa

Ismertesse a kontinensrész és országainak gazdasági életében szerepet játszó természeti és társadalmi tényezőket.

Mutassa be az országok szerepét Európa és a világ gazdaságában.

Mutassa be tematikus térképek segítségével az ipar és a mezőgazdaság területi elhelyezkedésének sajátos vonásait.

9.5. Nyugat-Európa

Mutassa be példákkal a történelmi és a gazdaságtörténeti múlt hatását a kontinensrész országainak mai gazdasági életében.

Mondjon példákat a gazdasági szerkezetváltásra a XX. század második felében, és mutassa be azok következményeit.

Egyesült Királyság

Mutassa be konkrét példákon a szigetország földrajzi fekvésének és ásványkincseinek szerepét a gazdaság fejlődésében.

Ismerje a gyarmatosítás szerepét az ország gazdaságának fejlődésében, legyen tisztában világgazdasági szerepe átalakulásának okaival.

Ismertesse a hagyományos iparvidékek telepítő tényezőit, az ipar területi átrendeződésének okait.

Ismertesse forráselemzés alapján a gazdasági szerkezetváltás sikeres és kevésbé sikeres útjait.

Franciaország

Mutassa be az ipar területi elhelyezkedésének fő vonásait és ezek okait.
Ismertesse a mezőgazdaság legfontosabb területi jellemzőit.

Igazolja a gazdaságpolitika és a mezőgazdasági termelés sajátos vonásainak kapcsolatát.

Ismertesse az ország szerepét az

Mutassa be az idegenforgalom szerepét

	Európai Unió élelmiszer-termelésében. az ország gazdasági életében.	
9.6. Dél-Európa	**Mutassa be a tipikus mediterrán táj természetföldrajzi jellemzőit és a hozzá kapcsolódó gazdálkodást.** Ismertesse a mediterrán mezőgazdaság alapvető típusainak termékeit. Indokolja tények bemutatásával Dél-Európa kétarcúságát, gazdasági megosztottságát.	**Összegezze a Földközi-tenger jelentőségét a dél-európai országok társadalmi-gazdasági életében.**
Olaszország	Hasonlítsa össze az ország északi és déli területeinek természeti és társadalmi adottságait, gazdasági fejlettségét. Ismertesse a főbb gazdasági központokat.	Tudjon példákat mondani az északi és a déli területek közötti fejlettségi különbség következményeire. Fogalmazza meg az északi ipari háromszög fejlettségének okait, és mutassa be gazdasági kapcsolatait.
Spanyolország		Mutassa be a mediterrán táj, a történelmi és a kulturális örökség szerepét az ország idegenforgalmában. Mutassa be az idegenforgalmi és az egyéb adottságok szerepét az ország gazdasági fejlődésében. Mondjon példákat az ipar vezető ágazataira, gazdasági központokra. Tudja megmutatni ezeket a térképen.
Szerbia és Montenegro	Ismertesse az egykori Jugoszláviát megosztó társadalmi különbségeket, és sorolja fel az utódállamokat. Ismertesse az ország nemzetiségeit.	Mutassa be tájainak eltérő természeti és társadalmi jellemzőit, és tudjon példákat mondani azok következményeire. Ismertesse az ország iparának és mezőgazdaságának területi elrendeződését, a Vajdaság gazdasági szerepét.
Horvátország	Mutassa be Dalmácia idegenforgalmának szerepét az ország életében, nevezzen meg idegenforgalmi központokat.	Jellemezze az ország eltérő adottságú tájait, a gazdasági fejlődés alapjait, gazdasági központjait. Ismertesse a nemzetiségek területi elhelyezkedését.
9.7. Közép-Európa tájainak és országainak természet- és társadalomföldrajzi képe	**Mutassa be Közép-Európa fekvésének társadalmi-gazdasági és környezeti következményeit.** **Jellemezze Közép-Európa természeti adottságait. Mutassa be konkrét példákon az eltérő természetföldrajzi környezet társadalmi-gazdasági**	**Hasonlítsa össze Közép-Európa síkságainak, rögvidékeinek és magashegységeinek természeti adottságait, gazdasági lehetőségeit.**

	következményeit.
Németország	Mutassa be az ország területenként eltérő természeti és társadalmi-gazdasági adottságait, a termelés különbségeit. Mutassa be az ország szerepét, súlyát a világgazdaságban és az Európai Unióban különböző forrásanyagok segítségével.
	Ismerje az egykori keleti és nyugati országrész eltérő gazdasági-társadalmi fejlődésének útját, az ország újraegyesítését követő eredményeket és problémákat. Támassza alá példákkal az ipar területi és szerkezeti átalakulási folyamatát, a déli tartományok gyors gazdasági fejlődését.
	Mutassa be a Ruhr-vidék példáján a hagyományos iparvidék gazdasági és környezeti átalakulásának folyamatát.
	Tudja térképen megmutatni és kontúrtérképen megnevezni, továbbá jellemezni az ország nagytájait és gazdasági központjait.
Lengyelország	Jellemezze az ország nagytájait, ismertesse a tájak legfontosabb erőforrásait.
	Ismertesse a mezőgazdaság fejlődésének sajátos vonásait.
	Nevezze meg kontúrtérképen a fő gazdasági központokat.
Csehország	Jellemezze Csehország nagytájait, mutassa be azok természeti erőforrásait.
	Nevezze meg kontúrtérképen gazdasági életük fő központjait.
Ausztria	Jellemezze és nevezze meg kontúrtérképen az ország nagytájait és gazdasági központjait. Hasonlítsa össze a medence és a magashegyvidéki területek gazdaságának jellemzőit.
	Ismertesse a magashegységi környezet szerepét a gazdasági életben.
Szlovénia	Ismertesse a társadalmi-gazdasági fejlődését.
Szlovákia	Mutassa be a Kárpátok és az alföldi tájak eltérő szerepét a gazdaság fejlődésében. Indokolja az ország természeti erőforrásainak és gazdaságának térbeli elhelyezkedését.
	Nevezze meg kontúrtérképen a gazdaság fontosabb központjait és magyar vonatkozású városait.
Románia	Nevezze meg kontúrtérképen az ország nagytájait, hasonlítsa össze természeti adottságait és erőforrásait. Jellemezze a gazdasági élet területi elhelyezkedését és ágazati szerkezetét.
	Tudjon megnevezni iparvidékeket, mezőgazdasági tájakat, kontúrtérképen felismerni gazdasági központokat.
	Nevezzen meg magyar kulturális

központokat.

9.8. Kelet-Európa természet- és társadalomföldrajzi vonásai	**Mutassa be a nagytájak természeti, társadalmi-gazdasági adottságait.**	**Ismertesse a volt Szovjetunió társadalmi-gazdasági jellemzőit. Mutassa meg térképen az utódállamokat.**
Oroszország	Hasonlítsa össze az ország európai és ázsiai részének természeti adottságait, mutassa be azok kapcsolatát a népesség eloszlásával.	
	Mutassa be a földrajzi övezetesség jellemzőit Oroszország területének példáján.	Sorolja fel a gazdálkodás természeti és társadalmi problémáit Oroszországban.
	Hasonlítsa össze tematikus térképek segítségével Oroszország iparvidékeinek földrajzi jellemzőit.	Ismertesse az ország energiagazdaságának jellemzőit, az energiatermelés környezeti következményeit.
	Mutassa be Oroszország világgazdasági szerepét.	
Ukrajna	Jellemezze a Donyec-medence gazdaságának földrajzi összefüggéseit.	
	Mutassa be tematikus térképek segítségével Ukrajna mezőgazdaságát. Nevezzen meg magyar vonatkozású településeket.	Mutassa be statisztikai adatok alapján Ukrajna jelentőségét Európa és a világ gazdaságában.

10. Európán kívüli földrészek földrajza

Megjegyzés: A kontinensek általános természet- és gazdaságföldrajzi képénél szereplő követelmények a további résztémakörökre is vonatkoznak.

TÉMÁK	**VIZSGASZINTEK**	
	Középszint	**Emelt szint**
10.1. A kontinensek általános természet- és társadalomföldrajzi képe	**Mutassa be az egyes kontinensek földrajzi sajátosságait.**	**Ismertesse a kontinens szerkezeti felépítését és annak lemeztektonikai hátterét.**
	Mutassa meg térképen, nevezze meg kontúrtérképen és jellemezze a nagytájakat, a folyókat, a tavakat.	**Mutassa be éghajlati, növényzeti és talajtérképek összehasonlító elemzésével a kontinensek természetföldrajzi adottságait.**
	Mondjon példákat az egyes kontinenseken előforduló nagyszerkezeti egységekre.	**Ismerje fel diagramok alapján a földrészek egyes éghajlatait és térképvázlatokon az egyes éghajlati öveket.**
	Elemezze tematikus térképek alapján a geológiai szerkezet és az ásványkincsek összefüggéseit.	**Mutassa be az egyes kontinensekre jellemző példákkal a vízszintes és a függőleges földrajzi övezetesség rendszerét.**
	Mondjon példákat a kontinensek főbb erőforrásaira. Ismerje fel képek, ábrák, leírások és tematikus térképek alapján a	**Legyen képes keresztmetszetet elemezni a kontinensek természeti adottságairól.**

	földrajzi öveket, a kontinensek jellemző területeit, tipikus tájait.	
	Ismertesse a népességkoncentrációk kialakulását, jellemzőit, a népesség egyenlőtlen elhelyezkedésének okát. Magyarázza a kontinensek országcsoportjainak eltérő ütemű gazdasági fejlődését.	Mutassa be a kontinensek világgazdasági szerepét, annak változásait.
	Ismertesse a mezőgazdasági termelés egyes kontinenseken jellemző típusait és azok fontosabb terményeit. Mutassa be a kontinensek világgazdasági szerepét, annak változásait. Tudja felsorolni, térképen megmutatni és kontúrtérképen megnevezni a kontinensek jellegzetes térségeit, tanult országait, azok fővárosát és egyéb gazdasági központjait. Tudjon példát mondani a földrészekről az emberi beavatkozás környezetkárosító hatásaira.	
10.2. Ázsia		
10.2.1. Általános földrajzi kép	**Ismertesse az ázsiai nagy sivatagok kialakulásának okait. Mutassa be példák alapján a monszun szerepét a gazdasági élet jellemzőinek kialakulásában.**	**Mutassa be a kontinens vallási-kulturális sokszínűségét, ennek következményeit a társadalom életében. Mutassa be a kontinens világgazdasági szerepét, annak változásait.**
	Mutassa be a népességrobbanást statisztikai adatok segítségével, mondjon példákat a következményeire és a megoldásukra tett erőfeszítésekre.	Elemezze az élelmezési problémák kialakulásának okait, ismertesse a megoldásukra tett erőfeszítéseket.
10.2.2. Országai		
Kína	Ismertesse a népességszám növekedésének időbeli változásait. Hasonlítsa össze Kelet- és Nyugat-Kína mezőgazdaságát.	Ismertesse a társadalmi-gazdasági fejlődés sajátos vonásait. Ismertesse a külföldi tőke szerepét az ország gazdaságának fejlődésében.
	Ismertesse az ország erőforrásait, az országon belüli területi fejlettségi különbségek okait.	Mutassa be Hongkong szerepét Kína és Délkelet-Ázsia társadalmi-gazdasági fejlődésében.
	Mutassa be statisztikai adatok, diagramok és szöveges források felhasználásával az ország világgazdasági jelentőségét.	
Japán	Mutassa be a szigethelyzet és a természeti erőforrások szűkösségének következményeit a gazdasági fejlődésben.	Mutassa be a gyarmatosítás hatását a térség társadalmi-gazdasági fejlődésére.
	Ismertesse a társadalmi-gazdasági	Támassza alá tényekkel Japán szerepét

	fejlődés sajátos vonásait.	Ázsia gazdasági fejlődésében.
	Mutassa be a természeti feltételekhez és a társadalmi szokásokhoz alkalmazkodó japán mezőgazdaság vonásait.	Bizonyítsa a világpiac igényeihez való alkalmazkodás szerepét a gazdaság fejlődésében.
	Nevezze meg az ipar fő ágazatait, termékeit.	
	Tudja tényekkel alátámasztani a Japán gazdaság szerepét a világkereskedelemben.	
India	Ismertesse az ország népesedési folyamatát és ezek összefüggését az élelmezéssel.	Támassza alá példákkal a társadalmi, vallási hagyományok szerepét India gazdasági életében.
	Jellemezze a természeti adottságokhoz igazodó mezőgazdaságot.	Mutassa be az iparfejlődés eredményeit és ellentmondásait, a külföldi tőke szerepét.
10.2.3. Délkelet-Ázsia iparosodott és iparosodó országai	**Nevezze meg a térséghez tartozó országokat.** **Mutassa be példák alapján a térség országainak sajátos társadalmi-gazdasági fejlődését, azok természeti és társadalmi hátterét.**	**Ismertesse a felzárkózó országokat, sorolja fel gazdasági fejlődésük okait és jellemzőit.** **Fogalmazza meg adatok alapján a csoport országainak hasonló és eltérő gazdasági vonásait.**
10.2.4. Nyugat-Ázsia, arab világ	**Nevezzen meg a területen élő népeket.** **Mutassa be statisztikai adatok és diagramok alapján a terület kőolajgazdagságának világgazdasági jelentőségét.** **Ismertesse példák alapján a kőolaj szerepét a térség országainak társadalmi-gazdasági életében.** **Csoportosítsa a térség országait gazdasági fejlettségük alapján.**	**Bizonyítsa a térség geopolitikai fontosságát.** **Mutassa be a vallás meghatározó szerepét a társadalmi-gazdasági életben.** **Ismerje az arab világ gazdasági jelentőségét, országainak közös és egyedi vonásait.** **Ismertesse Izrael sajátos gazdasági fejlődését.**
10.3. Ausztrália és Óceánia		**Mutassa be tematikus térképek segítségével a természeti adottságokban megnyilvánuló összefüggéseket, és az ausztrál gazdaság legfőbb vonásait.**
		Értékelje Ausztrália szerepét a világgazdaságban.
10.4. Afrika általános földrajzi képe	**Jellemezze Afrika tipikus tájait (sivatag, oázis, éhségövezet).** **Mutassa be a mezőgazdasági termelés övezetes elrendeződését.**	**Hasonlítsa össze trópusi-Afrika különböző természeti földrajzi adottságú tájainak gazdasági életét.**
	Mondjon példákat a gazdaságilag fejlett és fejlődő területekre, országokra.	Mutassa be a gyarmatosítás következményeit, a társadalmi-gazdasági elmaradottság okait, a népesedési problémákat, a megoldási lehetőségek ellentmondásait.
10.5. Amerika		

10.5.1. Általános földrajzi képe	**Hasonlítsa össze tematikus térképek segítségével Észak-, Közép- és Dél-Amerika természeti adottságait, erőforrásait.**	**Vesse össze a földrajzi övezetességet Dél-Amerikában és Afrikában, indokolja a különbségeiket.**
	Igazolja példákkal az észak-déli nyitottság éghajlati következményeit Észak-Amerikában.	
	Mutassa be a vízszintes és a függőleges földrajzi övezetesség hatását a gazdálkodásra.	Mondjon példákat az amerikai integrációs törekvésekre.
	Mutassa be a kontinens társadalmi-kulturális alapon történő felosztásának jellemzőit.	Mutassa be példák alapján a népesség városba áramlásának okait és.
	Hasonlítsa össze az ültetvényeken és a farmvidékeken folyó termelést.	jellemzőit
	Mondjon példákat az ipar szerkezetének és fejlettségének különbségeire az egyes kontinensrészeken.	
10.5.2. Országai		
Amerikai Egyesült Államok	Mutassa be az USA világgazdasági vezető szerepének kialakulását. Értékelje fejlődésének természeti és társadalmi feltételeit.	Ismertesse a népesség összetételének változásait, a bevándorlás szerepét a társadalmi-gazdasági fejlődésben.
	Jellemezze az ország gazdaságának szerkezetét.	
	Jellemezze tematikus térképek alapján a mezőgazdaság övezetességét.	Mutassa be összefüggéseiben és elemezze a nagy gazdasági körzetek fejlődésének tendenciáit.
	Ismertesse az egyes övek sajátosságait, fő terményeit.	
	Hasonlítsa össze az egyes gazdasági körzetek és a központok természeti és társadalmi adottságait, a jellemző gazdasági tevékenységeket, a fejlődés eltérő ütemét.	
Mexikó		Mutassa be tematikus térképek felhasználásával az ország társadalmi-gazdasági életének jellemzőit.
		Mutassa be Mexikó példáján a fejlődő országok városiasodásának jellemző vonásait.
Brazília		Mutassa be a területi gazdasági különbségek természeti és társadalmi okait.

11. A globális válságproblémák földrajzi vonatkozásai

Megjegyzés: A témákhoz kapcsolódó követelmények az egyes geoszféráknál és a gazdasági tevékenységeknél is szerepelnek. Itt csak az ismeretek szintetizálásával kapcsolatos követelményeket soroljuk fel.

TÉMÁK	**VIZSGASZINTEK**

	Középszint	Emelt szint
11.1. A geoszférák környezeti problémáinak kapcsolatai	**Mutassa be példákkal az egyik geoszférában történt beavatkozás hatását más geoszférákra.**	**Mutassa be ábrasorok segítségével a földrajzi környezet társadalmi tevékenységek hatására bekövetkezett változásait.**
	Ismertesse lakóhelyének környezeti problémáit.	Legyen képes konkrét példák, esetelemzések alapján önálló véleményalkotásra, a témához kapcsolódó szemelvények elemzésére.
11.2. A népesség, a termelés és a fogyasztás növekedésének földrajzi következményei	**Legyen képes a témához kapcsolódó adatok, ábrák, szövegek elemzésére.**	
A Föld eltartóképessége	Mutassa be a népességszám növekedésének sajátos társadalmi következményeit és összefüggéseit. Értelmezze, hogy miért van szükség a demográfiai robbanás megfékezésére, a háborús és a katasztrófaveszélyek felszámolására.	Mutassa be logikai kapcsolatok feltárásával, hogy a népesség energia-, nyersanyag-, fogyasztási cikk- és élelmiszerigénye hosszú távon a harmonikus, fenntartható fejlődés keretein belül elégíthető ki.
	Mutassa be az összefüggést a környezet állapotának romlása és az életminőség alakulása között.	
Urbanizációs problémák	Mutassa be az összefüggést a városi életforma és a környezet fokozott terhelése között. Igazolja példákkal az életminőséget befolyásoló előnyöket és hátrányokat.	
11.3. A környezeti válság kialakulása és az ellene folytatott küzdelem	**Legyen képes a témához kapcsolódó adatok, ábrák, szövegek elemzésére.**	
A környezeti és a gazdasági problémák globalizálódása	Nevezze meg a világ globális problémáit (túlnépesedés, éhínség, energiahiány, nyersanyaghiány, vándormozgalmak, a tőke egyenlőtlen eloszlása, gazdasági polarizáció, környezeti gondok).	Értelmezze a környezeti válság kialakulásának okait és folyamatát. Mutassa be a földrajzi környezet társadalmi tevékenységek hatására bekövetkezett változásait.
	Ismerje fel a globális problémákat hírekben, folyamatokban, jelenségekben, és mutassa be kialakulásuk főbb okait.	
Nemzetközi összefogás a környezetvédelemben	Ismertesse a globális környezeti problémákkal foglalkozó legfontosabb nemzetközi szervezetek (UNEP, FAO, UNESCO, WHO) főbb	Igazolja, hogy a környezet állapotának feltárása, értékelése és egyensúlyának megóvása globális, nemzetközi feladat. Értelmezze a legfontosabb

	tevékenységeit. Mondjon példákat a természeti katasztrófák és az ember okozta környezeti problémákra. Mutassa be azokban a társadalom felelősségét. Ismertesse a megoldásokra irányuló nemzetközi törekvéseket, indokolja az összefogás szükségességét.	nemzetközi környezetvédelmi egyezményeket. Mutasson meg a világtérképen néhány nemzetközi védelem alá eső területet. Értelmezze szemelvények segítségével a fenntartható fejlődés elméletét és lehetőségeit.
Mutassa be a természetvédelem céljait, területi egységeinek szerveződését.		

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

A vizsga részei

Középszint		**Emelt szint**	
Írásbeli vizsga	**Szóbeli vizsga**	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
120 perc	15 perc	240 perc	20 perc
100 pont	50 pont	100 pont	50 pont

A vizsgán használható segédeszközök

	Középszint		**Emelt szint**	
	Írásbeli vizsga	**Szóbeli vizsga**	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
A vizsgázó biztosítja	I. feladatlap megoldásához nem használható segédeszköz! II. feladatlap megoldásához használható segédeszközök: középiskolai földrajz atlasz, szöveges adatok tárolására és megjelenítésére nem alkalmas zsebszámológép, körző, vonalzó	NINCS	szöveges adatok tárolására és megjelenítésére nem alkalmas zsebszámológép, körző, vonalzó	NINCS
A vizsgabizottságot működtető intézmény biztosítja	NINCS	középiskolai földrajz atlasz	NINCS	középiskolai földrajz atlasz

Nyilvánosságra hozandók

	Középszint		**Emelt szint**	
	Írásbeli vizsga	**Szóbeli vizsga**	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
Anyag	NINCS	NINCS	NINCS	témakörök
Mikor?	NINCS	NINCS	NINCS	Jogszabály szerint

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

Írásbeli vizsga		**Szóbeli vizsga**
120 perc		**15 perc**
I. Topográfiai ismereteket, képességeket ellenőrző feladatlap 20 perc 100 pont	II. Földrajzi ismeretek és képességek meglétét vizsgáló feladatlap 100 perc	Egy természetföldrajzi feladat és egy társadalomföldrajzi feladat kifejtése 50 pont

Írásbeli vizsga

Általános szabályok

Az írásbeli vizsgán a vizsgázónak egy központi feladatsort kell megoldania. A vizsgázó az I. (20 perc) és a II. (100 perc) feladatlapon belül a rendelkezésére álló időt tetszése szerint oszthatja meg az egyes feladatok között és megoldásuk sorrendjét is meghatározhatja.

A vizsgázó először az I. feladatlapot oldja meg. A vizsgadolgozatokat a 20 perc leteltével a felügyelő tanár összegyűjti. A dolgozatok összegyűjtésére, illetve kiosztására fordított idő a vizsga időtartamába nem számítható be. Ezután kerülhet sor a II. feladatlap kiosztására és megoldására.

Az I. feladatlap megoldásához semmilyen segédeszköz nem használható. A II. feladatlaphoz vizsgázónként szükséges segédeszközök: középiskolai földrajzi atlasz, szöveges adatok tárolására és megjelenítésére nem alkalmas zsebszámológép, körző és vonalzó, amelyeket a vizsgázó biztosít. Amennyiben az egyes feladatokhoz egyéb információkra, pl. adatokra, szemelvényekre van szükség, azt a feladatsornak mindig tartalmaznia kell.

Az írásbeli feladatlap tartalmi jellemzői

Az írásbeli feladatsor a vizsgakövetelmények valamennyi fő témaköréből tartalmaz kérdéseket. Az írásbeli feladatsorban közel azonos arányban jelennek meg a természetföldrajzi és a társadalomföldrajzi tartalmak.

Az írásbeli feladatsor megközelítően a következő belső arányok szerint épül fel:

- 45%-ban *földrajzi-környezeti ismeretanyag*. Ez a részletes érettségi követelményekre épülő zártvégű vagy rövid választ igénylő nyílt végű feladatokban jelenik meg, amelyek a követelményrendszer arányait figyelembe véve különböző témakörökhöz kapcsolódnak.
- 15%-ban *topográfiai ismeretek*, amelyek a vizsgakövetelményben felsorolt névanyagra épülnek; a megjelölt földrajzi fogalmak megnevezését és a hozzájuk kapcsolódó tartalmak ismeretét várják el a jelölttől.
- 40%-ban *gyakorlati jellegű feladatok* (pl. grafikonelemzés, ábraelemzés, számításos feladatok, ábrázolás, mérés a térképen, képfelismerés, forráselemzés).

Az írásbeli feladatlap értékelése

Az írásbeli vizsgadolgozatokat a szaktanár javítja és értékeli. Az értékelés központilag összeállított javítási-értékelési útmutató alapján történik.

Szóbeli vizsga

A középszintű szóbeli vizsga tételsorának összeállításáról a vizsgabizottságot működtető intézmény gondoskodik. A tétel pontos megfogalmazása nem hozható nyilvánosságra.

Vizsgázónként szükséges segédeszköz a középiskolai földrajzi atlasz. Az egyes feladatokhoz kapcsolódó esetleges mellékletekről, szemelvényekről a vizsgabizottságot működtető intézmény gondoskodik. A vizsgázó vázlatot készíthet és azt felhasználhatja (amennyiben a feladat ezt megköveteli, a vázlat készítése szükséges is).

A tételt a vizsgázónak önállóan, a szaknyelv használatával kell kifejtenie. Közbekérdezni csak akkor lehet, ha teljesen helytelen úton indult el vagy nyilvánvaló, hogy elakadt. (Ez esetben segítő kérdést lehet feltenni, amennyiben az még a felelési időbe belefér.)

A szóbeli tételsor tartalmi jellemzői

A tételsor jellemzői

A tételsornak legalább 20 tételt kell tartalmaznia. A tételekben meg kell jelennie a követelményrendszerben meghatározott valamennyi témakörnek.

A tételsor összeállításánál az alábbi arányokat javasolt figyelembe venni.

1. feladat - Általános természetföldrajz, a kontinensek, illetve Magyarország természetföldrajza

Témakör	**A feladatok száma 20 tétel esetén**

Kozmikus környezetünk vagy térképi ismeretek	1
A geoszférák földrajza és környezeti problémáik	9
- Kőzetburok, földtörténet	(4)
- Vízburok	(2)
- Levegőburok	(3)
Földrajzi övezetesség	4
A kontinensek természetföldrajza	2
Magyarország és tájainak természetföldrajza	4

2. feladat - Általános társadalomföldrajz, regionális társadalmi-gazdasági földrajz

Témakör	**A feladatok száma 20 tétel esetén**
Népesség- és településföldrajz	3
A világ változó társadalmi-gazdasági képe	5
A világgazdaságban különböző szerepet betöltő régiók, országok és országcsoportok Európa és a többi kontinens regionális földrajzi jellegzetességei	5
Magyarország földrajza. Hazánk helye és kapcsolatai a Kárpát-medencében és Európában	6
Globális környezeti problémák	1

A tétel jellemzői

A szóbeli tétel két feladatból áll:

- a tételek első feladata az általános természetföldrajzra vagy a kontinensek, illetve Magyarország természetföldrajzára vonatkozik;
- a tételek második feladata általános társadalomföldrajzi vagy regionális társadalmi-gazdasági földrajzi tartalmakhoz kapcsolódik.

A két feladat között tartalmi és területi átfedés nem lehet (pl. Magyarországra vonatkozó ismeretek csak az egyik feladatban kérdezhetők).

A szóbeli vizsgarész értékelése

Az egyes feladatok megoldására 25-25 pont adható.

Az értékelés szempontjai feladatonként:

Tartalmi összetevők	20 pont
Logikus felépítés	2 pont
A szaknyelv, a térkép- és eszközhasználat	3 pont

A tételsor összeállításakor a vizsgáztató tanárnak röviden rögzítenie kell az egyes feladatok kifejtésének elvárt tartalmi összetevőit és az ezekre adható, a 20 pont felosztásával kialakított maximális részpontszámokat, amely alapján a feleleteket értékelni kell.

A vizsgázó teljesítményének rögzítésére egyéni értékelő lap készítése javasolt.

EMELT SZINTŰ VIZSGA

Írásbeli vizsga 240 perc	**Szóbeli vizsga 20 perc**
Földrajzi ismeretek és képességek meglétét vizsgáló feladatsor	Egy természetföldrajzi feladat és egy társadalomföldrajzi feladat kifejtése
100 pont	50 pont

Írásbeli vizsga

Általános szabályok

Az írásbeli vizsgán a vizsgázónak egy központi írásbeli feladatsort kell megoldania. A vizsgázó a rendelkezésére álló időt tetszése szerint oszthatja meg az egyes feladatok között és megoldásuk sorrendjét is meghatározhatja.

Vizsgázónként szükséges segédeszköz: szöveges adatok tárolására és megjelenítésére nem alkalmas zsebszámológép, körző és vonalzó, amelyeket a vizsgázó biztosít. A megoldáshoz térkép, középiskolai földrajzi atlasz nem használható.

Amennyiben az egyes feladatokhoz egyéb információkra, pl. adatokra, szemelvényekre van szükség, azt a feladatsornak mindig tartalmaznia kell.

Az írásbeli feladatlap tartalmi jellemzői

Az írásbeli feladatsor a vizsgakövetelmény valamennyi fő témaköréből tartalmaz kérdéseket. Az írásbeli feladatsorban közel azonos arányban jelennek meg a természetföldrajzi és a társadalomföldrajzi tartalmak.

Az írásbeli feladatsor megközelítően a következő belső arányok szerint épül fel:

- 50%-ban *földrajzi-környezeti ismeretanyag***.** Az emelt szintű részletes érettségi követelményekre épülő (a középszint követelményeit is magába foglaló) zártvégű, valamint rövidebb vagy hosszabb választ igénylő nyílt végű feladatok, esszé, illetve rajzos feladatok lehetnek, amelyek lefedik a követelményrendszer valamennyi fő témakörét.
- 20%-ban *topográfiai ismeretek.* A vizsgakövetelményben felsorolt névanyagra épülő feladatok a megjelölt földrajzi fogalmak felismerését, megnevezését, földrajzi tartalmak hozzárendelését, illetve a földrajzi-környezeti ismeretek topográfiai feladatok során történő alkalmazását várják el a vizsgázótól.
- 30%-ban az ismeretek alkalmazását igénylő *gyakorlati jellegű feladatok* (pl. grafikonelemzés, ábraelemzés, számításos feladatok, ábrázolás, mérés a térképen, képfelismerés, forráselemzés, adat- és szöveges vagy képi információ értelmezése, adatok alapján egyszerű prognózis készítése, problémamegoldó feladatok).

Az írásbeli feladatlap értékelése

Az értékelés központi javítási-értékelési útmutató alapján történik.

Az írásbeli dolgozat összesen 200 pont értékű feladatot tartalmaz. A vizsgán nyújtott összteljesítmény megállapításához a dolgozatra adott pontszámot 2-vel kell osztani. Ennek megfelelően az írásbeli vizsgarészre maximum 100 vizsgapont adható (pl. ha a dolgozatra 150 pontot kapott a vizsgázó, akkor az 75 pontnak felel meg a vizsgán nyújtott összteljesítmény megállapításakor). Ha az osztás törtszámot eredményez, akkor felfelé kell kerekíteni.

Szóbeli vizsga

Az emelt szintű szóbeli vizsga központi tételsor alapján zajlik.

Vizsgázónként szükséges segédeszköz a középiskolai földrajzi atlasz, amelyről a vizsgabizottságot működtető intézmény gondoskodik. Az egyes feladatokhoz kapcsolódó esetleges mellékletekről, szemelvényekről a tételsort összeállító vizsgaközpont gondoskodik.

A tétel pontos megfogalmazása nem hozható nyilvánosságra.

A vizsgázó vázlatot készíthet és azt felhasználhatja (amennyiben a feladat ezt megköveteli, a vázlat készítése szükséges is).

A tételt a vizsgázónak önállóan, a szaknyelv használatával kell kifejtenie. Közbekérdezni csak akkor lehet, ha teljesen helytelen úton indult el vagy nyilvánvaló, hogy elakadt. (Ez esetben segítő kérdést lehet feltenni, amennyiben az még a felelési időbe belefér.)

A szóbeli tételsor tartalmi jellemzői

A tételsor jellemzői

A tételsornak legalább 20 tételből kell állnia.

A tételekben meg kell jelennie a követelményrendszerben meghatározott valamennyi témakörnek. A tételsor összeállítása az alábbi arányok figyelembevételével történik:

1. feladat - Általános természetföldrajz, a kontinensek, illetve Magyarország természetföldrajza

Témakör	**A feladatok száma 20 tétel esetén**
Térképi ismeretek	1
Kozmikus környezetünk	1
A geoszférák földrajza és környezeti problémáik	8
- Kőzetburok, földtörténet	(4)
- Vízburok	(2)

- Levegőburok	(2)
Földrajzi övezetesség	4
A kontinensek természetföldrajza	2
Magyarország és tájainak természetföldrajza	4

2. feladat - Általános társadalomföldrajz, regionális társadalmi-gazdasági földrajz

Témakör	**A feladatok száma 20 tétel esetén**
Népesség- és településföldrajz	3
A világ változó társadalmi-gazdasági képe	5
A világgazdaságban különböző szerepet betöltő régiók, országok és országcsoportok Európa és a többi kontinens regionális földrajzi jellegzetességei	5
Magyarország földrajza. Hazánk helye és kapcsolatai a Kárpát-medencében és Európában	5
Globális környezeti problémák	2

A tétel jellemzői

A szóbeli tétel két feladatból áll:

- a tételek első feladata az általános természetföldrajzra vagy a kontinensek, illetve Magyarország természetföldrajzára vonatkozik;
- a tételek második feladata általános társadalomföldrajz vagy a regionális társadalmi-gazdasági földrajzi tartalmakhoz kapcsolódik.

A két feladat között tartalmi és területi átfedés nem lehet (pl. Magyarországra vonatkozó ismeretek csak az egyik feladatban kérdezhetők).

A szóbeli vizsgarész értékelése

Az egyes feladatok megoldására 25-25 pont adható.
Az értékelés szempontjai feladatonként:

Tartalmi összetevők	20 pont
Logikus felépítés	2 pont
A szaknyelv, a térkép- és eszközhasználat	3 pont

A központi értékelési útmutató rögzíti az egyes feladatok kifejtésének elvárt tartalmi összetevőit és az ezekre adható, feladatonként 20 pont felosztásával kialakított maximális részpontszámokat, amely alapján a feleletet értékelni kell.

BIOLÓGIA

I. RÉSZLETES ÉRETTSÉGIVIZSGA-KÖVETELMÉNY

1. Bevezetés a biológiába

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
1.1. A biológia tudománya		
Vizsgálati szempontok	Tudja, hogy a rendszerezés alapegysége a faj, de ennél nagyobb rendszertani kategóriák is vannak: ország, törzs, osztály.	Fogalmazza meg a különbséget a feltevés (hipotézis) és az elmélet (teória) között.
	Értelmezze a természetes rendszert az élővilág fejlődéstörténete alapján.	Értelmezzen biológiai kísérletet, ismertesse a szempontokat, ismerje föl a kísérleti változót.
Vizsgáló módszerek	*Tudja használni a fénymikroszkópot: tudjon kaparékot, nyúzatot készíteni, metszetet elemezni.*	*Ismertesse a modellalkotás lényegét.*
1.2. Az élet jellemzői		
1.2.1. Az élő rendszerek		Értelmezze működő rendszerként az élő szervezeteket.
1.2.2. Szerveződési szintek	Ismertesse a szerveződési szint fogalmát és biológiai tartalmát: sejt alatti, sejtszintű, egyed alatti és egyed feletti, szövet, szerv, szervrendszer, egyed, populáció, társulás, biom, bioszféra. Értelmezze, hogy a magasabb szerveződési szintek működései magukba foglalják az alacsonyabb szintűekét, de azokból nem vezethetők le (pl. a fizikai kémiai folyamatok az életműködések részjelenségei).	Fogalmazza meg az élő rendszerek általános tulajdonságait: anyagcsere, homeosztázis, ingerlékenység, mozgás, alkalmazkodás, belső egység, időzítő és irányító mechanizmusok (biológiai óra), növekedés, szaporodás, öröklődés és öröklődő változékonyság, evolúció, halandóság. Hozzon példákat ezekre.
1.3. Fizikai, kémiai alapismeretek		
	Ismertesse a diffúzió és az ozmózis biológiai jelentőségét. *Végezzen el egyszerű plazmolízises kísérletet hagyma bőrszöveti nyúzatával.*	*Ismertesse a szervezet ozmotikusan aktív anyagainak szerepét az életfolyamatokban (vérfehérjék a visszaszívásban, nyirokképzés).*
	Ismertesse a felületen való megkötődés biológiai jelentőségét (enzimműködés, talajkolloidok, kapillaritás). *Mutassa ki az orvosi szén nagy felületi megkötőképességét festékoldattal.*	

Tudja az aktiválási energia és a katalizátor fogalmát.	Magyarázza a kromatográfia elvi alapját.
Ismertesse az enzimek előfordulását (minden sejtben működnek), az enzimműködés lényegét, optimális feltételeit, utóbbit hozza összefüggésbe szervezete jellemző értékeivel (testhőmérséklet, pH - ozmotikus viszonyok).	Hozza összefüggésbe az ATP-bontó enzimeket az energiaigényes folyamatokkal (miozin, Na-K pumpa), illetve az ATP szintézist az egyenlőtlen ioneloszlással (mitokondrium).
Ismerjen enzimhibán alapuló öröklődő emberi betegséget (pl. tejcukor-érzékenység), ismerje megnyilvánulásuk megelőzhetőségét.	*Magyarázzon egy olyan kísérletet, amely az enzim működéséhez szükséges optimális kémhatást és hőmérsékletet mutatja be.*

2. Egyed alatti szerveződési szint

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
2.1. Szervetlen és szerves alkotóelemek		
2.1.1. Elemek, ionok	Ismertesse a C, H, O, N, S, P szerepét az élő szervezetben.	Ismertesse az I, F, Si szerepét az élő szervezetben.
	Ismertesse a H^+, Ca^{2+}, Mg^{2+}, Fe^{2+3+}, HCO_3-, a $CO_3$2- ionok természetes előfordulásait.	Ismertesse a Na^+, K^+, Cl^-, NO_2-, NO_3-, $PO_4$3- ionok természetes előfordulásait.
	Ismertesse, miért jódozzák a sót, miért tesznek a fogkrémekbe fluort.	
2.1.2. Szervetlen molekulák	Értelmezze a víz, a szén-dioxid és az ammónia jelentőségét az élővilágban.	
	Mutasson ki szén-dioxidot meszes vízzel	
2.1.3. Lipidek	Ismertesse a lipidek oldódási tulajdonságait, hozzon rá köznapi példákat.	Tudja, hogy mely mirigyek hormonjai szteránvázasak.
	Értelmezze, hogy a zsírban oldódó vitaminokat miért nem kell mindennap fogyasztani. Ismertesse és ismerje el a zsírok szerkezetét (glicerin + zsírsavak).	
	Ismertesse a zsírok és olajok biológiai szerepét (energiaraktározás, hőszigetelés, mechanikai védelem), és hozza ezt összefüggésbe a zsírszövet szervezeten belüli előfordulásával. Magyarázza a foszfatidok polaritási tulajdonságai alapján, miért alkalmasak a biológiai membránok kialakítására (hártyaképzés).	Magyarázza, hogy mi az összefüggés a karotinoidok konjugált kettőskötés-rendszere és fotokémiai szerepe között a növényekben (karotin, xantofill) és az ember látási folyamatában (A-vitamin, rodopszin).
	Ismertesse az epesav polaritása alapján az epe zsírokat szétoszlató szerepét.	
	Végezzen kísérletet az epe zsírokat	

szétoszlató szerepének bemutatására.

2.1.4. Szénhidrátok

Ismertesse a szénhidrátok tulajdonságait (íz, oldhatóság, emészthetőség) az alábbi példákon: szőlőcukor, keményítő, glikogén, cellulóz.

Ismertesse a hidrolízis és a kondenzáció fogalmát, hozzon rá példákat a makromolekula-alapegységek összekapcsolódása és szétbomlása folyamatában.

Ismerje az aminosavak általános képletét és a peptidképződést.

Ismertesse természetes előfordulásukat és az élő szervezetben betöltött szerepüket.
Ismerje fel a glükóz, ribóz, dezoxiribóz molekulájának vázát.
Tudja a glükóz összegképletét és a poliszaharidok általános képletét.
Végezze el a keményítő kimutatását jóddal, vizsgálatát mikroszkóppal.
Magyarázza, miért édes a sokáig rágott kenyérhéj.

2.1.5. Fehérjék

Ismertesse és ismerje el a fehérjék általános szerkezetét (peptidlánc). Tudja, hogy a fehérjék alapegységei az aminosavak, s hogy a fehérje térszerkezete függ az aminosavsorrendtől.

Jellemezze a fehérjék biológiai szerepét (enzimek, összhúzékony fehérjék, vázanyagok, receptorok, szállítófehérjék, tartalék tápanyagok, antitestek, jelölő fehérjék, véralvadás, szabályozó fehérjék).
Mondjon példát ezek előfordulására.
Magyarázza, miért elengedhetetlen alkotói étrendünknek az eszenciális aminosavak. Mondjon példákat a mindennapi életből a fehérjék szerkezetének megváltozására (tojás- és hússütés).

Hozza összefüggésbe a stresszfehérjék (hősokkfehérjék) működését a sejt öngyógyító folyamataival.

Végezzen el fehérjék kicsapódását bemutató kísérleteket (hő, nehézfémek, mechanikai hatás).

2.1.6. Nukleinsavak, nukleotidok

Magyarázza, hogyan rejlik a DNS szerkezetében az információhordozó, örökítő (önmegkettőződő) szerep.

Ismerje fel a nukleotidok és a nukleinsavak általános, cukorbázis-foszfát egységekből felépülő molekulavázát.

Ismertesse a nukleotidok (NAD^+, $NADP^+$, ATP) biológiai jelentőségét.
Értelmezzen kísérleteket a DNS örökítő szerepének bizonyítására (Griffith és Avery, Hershey és Chase kísérlete).

2.2. Az anyagcsere

folyamatai		
2.2.1. Felépítés és lebontás kapcsolata	Hasonlítsa és kapcsolja össze az élőlények felépítő és lebontó folyamatait. Hasonlítsa össze az élőlényeket energiaforrás szempontjából (fototrófok, kemotrófok) és C-forrás szempontjából (autotrófok és heterotrófok).	
	Tudja, hogy minden átépítés energiaveszteséggel jár. Magyarázza az endo- és exocitózis folyamatát.	
2.2.2. Felépítő folyamatok	Ismertesse e folyamatok lényegét (reduktív, energia-felhasználó) és helyét.	Ismertesse az autotróf és a heterotróf lények nitrogénforrásait.
	Magyarázza a növények, a fotoszintézis alapvető szükségességét a földi életben. Értelmezze a fotoszintézis fény- és sötétszakaszának fő történéseit: a víz fényenergia segítségével bomlik, molekuláris oxigén keletkezik, a H szállítómolekulára kerül, ATP keletkezik (fényszakasz); a szén-dioxid redukálódik a H és az ATP segítségével, glükóz, majd más vegyületek keletkeznek (sötét szakasz).	
2.2.3. Lebontó folyamatok	Ismertesse a biológiai oxidáció lényegét, bruttó egyenletét.	Ismertesse a glikolízis összesített egyenletét, helyét.
	Magyarázza az erjedés lényegét, ismertesse a mindennapi felhasználását.	Értelmezze a citrátkör lényegét: a H szállítómolekulához kötődését, a szén-dioxid keletkezését, a folyamat helyét.
	Tudja, hogy a szerves molekulák szénvázából szén-dioxid keletkezik, a hidrogén szállítómolekulára kerül.	
	Tudja, hogy a végső oxidáció során a szállítómolekulához kötött H molekuláris oxigénnel egyesül, víz és ATP keletkezik. Ismertesse a folyamat helyét a sejtben.	Tudja, hogy az aminosavak lebomlásakor és átalakításakor a N ammónia, ill. karbamid formájában kiválasztódik, vagy más aminosavba kerül.
2.3. Sejtalkotók (az eukarióta sejtben)	**Ismerje fel rajzolt ábrán a sejthártyát, citoplazmát, sejtközpontot, ostort, csillót, endoplazmatikus hálózatot, riboszómát, sejtmagot, mitokondriumot; sejtfalat, zöld színtestet, zárványt.**	
	Ismertesse e sejtalkotók szerepét a sejt életében. *Vizsgálja és ismerje föl mikroszkópban a sejtfalat, színtestet, sejtmagot, zárványt.*	
2.3.1. Elhatárolás	Ismertesse a biológiai hártyák (membránok) szerepét	Ismertesse a passzív és az aktív szállítás mechanizmusát, végrehajtóit

	(anyagforgalom, határolás, összekötés, jelölés, jelfogás) és felépítésének általános elvét. Hasonlítsa össze a passzív és az aktív szállítás lényegét (iránya, energiaigénye).	(kettős lipidréteg, membráncsatornák, szállítók, pumpák), hajtóerőit.
2.3.2. Mozgás	Hozzon példákat az állábas, ostoros, csillós mozgásokra az emberi szervezetben.	Hozza kapcsolatba a sejtmozgásokat a sejtvázzal.
2.3.3. Anyagcsere	Magyarázza a sejt belső hártyarendszerének funkcióját. Ismertesse a mitokondrium és a színtest szerepét (biológiai oxidáció, fotoszintézis).	Ismertesse a sejtbe bejutó anyagok vagy belső felesleges anyagok lebontásának lehetőségét (lizoszóma).
2.3.4. Osztódás	Ismertesse a sejtek osztódási ciklusát (nyugalmi szakasz, DNS-megkettőződés, nyugalmi szakasz, osztódás). Ismertesse a kromoszóma fogalmát, az ember testi sejtjeinek és ivarsejtjeinek kromoszómaszámát. Hasonlítsa össze a mitózist és a meiózist. Ismertesse, hogy a meiózis folyamata miért eredményez genetikai változatosságot.	
2.3.5. A sejtműködések vezérlése	Magyarázza, hogy a sejt hogyan válaszolhat külső és belső ingerekre (valamilyen belső anyag koncentrációváltozása, működésének megváltozása: alakváltozás, elválasztás vagy elektromos változás).	Értelmezze a K-Na-pumpa fontosságát. Magyarázza a programozott és nem programozott sejthalál különbségét. Hozzon ezekre példákat.

3. Az egyed szerveződési szintje

TÉMÁK	**VIZSGASZINTEK**	
	Középszint	**Emelt szint**
3.1. Nem sejtes rendszerek		
3.1.1. Vírusok	Ismertesse a vírusok biológiai, egészségügyi jelentőségét. Ismertesse a vírusok felépítését és a vírusfertőzés folyamatát. Hozzon példát vírus által okozott emberi megbetegedésekre. Legyen tisztában alapvető járványtani fogalmakkal (fertőzés, járvány, higiénia).	Ismertesse a vírusok kialakulására vonatkozó elméletet. Hasonlítsa össze a priont a vírussal.
3.2. Önálló sejtek		
3.2.1. Baktériumok	Hasonlítsa össze a baktérium és az eukarióta sejt szerveződését.	Hozzon példát kemo- és fototróf, valamint auto- és heterotróf baktériumokra.

	Ismertesse a baktériumok környezeti, evolúciós, ipari, mezőgazdasági és egészségügyi jelentőségét; lássa ezek kapcsolatát változatos anyagcseréjükkel.	Ismertesse a baktériumok DNS-ének jellemzőjét, és a baktériumok ivaros jellegű folyamatait.
	Magyarázza, hogy a felelőtlen antibiotikum-szedés miért vezet a kórokozók ellenálló formáinak elterjedéséhez. Hozzon példát baktérium által okozott emberi megbetegedésekre.	
	Ismertesse ezek megelőzését és a védekezés lehetőségét.	
	Ismertessen fertőtlenítési, sterilizálási eljárásokat.	
3.2.2. Egysejtű eukarióták	Az alábbi fajokon mutassa be az egysejtű élőlények változatos testszerveződését és felépítő anyagcseréjét: amőba, a papucsállatka, a zöld szemes ostoros és élesztőgomba faj.	Ismertesse az endoszimbióta elméletet.
	Ismerje fel ezeket az élőlényeket fénymikroszkóppal, és figyelje meg mozgásukat.	*Elemezzen az egysejtűek életmódjával összefüggő kísérleteket.*
3.3. Többsejtűség		
3.3.1. A gombák, növények, állatok elkülönülése	Magyarázza, hogy a testszerveződés és az anyagcsere-folyamatok alapján miért alkotnak külön országot az élőlények természetes rendszerében a növények, a gombák és az állatok.	Hasonlítsa össze a gombákat, a növényeket és az állatokat (életszakaszok típusa, haploid és diploid szakasz hossza, ivarsejtképzés, spóraképzés).
	Indokolja, hogy a sejtek működésbeli különbsége miért jár differenciálódással.	
	A zöldmoszatok példáján mutassa be az egysejtű szerveződés és a többsejtű szerveződés típusait (sejttársulás, sejtfonal, teleptest).	
3.3.2. Sejtfonalak	Ismertesse a gombák fonalas testfelépítését, spórás szaporodását.	
	Vizsgáljon fénymikroszkóppal penészgombát és fonalas zöldmoszatokat, rajzolja és jellemezze a mikroszkópban látottakat.	
3.3.3. Teleptest és álszövet	Tudja, hogy ez a szerveződés jellemző a vörös- és barnamoszatok többségére, a zöldmoszatok egy részére (pl. csillárkamoszat), a kalapos gombákra és a mohákra.	Rajzolt ábrán tudja értelmezni a mohák kétszakaszos egyedfejlődésének lépéseit.
	Ismertesse a szivacsok testfelépítésének főbb jellemzőit.	Hozza összefüggésbe a mohák testfelépítését és társulásokban elfoglalt helyét.
	Különböztesse meg a legismertebb ehető,	

	és mérgező kalapos gombákat. Ismertesse a gombafogyasztás szabályait, tudja, hogy a gyilkos galóca halálosan mérgező. Ismertesse a peronoszpóra, a fejespenész, az ecsetpenész, a farontó gombák, az emberi megbetegedéseket okozó gombák és a sütőélesztő gyakorlati jelentőségét. Tudja, hogy a zuzmók a levegőszennyezés indikátorai. *Vizsgáljon kézinagyítóval és mikroszkóppal lombosmohákat, zuzmókat, ismertesse a megfigyeltek alapján testfelépítésüket.*	
3.4. Szövetek, szervek, szervrendszerek, testtájak		
3.4.1. A növényvilág főbb csoportjai a szervi differenciálódás szempontjából	Tudja, hogy a növényvilág fejlődését befolyásolta a fényért, vízért való verseny, a szárazabb élőhelyeken való szaporodás lehetősége. Tudja ezeket összefüggésbe hozni a szervek megjelenésével, felépítésével. Ismertesse a harasztoknál megjelenő evolúciós „újításokat” (szövetek, szervek), hozza ezeket összefüggésbe a szárazföldi élethez való hatékony alkalmazkodással. Ismertesse a nyitvatermőknél megjelenő evolúciós „újításokat” (virág, mag, víztől független szaporodás), hozza ezeket összefüggésbe a szárazföldi élethez való hatékonyabb alkalmazkodással. Ismertesse a zárvatermőknél megjelenő evolúciós „újításokat” (takarólevelek, bibe, zárt magház, termés, szállítócsövek, gyökérszőrök) hozza ezeket összefüggésbe a szárazföldi élethez való hatékonyabb alkalmazkodással. Ismertesse a termés biológiai szerepét és a magterjesztés stratégiáit. *Tudja használni a növényismeret könyvet a környezetében élő növények megismeréséhez, és élőhelyének, ökológiai igényeinek jellemzéséhez.*	Rajzolt ábrán tudja értelmezni a harasztok és a zárvatermők kétszakaszos egyedfejlődésében az ivaros és az ivartalan szakaszok arányát, és ennek fejlődéstörténeti jelentőségét. Ismertesse és ábrán ismerje föl a kettős megtermékenyítés folyamatát.
3.4.2. Az állatvilág főbb csoportjai a szervi differenciálódás szempontjából	Ismerje fel és fogalmazza meg a testfelépítés, az életmód (kültakaró, mozgás, táplálkozás, légzés, szaporodás, érzékelés) és a környezet	

	kapcsolatát az alábbi állatcsoportok példáján: - szivacsok - laposférgek - gyűrűsférgek - rovarok - fejlábúak (lábasfejűek) - a gerincesek nagy csoportjai (halak, kétéltűek, hüllők, madarak, emlősök). Jellemezze önállóan csoportjellemzők alapján a fenti csoportokat.	
3.4.3. A növények szövetei, szervei		
- Szövetek	Ismertesse, hogy milyen működésekre specializálódtak a következő szövetek: osztódó szövet és állandósult szövetek: bőrszövet, táplálékkészítő alapszövet és szállítószövet. *Vizsgáljon fénymikroszkóppal növényi szövet preparátumot, készítsen bőrszövet nyúzatot (pl. hagyma allevél). Vizsgáljon sejtüreget és kristályzárványt. Értelmezze a látottakat.*	
- Gyökér, szár, levél	Ismertesse a gyökér, a szár és a levél alapfunkcióit.	Jellemezze a gyökér, a szár, a levél felépítését és működését, módosulásait. Mondjon példát módosult szervekre.
	Ismerje fel egyszerű, sematikus rajzon a gyökér hossz- és keresztmetszetét, a kétszikű és egyszikű lágyszár keresztmetszetét, a fás szár keresztmetszetét, a kétszikű levél keresztmetszetét, tudja magyarázni a látottakat.	Kövesse egy talajból felvett vízmolekula atomjainak sorsát a növényben.
	Magyarázza a fás szár kialakulását, az évgyűrűk keletkezését. *Vizsgáljon mikroszkópban gázcserenyílást és értelmezze a látottakat. Figyelje meg a víz útját színes tintába mártott fehér virágú növényen.*	Ismertesse a folyadékszállítás kémiai és fizikai hajtóerőit, hozza összefüggésbe a gyökér, szár és levél felépítésével. *Értelmezze, hogy a gázcserenyílások működése hogyan függ össze a zárósejtek felépítésével, turgorával és az ozmózis jelenségével.* Kövesse a gázcserenyíláson át felvett szén-dioxid-molekula sorsát a növényben. *Értelmezzen növényi anyagszállítással kapcsolatos kísérletet.*
- Virág, termés	Ismertesse a virág biológiai szerepét és részeit. Ismertesse az egyivarú és a kétivarú virág, az	Hozza összefüggésbe a nappalhosszúság virágképzésben betöltött szerepét az eredeti élőhely, illetve a megváltoztatott

	egylaki és a kétlaki növény fogalmát.	élőhely (pl. honosítás) nappalhosszúságával. Tudjon kapcsolatos teremteni a virág és a termés részei között.
	Ismertesse a virágos növények fajfenntartó működéseit (mag-, illetve terméskképzés, vegetatív szervekkel történő szaporodás). Ismertesse az ivaros és az ivartalan szaporítás előnyeit és hátrányait. Ismertesse a növények főbb ivartalan szaporítási módjait (tőosztás, dugványozás, oltás, szemzés, klónozás). *Ismertesse a csírázás külső és belső feltételeit egy csírázási kísérlet kapcsán.* Ismertessen hormonális hatásra bekövetkező növényi életműködéseket (gyümölcsérés).	Ismertesse a hormonok szerepét a növények életében, értelmezzen az auxin hatására vonatkozó kísérleteket (Paál Árpád).
3.4.4. Az állatok szövetei, szaporodása, viselkedése		
- Szövetek	Magyarázza, hogy milyen működésekre specializálódtak a következő szövetek: hámszövet (működés és felépítés szerint is), izomszövet, kötőszövet és idegszövet, és ez hogyan tükröződik a felépítésükben. *Ismerje fel fénymikroszkópos készítményen a következő szöveteket: többrétegű elszarusodott laphám, vázizom, csontszövet, idegszövet, emberi vér.*	*Ismerje fel fénymikroszkópi fényképen a következő szöveteket: többrétegű elszarusodott laphám, csillós hám, vázizom, csontszövet, üvegporc, emberi vér.*
- Szaporodás-egyedfejlődés	Ismertesse a petesejt, a hímivarsejt, a zigóta, a hímnősség és a váltivarúság, az ivari kétalakúság, az embrionális és posztembrionális fejlődés fogalmát. Vonjon párhuzamot példák alapján az életkörülmények és a szaporodási mód között (ivaros, ivartalan, külső és belső megtermékenyítés, szaporodási rendszerek, az ivadékgondozás és az utódszám összefüggése). Tudjon példát az ivartalan szaporodásra és a regenerációra.	
- Viselkedés	Példák alapján ismertesse az önfenntartással kapcsolatos viselkedéseket (tájékozódás, komfortmozgás, táplálkozási magatartás, menekülés).	

	Példák alapján ismertesse a fajfenntartással kapcsolatos viselkedéseket (a partner felkeresése, udvarlás-nász, párzás, ivadékgondozás, önzetlenség, agresszió). Jellemezze az alábbi magatartásformákat: reflex, irányított mozgás, mozgásmintázat, társítások, belátásos tanulás. Tudjon ezekre példát hozni, illetve példákból ismerje fel ezeket.	

4. Az emberi szervezet

TÉMÁK	**VIZSGASZINTEK**	
	Középszint	**Emelt szint**
4.1. Homeosztázis	**Ismertesse a homeosztázis fogalmát, jelentőségét.**	**Értelmezze, hogy a beállított értékek maguk is változnak. Magyarázza az egészséget, mint a normális tartományon belül visszaálló homeosztázist.**
4.2. Kültakaró		
4.2.1. Bőr	Ismertesse a bőr funkcióit (védelem, hőszabályozás érzékelés: fájdalom, tapintás, nyomás, hőingerek). Ismertesse a bőr szöveti szerkezetét, mirigyeit és azok funkcióit, és ábrán azonosítsa a bőr részeit. Magyarázza a hám megújulását.	
4.2.2. Szabályozás	Ismertesse a bőr hajszálereinek szerepét a testhőmérséklet szabályozásában és az anyagforgalomban.	
4.2.3. A bőr gondozása, védelme	Ismertesse a bőr festéksejtjeinek működését, a napsugárzás hatását a bőrre, a napozás egészségtani vonatkozásait, a védekezést. Tudja, mit jelent a bőr tisztán tartása, kozmetikázása, a bőrápolás, hajápolás Tudja, mi az anyajegy, a szemölcs, hogyan alakul ki a mitesszer, a pattanás, vízhólyag, vérhólyag és mi a teendő velük. Tudja, hogy miért veszélyes az égési sérülés. Tudjon égési sérülést ellátni.	
4.3. A mozgás		
4.3.1. Vázrendszer	Ismertesse a csontváz biológiai funkcióit. Ismertesse a gerincoszlop tájékait, a mellkas, az agykoponya és az arckoponya csontjait (orrcsontot, járomcsontot, felső	

	és alsó állcsontot), tudjon az arcüreg szerepéről. Rajzolt ábrán ismerje fel ezeket. Magyarázza a gerincoszlop kettős S alakját.	
	Ismertesse a csont kémiai összetételét (szerves és szervetlen alkotók), ezek szerepét, hozza összefüggésbe arányuk változását az életkorral, a fiatalkori és időskori csontsérülésekkel.	
	Ismertesse egy lapos és egy hosszú csöves csont szerkezetét a megfelelő funkciókhoz kötve. Ismerje fel a csigolya részeit.	
	Tudjon példát mondani a csontok összenövésére, varratos, porcos és ízületes kapcsolódására, magyarázza, hogy ezek milyen mozgást tesznek lehetővé az adott helyeken. *Ismerje fel rajzon az ízület részeit.* Tudja, hogy a csigolyák milyen funkciókat töltenek be.	
	Ismertesse a függesztőövek funkcióját, csontjait, a gerincesek ötujjú végtagtípusának csontjait.	
	Hasonlítsa össze a férfi és a női csontvázat, magyarázza a különbséget.	
4.3.2. Izomrendszer	Tudja a helyét és funkcióit a következő izmoknak: gyűrű alakú záróizmok, mimikai izmok, bordaközi izmok, mellizom, hasizmok, gátizmok, rekeszizom, végtagok hajlító- és feszítő izmai, fejbiccentő izom.	
	Ismertesse a vázizom felépítését: izomsejt, izomrost, izompólya, inak.	Magyarázza az izom saját energiatároló és oxigéntároló molekuláinak szerepét.
	Ismertesse miért fontos a bemelegítés, hogyan szüntethető meg az izomláz.	Ábra segítségével magyarázza el a gerinces vázizomrost összehúzódását (aktin és miozin). Értelmezze a Ca^{2+}-ion és az ATP szerepét.
		Értse az izomláz kialakulásának okait.
4.3.3. Szabályozás	Tudja, hogy a vázizmok akaratlagos mozgásai agykérgi funkciókhoz kötöttek.	Értelmezze, hogy valamennyi izommozgás alapvető háttere az izomtónus.
4.3.4. A mozgás és mozgási rendszer egészségtana	Ismertesse a mozgási szervrendszer gyakoribb betegségeit és ellátásuk módját (elemi elsősegélynyújtás): törés, gerincsérülés, ficam, rándulás, ízületi gyulladás, húzódás, lúdtalp, bokasüllyedés, gerincferdülések, illetve ezek megelőzésének lehetőségei.	
	Ismertesse a csípőficam szűrésének fontosságát és korrigálásának lehetőségeit.	

Ismertesse az életmód szerepét a betegségek és a sérülések megelőzésében.
Ismertesse a testépítés során alkalmazott táplálékkiegészítők káros hatásait.
Ismertesse a testedzés jelentőségét, típusait (erőnléti, ügyességi, állóképességet fokozó).
Ismertesse a mozgás szerepét a testsúly szabályozásában.

4.4. A táplálkozás

4.4.1. Táplálkozás
Tudja a táplálkozás jelentőségét, és értse folyamatait.
Tudja, hogy mi a különbség a táplálék és tápanyag között.

4.4.2. Emésztés
Ismerje fel ábrán az emésztőrendszer részeit, tudja biológiai funkcióit.
Ismertesse a máj szerepét az emésztőnedv-termelésben, a fehérje-, glükóz- és glikogénszintézisben, a raktározásban és a méregtelenítésben.
Ismerje fel a fog részeit, a fogképletet.
Ismertesse a szájápolás higiéniáját, a fogszuvasodás megelőzését, kezelését.
Ismertesse a rendszeres fogorvosi szűrővizsgálat jelentőségét.
Ismertesse az emésztőnedveket, termelődési helyüket és szerepüket a fehérje, a szénhidrát, a zsír és a nukleinsav emésztésének folyamatában.
Értelmezzen a hasnyál vagy a gyomornedv hatását bemutató kísérletet.

4.4.3. Felszívódás
Ismertesse a bélbolyhok helyét, és tudja működésük lényegét.
Ismertesse a bélperisztaltika fogalmát.

4.4.4. Szabályozás
Tudja, hogy mi válthatja ki az éhség-, szomjúságérzetet és a tápcsatorna reflexes folyamatait (nyál- és gyomornedvtermelés, hányás, nyelés).
Kövesse a táplálékkal felvett fehérje, szénhidrát és zsír alkotó részeinek útját a szövetekbe történő beépülésig, illetve a felhasználásig.

Magyarázza a minőségi és mennyiségi éhezés fogalmát.

Ismertesse az egyes vitaminok élettani jelentőségét. (D-, E-, K-, A-, B_{1}-, B_{6}-, B_{12}-C vitamin és folsav).

Ismertesse a fehérjék, szénhidrátok, zsírok, növényi rostok, ásványi anyagok (nyomelemek), vitaminok természetes forrásait, tudja, hogy hiányuk vagy túlzott fogyasztásuk káros következményekkel jár.

Ismertesse az alapanyagcsere fogalmát.

Értelmezze, miért járhatnak a

májbetegségek együtt sárgasággal.

4.4.5. Táplálkozás egészségtana

Figyelje meg az élelmiszerek csomagolásán feltüntetett összetevőket és magyarázza a lehetséges kockázati tényezőket, táblázat segítségével.

Megfelelő táblázat segítségével állítsa össze egy könnyű fizikai munkát végző fogyókúrázó napi étrendjét

Elemezze a tápcsatorna megbetegedéseiben kockázati tényezőit (helytelen életmód, helytelen fogápolás, kóros stressz, túlzott alkohol- és gyógyszerfogyasztás, nem az életmódnak-szükségleteknek megfelelő étkezés, túltápláltság és a környezet mikroorganizmusai, vegyszerei, valamint veleszületett hajlam, és a környezet káros hatása).

Magyarázza, hogyan változnak az étrendi elvárások tevékenységtől, kortól, nemtől és állapottól (terhesség, szoptatás) függően.

Ismertesse az élelmiszer- és ételtartósítás alapvető szabályait.

4.5. A légzés

4.5.1. Légcsere

Ismertesse a légzőrendszer funkcióit.

Ismertesse a légzőrendszer szerveit, beleértve a légcsövet, hörgőket, hörgőcskéket és a léghólyagocskákat.

Ismertesse a légzési perctérfogat fogalmát.

Elemezze a légzési térfogatváltozásokat és a légző-mozgásokkal kapcsolatos nyomásváltozásokat bemutató grafikont.

Magyarázza meg a mellkasi és hasi légzést.

Soroljon fel légzési segédizmokat, tudja hogy ezek részvétele a nehézlégzésben feltűnő.

A Donders-modell ábráján tudja értelmezni a légzőműködéseket.

4.5.2. Gázcsere

Magyarázza a légcsere, a gázcsere és a sejtlégzés összefüggéseit. Magyarázza meg a belégzés és kilégzés folyamatát a mellhártya, rekeszizom, bordaközi izmok szerepének feltüntetésével.

Ismertesse a vitálkapacitás fogalmát.

Hasonlítsa össze aktív sportoló és nem sportoló fiúk és lányok vitálkapacitását bemutató táblázat értékeit. Adjon magyarázatot az eltérésekre.

Határozza meg a légzésszámot nyugalomban és munkavégzés után, magyarázza az eltérést.

4.5.3. Hangképzés

Ismerje fel ábrán a gége alábbi

Tudja, mely porcok között

	részeit: pajzsporc, gégefedő, hangszalagok. Ismertesse a hangszalagok szerepét a hangképzésben.	feszülnek ki a hangszalagok. Tudja, mitől függ a keletkezett hang erőssége, magassága, mi befolyásolja a hangszínt.
		Ismertesse a tüdőben és a szövetekben folyó gázcserét a diffúzió alapján (a parciálisnyomás-viszonyok figyelembevételével).
4.5.4. Szabályozás	Magyarázza, hogy a légzés szabályozásában milyen szerepet játszik a vér szén-dioxid koncentrációja.	Ismertesse a légzésszabályozásban a kemoreceptorok és a mechanoreceptorok szerepét.
4.5.5. A légzés és a légzőrendszer egészségtana (elsősegélynyújtás)	Ismertesse az orron át történő belégzés előnyeit a szájon át történő belégzéssel szemben.	Kapcsolja össze fizikai ismereteivel a légmell és a keszonbetegség kialakulását.
	Ismertesse a légzőrendszert károsító tényezőket és a légzőrendszer gyakori betegségeit (légúti és rákos megbetegedések, asztma).	Hozza összefüggésbe a tüdő-léghólyagocskák felületi feszültségét a dohányzással.
	Indokolja a tüdőszűrés jelentőségét.	
	Magyarázza, miért jár gyakran együtt a torokgyulladás középfülgyulladással.	
	Magyarázzon kísérletet a cigarettázás során keletkező anyagok kimutatására.	
4.6. Az anyagszállítás		
4.6.1. A testfolyadékok	Ismertesse a vér, szövetnedv, nyirok összetételét, keletkezésüket, kapcsolatukat, a teljes vértérfogat mennyiségét, a sejtes elemek és a vérplazma arányát, a vérplazma fő alkotórészeit és jelentőségüket.	Ismertesse a hemoglobin fő részeit (hem: 4 db N-tartalmú gyűrű, Fe, globin: fehérje). Ismertese, hogy mi okból változhat a vér kémiai összetétele (pH, glükózszint).
	Ismertesse a vörösvérsejtek, a fehérvérsejtek és a vérlemezkék szerepét, keletkezésük helyét, a normál értéktartománytól az eltérés okait, és következményeit.	Ismertesse a sérült érfal, a vérlemezkék, a trombi, a fibrin, a kalciumion szerepét a véralvadás folyamatában, tudja, hogy a folyamathoz K-vitamin szükséges.
	Ismertesse a vérzéscsillapítás módjait.	Hozza összefüggésbe ezeket a vérzékenység kialakulásával.
	Ismertesse a vérszegénység lehetséges okait.	
4.6.2. A szöveti keringés	Ismertesse a vér, a szöveti folyadék és a nyirok kapcsolatát; a szöveti folyadék szerepét, mint a sejtek közötti anyagcsere helyét.	Ismertesse a nyirokrendszer felépítését.
		Ismertesse, hogy milyen mechanizmus mozgatja a folyadékot a nyirokerekben.
	Magyarázza a hajszálerek keringési jellemzőit, funkcióját az anyagcserében.	Hozzon példát a kapillárisok szerepére a különböző szervekben: vese,

		vékonybél, agy, máj.
	Értse a nyirokkeringés lényegét, a nyirokcsomók jelentőségét	Ismertesse a szövetnedv áramlási mechanizmusát a vérnyomás és a plazmafehérjék ozmotikus nyomásának viszonya alapján.
4.6.3. A szív és az erek	Ismertesse a szív felépítését és működését.	Grafikonon elemezze a vérnyomás változását, a véráramlás sebességét, az erek keresztmetszetének alakulását ábrázoló görbéket. Ismertesse a szívfrekvencia, verőtérfogat, perctérfogat értékeit. *Végezzen alapvető számításokat ezekkel az adatokkal.* Értelmezze, milyen tényezők segítik a vénás áramlást.
	Ismertesse, hogy mi a koszorúerek feladata, hogy miért életveszélyes ezek elzáródása. Tudja a vérnyomás fogalmát és normál értékét. *Tudjon pulzust és vérnyomást mérni.* Ismertesse a lép helyét és szerepét.	
4.6.4. Szabályozás	Ismertesse, hogy élettanilag milyen hatások emelik, vagy csökkentik a pulzusszámot és vérnyomást.	Ismertesse a szinuszcsomó és a pitvar-kamrai csomó helyzetét, funkcióját.
	Magyarázza a véreloszlás megváltozásának élettani funkcióját.	
4.6.5. A keringési rendszer egészségtana, elsősegélynyújtás	Ismertesse a helytelen életmód hatását az érelmeszesedés, visszértágulat, a trombózis, a vérnyomás-ingadozás, szívritmuszavar és az infarktus kialakulására, ismertesse ezek fogalmát.	
	Értse a testedzésnek és a helyes táplálkozásnak a keringési rendszer egészségére gyakorolt hatását. Tudjon alapvető sebellátási módokat, tudja ellátni a kisebb vérzéssel járó sérüléseket.	
4.7. A kiválasztás		
4.7.1. A vizeletkiválasztó rendszer működése	Hasonlítsa össze a kiválasztás és az elválasztás funkcióját	Ismertesse a bőr, a máj, a tüdő, a végbél és a vese szerepét a kiválasztásban.
	Sorolja fel, és ábrán ismerje fel a vizeletkiválasztó rendszer főbb részeit.	Ismertesse a kiválasztás három fő részfolyamatát: szűrletképzés, visszaszívás, kiválasztás (exkréció).
	Tudja, hogy a vesében víz, glükóz, sók, karbamid visszaszívása; gyógyszerek, ionok (pl. hidrogénion) kiválasztása történik.	Ismertesse a nefron működését: vesetestecske (tok, hajszálérgomolyag), csatornák, a csatorna falát behálózó hajszálerek, funkcióit, a szűrletképzés az aktív és passzív transzport folyamatait.

	Ismertesse a vizelet főbb összetevőit: víz, karbamid, Na^+, K^+, Cl^- ionok, gyógyszerek, hormonok.	Elemezze a vizeletképződés folyamatát a vér, a tokban és a csatornában lévő folyadék, valamint a vizelet összetétele alapján.
4.7.2. Szabályozás	Tudja, hogy mi és hogyan befolyásolja a vizelet összetételét és mennyiségét.	Ismertesse a vazopresszin (ADH) és aldoszteron szerepét a folyadéktérfogat és sóháztartás szabályozásában
4.7.3. A kiválasztó szervrendszer egészségtana	Magyarázza, hogy egészséges emberben miért nem lehet fehérje, glükóz és vér a vizeletben.	
	Indokolja a folyadékbevitel jelentőségét a vesekőképződés megelőzésében.	
	Ismertesse a művesekezelés jelentőségét.	

4.8. A szabályozás

4.8.1. Idegrendszer	Hasonlítsa össze az irányítás két alapformáját, a szabályozást és a vezérlést.	Ismertesse különböző korok elgondolásait, modelljeit az idegrendszer működéséről (viasztábla, mechanikus gőzgép, telefonközpont, számítógép).
- Információelméleti vonatkozások	Értse a visszacsatolások szerepét a szabályozásban	
- Sejtszintű folyamatok	Ismertesse az idegsejt felépítését, változatosságát és funkcióját (az ingerület keletkezését, vezetését, valamint más sejtekre való továbbadását).	Magyarázza a kémiai és az elektromos potenciálok összefüggését az ionmozgásokkal.
	Ismerje, hogy az élő sejtek membránjának két oldalán az ionok koncentrációja nem azonos, és ez potenciálkülönbséget alakít ki. Tudja, hogy az idegsejt membránpotenciáljának változásai az axoneredésnél tovaterjedő csúcspotenciált válthatnak ki.	Értse a helyi (lokális) és a tovaterjedő potenciál kialakulásának feltételeit.
	Ismertesse az inger, az ingerküszöb fogalmát, példával igazolja, hogyan változhat ez meg a külső és belső környezeti hatásokra.	Tudja, hogy az inger erőssége a csúcspotenciál hullámsorozat szaporaságában kódolt.
	Ismertesse a receptor, a receptornak megfelelő (adekvát) inger fogalmát, típusait (mechanikai, kémiai, fény, hő).	
- Szinapszis	Ismertesse a szinapszis fogalmát, magyarázza a serkentő vagy gátló hatást az átvivő anyag (vagy más molekulák) és a receptor kölcsönhatásával.	Ismertesse az ingerület átadásának lehetséges típusait (szinaptikus, nem szinaptikus).
		Tudja, hogy a drogok és egyes mérgek hogyan hatnak a szinapszis működésére (jelátvivő anyag működésének fokozása,

visszavételének gátlása, receptormódosítás.

- Az idegrendszer általános jellemzése

Ismertesse a központi, környéki idegrendszer, az ideg, dúc, pálya, mag, kéreg, fehér- és szürkeállomány fogalmát, a testi (szomatikus), vegetatív idegrendszer jelentését.

Magyarázza az idegsejt hálózatok spontán aktivitásának funkcióját (biológiai ritmusok).

Ismertesse az idegrendszer működésének fő folyamatait, és az ezt megvalósító sejttípusokat (receptorsejt, érzőidegsejt, asszociációs sejtek, mozgatóidegsejt)

Tudja, hogy az agytörzsi hálózatos állomány és az agykérgi oszlopok is idegsejthálózatok.

Készítsen rajzot a gerincvelő keresztmetszetéről és ábrázolja a gerincvelői idegek eredését. Hasonlítsa össze a reflexív és a reflexkör fogalmát. *Ismerje fel ábrán és tudja magyarázni a bőr- és izomeredetű gerincvelői reflexek reflexkörét, funkcióját.*

Ismertesse a gliasejtek és a velőshüvely főbb funkcióit (táplálkozás, szigetelés), hozza összefüggésbe az ingerület vezetési sebességével és az SM (szklerózis multiplex) betegség kialakulásával.

A mozgatóműködések példáján mutassa be az idegrendszer hierarchikus felépítését.

Tudjon a jobb és bal agyfélteke eltérő funkcióiról.

Tudja, hogy az idegrendszer központi része csontos tokban, agy-gerincvelői folyadékkal és agyhártyákkal védetten helyezkedik el.

- Gerincvelő

Ismertesse a gerincvelő főbb funkcióit (izomtónus kialakítása, védekező mechanizmusok, a bőr reflexes érszűkülete, ill. nemi szervek vérbősége).

Váltson ki térdreflexet, és magyarázza funkcióját.

- Agy

Ismerje fel (rajzolt ábrán) az agy nyíliranyú metszetén az agy részeit (agytörzs/nyúltvelő, híd, középagy/, köztiagy /talamusz, hipotalamusz/, kisagy, nagyagy).

Ismertesse az agytörzsi hálózatos állomány működéseit, az agykéreggel való kapcsolatát hozza összefüggésbe az alvásébrenléttel és a kómával.

Tudja, hogy az álomalvás életszükséglet. Ismertessen elméleteket az alvás funkcióival kapcsolatosan. Értelmezze az agykéreg működését az agykérgi oszlopok fogalmának segítségével.

- Testérző rendszerek

Tudja, hogy az elsődleges érzőkéreg sérülése a tudatosuló érzékelés kiesését jelenti.

Tudja, hogy az érzőpályák kéreg alatti központjaiban már előzetes feldolgozás is történik (pl. talamusz = kéreg alatti látóközpont).

Ismertesse a bőr (mechanikai, fájdalom, hő, kemoreceptorok) és a belső szervek receptorait.

Értelmezzen kétpontküszöb térképet.

- Érzékelés	Értse az érzékszervek működésének általános elveit: (adekvát) inger, ingerület, érzet.	
	Ismertesse az érzékcsalódás (illúzió, hallucináció) fogalmát, és hogy kiváltásukban pszichés tényezők és drogok is szerepet játszhatnak.	
- Látás	Ismertesse és ábrán ismerje föl a szem alapvető részeit, magyarázza ezek működését, a szemüveggel korrigálható fénytörési hibákat, a szürke- és a zöldhályog lényegét.	Ismertesse a szem részletes felépítését és működését (sugárizom működése, csapok, pálcikák elhelyezkedése, működése).
	Ismertessen egyszerű kísérleteket a vakfolt, a színtévesztés, a látásélesség és a térbeli tájékozódás vizsgálatára.	*Ismertesse a kép- és színlátás, a fényerősség-érzékelés fizikai és élettani alapjait.*
	Próbálja ki és magyarázza a pupillareflexet.	*Ismertesse a látórendszer kapcsolatait az egyensúlyérzékkel.*
	Értse a pupilla akkomodációs és szemhéjzáró reflex funkcióit.	
	Ismertesse a távolságészlelés módjait, támpontjait.	
- Hallás és egyensúlyérzés	Ismerje föl rajzon a külső-, a közép- és a belső fül részeit.	Ismertesse a hallószerv részletes felépítését és működését (Corti-szerv, alaphártya, szőrsejtek).
	Értelmezze a dobhártya és a hallócsontocskák működését, a szabályozás lehetőségét.	
	Értelmezzen kísérletet a hangirány érzékelésének bemutatására.	
	Ismertesse a zajszennyeződés forrásait, halláskárosító-pszichés hatását.	
	Ismertesse a tömlőcske és zsákocska, a három félkörös ívjárat szerepét.	Ismertesse a helyzetérzékelés receptorainak (tömlő, zsákocska, három félkörös ívjárat, izomorsó, ínorsó) működését.
- Kémiai érzékelés	Ismertesse a nyúltvelői kemoreceptorok szén-dioxid-érzékenységét, hatásukat a légzésre.	
	Ismertesse a szaglóhám, az ízlelőbimbók szerepét az érzékelésben.	
- Testmozgató rendszerek	Magyarázza, hogy alapvetően motivációs állapotok irányítják és aktiválják magatartásunkat. Ismertesse az akaratlagos mozgások szerveződésében az agykéreg és a kéreg alatti magvak szerepét. Magyarázza a mozgatópályák kereszteződéseinek funkcionális következményeit. Ismertesse a kisagy fő funkcióját (mozgáskoordináció).	

	Tudja, hogy alkohol hatására ez az egyik leghamarabb kieső funkció.	
- Vegetatív érző és mozgató rendszerek	Értelmezze milyen folyamatok szabályozását jelenti a vegetatív működés, hogyan valósul ez meg.	Ismerje fel ábrán a szimpatikus és a paraszimpatikus idegrendszer anatómiai hasonlóságait és különbségeit.
	Ismertesse a szembogár (pupilla), a vázizom, a bél, a szív és a vérerek szimpatikus és paraszimpatikus befolyásolásának következményeit.	Ismertesse, hogyan valósul meg szervezetünkben a keringés, és a testhőmérséklet szabályozása.
4.8.2. Az emberi magatartás biológiai-pszichológiai alapjai		
- A magatartás elemei	Hasonlítsa össze az öröklött és tanult magatartásformákat.	Ismertesse az emberi viselkedés evolúciós (genetikai), ökológiai, kulturális alapjait.
- Öröklött elemek	Tudja, hogy az öröklött magatartási elemek hátterében feltétlen reflexek is állnak.	
	Hozzon példákat az emberi magatartás öröklött elemeire (szopóreflex, érzelmet kifejező mimika, agresszió).	
- Tanult elemek	Értelmezze a tanulás fogalmát a viselkedés megváltozása alapján.	Ismertessen olyan kísérleti módszereket, amelyek a feltételes reflex, az operáns tanulás és belátásos tanulás kutatására irányulnak. Ismertesse módszerük korlátait. Hozzon példákat ezekre az ember viselkedéséből.
	Feltételes reflexeket hozza összefüggésbe a fájdalmas ingerekre fellépő vérnyomás-növekedéssel, szívfrekvencia-fokozódással, félelemmel, drogtoleranciával. Világítsa meg a tanulás és az érzelmek kapcsolatát (megközelítés-elkerülés, játék, kíváncsiság és unalom).	
	Példákon mutassa be a tanulás kritikus szakaszait az egyedfejlődés során (bevéső dés, járás, beszéd).	
	Példákon mutassa be a megerősítés rászoktató vagy leszoktató hatását, a szokás, a rászokás és a függőség kialakulását. *Lássa a család, az iskola, a hírközlés, reklám stb. szerepét a szokások kialakításában. Foglaljon állást a fentiekkel kapcsolatban.*	
- Emlékezés		Ismertesse az emlékezés szakaszait (kódolás, tárolás, előhívás), típusait, a memóriatárakat (szenzoros, rövid távú,

		hosszú távú memória) és az információfeldolgozás kontrollfolyamatait.
- A társas viselkedés alapjai	Hozzon példákat a társas kapcsolatokban megnyilvánuló vonzódásra és taszításra (pl. ivadékgondozás, rangsor), ezek formáira (pl. verbális) megnyilvánulására (pl. behódolás, fenyegetés).	Magyarázza a társas kapcsolatokban megnyilvánuló vonzódás és taszítás lehetséges okait (csoportos kohézió, csoportszelekció, rokonszelekció).
	Hasonlítsa össze a csoportok közötti taszítás (agresszió), alturizmus megnyilvánulásait emberek és állatok esetében.	
- Pszichés fejlődés	Ismertesse az érzelmi fejlődés hatását az értelmi fejlődésre, hozza összefüggésbe a család szocializációs funkcióival.	
	Értelmezze a fizikai, mentális és szociális jólét fogalmát.	
4.8.3. Az idegrendszer egészségtana	Ismertesse az életmód szerepét az idegrendszeri betegségek kialakulásának megelőzésében. Ismertesse a stresszbetegségek kialakulásának feltételeit.	Értelmezze a zsigeri működések kapcsolatát az érzelmi-pszichikus működésekkel, hozza összefüggésbe a pszihoszomatikus betegségek kialakulásával.
	Tudja a fájdalomcsillapítás néhány módját, ezek esetleges veszélyeit.	Magyarázza, hogy személyiségtényezők, társadalmi nyomás, biológiai faktorok is hozzájárulhatnak egy betegség kialakulásához (anorexia, bulémia).
	Ismertesse az idegrendszer néhány betegségét: agyrázkódás, migrén, epilepszia, szélütés, agyvérzés.	Ismertesse az Alzheimer-kór, a Parkinson-kór megbetegedés lényegét.
- Drogok	Ismertesse a pszichoaktív szerek főbb csoportjait, a kémiai és a viselkedési függőségek közös jellegzetességeit.	
	Ismertesse a szülő, a család, a környezet felelősségét és lehetőségét a drogfogyasztás megelőzésében.	
4.8.4. A hormonrendszer	Ismertesse a hormonrendszer működésének a lényegét, a hormontermelést és szabályozását.	Magyarázza, hogy ugyanaz a hormon más szervben más hatást fejthet ki (receptor különbség)
- Hormonális működések	Hasonlítsa össze a hormonrendszer és az idegrendszer működését, tudja, hogy a hormonok hathatnak a viselkedésre is.	Magyarázza, hogyan befolyásolják a hormonok a szervezet szénhidrát-anyagcseréjét (adrenalin, inzulin, glükokortikoidok): só- és vízháztartását, kálcium-anyagcseréjét.
- Belső elválasztású mirigyek	Ismertesse az ember belső elválasztású mirigyeinek elhelyezkedését, az alábbi hormonok termelődési helyét és hatását: inzulin, adrenalin, tiroxin, tesztoszteron, oxitocin.	Ismertesse az alábbi hormonok termelődési helyét és hatását: agyalapi mirigy hormonjai, hipotalamusz hormonjai, mellékvesekéreg hormonjai.

	Ábra alapján értelmezze a női nemi ciklus során végbemenő hormonális, valamint a méhnyálkahártyában, petefészekben és testhőmérsékletben végbemenő változásokat. Értse a hormonális fogamzásgátlás biológiai alapjait.	
	Magyarázza a belső környezet állandóságának a biztosítását az inzulin, trioxin és az adrenalin termelésén keresztül. Ábra alapján - a pajzsmirigy példáján - elemezze a hormontermelés szabályozásának alapelveit.	Tudja, hogy hormon nem csak belső elválasztású mirigyben jöhet létre, gyakorlatilag minden szerv képes előállítani hormont.
- A hormonrendszer egészségtana	Ismertesse a cukorbetegség lényegét, tüneteit és kezelési módjait.	Ismertesse a hormonhiányból vagy túltermelésből eredő rendellenességeket, a növekedési hormon példáján.
4.8.5. Az immunrendszer		
- Immunitás	Értelmezze az antitest, antigén, immunitás fogalmát.	Hasonlítsa össze a nem specifikus és specifikus immunválaszt.
	Sorolja fel az immunrendszer jellemző sejtjeit (falósejtek, nyiroksejtek). Ismertesse a memóriasejtek szerepét a másodlagos immunválasz kialakításában.	Magyarázza a rendszer működésének a lényegét: az idegen anyag megtalálásának a módját, felismerését, az immunglobulinok jelentőségét, az idegen anyag megsemmisítését.
	Magyarázza meg a gyulladás tüneteit, kialakulásuk okát.	Ismertesse a vérszérum fogalmát.
	Ismertesse a falósejtek szerepét és a genny eredetét.	Ismertesse az autoimmun betegségek létezéséről és lényegét.
	Ismertesse az immunizálás különböző típusait (aktív, passzív, természetes, mesterséges). Minden típusra mondjon példát.	
	Hozzon példát a Magyarországon kötelező védőoltásokra.	
	Magyarázza a vírus és baktérium által okozott betegségek eltérő kezelésének az okát.	
	Ismertesse Pasteur és Semmelweis tudománytörténeti jelentőségét.	
- Vércsoportok	Ismertesse az AB0 és Rh-vércsoportrendszert.	
	Ismertesse az anyai Rh-összeférhetetlenség jelenségét.	
	Ismertesse a vérátömlesztés és a véradás jelentőségét.	
	Ismertesse a szervátültetésekkel kapcsolatos gyakorlati és etikai problémákat	
- Az immunrendszer	Ismertesse a láz védekezésben betöltött	

egészségtana	szerepét és a lázcsillapítás módjait. Magyarázza az allergia (pl. asztma) kialakulását, tudjon felsorolni allergén anyagokat, értse az allergiák és a környezetszennyezés közti kapcsolatot.	
4.9. Szaporodás és egyedfejlődés		
4.9.1. Szaporítószervek	Ismertesse a férfi és női nemi szervek felépítését, működését, valamint a megtermékenyítés folyamatát. Ismertesse a nem meghatározottságát (kromoszomális, ivarmirigy általi, másodlagos, pszichés). Ismerjen fel ábráról petesejtet és hímivarsejtet és ezek részeit.	
4.9.2. Egyedfejlődés	Ismertesse az ember magzati fejlődésének és születésének fő szakaszait, a terhesség, szülés, a szoptatás biológiai folyamatait, a méhlepény és a magzatvíz szerepét. Ismertesse az ember posztembrionális fejlődésének szakaszait, ezek időtartamát és legjellemzőbb változásait (tömeg- és hosszgyarapodás, fogak megjelenése, járás, beszéd, jellemző tevékenység, nemi érés, a gondolkodásmód változása). Ismertesse az akceleráció fogalmát. Ismertesse az öregedés során bekövetkező biológiai változásokat a szervezet, szervek szintjén. Tudjon különbséget tenni a klinikai és a biológiai halál fogalma között. Ismertesse az eutanázia biológiai és etikai vonatkozásait.	Magyarázza a magzati és anyai vérkeringés kapcsolatát.
- A szaporodás, fejlődés egészségtana	Ismertesse a családtervezés különböző módjait, terhességi tesztek lényegét, a terhességmegszakítás lehetséges következményeit. Ismertesse a meddőség gyakoribb okait és az ezeket korrigáló orvosi beavatkozások lényegét, valamint a kapcsolódó etikai problémákat (mesterséges ondóbevitel, lombikbébi, béranyaság, klónozás). Ismertesse a várandóság jeleit, a terhesgondozás jelentőségét, a terhesség és szoptatás alatt követendő életmódot, a szoptatás előnyeit a csecsemőre és az anyára nézve. Ismertesse, hogyan előzhető meg a nemi úton terjedő betegségek (szifilisz, AIDS,	

gombás betegségek).
Ismertesse a rendszeres nőgyógyászati szűrővizsgálat jelentőségét.

5. Egyed feletti szerveződési szintek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
5.1. Populáció	**Ismertesse a populáció ökológiai és genetikai értelmezését.**	**Értelmezze a statisztikus megközelítés, a valószínűség, az előfordulási gyakoriság fogalmát.**
	Ismertesse a populáció egyedszámának korlátlan és korlátozott növekedési modelljeit, értelmezze a környezet eltartó képességének fogalmát.	Ismertesse a populáció jellemzőit (egyedszám, egyedsűrűség, koreloszlás, térbeli eloszlás).
	Mondjon példát hirtelen elszaporodó (gradáció) majd összeomló létszámú populációra. Ismertesse ezek mezőgazdasági szerepét (pl. sáskajárás), a védekezés módjait, a biológiai védekezés előnyeit.	Hozza összefüggésbe az r- és a K-stratégia fogalmát a környezet állandóságával, az élőlény élettartamával és testnagyságával. Magyarázza ezeket grafikus ábrán.
	Értelmezzen emberi korfákat, vonjon le belőlük következtetéseket.	
5.1.1. Környezeti kölcsönhatások	Ismertesse a környezet fogalmát (élettelen és élő), a környezet időbeli (periodikus és előrehaladó) és térbeli (horizontális, vertikális) változását.	Ismertesse a környezet kitettségtől függő változását.
	Értelmezzen tűrőképességi görbéket: minimum, maximum, optimum, szűk és tág tűrés. Hozza összefüggésbe az indikátor szervezetekkel.	Ismertesse a niche fogalmát. Magyarázza az élettani és az ökológiai optimum, az élettani és ökológiai niche különbségét.
	Esettanulmány alapján ismerjen fel összefüggéseket a környezet és az élőlény tűrőképessége között.	*Ismertesse és magyarázza a hasonló igényű populációk kizáródásának elvét (Gauze elv). Hozza összefüggésbe az elvet a biológiai sokféleséggel és az evolúciós folyamatokkal.*
		Ismertesse a testtömeg, a testfelület és az élőhely átlaghőmérsékletének az összefüggését.
	Példákkal igazolja, hogy az élettelen környezet legfontosabb tényezői - a fény, a hő, a víz, a levegő és a talaj - hogyan szabják meg az élőlények elterjedését.	
	Ismertesse a talaj kialakulásának feltételeit.	
	Ismertesse a trágyázás jelentőségét, a szakszerűtlen műtrágyázás lehetséges következményeit.	

	Mutassa be példán, hogy egy faj elterjedését több környezeti tényező is befolyásolja. Magyarázza a peszticidek, mérgek felhalmozódását a táplálékláncban.	
5.1.2. Kölcsönhatások		
- Viselkedésbeli kölcsönhatások	Ismertesse a territórium, a rangsor, az önzetlen és az agresszív magatartás, a rituális harc, a behódolás fogalmát, a társas kapcsolatok, párosodási rendszerek (csoportszerveződés) szaporodási viselkedés típusait.	Példákon keresztül mutassa be az állatok és az ember kommunikációja közötti különbségeket, az emberi nyelv sajátosságait.
	Tudjon ezekre példát hozni, illetve példákból ismerje fel ezeket.	Ismertesse az agresszív és az önzetlen viselkedés kialakulásának csoportszelekciós és rokonszelekciós hipotézisét. Alkosson véleményt az emberi agresszivitás eredetéről, szerepéről, kiváltó okairól, megszüntethetőségéről.
- Ökológiai kölcsönhatások	Ismertesse a szimbiózis, a versengés, az asztalközösség (kommenzalizmus,) az antibiózis, az élősködés és a táplálkozási kölcsönhatás (predáció) fogalmát, állati és növényi példákkal.	Hozza kapcsolatba a táplálkozási és élősködő kapcsolatokat a populációk létszámváltozásaival.
		Példákkal igazolja, hogy az egyes élőlénypopulációk közti kölcsönhatások sokrétűek.
5.2. Életközösségek (élőhelytípusok)		
5.2.1. Az életközösségek jellemzői	Értelmezze a szintezettség kialakulásának okát.	Ismertesse a mintázat kialakulásának okait, értelmezzen egy ökológiai mintázatot bemutató ábrát.
	Magyarázza az életközösségek időbeni változásait.	Ismertesse a szukcesszió, az aszpektus, a kezdő (pionír), a zárótársulás és a leromlás (degradáció) fogalmát.
	Értelmezze a változások természetes és ember által befolyásolt folyamatát, ismertesse a szennyezés csökkentésének lehetőségeit.	*Grafikonon vagy ábra segítségével értelmezze, hogyan változik az életközösség a szukcesszió folyamatában.*
		Értse, hogy egy életközösség sokfélesége produktivitása és stabilitása összefügg.
		Értelmezze a szukcesszió tartós megszakadásának lehetséges okait (legeltetés, tavak kotrása).
5.2.2. Hazai életközösségek	*Jellemezzen egy iskolájához vagy lakóhelyéhez közeli terület élővilágát (élőhelytípusok,*	*Hasonlítsa össze az alábbi élőhelytípusokat: cseres-tölgyes, gyertyános-tölgyes, bükkös*

	környezeti tényezők, talaj, uralkodó állat- és növényfajok, szintezettség, időbeni változások).	*ligeterdő, nyáras-borókás.*
	A fajok és életközösségek jellemzésére használja a növényismeret- és állatismeret könyveket.	Ismertesse és értékelje az ember szerepét átalakításukban (természetes erdők - faültetvények, folyószabályozás, legeltetés).
		Ismertesse a szikes puszták jellemzőt, a szikes talaj kialakulásának feltételeit, a másodlagos szikesedést.
	Egy tó feltöltődésének folyamatán keresztül mutassa be az életközösségek előrehaladó változásait.	Ismertesse a sziklagyepek előfordulásait, jellemző környezeti sajátságaikat, az itt élő fajok természetvédelmi jelentőségét.
		Sorolja fel a sziklagyepeket fenyegető fontosabb károsító hatásokat.
	Ismertesse a gyomnövény fogalmát, hozzon rá példát.	Ismertesse a fontosabb gyomtársulás-típusokat (vetési, útszéli, vágástársulások), kialakulásuk okait, jellemző fajait.
5.3. Bioszféra		
- Globális folyamatok	Értelmezze a bioszférát ökoszisztémaként (Gaia).	Ismertesse a városok ökológiai hatásait.
	Soroljon fel és magyarázzon civilizációs ártalmakat (helytelen életmód, kábítószer-fogyasztás, túlzott gyógyszerfogyasztás, vegyszerek károsító hatásai.)	Ismertesse a közlekedés (úthálózat) ökológiai hatásait.
	Tudjon példát mondani a természetes növény- és állatvilágot pusztító és védő emberi beavatkozásokra (pl. az esőerdők irtása, a monokultúrák hatása, kőolajszennyezés, nemzeti parkok, nemzetközi egyezmények). Hozzon példát hazai lehetőségeinkre és felelősségünkre (pl. vásárlási szokások).	Tudja, hogy a mennyiségi növekedésnek a Földön anyagi- és energetikai korlátai vannak.
	Tudja, hogy a globális problémák között tartjuk számon a népességrobbanást, globális felmelegedést, hulladékproblémát, a savasodást, a tengerek-óceánok, édesvizek problémáit, az ózonpajzs csökkenését. Ismertesse, miért lehetnek ezek ökológiai válság tényezői.	Ismertesse a fenntartható fejlődés fogalmát.
	Magyarázza, hogyan függ össze az ökológiai válság társadalmi és gazdasági kérdésekkel.	
5.4. Ökoszisztéma	**Ismertesse az ökoszisztéma fogalmát, értelmezze az életközösséget ökoszisztémaként**	
5.4.1.	Értelmezze, és példák segítségével	Értelmezze az ökoszisztéma

Anyagforgalom	mutassa be a termelők, a lebontók és a fogyasztók szerepét az életközösségek anyagforgalmában és energiaáramlásában.	tagjainak kölcsönös egymásra utaltságát, a ragadozók szerepét a társulás stabilitásának fenntartásában.
	Fogalmazza meg a táplálkozási lánc és hálózat különbségét.	Elemezzen táplálékhálózatot.
	Értelmezze a szén és az oxigén körforgásának útját: az autotróf és heterotróf lények szerepét, a humuszképződés lényegét, a szénhidrogén- és kőszénképződés okát, a karbonát-kőzetek keletkezését. Értelmezze az élőlények szerepét e folyamatokban.	Ismertesse a foszfor körforgásában a tengeri madarak szerepét, a biológiai ciklusból való kilépés lehetőségét (foszfátüledék).
		Ábra segítségével elemezze a lebontó szervezetek, a nitrogéngyűjtő, a nitrifikáló és a denitrifikáló baktériumok szerepét a nitrogén körforgásában.
5.4.2. Energiaáramlás		Hasonlítsa össze a produkció, biomassza és egyedszám fogalmát. Értelmezzen „ökológiai produkció és energia piramist”. Értelmezze a biomassza és a produkció függését a globális éghajlati tényezőktől.
5.4.3. Biológiai sokféleség		Értelmezze a sokféleséget (diverzitást) a gének szintjén (pl. a heterozigótaság mértéke a populációban), a faj szintjén (pl. a fajok száma) és az ökoszisztéma szintjén (pl. a tápláléklánc szintjeinek száma).
5.5. Környezet- és természetvédelem	**Ismertesse a természetvédelem fogalmát, a mellette szóló etikai, egészségügyi, kulturális és gazdasági érveket.**	
	Ismertesse a biológiai sokféleség megőrzésének etikai, jogi és gyakorlati szükségességét, a természetvédelem lehetőségeit.	
	Tudja, hogyan csoportosítjuk a védett területeket példákkal (természetvédelmi terület, tájvédelmi körzet, nemzeti park) *Térképen ismerje fel hazánk nemzeti parkjait. Ismertesse a lakóhelyéhez legközelebb fekvő nemzeti parkot, ennek fontosabb értékeit.*	
	Ismertesse a környezetvédelem fogalmát, a kibocsátás és ülepedés, a határérték fogalmát.	
- Levegő	Tudja a fontosabb légszennyező	Tudjon a szennyezés csökkentését

	anyagokat, ezek eredetét és károsító hatását (CO, CO_2, nitrogén-oxidok, ólom és ólomvegyületek, korom, por, halogénezett szénhidrogének).	ösztönző főbb gazdasági és jogi lehetőségekről (adók, tiltás, határérték, bírság, polgári per). *Fogalmazza meg véleményét ezek hatékonyságáról.*
	Ismertesse a savas esők okát és következményeit.	*Magyarázzon kísérletet a környezetszennyezés káros hatásai bizonyítására.*
	Ismertesse az üvegházhatást, a hőszennyezést, a lehetséges következményeket. *Foglaljon állást a teendőkről. Tudjon a teendőkről szmogriadó esetén.*	
- Víz	Értelmezze a vizek öntisztuló képességének magyarázatát, korlátait. Ismertesse a fontosabb vízszennyező anyagokat. Ismertesse az ivóvíz nyerésének módjait, az ezeket a forrásokat fenyegető veszélyeket. Értelmezze a „közműolló” fogalmát, a mechanikai és biológiai víztisztítás lényegét, lehetőségeit. *Fogalmazza meg álláspontját a legfontosabb teendőkről.*	
- Energia, sugárzás	Ismertesse a hagyományos és az „alternatív” energiaforrásokat, a megújuló és a nem megújuló energia különbségét. Értelmezze az atomenergia felhasználásának lehetőségét és veszélyeit. Tudjon az energiatakarékosság lehetőségeiről. *Fejtse ki álláspontját a hazai energiagazdálkodás lehetőségeiről.*	
- Talaj	Magyarázza meg a talajerózió okait, csökkentésének lehetőségeit. Értelmezze a talaj romlásának, illetve javításának folyamatát.	
- Hulladék	Ismertesse a hulladék típusait, kezelésük lehetséges módját. Lássa a szelektív gyűjtés előnyét, összefüggését a feldolgozással, újrahasznosítással.	

6. Öröklődés, változékonyság, evolúció

TÉMÁK	**VIZSGASZINTEK**	
	Középszint	**Emelt szint**
6.1. Molekuláris genetika		
6.1.1. Alapfogalmak	Ismertesse a gén és allél, a genetikai kód, a kromoszóma, a rekombináció, a	

	kromatinfonál és homológ kromoszóma fogalmakat.	
	Fogalmazza meg az általános összefüggést a DNS bázissorendje, a fehérje aminosavsorrendje, térszerkezete és biológiai funkciója, valamint a tapasztalható jelleg között. Ábra alapján ismertesse a DNS megkettőződés folyamatát és a DNS → m RNS átírás (transzkripció) és a fehérje leolvasás (transzláció) főbb lépéseit.	Használja a kodonszótárt.
	Ismerje annak jelentőségét, hogy a genetikai kód általános érvényű.	Magyarázza a baktériumok felhasználását emberi fehérje előállítására.
	Kösse a fehérjeszintézis fázisait az eukarióta sejt alkotórészeihez.	
6.1.2. Mutáció	Hasonlítsa össze a mutációt és ivaros szaporodást, mint a genetikai változékonyság forrásait.	A kodonszótár segítségével vezesse le különböző típusú pontmutációk következményeit az aminosavsorrendben.
	Ismertesse a mutáció fogalmát, evolúciós szerepét és lehetséges hatásait (hátrányos, közömbös, előnyös). Hozzon példát ezekre. Ismertessen példát az emberi népességben többféle génváltozat tartós jelenlétére.	Ismertesse a sarlósejtes vérszegénység és az albinizmus genetikai hátterét, hatásait. Ismertesse a fenilketonúria öröklésmenetét, hatását, kezelésének módját (diéta).
	Hasonlítsa össze a mutagén hatásokat (kémiai és sugárzó), hatásuk felismerésének problémáját, csökkentésük vagy kivédésük lehetőségeit. Tudja, hogy a mutagén és a rákkeltő (karcinogén) hatás gyakran jár együtt.	Hasonlítsa össze a gén-, kromoszóma- és genommutációkat (ploidiák).
	Tudja, hogy a Down-szindróma a kromoszómák számbeli rendellenessége. Ismertesse kialakulásának kockázati tényezőit.	Tudja, hogy a kromoszómamutációk lehetnek szerkezetiek és számbeliek, hozzon ezekre példákat.
6.1.3. A génműködés szabályozása	Indokolja, hogy különböző felépítésű- és működésű testi sejtjeink miért hordoznak azonos genetikai információt. Magyarázza, hogy miért nem mindig aktív minden gén. Értelmezze, hogy a gének megnyilvánulását a hormonális állapot is befolyásolja.	Ismerje fel ábra alapján a laktóz-operon részeit, értelmezze szerepüket.
	Ismertesse a jó és rosszindulatú daganat, az áttétel fogalmát, néhány daganattípusra utaló jeleket (bőr-,	Tudja, hogy az eukarióta sejt génműködésének a szabályozásában erősítő és kioltó faktorok vesznek részt.

emlő-, hereprosztata-, méhnyakrák), korai felismerésének jelentőségét.

6.2. Mendeli genetika

6.2.1. Minőségi jellegek	Ismertesse a haploid, diploid, homozigóta és heterozigóta, genotípus és fenotípus fogalmakat.	Értelmezze Mendel kutatási módszerét, hozza összefüggésbe a valószínűség és gyakoriság fogalmával.
	Ismertesse az öröklésmenetek alaptípusait (dominánsrecesszív, intermedier és kodomináns). Ismertesse a tesztelő keresztezésből levonható következtetéseket.	Adja meg Mendel következtetéseinek érvényességi korlátait, ennek okait (kapcsoltság, sejtmagon kívüli öröklés).
	Soroljon fel ember esetében dominánsan, illetve recesszíven öröklődő jellegeket.	Magyarázza miért alkalmas alanya az ecetmuslica a genetikai vizsgálatoknak.
	Tudja levezetni a dominanciaviszonyok ismeretében egy egygénes enzimbetegség, az Rh- és AB0-vércsoportok öröklődését.	Tudjon két gén két-két allél, illetve egy gén három-három alléljával, és letális alléllal kapcsolatos számításokat végezni.
	Ismertesse a humángenetikai sajátos módszereit (családfaelemzés).	Legyen képes családfa alapján következtetni egy jelleg öröklésmenetére.
	Magyarázza az ivarsejtek szerepét az ivar meghatározásában. Ismertesse a génkölcsönhatás fogalmát, és azt, hogy a legtöbb tulajdonság csak így magyarázható.	Értelmezze és elemezze a nemhez kötött öröklést a vérzékenység és a színtévesztés példáján.
	Ismertesse a génkapcsoltság tényét, magyarázatát (azonos kromoszóma).	Két gén kölcsönhatásának jellegére tudjon következtetni a második utódnemzedék arányaiból.
		Közölt adatok ismeretében következtessen 2 gén két allélos öröklésben a kapcsoltság és a rekombináció tényére.
		Értse a kapcsoltság, a rekombinációs gyakoriság és a genetikai térképezés módszerének összefüggését.
6.2.2. Mennyiségi jellegek	Ismertessen öröklődő mennyiségi tulajdonságokat és hajlamokat az élővilágban és az emberi öröklésben.	Ábrán ismerje fel és magyarázza, hogy a mennyiségi jellegek eloszlása a populációban normáleloszláshoz közelít.
	Hasonlítsa össze a mennyiségi jellegeket és a minőségi jellegeket kialakító gének hatásait (sok gén, jelentős környezeti hatás).	Ismertessen módszereket az öröklött és a környezeti hatások szétválasztására (ikervizsgálat, környezetváltoztatás).
	Hozza kapcsolatba a mennyiségi öröklődést a háziasítással és a hibridvetőmagok elterjedésével.	

6.3. Populációgenetika

és evolúciós folyamatok

6.3.1. Ideális és reális populáció	Tudja, hogy a populációk genetikai szempontból allél- és genotípus gyakoriságokkal jellemezhetők.	Lássa a matematikai modell és a megfigyelhető biológiai folyamatok összefüggését.
	Értelmezze, hogy a mutációk jelentik a populációk genetikai változatosságának forrását.	Értelmezze az ideális populáció fogalmát, feltételeit.
	Ismertesse az irányító, a stabilizáló és a szétválasztó szelekció fogalmát, kapcsolja össze ezeket a fajkeletkezés elméletével.	Értelmezze a Hardy-Weinberg összefüggést 1 gén 2 allélos számítások esetén.
	Értse a populáció nagyságának természetvédelmi jelentőségét.	Értelmezze a születési és halálozási ráta fogalmát, ezek függését a populációsűrűségtől.
		Értelmezze a kihalási küszöb fogalmát, kapcsolatát a genetikai sodródással és a beltenyészet következtében föllépő leromlással. Magyarázza el ennek természetvédelmi vonatkozásait (fajmegőrzés).
6.3.2. Adaptív és nem adaptív evolúciós folyamatok	Ismertesse a természetes szelekció darwini modelljét.	Értse a beltenyésztés és a nem véletlenszerű párválasztás biológiai hatásait.
	Ismertessen adaptív és nem adaptív jellegű evolúciós folyamatokat, illetve egy példa alapján ítélje meg, hogy a folyamat milyen típusba sorolható.	
	Ismertesse a homológ és analóg szerv fogalmát, a konvergens és divergens fejlődést, tudjon példaként ilyen fejlődésű szerveket, élőlényeket bemutatni.	
		Ismertesse a relatív és az abszolút (C^{14}/C^{12}) kormeghatározás fogalmát.
	Tudjon példákat említeni az evolúció közvetlen bizonyítékaira (zárvány, kövületek, lenyomat, lerakódás).	Ismertesse az élő kövület fogalmát, hozzon rá példát.
		Ismertesse a pollenanalízis és az évgyűrűelemzés módszerét, az ebből levonható következtetéseket.
		Ismertesse az ugrásszerű (pontozott) evolúció tényét az értelmezések lehetőségeit.
		Értse az evolúció közvetett bizonyítékait (DNS homológia, molekuláris törzsfák, genetikai kód, sejtes felépítés, homológ szervek, az embriók hasonlósága, funkciójukat vesztett szervek léte).
6.3.3. Biotechnológia	Ismertesse a klón fogalmát.	*Értelmezze, hogy miért jelenthet a háziasítás genetikai beavatkozást.*

	Ismertessen néhány példát a genetikai technológia alkalmazására (inzulintermeltetés, génátvitel haszonnövénybe, klónozott fajták a mezőgazdaságban). Ismertessen néhány, a géntechnológia mellett és ellen felsorakoztatható érvet, álláspontot.	
6.3.4. Bioetika	*Lássa a genetikai tanácsadás lehetőségeit, alkosson véleményt szerepéről.*	
	Ismertesse a humángenetika sajátos vizsgálati módszereit, a módszer korlátait (családfaelemzés, magzati diagnosztika), etikai megfontolásait.	
	Lássa a biológiai alkalmasság (fittnes) és az emberi élet értéke közti különbséget.	
	Ismerje a Human Genom Program célját.	
6.4. A bioszféra evolúciója		
6.4.1. Prebiológiai evolúció	Tudja, hogy a biológiai evolúciót fizikai és kémiai evolúció előzte meg.	Indokolja az élő sejt kialakulásához vezető lehetséges lépéseket.
	Ismertesse az élőlények anyagainak kialakulására vonatkozó elméleteket.	Ismertesse Miller kísérletét és annak jelentőségét.
		Értse, hogy a szerves anyagok kialakulása nem jelenti automatikusan az élő rendszerek kialakulását.
6.4.2. Az ember evolúciója	Tudja összehasonlítani az emberszabású majmok és az ember vonásait.	Ismertesse a korai emberfélék és a Homo nemzetség evolúciójának főbb lépéseire vonatkozó elképzeléseket.
	Ismertesse, hogy egy töredékes koponyából következtetéseket lehet levonni az adott emberelőd tulajdonságairól.	
	Értse, hogy az ember evolúciója során kialakult nagyrasszok értékükben nem különböznek; a biológiai és kulturális örökség az emberiség közös kincse.	

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

A vizsga részei

Középszint		**Emelt szint**	
Írásbeli vizsga	**Szóbeli vizsga**	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
120 perc	15 perc	240 perc	20 perc
100 pont	50 pont	100 pont	50 pont

A vizsgán használható segédeszközök

Középszint		**Emelt szint**	
Írásbeli vizsga	**Szóbeli vizsga**	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**

A vizsgázó biztosítja	szöveges adatok tárolására és megjelenítésére nem alkalmas zsebszámológép	NINCS	szöveges adatok tárolására és megjelenítésére nem alkalmas zsebszámológép	NINCS
A vizsgabizottságot működtető intézmény biztosítja	NINCS	Állat és Növényismeret c. könyv vagy ezzel egyenértékű információt tartalmazó egyéb kiadvány, illetve kísérlethez szükséges eszközök	NINCS	szöveges adatok tárolására és megjelenítésére nem alkalmas zsebszámológép

Nyilvánosságra hozandók

	Középszint		**Emelt szint**	
	Írásbeli vizsga	**Szóbeli vizsga**	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
Anyag	NINCS	NINCS	NINCS	*A)* feladat témakörei
Mikor?	NINCS	NINCS	NINCS	jogszabály szerint

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

Írásbeli vizsga 120 perc	**Szóbeli vizsga 15 perc**	
8-10 feladatból álló feladatsor (80 részfeladat)	*A)* feladat: projektmunka* vagy gyakorlati feladat	*B*) feladat: egy téma kifejtése
100 pont	25 pont	25 pont

*Projektmunka készítését csak az a vizsgázó választhatja, aki érettségi bizonyítvánnyal nem rendelkezik, és tanulói jogviszonyban van.

Írásbeli vizsga

Általános szabályok

Az írásbeli vizsgán a vizsgázónak egy központi feladatsort kell megoldaniuk. A vizsgázó a rendelkezésére álló időt tetszése szerint oszthatja meg az egyes feladatok között és megoldásuk sorrendjét is meghatározhatja. Az írásbeli vizsgán szöveges adatok tárolására és megjelenítésére nem alkalmas zsebszámológép használható.

Az írásbeli feladatlap tartalmi jellemzői

A vizsgafeladatok a középszintű követelményrendszerben megadott bármely témakört érinthetik. A vizsgakövetelményekben megfogalmazott kompetenciák közül az írásbeli vizsga az alábbiakra helyezi a hangsúlyt:

- biológiai tények és elvek felidézésének képessége,
- a jelenségek közti kapcsolatok felismerésének képessége,
- a biológiai megfigyelések és kísérletek értelmezésének készsége,
- szakmai szövegek, ill. ábrák értelmezésének a képessége.

Az írásbeli feladatlap formai jellemzői

A feladatlap 8-10 feladatból áll. Minden feladat több részfeladatot tartalmaz. Egy feladaton belül szerepelhetnek egyszerű (ismeretet felidéző) és értékelő (problémára irányuló) részfeladatok is. Ez utóbbiak kapcsolódhatnak kísérlet leírásához vagy szöveg, kép értelmezéséhez. A részfeladatok közel 50%-a egyszerű zárt végű feladat.

Feladattípusok
Feleletválasztós feladatok
- igaz/ hamis állítás;
- egyszerű választás;
- összetett választás (a helyes betűk felsorolásával);
- többféle asszociáció;
- struktúra-funkció, illetve ábraelemzés;
- illesztés (párosítás, besorolás - két halmaz közti kapcsolat).

Feleletalkotó feladatok
- rövid válasz (nem meghatározás, hacsak a követelményrendszerben nem szerepel ez egyértelműen);
- ábrakészítés vagy kiegészítés,
- egyszerű számítás.

Az írásbeli feladatlap értékelése

A középszintű írásbeli vizsgán 100 vizsgapont szerezhető. A vizsgadolgozatot a szaktanár a központi javítási-értékelési útmutató alapján pontszámmal minősíti. A vizsgázó által elért dolgozatpontokat 1,25-tel szorozva kapjuk meg a vizsgapontok számát, pl. a dolgozatban szerzett 80 pont esetén 80 * 1,25 = 100 pont. Ha az így kiszámított vizsgapont nem egész szám, akkor a kerekítés szabályai alapján kell kerekíteni.

Szóbeli vizsga

Általános szabályok

A középszintű szóbeli vizsga tételsorának és értékelési útmutatójának összeállításáról a vizsgabizottságot működtető intézmény gondoskodik. Amennyiben a vizsgázó a szóbeli első részében a projektmunkát választja, akkor ez a munka a vizsgázó által önállóan elvégzett és a projektmunkát segítő konzulens szaktanár által ellenőrzött vizsgálat (kísérlet vagy megfigyelés). Ennek eredménye a munkanapló, amely mindig tartalmazza a vizsgált probléma megfogalmazását, az alkalmazott módszert, a tapasztalatokat, a tapasztalatok értékelését és a felhasznált szakirodalom listáját. A projekt témáját a vizsgázó szabadon választhatja meg, majd konzulens szaktanárával egyezteti. A projektmunkát segítő konzulens szaktanárnak el kell utasítania a témaválasztást, amennyiben az megítélése szerint balesetveszélyes, egészségkárosító, környezetszennyező, törvénysértő vagy az iskolai munkát akadályozza.

A középszintű szóbeli vizsgán a vizsgázó segédeszközként az Állat- és Növényismeret c. könyvet, vagy ezzel egyenértékű információt tartalmazó egyéb kiadványt, ezen kívül a kísérletekhez szükséges eszközöket veheti igénybe, amelyeket a vizsgabizottságot működtető intézménynek kell biztosítania.

A vizsgázó a felkészülési idő alatt - a tételétől függően - elvégzi a vizsgálatot, illetve elemzést, majd - a tétel által megkívánt módon - rögzíti eredményeit. A vizsgázó a felkészülési idő alatt készített vázlatát használhatja.

A tételt a vizsgázónak önállóan kell kifejtenie. A vizsgáztatónak lehetővé kell tennie, hogy a vizsgázó gondolatmenetét önállóan fejtse ki, majd - amennyiben a feladat ez - álláspontját is megfogalmazza és megvédje.

A szóbeli tételsor tartalmi jellemzői

A vizsgakövetelményekben megfogalmazott kompetenciák közül a szóbeli vizsga az alábbiakra helyezi a hangsúlyt:
- a rendszeres biológiai megfigyelések, egyszerű kísérletek elvégzésének, értelmezésének készsége,
- az ismeretek alapján az álláspont megfogalmazása, a mellette való érvelés képessége,
- a helyi, ill. regionális problémák ismerete,
- a biológiai ismeretek alkalmazásának képessége a helyes életmód kialakítása, a fontosabb betegségek és megelőzési módjaik, illetve a környezetvédelmi ismeretek összefüggésében.

A tételsor jellemzői

A tételsor legalább 20 tételből áll. Valamennyi tételhez két feladat - *A)* és *B)* - tartozik. Egy tétel két feladata nem vonatkozhat azonos témára.

A tétel jellemzői

Az *A) feladat* a vizsgázó választása szerint lehet

projektmunka bemutatása

vagy

laboratóriumi vizsgálat *(a részletes követelményekben dőlt betűvel szedett lehetőségek közül)* vagy fajismerethez kapcsolódó feladat (ezek a lehetőségek 50-50% arányban szerepeljenek a feladatok között). Ez utóbbi lehet
- növényfaj meghatározása és ökológiai igényeinek jellemzése a Növényismeret könyv segítségével

vagy

- több állat-, illetve növényfaj morfológiai és ökológiai jellemzésének összevetése

vagy

- nemzeti park, természetvédelmi terület, ill. az iskolához közeli életközösség élővilágának jellemzése segédanyag (például képanyag - videofilm, dia, fénykép, fajlista, térkép) alapján.

Ha a vizsgázó a projektmunkát választja, az elkészített munkát legkésőbb az írásbeli vizsgaidőszak kezdetéig be kell adnia a vizsgabizottságot működtető intézménynek. Ha határidőre nem adja be, akkor a szóbeli vizsgán *A) feladatot* kell húznia. A leadott projektmunka írásbeli dolgozatként kezelendő.

A *B) feladat* egy életközeli probléma egészségtani, környezetvédelmi, ökológiai vonatkozásairól szóló kifejtés. A *B)* feladatokat az ember szervezete és egészsége, valamint a természet- és a környezet védelme témakörből kell összeállítani. Amennyiben a téma ezt indokolja, a feladat igényelje a vizsgázó véleményének megfogalmazását is.

A szóbeli vizsgarész értékelése

A két feladatra 25-25 pont adható.

Az A) feladat értékelése

Projektmunka esetén:

A beadott munka értékelése:

A fölvetett kérdés (probléma) pontos megfogalmazása	2 pont
A megfigyelés / kísérlet módszereinek, eszközeinek leírása	3 pont
A megfigyelés/kísérlet eredményeinek rögzítése, megjelenítése	5 pont
Az irodalom (pontosság, célszerűség, hivatkozások)	2 pont
Nyelvhelyesség, tagolás, cím, fejezetcímek pontossága	3 pont
	15 pont
A munka bemutatásának értékelése:	
A munka céljának pontos megfogalmazása	2 pont
A megfigyelés / kísérlet módszereinek, eszközeinek leírása	3 pont
A tapasztalatok lényegre törő összefoglalása	3 pont
Koherens, logikus fölépítés	2 pont
	10 pont
A projektmunkára összesen:	**25 pont**

Az *A)* feladat (amennyiben az nem projektmunka bemutatása) tartalmi összetevőre adható maximum 20 pont részpontjait a feladat jellegének és nehézségének megfelelő felosztásban az egyes tételek összeállításakor kidolgozott részletes értékelési útmutató tartalmazza.

Az A) feladat értékelési szempontjai, ha nem projektmunka:

A feladat megértése és helyes elvégzése	5-10 pont
Az értékelés tartalmi helyessége	15-10 pont
A felelet fölépítése, nyelvi kifejezőkészség	5 pont
Összesen:	**25 pont**

A felelet felépítésének és előadásának értékelése:

- Ha a vizsgázó mondandóját önállóan (segítség nélkül) és logikus gondolatmenetbe illesztve, összefüggően és a nyelvhelyesség szabályainak megfelelően adta elő	5 pont
- Ha a gondolatmenet nem alkot összefüggő egészet, de az elmondott állítások önmagukban helytállók (például a tapasztalatok és a magyarázatok nem kapcsolódnak egymáshoz)	4 pont
- Ha a tényeket és összefüggéseket önállóan nem, de tanári segítséggel pótlólag sikeresen megválaszolta	3 pont
- Ha a tények fölidézése tanári segítséggel is csak részlegesen, pontatlanul sikerült	2 pont
- Ha a tanári segítséggel fölidézett tények közt nem vagy alig volt összefüggés	1 pont

- Ha tanári segítséggel sem tudott hozzászólni a témához 0 pont

A B) feladat értékelése

A *B)* feladat tartalmi összetevőire adható maximum 20 pont részpontjait a feladat jellegének és nehézségének megfelelő felosztásban az egyes tételek összeállításakor kidolgozott részletes értékelési útmutató tartalmazza. A felelet felépítésének és előadásának értékelésében az *A)* feladatban leírtak az irányadók.

A B) feladat értékelésének szempontjai

Az érvelés alapjául szolgáló tények ismerete	15-20 pont
A véleményalkotás módja, ellentétes vélemények összevetése	5-0 pont
A felelet felépítése, nyelvi kifejezőkészség	5 pont
Összesen	**25 pont**

EMELT SZINTŰ VIZSGA

Írásbeli vizsga 240 perc		**Szóbeli vizsga 20 perc**
Egy 8-10 feladatot tartalmazó feladatsor	Egy választható esszé- vagy problémafeladat	Egy A és egy B feladat előadása
80 pont	20 pont	50 pont

Írásbeli vizsga

Általános szabályok

Az írásbeli vizsgán a vizsgázóknak egy központi feladatsort kell megoldaniuk. A vizsgázó a rendelkezésére álló időt tetszése szerint oszthatja meg az egyes feladatok között és megoldásuk sorrendjét is meghatározhatja.

Az írásbeli vizsgán szöveges adatok tárolására és megjelenítésére nem alkalmas zsebszámológép használható.

Az írásbeli feladatlap tartalmi jellemzői

A feladatsor első része a követelményrendszer egészét lefedő feladatokból áll.

A feladatsor második része, a vizsgázó által választható esszék, illetve problémafeladatok minden évben az alábbi két témakörből kerülnek ki:

A) az ember élettana és szervezettana, egészséges életmód;

B) ökológia, környezet- és természetvédelem, növényélettan.

A vizsgázónak a feladatlap megfelelő helyén jelölnie kell, hogy melyik feladatot választotta.

Az írásbeli vizsga feladatai az alábbi kompetenciák vizsgálatára helyezik a hangsúlyt:

- egyszerű ismeretfelidézés (reproduktív feladat);
- adatértés és -értelmezés, szabályfelismerés (grafikonok, táblázatok);
- szövegértés és -elemzés;
- példamegoldás;
- problémafeladat (a probléma, a választott módszer, az eredmények érvényessége és a hibalehetőségek felismerése, elemzése);
- halmazba sorolás (a felosztás logikai alapjának egyértelmű megjelölésével), ill. fordítottja: a felosztás logikai alapjának keresése (a megadott halmazok értelmezésével);
- képek sorba rendezése, kiegészítése, magyarázata.

Feladattípusok

Feleletválasztós feladatok

- igaz/ hamis állítás;
- egyszerű választás;
- összetett választás (a helyes betűk felsorolásával);
- többféle asszociáció;
- struktúra-funkció, ill. ábraelemzés;
- illesztés (párosítás, besorolás - két halmaz közti kapcsolat).

Feleletalkotó feladatok

- rövid válasz (nem meghatározás, hacsak a követelményrendszerben nem szerepel ez egyértelműen);
- számolásos feladat;

- ábrakészítés vagy -kiegészítés;
- *irányított* esszé (a szempontok - nem feltétlenül a megoldás sorrendjében történő - pontos megadásával, valamint a tartalomra kapható részpontszámok feltüntetésével).

Az írásbeli feladatlap értékelése

A javítás központi javítási-értékelési útmutató alapján történik. A vizsgadolgozatra összesen 100 pont adható. Az első rész 80 pont, a választható feladat 20 pont.

Ha a vizsgázó nem jelöli a választását vagy az nem egyértelmű, akkor az első választható feladat megoldását kell értékelni.

Szóbeli vizsga

Az emelt szintű szóbeli vizsga központi tételsor alapján zajlik.

Feleléskor a kifejtés sorrendjét a vizsgázó választja meg. A tételt a vizsgázónak önállóan kell kifejtenie. A vizsgáztatónak lehetővé kell tennie, hogy a vizsgázó gondolatmenetét önállóan fejtse ki, majd - amennyiben a feladat ez - álláspontját is megfogalmazza és megvédje.

A szóbeli tételsor tartalmi jellemzői

A szóbeli vizsgán a vizsgázó tárgyi tudásáról, kifejezőkészségéről, problémaérzékenységéről, olvasottságáról tesz bizonyságot.

A tételsor jellemzői

A tételsornak legalább 20 tételt kell tartalmaznia. A tételsornak a követelményrendszer minden fő témakörét érintenie kell. Valamennyi tételhez két feladat - *A)* és *B)* - tartozik. Egy tétel két feladata nem vonatkozhat azonos témára.

A tételek jellemzői

A) feladat: A közzétett témakörök egyikéhez kapcsolódó feladat kifejtése megadott szempontok alapján.

B) feladat: Biológiai problémát tartalmazó szöveg, illetve az abban leírt kísérlet elemzése, értékelése megadott szempontok alapján.

A szóbeli vizsgarész értékelése

Mind az „A”, mind a „B” feladat értékelésénél 20-20 pont adható a tartalomra és 5-5 pont a kifejtés módjára. A központi értékelési útmutató rögzíti az egyes tételek kifejtésének elvárt összetevőit és az ezekre adható, a 20-20 pont felosztásával kialakított maximális részpontszámokat. A felelet felépítését és a nyelvi kifejezőkészséget a középszintű szóbeli vizsgánál leírt módon kell értékelni.

INFORMATIKA

I. RÉSZLETES ÉRETTSÉGIVIZSGA-KÖVETELMÉNY

E dokumentum a kétszintű, egységes informatika érettségi vizsga részletes követelményeit és a vizsga leírását tartalmazza.

Az informatika vizsga - a többi tantárgyhoz hasonlóan - központi kidolgozású részletes vizsgakövetelményekre épül.

E vizsga bármely középiskolában tanuló diák számára szabadon választható vizsga, s az oktatási törvénynek és az érettségi vizsgaszabályzatnak megfelelően kétszintű lehet: közép- és emelt szintű.

A középszintű vizsga a középiskolai tanulmányokat lezáró jellegű.

Az emeltszintű vizsga mindemellett a felvételi vizsgát is kiváltja azokban a felsőoktatási intézményekben, amelyekben a számítástechnika, a programozás vagy az informatika az előírt, illetve választható felvételi tantárgy.

Mindkét vizsga központilag előállított, gyakorlati és szóbeli részekből áll a vizsgaleírásban szereplő jellemzők szerint.

A részletes követelményrendszer felépítése az Érettségi vizsgaszabályzatban foglalt általános követelmények szerkezetét követi.

A középszintű érettségi anyagának meghatározásához elsődleges szempont, hogy a követelmények olyan ismereteket és képességeket tartalmazzanak, amelyek segítik az eligazodást és a munkába állást az információs társadalomban.

Az emelt szintű érettségi anyagát ezen kívül meghatározzák az egyetemek és főiskolák informatikai szakjain várt tudás- és képességigények.

Az emelt szint a középszint követelményeit magában foglalja, de azokat magasabb szinten kéri számon, továbbá kiegészül a felvételihez szükséges tudásanyaggal is.

A) KOMPETENCIÁK

Általános kompetenciák

A tanulóktól elvárjuk, hogy az érettségi vizsgán az alábbi általános kompetenciák meglétét bizonyítsa

- *korszerű alkalmazói készség* (a számítógépek, az informatikai kultúra lehetőségeit kihasználni tudó tanulók képzése)
- algoritmikus gondolkodás (a matematikához hasonló gondolkodásfejlesztő szerep, amely az iskolában, s a hétköznapi életben is alapvető fontosságú);
- *önálló munkavégzés* (a számítógép, mint a tanuló tevékenységére azonnal reagáló eszköz, lehetőséget teremt az egyéni ütemű tanulásra, a tehetségekkel való különleges foglalkozásra, ...);
- *együttműködő-készség, csoportmunka* (nagyobb számítógépes feladatok megoldása megköveteli a csoportmunkát, feladatok részekre osztását, a másokkal való kapcsolattartást);
- *alkotó munka* (akár programot írunk a számítógéppel, akár szöveges dokumentumot vagy adatbázist, a végeredmény akkor is egy termék lesz, a készítés folyamatának, s a „termékségnek" minden egyes következményével együtt);
- *az informatika és a társadalmi kölcsönhatásának felismerése* (az informatika rohamos fejlődése az egész társadalmat gyökeresen átalakítja, s ebben az állandóan változó világban csak az érezheti otthon magát, aki érti a változásokat, s azok mozgatóit).

Tartalomorientált kompetenciák

Információs társadalom

- A tanuló legyen tájékozott a jelek és kódok világában;
- értse és tudja használni a gyakorlatban a telekommunikációs eszközöket, rendszereket, képes legyen bekapcsolódni az információs társadalomba;
- képes legyen a korszerű eszközök használatával információt szerezni, feldolgozni, és tudását gyarapítani;
- ismerje az informatika fejlődéstörténetének főbb állomásait;

- ismerje a túlzott informatikai eszközhasználat veszélyeit;
- ismerje az informatika etikai és jogi vonatkozásait!

Informatikai alapok - hardver

- A tanuló ismerje a jelátalakítás és kódolás jelentőségét és módszereit a korszerű informatikában;
- ismerje és használja a rendelkezésre álló (személyi) számítógépet és perifériáit;
- ismerje a helyi és a távhálózatok alapvető szolgáltatásait;
- legyen tisztában a számítógépes munkakörnyezet munkavédelmi és ergonómiai kérdéseivel!

Informatikai alapok - szoftver

- A tanuló ismerje a tanult operációs rendszer(ek) felhasználói felületét és felépítését;
- tudja kezelni a könyvtárszerkezetet;
- ismerje az állománykezelés, adatkezelés lehetőségeit;
- ismerje a számítógépes hálózat(ok) alapvető kommunikációs szolgáltatásait!

Szövegszerkesztés

- A tanuló tudja kezelni a rendelkezésére álló szövegszerkesztő programot;
- tudja használni a szövegszerkesztő program lehetőségeit;
- tudjon önállóan készíteni egyszerű szöveges dokumentumokat;
- részletes feladatleírás alapján legyen képes bármilyen szöveges dokumentum előállítására;
- ismerje a fontosabb típusdokumentumok (pl. meghívó, levél, ...) lehetséges tartalmát és szerkezetét, tudjon ilyeneket önállóan elkészíteni;
- tudja dokumentumait esztétikus formára hozni;
- tudja kezelni a szövegszerkesztő nyelvi segédeszközeit (helyesírás ellenőrző, szinonima szótár), törekedjen a helyes és igényes fogalmazásra;
- tudjon szöveges dokumentumaiba képeket, táblázatokat (más programok által készített objektumokat) beilleszteni!

Táblázatkezelés

- A tanuló tudja kezelni a rendelkezésére álló táblázatkezelő programot;
- tudja használni a táblázatkezelő program lehetőségeit;
- legyen képes adatokat egyszerű táblázatokba rendezni, azokon elemi számításokat végezni;
- legyen képes egyszerű kimutatásokat készíteni;
- tudjon adatokat célszerűen csoportosítani, közülük meghatározottakat kigyűjteni;
- tudja kimutatásait diagramokkal kiegészíteni, a diagramokat esztétikusan megtervezni!

Adatbázis-kezelés

- A tanuló tudja kezelni a rendelkezésére álló adatbázis-kezelő programot;
- legyen képes adatmodellt alkotni egy konkrét feladat alapján;
- az adatmodell alapján tudjon adatbázist definiálni, annak tartalmát folyamatosan karbantartani;
- tudjon egyszerű adatbeviteli sémát (űrlapot) tervezni és alkalmazni;
- tudjon adattáblák között kapcsolatokat felismerni és felépíteni;
- nagy adatbázisokból is tudjon lekérdezéssel információt nyerni;
- a nyert adatokat tudja esztétikus, használható formába elrendezni!

Információs hálózati szolgáltatások

- Tudjon interneten információt keresni barangolással, illetve tematikus keresőprogramokkal;
- tudjon elektronikus levelet írni, fogadni, leveleihez különböző dokumentumokat csatolni;
- tudjon hálózaton keresztül közvetlen kapcsolatokat létrehozni;
- tudjon szöveges dokumentumokat, adatállományokat hálózatra elhelyezni;
- tudjon célszerű hiperszöveges dokumentumokat készíteni!

Prezentáció (bemutató) és grafika

- A tanuló tudja kezelni a rendelkezésére álló rajzoló, valamint prezentációs programot;
- tudja használni a rajzoló, valamint prezentációs program lehetőségeit;
- tudjon egyszerű ábrákat rajzolni, azokkal műveleteket végezni;
- tudjon képekkel műveleteket végezni, minőségüket javítani;
- grafikus ábráit, képeit legyen képes szöveges környezetbe esztétikusan elhelyezni;
- képekből, szövegekből tudjon bemutatókat létrehozni!

Könyvtárhasználat

- A tanuló legyen képes az információs társadalom kihívásainak fogadására;
- rendelkezzen a könyvtárra alapozott önművelés képességével;
- a forrásokat komplex és alkotó módon tudja használni;
- ismerje a forrásfelhasználás etikai/formai szabályait!

Algoritmizálás, adatmodellezés

- A tanuló legyen képes egy programozási feladatot szabatosan megfogalmazni;
- tudjon pontos feladatmeghatározás után adatmodellt felállítani;
- tudjon használni legalább 2 algoritmust leíró eszközt;
- tudjon a megoldandó feladathoz algoritmust készíteni;
- legyen képes algoritmusok számítógépes megvalósítására, az elkészült algoritmus helyességének ellenőrzésére!

A programozás eszközei

- A tanuló legyen képes egy programozási feladatot adott programozási nyelven megoldani;
- legyen képes használni egy programozási nyelv fejlesztői környezetét;
- legyen képes tesztelni programját, hibát keresni, majd javítani benne!

B) VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

1. Információs társadalom

TÉMÁK	**VIZSGASZINTEK**	
	Középszint	**Emelt szint**
1.1. A kommunikáció		
1.1.1. A kommunikáció általános modellje	Ismerje a kommunikáció modelljét és tudjon gyakorlati példákat (kommunikációs rendszereket) bemutatni értelmezni.	
1.1.2. Információs és kommunikációs technológiák és rendszerek	Ismerje a használatos (tele)kommunikációs rendszereket (pl. telefon, tv, ...).	
1.1.3. Számítógépes információs rendszerek az iskolában és a gazdaságban	Ismerjen számítógépes katalógusokat és adatbázisokat.	
1.1.4. Közhasznú információs források	Legyen képes összetett keresésre az interneten, keresőszerverek segítségével.	
1.2. Információ és társadalom		
1.2.1. Az informatika fejlődéstörténete	Ismerje az informatika fejlődéstörténetének főbb fázisait, eseményeit.	
1.2.2. A modern információs társadalom jellemzői		
1.2.3. Informatika és etika	Legyen elképzelése a legújabb információs és kommunikációs technológiák társadalmi hatásairól.	
1.2.4. Jogi ismeretek	Ismerje a túlzott informatikai eszközhasználat személyiségromboló, egészségkárosító hatását.	

	Ismerje a helyi és a távhálózatok netikettjét. Tudja, hogy a vírusok a szoftverben és hardverben károkat okozhatnak. Legyen tisztában azzal, hogy az adat, az információ áru, jelentős értéket képviselhet. Ismerje a szerzői jog fogalmát. Tudja csoportosítani a szoftvereket felhasználói szerződés szerint (freeware, shareware, üzleti).

2. Informatikai alapismeretek - hardver

TÉMÁK	**VIZSGASZINTEK**	
	Középszint	**Emelt szint**
2.1. Jelátalakítás és kódolás		
2.1.1. Analóg és digitális jelek 2.1.2. Az adat és az adatmennyiség 2.1.3. Bináris számábrázolás 2.1.4. Bináris karakterábrázolás 2.1.5. Bináris kép- és színkódolás 2.1.6. Bináris hangkódolás	Ismerje az analóg és a digitális jel fogalmát, különbözőségeit. Tudja, hogy minden érzékelhető jel jó közelítéssel digitalizálható.	
2.2. A számítógép felépítése		
2.2.1. A Neumann-elvű számítógépek 2.2.2. A (személyi) számítógép részei és jellemzőik: Központi feldolgozó egység, memória, buszrendszer, interfészek (illesztő), ház, tápegység, alaplap	Ismerje a Neumann-elvet és azt, hogy más elven felépülő és működő számítógépek is léteznek. Ismerje a számítógép részeinek és perifériáinak funkcióit és fontosabb jellemzőit.	Ismerje a logikai alapműveleteket és tudja alkalmazni feladatok megoldása során.
2.2.3. A perifériák típusai és főbb jellemzőik: bemeneti eszközök, kimeneti eszközök, bemeneti/kimeneti eszközök, háttértárak 2.2.4. A (személyi) számítógép részeinek összekapcsolása és üzembe helyezése 2.2.5. Hálózatok	Ismerje a helyi és távhálózatok felépítését és fontosabb jellemzőit.	

3. Informatikai alapismeretek - szoftver

TÉMÁK	**VIZSGASZINTEK**	
	Középszint	**Emelt szint**

3.1. Az operációs rendszer és főbb feladatai	
3.1.1. Az operációs rendszerek (fajtái) részei és funkciói, az operációs rendszer felhasználói felülete	Ismerje az operációs rendszerek fajtáit, fő részeit és legfontosabb feladatait. Legyen képes egy rendszer megjelenését, néhány paraméterét igényei szerint beállítani.
3.1.2. Könyvtárszerkezet, könyvtárak létrehozása, másolása, mozgatása, törlése, átnevezése	Ismerje az operációs rendszer felhasználói felületét.
3.1.3. Állományok típusai, keresés a háttértárakon	Ismerje a könyvtárrendszer felépítését, igazodjon el benne.
3.1.4. Állománykezelés: létrehozás, törlés, visszaállítás, másolás, mozgatás, átnevezés, nyomtatás, megnyitás	Ismerje a könyvtárműveleteket. Tudjon állományokat megkeresni. Ismerje és tudja használni az állománykezelő funkciókat.
3.1.5. Az adatkezelés eszközei: Tömörítés, kicsomagolás, archiválás, adatvédelem	Értse a tömörítés lényegét, az archiválás és az adatvédelem szükségességét. Tudjon tömöríteni és kicsomagolni.
3.1.6. A szoftver és a hardver karbantartó (segéd)programjai: víruskeresés és -irtás, víruspajzs, lemezkarbantartás, ...	Ismerje a vírus fogalmát, a leggyakoribb vírusok terjedési módját, valamint a védekezés eszközeit, módszereit.
3.1.7. A hálózatok működésének alapelvei, hálózati be- és kijelentkezés, hozzáférési jogok, adatvédelem	Tudja ellátni a lemezkarbantartás feladatait: lemez törlése, új lemez használatba vétele.
	Tudjon a hálózatba be- és kijelentkezni. Ismerje a (helyi) hálózati szolgáltatásokat és a felhasználói jogosultságokat.

4. Szövegszerkesztés

TÉMÁK	**VIZSGASZINTEK**	
	Középszint	**Emelt szint**
4.1. A szövegszerkesztő használata		
4.1.1. A program indítása	Tudja az általa tanult szövegszerkesztő programot indítani.	
4.1.2. A munkakörnyezet beállítása	Ismerje a szövegszerkesztő kezelő felületét.	
4.1.3. A szövegszerkesztő menürendszere	Tudjon szöveget bevinni, javítani, törölni.	
4.1.4. Dokumentum megnyitása, mentése, nyomtatása	Tudjon többféle formátumú dokumentumot megnyitni, menteni és nyomtatni.	

	Tudjon fontosabb típusdokumentumokat (pl. meghívó, levél, ...) önállóan készíteni.
4.2. Szövegszerkesztési alapok	
4.2.1. Szövegbevitel, szövegjavítás	Ismerje a szövegszerkesztés alapfogalmait (karakter, szó, sor, bekezdés, blokk, szakasz, oldal).
4.2.2. Karakterformázás 4.2.3. Bekezdésformázás	Legyen képes karakterek betűtípusát, méretét, stílusát, színét megadni.
4.2.4. Felsorolás, számozás 4.2.5. Tabulátorok használata	Tudjon bekezdéseihez behúzást és térközt állítani, szövegbeosztást megadni, szegélyt, mintázatot megadni.
4.2.6. Oldalformázás	Készítsen felsorolást, sorszámozott felsorolást.
	Tudjon különböző fajtájú tabulátorokat használni.
	Legyen tisztában az oldalbeállítás alapjaival (élőfej, élőláb, lapszámozás, margók, ...)
4.3. Szövegjavítási funkciók	
4.3.1. Keresés és csere	Ismerje a szövegszerkesztő keresési, cserélési funkcióit.
4.3.2. Kijelölés, másolás, mozgatás, törlés 4.3.3. Helyesírás ellenőrzés, szinonima szótár, elválasztás	Tudjon kijelölni betűt, szót, bekezdést, szövegblokkot, legyen képes ezeket másolni, mozgatni, törölni.
	Tudjon ilyet más dokumentumból is beilleszteni.
	Használja a szövegszerkesztő nyelvi segédeszközeit.
4.4. Táblázatok, grafikák a szövegben	
4.4.1. Táblázatkészítés a szövegszerkesztővel, sorba rendezés	Tudjon szöveges dokumentumokban táblázatokat szerkeszteni (sorokat, oszlopokat, cellákat beszúrni, törölni).
4.4.2. Körlevélkészítés	Tudja a sorokat adott oszlop szerint sorba rendezni.
	Tudjon kördokumentumot készíteni.
4.4.3. Táblázatok, grafikák, szimbólumok és más objektumok beillesztése a szövegbe, valamint formázásuk	Legyen képes szimbólumokat és egyéb objektumokat beilleszteni a szövegbe, s azokat esztétikusan elhelyezni.

5. Táblázatkezelés

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
5.1. A táblázatkezelő használata		
5.1.1. A program indítása	Tudja az általa tanult táblázatkezelő programot indítani.	
5.1.2. A munkakörnyezet beállítása	Ismerje a program kezelő felületét. Tudjon adatokat bevinni, illetve azokat törölni.	
5.1.3. A táblázatkezelő menürendszere	Tudjon a megjelenítési üzemmódok között váltani.	
5.1.4. A táblázat megnyitása, mentése, nyomtatása	Tudjon többféle formátumú táblázatot megnyitni, menteni és nyomtatni.	
5.2. A táblázatok felépítése		
5.2.1. Cella, oszlop, sor, aktív cella, tartomány, munkalap	Ismerje a cella, az oszlop, a sor, az aktív cella és a tartomány, valamint a munkalap fogalmát.	
	Tudjon cellát, sort és oszlopot beilleszteni, illetve, törölni.	
5.3. Adatok a táblázatokban		
5.3.1. Adattípusok	Ismerje a szöveg, a szám és dátum adattípusokat.	
5.3.2. Adatbevitel, javítás, másolás, mozgatás	Tudjon egyszerű képleteket és függvényeket használni (összeg, átlag, maximum, minimum, darabszám, feltételek a képletben, keresés stb.)	
5.3.3. A cellahivatkozások használata		
5.3.4. Képletek szerkesztése: konstans, hivatkozás, függvény	Tudja a táblázat összetartozó adatait adott szempont szerint rendezni.	
	Tudjon hivatkozást használni munkalapon belül.	
	Tudjon hivatkozást használni munkalapokon keresztül.	
	Ismerje a címzési módokat: relatív, abszolút és vegyes címzést.	
5.4. Táblázatformázás		
5.4.1. Sorok, oszlopok, tartományok kijelölése	Tudja alkalmazni a karakterformázás és a cellaformázás lehetőségeit.	
5.4.2. Karakter-, cella- és tartományformázások		
5.4.3. Cellák és tartományok másolása	Tudja alkalmazni a cellán, illetve a tartományon belüli igazítás lehetőségeit.	
	Tudja beállítani az oszlopszélességet és a sormagasságot.	
	Tudja alkalmazni a szegélyezés és mintázat készítés lehetőségeit.	

	Tudjon fejlécet és láblécet készíteni.	
5.5. Táblázatok, szövegek, diagramok		
5.5.1. Egyszerű táblázat készítése	Tudjon egyszerű táblázatot létrehozni.	
5.5.2. Formázási lehetőségek 5.5.3. Diagramtípus kiválasztása, diagramok szerkesztése	Ismerje a kapcsolatot a táblázatkezelő és a szövegszerkesztő rendszerek között.	
	Tudja alkalmazni az oldalbeállításhoz kapcsolódó formázási lehetőségeket (tájolás, margó).	
	Ismerje a diagramok és grafikonok szerkesztésének, módosításának lépéseit. Tudjon az ábrázolandó adatoknak és a belőle levonandó következtetéseknek megfelelő grafikontípust választani (pont, vonal, oszlop, kör). Tudjon grafikont és más objektumot beilleszteni.	
5.6. Problémamegoldás táblázatkezelővel		
5.6.1. Tantárgyi feladatok megoldása	Tudjon statisztikai problémákat megoldani táblázatkezelővel.	
5.6.2. A mindennapi életben előforduló problémák	Tudjon egyszerű és jól áttekinthető nyilvántartást készíteni.	
	Tudjon táblázatot tervezni szöveges feladat alapján.	

6. Adatbázis-kezelés

TÉMÁK	**VIZSGASZINTEK**	
	Középszint	**Emelt szint**
6.1. Az adatbázis-kezelés alapfogalmai		
6.1.1. Az adatbázis fogalma, típusai, adattábla, rekord, mező, kulcs	Tudjon különbséget tenni adattábla és adatbázis között. A rendelkezésére álló adathalmazból tudjon adatrekordokat összeállítani.	Ismerje a relációs adatmodell jellemzőit.
	Legyen tisztában az adattábla és a kulcs fogalmával, tudjon kulcsmezőt kiválasztani.	
6.2. Az adatbázis-kezelő program interaktív használata		
6.2.1. Adattípusok	Ismerje az adatbázis-kezelőben	Tudjon adott szöveges

6.2.2. Adatbevitel, adatok módosítása, törlése 6.2.3. Adatbázisok létrehozása, karbantartása	használatos fontosabb mezőtípusokat (szöveg, különböző számtípusok, dátum, logikai); milyen adat tárolására alkalmasak, mik a velük végezhető műveletek. Tudjon létező adatbázist megnyitni, abból az adatokat a képernyőn megjeleníteni. Tudjon rekordokat vagy egyes mezőket kitörölni, vagy a benne levő adatokat újakkal felülírni. Tudja a módosított adatokat kimenteni. Tudjon megadott szerkezetű adattáblát létrehozni. Képes legyen az adattábla mezőit helyesen kiválasztani, a kulcsmezőt meghatározni, az új táblát feltölteni.	feladathoz célszerű adattáblákat és azok közötti kapcsolatokat megtervezni.
6.3. Alapvető adatbázis-kezelési műveletek		
6.3.1. Lekérdezések, függvények használata 6.3.2. Keresés, válogatás, szűrés, rendezés 6.3.3. Összesítés	Tudjon a létező adatbázisban adott feltételeknek megfelelő rekordokat megjeleníteni és azokkal műveletet végezni. Tudja kiválasztani, hogy a kérdéshez mely mezők megjelenítése szükséges.	Ismerje és tudja felhasználni valamely lekérdező nyelv alapvető utasításait.
6.4. Képernyő és nyomtatási formátumok		
6.4.1. Űrlapok használata 6.4.2. Jelentések használata	Tudjon az adattáblákból számítandó információkat megjeleníteni. Tudjon adott mezők felhasználásával jelentést kialakítani és nyomtatni.	Tudjon adott szövegnek megfelelő űrlapot és jelentést megtervezni és elkészíteni.

7. Információs hálózati szolgáltatások

TÉMÁK	**VIZSGASZINTEK**	
	Középszint	**Emelt szint**
7.1. Kommunikáció az Interneten		
7.1.1. Elektronikus levelezési rendszer használata 7.1.2. Állományok átvitele 7.1.3. WWW 7.1.4. keresőrendszerek 7.1.5. Távoli adatbázisok	Ismerje az Internet fontosabb szolgáltatásait, alkalmazza a szolgáltatások fontosabb használati szabályait. Ismerjen egy levelezési rendszert. Tudjon levelet küldeni, fogadni, megválaszolni, továbbítani és	

használata	törölni. Ismerje az elektronikus levél részeit és a levél jellemzőit. Tudjon a levélhez csatolást készíteni és fogadni. Ismerjen és tudjon alkalmazni egy állomány átviteli a segédprogramot. Ismerje az állomány átvitel szolgáltatást. Tudjon internetről állományokat letölteni. Tudjon egy böngészőt használni. Ismerje a böngésző programok navigációs eszközeit. Tudjon kulcsszavas és tematikus keresőt használni. Tudjon egyszerű és összetett keresési feladatokat megoldani. Tudjon on-line adatbázisokat használni.	
7.2. Web-lap készítés		
7.2.1. Hálózati dokumentumok szerkezete 7.2.2. Web-lap készítése Web-szerkesztővel 7.2.3. Formázási lehetőségek	Ismerje a Web-lap jellemző elemeit. A címsor, háttérszín, háttérkép, különböző színű, méretű, igazítású szöveg, listák, táblázatok, képek, animációk, hivatkozások elhelyezése egy grafikus Web-szerkesztővel. Tudjon egyszerű Web-lap szerkesztési feladatot elvégezni.	Tudjon egyszerű Web-lapot készíteni a HTML leíró nyelv segítségével, egyszerű szövegszerkesztővel. ismerje a HTML alapelemeit.

8. Prezentáció és grafika

TÉMÁK	**VIZSGASZINTEK**	
	Középszint	**Emelt szint**
8.1. Prezentáció (bemutató)		
8.1.1. A program indítása	Tudja az általa tanult bemutatókészítő programot indítani.	
8.1.2. A munkakörnyezet beállítása	Ismerje a program kezelő felületét.	
8.1.3. A program menürendszere		
8.1.4. Prezentációs anyag elkészítése (szöveg, táblázat, rajz, diagram, grafika, fotó, hang, animáció, diaminta ...) és formázása	Tudjon bemutatót megnyitni, menteni és lejátszani különböző módokon. Tudjon bemutatót készíteni.	
8.2. Grafika		
8.2.1. A program indítása	Tudja az általa tanult grafikai	

	programot indítani.
8.2.2. A munkakörnyezet beállítása	Ismerje a program kezelő felületét.
8.2.3. A program menürendszere 8.2.4. Elemi alakzatok megrajzolása, módosítása	Tudjon grafikát, illetve képállományokat megnyitni, menteni és nyomtatni.
8.2.5. Képek beillesztése, formázása	Tudjon elemi ábrákat rajzolni, javítani, transzformálni.
	Tudjon képeket képfeldolgozó programmal kezelni, módosítani, minőségét javítani.
	Grafikus ábráit, képeit tudja szöveges környezetben esztétikusan elhelyezni.

9. Könyvtárhasználat

TÉMÁK	**VIZSGASZINTEK**	
	Középszint	**Emelt szint**
9.1. Könyvtárak		
9.1.1. A könyvtár fogalma, típusai 9.1.2. Eligazodás a könyvtárban: olvasóterem, szabadpolcos rendszer, multimédia övezet 9.1.3. A helyben használható és a kölcsönözhető könyvtári állomány 9.1.4. A könyvtári szolgáltatások	Ismerje a könyvtár fogalmát, típusait: hagyományos és elektronikus könyvtárak. Tudja kiválasztani a dokumentumokat és használni az eszközöket. Ismerje és tudja használni a gyakoribb könyvtári szolgáltatásokat.	
9.2. Dokumentumok		
9.2.1. Nyomtatott dokumentumok 9.2.2. Nem nyomtatott dokumentumok, illetve adathordozók (kazetta, diakép, film, CD, mágneslemez, DVD)	Tudja használni a kézikönyveket és a közhasznú információs forrásokat. Tudja használni a gyakoribb nem nyomtatott dokumentumokat.	
9.3. Tájékoztató eszközök		
9.3.1. Katalógusok	Tudjon keresni a betűrendes leíró katalógusban.	
9.3.2. Adatbázisok	Tudjon adatokat gyűjteni számítógépes adatbázisból.	
9.3.3. Közhasznú információs források (pl. telefonkönyv, menetrend, térkép)	Tudjon információt keresni az interneten, ismert keresőprogramokat használni.	

10. Algoritmizálás; adatmodellezés, programozási ismeretek (csak emelt szinten)

TÉMÁK	**VIZSGASZINTEK**	
	Középszint	**Emelt szint**
10.1. Elemi és összetett adatok,		

állományszervezés, relációs adatstruktúrák	
10.1.1. Egész és valós számok, logikai értékek, karakterek 10.1.2. Szöveg, sorozat, tömb, rekord, halmaz 10.1.3. Állományok	Ismerje az adattípusok osztályozásának lehetséges fajtáit. Tudjon különbséget tenni egyszerű és összetett típusok között. Tudja a felsorolt összetett típusokat definiálni. Ismerje az egyes típusokhoz tartozó műveleteket. (Numerikus, logikai, karakter-, ill. szövegműveletek; továbbá tömbből elem kiválasztása indexével, rekordból mező kiválasztása nevével, halmazműveletek; szekvenciális állományokra alkalmazható műveletek)
10.2. Elemi algoritmusok típusfeladatokra	
10.2.1. Összegzés, eldöntés, kiválasztás, keresés, megszámlálás, maximum-kiválasztás, kiválogatás, elemi rendezések	Ismerje a strukturált programozás alapelveit, a lehetséges programszerkezeteket. Tudja a szükséges változókat kiválasztani, és programbeli használatukat szabatosan megfogalmazni. Tudja pontosan leírni az egyes típusfeladatok kiinduló állapotát (azaz felsorolni az értékkel rendelkező változókat és tulajdonságukat) és a várt eredményt (azaz mely változóba, milyen feltételek mellett, milyen értékeket kell visszaadnia a programnak). Tudja leírni a megfelelő algoritmusokat valamely algoritmus-leíró nyelven.
10.3. Rekurzió	
10.3.1. Rekurzió a feladatok és az algoritmusok világában	Ismerje a rekurzió fogalmát. Néhány egyszerű rekurziós feladaton tudjon bemutatni a rekurzív algoritmusokat.
10.4. A programkészítés mint termék-előállítási folyamat	
10.4.1. A programkészítés lépései: feladatmeghatározás, tervezés, kódolás, tesztelés, hibakeresés, hatékonyság- és minőségvizsgálat, dokumentálás	Világosan lássa a tervezés és a kódolás közötti különbséget. Tisztában legyen a tesztelés szerepével és alapelveivel. Tudjon adott feladathoz olyan

	tesztadatokat meghatározni, amelyek a hibás működés kiszűrésére alkalmasak.
10.5. Számítógép a matematikában, a természet- és társadalomtudományi tantárgyakban	
10.5.1. Matematikai feladatok, egyszerű természettudományos szimulációs problémák, a középiskolai tantárgyakkal kapcsolatos egyszerű feladatok megoldása	Tudjon programot készíteni a felsorolt tantárgyak köréből megfogalmazott probléma megoldására, ha a megoldó módszerről részletes leírást kap.

11. A programozás eszközei (csak emelt szinten)

TÉMÁK	**VIZSGASZINTEK**	
	Középszint	**Emelt szint**
11.1. Algoritmusleíró eszközök		
11.1.1. Feladatmegoldás egy algoritmus-leíró eszköz segítségével		Ismerje a struktogramot vagy a folyamatábrát, és a mondatszerű algoritmus-leíró eszközt.
11.1.2. Az algoritmus-leíró eszközök fajtái		Tudjon az egyikkel programot tervezni.
11.2. Programozási nyelv		
11.2.1. Egy programozási nyelv részbeni (specialitások nélküli) ismerete		Ismerjen egy programozási nyelven: típusdefiníciót, változódeklarációt, input és output utasításokat, alapvető programszerkezeteket (azaz szekvenciát, elágazást, cik- a lust), eljárásokat, állományból adatbeviteli és -kiviteli műveleteket.
11.3. Programfejlesztői környezet		
11.3.1. Kódolási, szerkesztési eszközök valamilyen programnyelvi fejlesztői környezetben		Tudjon egy közepes nehézségű, de összetett feladatot strukturáltan megoldani az ismert programnyelven.
11.3.2. Programkipróbálási eszközök valamilyen programnyelvi fejlesztői környezetben		Tudjon e felhasználóval kulturáltan kommunikáló adatbevitelt és adatkivitelt írni. Legyen képes a program különböző kimeneteinek tesztelésére alkalmas mintaadatokat adni. Tudjon nyomkövetéssel programot tesztelni.

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

A vizsga részei

Középszint	**Emelt szint**

Gyakorlati vizsga	**Szóbeli vizsga**	**Gyakorlati vizsga**	**Szóbeli vizsga**
180 perc	15 perc	240 perc	20 perc
120 pont	30 pont	120 pont	30 pont

A vizsgán használható segédeszközök

	Középszint		**Emelt szint**	
	Gyakorlati vizsga	**Szóbeli vizsga**	**Gyakorlati vizsga**	**Szóbeli vizsga**
A vizsgázó biztosítja	vonalzó	NINCS	vonalzó	NINCS
A vizsgabizottságot működtető intézmény biztosítja	számítógép a megfelelő szoftverekkel	nyomtatott és elektronikus források, internetkapcsolattal rendelkező számítógép	számítógép a megfelelő szoftverekkel	nyomtatott és elektronikus források, internetkapcsolattal rendelkező számítógép

Nyilvánosságra hozandók

	Középszint		**Emelt szint**	
	Gyakorlati vizsga	**Szóbeli vizsga**	**Gyakorlati vizsga**	**Szóbeli vizsga**
Anyag	szoftverlista	témakörök	szoftverlista	témakörök
Mikor?	A vizsga évét megelőző tanév végéig	a vizsga előtt legkésőbb 60 nappal	a vizsga évét megelőző tanév végéig	a vizsga előtt legkésőbb 60 nappal

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

Középszint	
Gyakorlati vizsga	**Szóbeli vizsga**
180 perc	15 perc
Számítógéppel megoldandó feladatsor	Egy tétel kifejtése, és párbeszéd a tétellel kapcsolatban
120 pont	30 pont

Gyakorlati vizsga

Általános szabályok

A gyakorlati vizsgán az érettségizőknek egy központi feladatsort kell megoldaniuk. A vizsgázó a rendelkezésére álló időt tetszése szerint oszthatja meg az egyes feladatok között és megoldásuk sorrendjét is önállóan határozhatja meg.

A gyakorlati vizsgát számítógépteremben kell lebonyolítani. A vizsga időtartama alatt a rendszergazdának elérhetőnek kell lennie. A rendszergazda a vizsgaterembe csak gép- vagy szoftverhiba esetén hívható be. Jelenlétéről és az általa végzett tevékenységről jegyzőkönyvet kell felvenni.

Vizsgázónként szükséges vizsgatárgyra jellemző segédeszközök: számítógép a megfelelő szoftverekkel (a vizsgabizottságot működtető intézmény biztosítja), vonalzó (a vizsgázónak kell hoznia).

A vizsgázó a vizsgát megelőző tanévben központilag jóváhagyott (az iskola által kihirdetett) szoftverek használatával vizsgázhat. A kormányhivatalok által szervezett vizsgák esetén a vizsgázónak a jelentkezéssel egy időben le kell adnia egy nyilatkozatot, amelyben megjelöli, hogy az érettségi vizsgán az egyes szoftvercsoportokon belül az adott feladattípusok megoldásához az adott vizsgaidőszakra érvényes szoftverlistából mely szoftvereket kívánja használni.

A gyakorlati vizsga helyszínén a vizsgázónak a vizsga kezdete előtt fél órával kell megjelennie, ahol a rendszergazda által kijelölt helyet kell elfoglalnia. A vizsga megkezdése előtt a rendszergazda írásban tájékoztatja a vizsgázót arról, hogy milyen felhasználói adatai vannak, milyen módon éri el a vizsgához szükséges forrásfájlokat, valamint arról, hogy befejezett munkáját hova mentse el. A vizsga kezdetekor a

felügyelő tanár kiosztja a feladatlapot és a lepecsételt piszkozatlapot. A vizsgázó a feladatlapok kiosztásával egyidejűleg kezdheti használni a számítógépet.

A felügyelő tanárnak a vizsga befejezése előtt kb. 10 perccel figyelmeztetnie kell a vizsgázókat, hogy mentsék el a munkájukat.

A gyakorlati vizsgarész esetleges összetevőinek lebonyolítási szabályai

Tárgyi feltételek

A terem berendezése

- A géptermet lehetőség szerint a számítógépes munkahelyre vonatkozó előírások figyelembevételével kell berendezni.

- A monitorok elhelyezése olyan legyen, hogy a vizsgázók egymás munkáját ne zavarják, illetve ne tudják segíteni egymást.

A számítógépek

- A megfelelő működés biztosítása érdekében a vizsgakörnyezetet kellő időben (lehetőség szerint már hónapokkal a vizsga előtt) elő kell készíteni. Rendelkezésre kell állni legalább a vizsgázók számának megfelelő számú számítógépnek, valamint tartalékgépeknek. A vizsgakörnyezetet javasolt a korábbi évek gyakorlati vizsgafeladatainak megoldásával tesztelni, mert e nélkül nehezen deríthető ki, hogy valóban felkerült-e minden szükséges szoftverkomponens a gépekre, valamint azok jól működnek-e.

- Csak olyan számítógép használható, amely megfelel az alkalmazott operációs rendszer és egyéb szoftverek optimális hardverigényének, a háttértárolón pedig feltétlenül maradjon kellő szabad terület.

- A vizsga ideje alatt a gépekről nem lehet elérhető egyetlen olyan állomány sem, amely nem tartozik a telepített programokhoz és a várható feladatok megoldását segíti.

- Ha valamelyik eredetileg kiválasztott - számítógép működése a vizsga előtti időszakban bizonytalan, akkor javasolt azt a vizsgáztatásból kivonni.

Lebonyolítás

A vizsga előkészítése

- A vizsga során használható gépeket (a tartalékgépeket is) úgy kell előkészíteni, hogy a vizsgázók a számukra létrehozott egyedi azonosítóval bejelentkezve tudják elkészíteni a munkájukat. A vizsgázó neve és felhasználó azonosító párosokat a vizsgadokumentációval együtt kell kezelni.

- A feladatok megoldásához szükséges forrásállományokat minden vizsgázó mappájába be kell másolni, amint az a központból elérhetővé válik.

- Az internet elérését le kell tiltani a vizsgagépeken a gyakorlati vizsga teljes idejére.

Archiválás

- A rendszergazda a vizsga után a lehető legrövidebb időn belül a vizsgázók által használt mappákat két példányban, egyszer írható, kellőképpen elterjedt adathordozóra írja (például CD-R, DVD-R, DVD+R).

- A vizsgabizottságot működtető intézmény az egyik adathordozót bélyegzővel ellátva elzárja mint biztonsági másolatot, a másikat pedig a továbbiakban az írásbeli dolgozatokra vonatkozó szabályoknak megfelelően kezeli.

A gyakorlati feladatlap tartalmi jellemzői

A feladatsor tematikailag lefedi a követelményrendszer alábbi témaköreit, és időarányaiban a következőkre törekszik:

Témakör	**Idő**
Szövegszerkesztés	60 perc
Prezentáció, grafika, weblapkészítés	40 perc
Táblázatkezelés	50 perc
Adatbázis-kezelés	30 perc

Az adott témakörhöz rendelt idő kitölthető egyetlen nagyobb, több részfeladatot tartalmazó feladattal, vagy legfeljebb 4 kisebb feladattal.

A feladatsor 50%-a egyértelmű utalásokat tartalmaz a feladat minden részletének megoldására, így csak a feladatban szereplő fogalmak és a feladatot megoldó eszköz ismeretét, valamint az eszköz kezelésében való jártasságot méri.

A gyakorlati feladatlap értékelése

A gyakorlati vizsgadolgozatot a szaktanár javítja és értékeli. Az értékelés központi javítási-értékelési útmutató alapján történik. A javítási-értékelési útmutató tartalmazza a feladatok részletes megoldásait, annak lehetséges változatait, az egyes megoldásrészekre adható részpontszámokat, annak lehetséges bontását.

A témakörök szerinti pontszámarányok a következők:

Témakör	**Pontszám**

Szövegszerkesztés	40 pont
Prezentáció, grafika, weblapkészítés	30 pont
Táblázatkezelés	30 pont
Adatbázis-kezelés	20 pont

Az egyes témakörök feladatainak, részfeladatainak pontozása feladatfüggő, összpontszámuknak azonban meg kell egyezni a témakörhöz rendelt összpontszámmal.

Archiválásra a vizsgázónak csak azon produktumai kerülnek, melyeket a számára kijelölt könyvtárba elmentett, és értékelni kizárólag ezeket lehet. A javító tanár minden vizsgázó vizsgadolgozatáról értékelőlapot tölt ki. A dolgozat értékelésének megtekintésekor a vizsgázó a saját munkájáról kitöltött értékelőlap, valamint az archivált produktum másolatát kaphatja meg. Az elektronikus megoldások másolása a vizsgázó saját adathordozójára is történhet.

Szóbeli vizsga

A középszintű szóbeli vizsga tételsorának összeállításáról a vizsgabizottságot működtető intézmény gondoskodik. A szóbeli vizsga helyszínén internetkapcsolattal rendelkező számítógépnek kell működőképesen rendelkezésre állnia, amelyet a vizsgázó a felelete során használ. A számítógép működőképességének biztosítása érdekében a rendszergazdának a szóbeli vizsga teljes ideje alatt elérhetőnek kell lennie.

A könyvtárhasználat szóbeli témakör vizsgatételeinek teljesítéséhez szükséges nyomtatott és elektronikus forrásokat (pl. lexikon, enciklopédia, szakkönyv, tankönyv, szépirodalmi mű, CD-ROM) a vizsga helyszínén a vizsgázók rendelkezésére kell bocsátani. E források jellegének, típusának összhangban kell lenniük a szóbeli tételsor feladataival.

A szóbeli vizsga egyetlen tétel kifejtéséből, valamint egy-két perces beszélgetésből áll, amely a vizsgázónak a témakörhöz kapcsolódó kommunikációs képességét tárja föl. A tételt a vizsgázónak önállóan kell kifejtenie. Közbekérdezni csak akkor lehet, ha teljesen helytelen úton indult el, vagy nyilvánvaló, hogy elakadt. (Ez esetben segítő kérdést lehet feltenni, amennyiben a szóbeli felelet első részére szánt felelési időbe még belefér.) Amikor a vizsgázó befejezte a tétel kifejtését, a vizsgáztató párbeszédet kezdeményez a témához kapcsolódóan.

A szóbeli tételsor tartalmi jellemzői

A tételsor jellemzői

A tételsornak legalább 20 tételt kell tartalmaznia.

A tételek a részletes vizsgakövetelmények 1-3. 7.1 és 9. számú témaköreiből jelölhetők ki, így a tételeket az alábbi táblázatban látható arányok figyelembevételével kell összeállítani úgy, hogy egy tétel csak egy témakör elméleti ismeretanyagát kérje számon. Nyilvánosságra ezen témakörök hozandók.

Bármely tétellel kapcsolatban számítógépes szemléltetés is kérhető, melynek várakozás nélküli végrehajtási ideje - a 7.1-es témakör kérdései kivételével - legfeljebb két perc.

Információs társadalom (1)	8-20%
Informatikai alapismeretek - hardver (2)	24-32%
Informatikai alapismeretek - szoftver (3)	20-28%
Kommunikáció az interneten (gyakorlati kivitelezéssel) (7.1)	20-28%
Könyvtárhasználat (9)	8-12%

A tételsor frissítésének szabályai

A tételsor tételeinek 8-28%-a évenként cserélendő.

A tétel jellemzői

A vizsgára megfogalmazott tételek a tételcímeken túl a kifejtéshez konkrét tartalmi szempontokat is felsorolnak.

A szóbeli vizsgarész értékelése

A felelet értékelése a következő szempontok alapján történik:

- Logikai felépítés 6 pont

(Jó időbeosztás; a lényeg kiemelése; követhető gondolatmenet.)

- Kifejezőkészség, szaknyelv használata 6 pont
- Tartalom 12 pont

(Mindent tartalmaz-e, ami a témakörhöz szükséges; vannak-e tárgyi tévedések, rossz magyarázatok.)

- Kommunikatív készség 6 pont

(Lehet-e a vizsgázót a témában vezetni; ha elakad, megérti-e, amit kérdez a bizottság; lehet-e a vizsgázóval a témáról tartalmas párbeszédet folytatni.)

EMELT SZINTŰ VIZSGA

Emelt szint	
Gyakorlati vizsga	**Szóbeli vizsga**
240 perc	20 perc
Számítógéppel megoldandó feladatsor	Egy tétel kifejtése, és párbeszéd a tétellel kapcsolatban
120 pont	30 pont

Gyakorlati vizsga

Általános szabályok

A gyakorlati vizsgán a vizsgázóknak egy központi feladatsort kell megoldaniuk. A vizsgázó a rendelkezésére álló időt tetszése szerint oszthatja meg az egyes feladatok között és megoldásuk sorrendjét is önállóan határozhatja meg.

A gyakorlati vizsgát számítógépteremben kell lebonyolítani. A vizsga időtartama alatt a rendszergazdának elérhetőnek kell lennie. A rendszergazda a vizsgaterembe csak gép- vagy szoftverhiba esetén hívható be. Jelenlétéről és az általa végzett tevékenységről jegyzőkönyvet kell felvenni. Vizsgázónként szükséges segédeszközök: számítógép a megfelelő szoftverekkel (a vizsgabizottságot működtető intézmény biztosítja), vonalzó (a vizsgázónak kell hoznia).

A vizsgázó a vizsgát megelőző tanévben központilag jóváhagyott (és a vizsgaközpont által kihirdetett) szoftverek használatával vizsgázhat. A vizsgázónak a jelentkezéssel egy időben le kell adnia egy nyilatkozatot, amelyben megjelöli, hogy az érettségi vizsgán az egyes szoftvercsoportokon belül az adott feladattípusok megoldásához az adott vizsgaidőszakra érvényes szoftverlistából mely szoftvereket kívánja használni.

A gyakorlati vizsga helyszínén a vizsgázónak a vizsga kezdete előtt fél órával kell megjelennie, ahol a rendszergazda által kijelölt helyet kell elfoglalnia. A vizsga megkezdése előtt a rendszergazda írásban tájékoztatja a vizsgázót arról, hogy milyen felhasználói adatai vannak, milyen módon éri el a vizsgához szükséges forrásfájlokat, valamint arról, hogy befejezett munkáját hova mentse el. A vizsga kezdetekor a felügyelő tanár kiosztja a feladatlapot és a lepecsételt piszkozatlapot. A vizsgázó a feladatlapok kiosztásával egyidejűleg kezdheti használni a számítógépet.

A felügyelő tanárnak a vizsga befejezése előtt kb. 10 perccel figyelmeztetnie kell a vizsgázókat, hogy mentsék el a munkájukat.

A vizsga lebonyolításával és a résztvevők feladataival kapcsolatos tudnivalók megegyeznek a középszintű vizsga leírásában találhatókkal.

A gyakorlati feladatlap tartalmi jellemzői

A feladatsor tematikailag lefedi a követelményrendszer alábbi témaköreit, és időarányaiban a következőkre törekszik:

Témakörök	**Idő**
Szövegszerkesztés, prezentáció, grafika, weblapkészítés	60 perc
Táblázatkezelés	30 perc
Adatbázis-kezelés	60 perc
Algoritmizálás, adatmodellezés	90 perc

Az adott témakörhöz rendelt idő kitölthető egyetlen nagyobb, több részfeladatot tartalmazó feladattal, vagy legfeljebb 4 kisebb feladattal.

A feladatsor 50%-a egyértelmű utalásokat tartalmaz a feladat minden részletének megoldására, így csak a feladatban szereplő fogalmak és a feladatot megoldó eszköz ismeretét, valamint az eszköz kezelésében való jártasságot méri.

A gyakorlati feladatlap értékelése

Az értékelés központi javítási-értékelési útmutató alapján történik. A javítási-értékelési útmutató tartalmazza a feladatok részletes megoldásait, annak lehetséges változatait, az egyes megoldásrészekre adható részpontszámokat, annak lehetséges bontását.

A témakörök szerinti érékelési arányok a következők:

Témakörök	**Pontszám**
Szövegszerkesztés, prezentáció, grafika, weblapkészítés	30 pont
Táblázatkezelés	15 pont
Adatbázis-kezelés	30 pont
Algoritmizálás, adatmodellezés	45 pont

Az egyes témakörök feladatainak, részfeladatainak pontozása feladatfüggő, összpontszámuknak azonban meg kell egyezni a témakörhöz rendelt összpontszámmal.

Archiválásra a vizsgázónak csak azon produktumai kerülnek, melyeket a számára kijelölt könyvtárba elmentett, és értékelni kizárólag ezeket lehet. A javító tanár minden vizsgázó vizsgadolgozatáról értékelőlapot tölt ki. A dolgozat értékelésének megtekintésekor a vizsgázó a saját munkájáról kitöltött értékelőlap, valamint az archivált produktum másolatát kaphatja meg. Az elektronikus megoldások másolása a vizsgázó saját adathordozójára is történhet.

Szóbeli vizsga

Az emelt szintű szóbeli vizsga központi tételsor alapján zajlik. A szóbeli vizsga helyszínén internetkapcsolattal rendelkező számítógépnek kell működőképesen rendelkezésre állnia, amelyet a vizsgázó a felelete során használ. A számítógép működőképességének biztosítása érdekében a rendszergazdának a szóbeli vizsga teljes ideje alatt elérhetőnek kell lennie.

A könyvtárhasználat szóbeli témakör vizsgakérdéseinek teljesítéséhez szükséges nyomtatott és elektronikus forrásokat (pl. lexikon, enciklopédia, szakkönyv, tankönyv, szépirodalmi mű, CD-ROM) a vizsga helyszínén a vizsgázók rendelkezésére kell bocsátani. E források jellegének, típusának összhangban kell lenniük a szóbeli tételsor feladataival.

A szóbeli vizsga egyetlen tétel kifejtéséből, valamint egy-két perces beszélgetésből áll, amely a vizsgázónak a témakörhöz kapcsolódó kommunikációs képességét tárja föl.

A tételt a vizsgázónak önállóan kell kifejtenie. Közbekérdezni csak akkor lehet, ha teljesen helytelen úton indult el, vagy nyilvánvaló, hogy elakadt. (Ez esetben segítő kérdést lehet feltenni, amennyiben a szóbeli felelet első részére szánt felelési időbe még belefér.) Amikor a vizsgázó befejezte a tétel kifejtését, a vizsgáztató párbeszédet kezdeményez a témához kapcsolódóan.

A szóbeli tételsor tartalmi jellemzői

A tételsor jellemzői

A tételsor legalább 20 tételből áll.

A szóbeli feladatokat az 1-3., 7.1, 9. számú témakörökből jelölik ki, az alábbi táblázatban látható arányok figyelembevételével. Egy tétel csak egy témakör elméleti ismeretanyagát kéri számon. Nyilvánosságra ezen témakörök hozandók.

Bármely tétellel kapcsolatban számítógépes szemléltetés is kérhető, melynek várakozás nélküli végrehajtási ideje - a 7.1-es témakör kérdései kivételével - legfeljebb két perc.

Információs társadalom (1)	8-20%
Informatikai alapismeretek - hardver (2)	24-32%
Informatikai alapismeretek - szoftver (3)	20-28%
Kommunikáció az interneten (gyakorlati kivitelezéssel) (7.1)	20-28%
Könyvtárhasználat (9)	8-12%

A tételsor frissítésének szabályai.

A tételsor tételeinek 8-28%-a évenként cserélendő.

A tétel jellemzői

A vizsgára megfogalmazott tételek a tételcímeken túl a kifejtéshez konkrét tartalmi szempontokat is felsorolnak.

A szóbeli vizsgarész értékelése

A felelet értékelése a következő szempontok alapján történik:
- Logikai felépítés 6 pont
(Jó időbeosztás; a lényeg kiemelése; követhető gondolatmenet.)
- Kifejezőkészség, szaknyelv használata 6 pont
- Tartalom 12 pont
(Mindent tartalmaz-e, ami a témakörhöz szükséges; vannak-e tárgyi tévedések, rossz magyarázatok.)
- Kommunikatív készség 6 pont
(Lehet-e a vizsgázót a témában vezetni; ha elakad, megérti-e, amit kérdez a bizottság; lehet-e a vizsgázóval a témáról tartalmas párbeszédet folytatni.)

VENDÉGLÁTÓ-IDEGENFORGALMI ALAPISMERETEK

I. RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK

A) KOMPETENCIÁK

Ezek a témakörök a *Vendéglátás-idegenforgalom alapismeretek* szakmai előkészítő tantárgy érettségivizsga-követelményeinek alapjait képezik. Az itt megjelölt kompetenciák mind az írásbeli, mind a szóbeli vizsgán megjelennek. Az emelt szintű követelmények tartalmazzák a középszintű követelményeket is.

1. Vendéglátó és turizmus alapismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
1.1 A vendéglátás alapjai	A tanuló legyen képes a vendéglátás történeti kialakulásának és fejlődésének hazai szakaszait, azok jellegzetességeit ismertetni. A tanuló legyen képes a vendéglátás fogalmának meghatározására.	
1.2 A vendéglátás tevékenységi körei	A tanuló tudja a vendéglátás feladatkörét jellemezni. A tanuló legyen képes a termelés, az értékesítés és a szolgáltatás, mint tevékenység fogalmi meghatározására. A tanuló legyen képes a vendéglátás tárgyi és személyi feltételeinek meghatározására. A tanuló tudja a vendéglátás dolgozóival szemben támasztott követelményeket. Ismerje a munkahelyi kommunikáció szabályait. Ismerje az élelmiszer romlás és élelmiszer fertőzés megelőzésének feladatait.	Ismerje a vendéglátás és a környezetvédelem összefüggéseit.
1.3 A vendéglátás üzlethálózata	A tanuló tudja a vendéglátó üzletek szakjelleg szerinti csoportosítását. Üzletkörök, üzlet típusok jellemzőit.	Ismerje a vendéglátó üzletek kategorizálásának szempontjait.
1.4 A turizmus alapjai	A tanuló tudja értelmezni a turizmus fogalmát. A tanuló legyen képes bemutatni a turizmus kialakulásának főbb történeti szakaszait és	A tanuló tudja értékelni a turizmus gazdasági és társadalmi jelentőségét. Ismerje a turizmus összefüggéseit

	azok jellegzetességeit. A tanuló ismerje a turizmus helyét a nemzetgazdaságban.	a nemzetgazdaság egyéb ágaival.
1.5 A turizmus tevékenysége, tevékenységi formái fajtái	A tanuló tudja értelmezni az aktív és passzív turizmus fogalmának lényegét. A tanuló legyen képes meghatározni az aktív és passzív turizmus feltételrendszerét.	Tudjon az aktív és passzív turizmushoz kapcsolódó programokat tervezni.
1.6 A turizmus és a környezet összefüggései	A tanuló tudja a turizmushoz kapcsolódó legfontosabb természetföldrajzi tényezőket.	Ismerje a turizmus és környezetvédelem összefüggéseit.
1.7 A vendéglátás és a turizmus kapcsolata	A vendéglátás és a turizmus fogalmi összefüggései, kapcsolódási pontjaik.	
1.8 A turizmus, mint tevékenység feltételrendszere	A tanuló legyen képes felsorolni a turizmust lebonyolító szervezeteket és jellemzőiket. A tanuló legyen képes felsorolni a turizmus tárgyi és személyi feltételeit. A tanuló legyen képes felsorolni a turizmus dolgozóival szemben támasztott követelményeket.	Ismerje a turizmust lebonyolító szervezetek működési feltételeit, a működésre vonatkozó legfontosabb jogszabályokat. A tanuló tudja a turizmus szervezetei közötti kapcsolatrendszer lényegét.
1.9 A turizmus piaca	A tanuló tudja a piac fogalmi meghatározását. Ismerje a piac elemeinek fogalmi meghatározását (kereslet, kínálat, ár) és azok összefüggéseit. Ismerje az árképzés és a turisztikai piac szempontjából a valuta, deviza vám szabályait. A tanuló legyen képes bemutatni a turisztikai piac jellemzőit. A tanuló tudja a turisztikai piac alakulására ható tényezőket. A tanuló legyen képes meghatározni a gazdasági verseny fogalmát, feltételeit. A tanuló tudja elemezni a piaci kockázat lényegét. Ismerje az árképzést a turizmusban. A tanuló legyen képes vázolni a hazai turizmus fejlesztési lehetőségeit.	Ismertesse a turisztikai fogadóképesség fogalmát és a turizmus kínálatát. Ismertesse a turisztikai keresletet befolyásoló tényezőket. A tanuló legyen képes meghatározni a gazdasági verseny fogalmát a turizmus piacán. Ismerje a piaci kockázat fogalmát és lényegét. Ismertesse a beutaztatás és kiutaztatás árképzési szempontjait.
1.10 A vendéglátás piaca	A tanuló tudja a vendéglátás piacának általános jellemzőit. A tanuló tudja a vendéglátás piacára ható tényezőket. A tanuló tudja jellemezni hazai vendéglátás fejlesztési lehetőségeit. Ismerje az árképzést a vendéglátásban. A tanuló legyen képes a termeléshez szükséges gazdasági ismeretek alkalmazására.	Ismerje a vendéglátás iránti keresletet befolyásoló tényezőket. A tanuló legyen képes vendéglátás kínálatának tervezésére, marketing szemléletű árképzésre. A tanuló legyen képes ismertetni a gazdasági verseny helyzetét a vendéglátás piacán. A tanuló legyen képes elemezni a

		kockázati formákat és tényezőket a vendéglátás piacán.
1.11 Általános ügyviteli alapismeretek	A tanuló tudja az ügyvitel fogalmi meghatározását. A tanuló legyen képes csoportosítani az ügyviteli feladatokat. A tanuló tudja az elszámolás és elszámoltatás lényegi meghatározását. A tanuló tudja értelmezni az ellenőrzés fogalmát, ismertetni fajtáit. Ismerje a szakmai kommunikáció szabályait. Ismerje a pénzügyi és banki műveleteket, A tanuló legyen képes ezek intézésére.	A tanuló legyen képes ismertetni az ellenőrzés hatását a gazdálkodás egészére. A tanuló legyen képes a készpénz kezelésével és az értékesítéssel kapcsolatos bizonylatokat kitölteni.
1.12 A turizmus és a vendéglátás ügyvitele	A tanuló tudja felsorolni a turizmus és a vendéglátás ügyviteli feladatait. A tanuló tudja az éttermi kínálat tervezését elvégezni. A tanuló tudja a bizonylat fogalmi meghatározását bizonylat fogalma, fajtáit, a kiállítás szabályait. A tanuló tudja az üzleti levelezés szabályait, formai és tartalmi követelményeit, a kezelési szabályait. A tanuló tudja a leltár fogalmi meghatározást, fajtáit, szabályait. A tanuló legyen képes a tevékenység szervezési feladatait ellátni. Ismerje a jegyzőkönyv tartalmi és formai elemeit, tudjon egyszerű statisztikákat, kimutatásokat készíteni.	Tudjon üzleti levelet készíteni. Tudjon forgatókönyvet készíteni a turizmus és a vendéglátás területén. A tanuló legyen képes ismertetni a turizmushoz és a vendéglátáshoz kapcsolódó leltározás funkcióját, sajátosságait. Ismerje az elszámolás és elszámoltatás sajátosságait a vendéglátásban és a turizmusban.

2. Szállodai alapismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
2.1 Szálláshelyek, szállodák	A tanuló tudja a szálláshely fogalmát definiálni, fajtáit ismertetni. A tanuló legyen képes ismertetni a szálláshelyek, szállodák kínálati elemeit.	A tanuló tudja a szállodák kategorizálásának elveit.
2.2 A szálloda	Ismerje a szálloda telepítésének	A tanuló legyen képes a kockázati

működésének tárgyi feltételei	szempontjait. Ismerje a szálloda működésének tárgyi feltételeit. A tanuló tudja a szálloda helyiségeit és berendezéseit. A tanuló legyen képes ismertetni a vendégszoba kialakításának jellemzőit, berendezéseit, felszereléseit.	tényezők ismertetésére a szálláshely létesítés és értékesítés vonatkozásában.
2.3 A szálloda működésének személyi feltételei	A tanuló legyen képes ismertetni a szálloda, szervezeti felépítését, a szállodai munkaköröket és az azokhoz kapcsolódó feladatokat. A tanuló legyen képes a munkaerő gazdálkodás fogalmi meghatározására. A tanuló tudja a szállodai dolgozóval szemben támasztott alap- és szakmai követelményeket, kommunikációs szabályokat.	Ismerje a szállodai menedzsment feladatait felelősségét. A tanuló legyen képes ismertetni a szállodai tevékenység funkciójának, hatását a szervezeti felépítésre. Ismertesse a szálloda funkcionális rendszerét, az irányítás szintjeit, összefüggéseit. A tanuló legyen képes a reklamációs ügyek intézését megoldani.
2.4 Szállodai ügyvitel	A tanuló legyen képes meghatározni a szállodai értékesítéshez kapcsolódó ügyviteli feladatokat. Ismerje a szálláshely értékesítés részterületeinek ügyviteli szabályait. A tanuló tudja a vendég érkeztetésével és elutazásával kapcsolatos adminisztratív feladatokat.	A tanuló legyen képes ismertetni a szobafoglalási rendszer fogalmát, funkcióját, fajtáit és hazai gyakorlatát. Ismerje az értékesítésben használt szoftvereket.
2.5 A szállodai gazdálkodás	A tanuló tudja a szállodai gazdálkodás tervezésének területeit. A tanuló legyen képes a bevétel és a költségek csoportosítására. A tanuló legyen képes a szállodai jövedelmezőség fogalmi meghatározására, az eredménykimutatás és a költséghatékonyság lényegi megfogalmazására.	Ismerje a szállodai bevétel elszámolásának módját. A tanuló legyen képes ismertetni a szállodai gazdálkodás eredménymutatóit, a mutatók közötti összefüggéseket, a költséghatékonyság szerepét és fontosságát. A tanuló tudja az eredménykimutatás menetét.
2.6 A szállodai tevékenységhez kapcsolódó legfontosabb speciális jogszabályok, rendeletek és előírások	A tanuló tudja a szálloda biztonsági előírásait. A tanuló tudja a tűzvédelem szabályait. A tanuló legyen képes értelmezni a tulajdonvédelem fogalmát, a szálloda kártérítési felelősségét. A tanuló legyen képes összefoglalni a munkavédelem, egészségügy, környezetvédelem szálláshelyekre	A tanuló tudja kezelni a vendégpanaszokat. Tudjon adott szakmai szituációban döntést hozni, döntését érvekkel alátámasztani.

jellemző előírásait.

3. Marketing alapismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
3.1 A marketing fogalma, fejlődése	A tanuló tudja értelmezni a marketing fogalmát és alkalmazási területeit. A tanuló tudja a marketing fejlődési fázisait. Tudjon különbséget tenni a marketing-mix elemei között.	Ismerje a marketing folyamatát.
3.2 A piac, a piaci környezet elemzése	A tanuló legyen képes felismerni a vállalat mikro- és makrokörnyezetét. A tanuló tudja definiálni a piac fogalmát és kategóriáit. A tanuló legyen képes bemutatni a szerkezetét, a piaci formákat.	A tanuló tudja jellemezni a piaci szereplőket és a piac típusokat. Ismerje a piac méretének mutatószámait.
3.3 A fogyasztói magatartás	A tanuló tudja értelmezni a fogyasztói magatartást befolyásoló tényezőket. A tanuló legyen képes bemutatni a vásárlói döntéseket befolyásoló tényezőket. Tudjon különbséget tenni a vásárlási folyamat szakaszai között. A tanuló legyen képes elemezni a vásárlási magatartás típusait. Ismerje a személyiségtípusokat, az utastípusokat és a vendégtípusokat a vendéglátás, a turizmus és a szállodaipar területén.	A tanuló legyen képes elemezni a szervezetek beszerzési döntéseinek folyamatát.
3.4 A piacszegmentálás. A célpiacok kiválasztása	A tanuló tudja értelmezni a célpiaci marketing lényegét és kialakulását. A tanuló tudja értelmezni a piacszegmentáció lényegét.	A tanuló legyen képes bemutatni a célpiacok kiválasztásának elemeit. Ismerje a termék pozicionálást.
3.5 A marketing információs rendszer	A tanuló legyen képes meghatározni a marketing információszükségletét. A tanuló legyen képes bemutatni az információsrendszer funkcióit.	A tanuló tudja értelmezni a MIR belső rendszerét, működését.
3.6 A piackutatás fajtái, módszerei, felhasználási területei	A tanuló legyen képes értelmezni a piackutatás funkcióit, folyamatát. Tudjon piackutatáshoz szükséges információkat beszerezni. Ismerje a piackutatás módszereit.	A tanuló legyen képes jellemezni a kutatási módszereket és alkalmazási területeit. A tanuló legyen képes a piackutatási eredményeket értékelni.
3.7 A termékpolitika,	Tudjon válaszolni a termék fogalmának	A tanuló tudja jellemezni az

termékfejlesztés	kérdésére, osztályozását bemutatni. A tanuló legyen képes a termékfejlesztés lényegét ismertetni. A tanuló tudja elemezni a termék piaci életgörbéjét és az életgörbe egyes szakaszainak jellemzőit.	ötletkeresési technikákat a termékfejlesztésben. Ismerje a marketing eszközök alkalmazásának lehetőségeit az életgörbe egyes szakaszaiban.
3.8 Árpolitika, árstratégia	Tudjon felelni az ár fogalmára és szerepére, ismerje az árképzési elveket. Ismerje az árképzés marketing szempontú értelmezését. A tanuló tudja értelmezni az árak jogi szabályozásának alapelveit. Ismerje az árdifferenciálás jelentőségét.	A tanuló legyen képes bemutatni a fedezeti pont értelmezését. A tanuló legyen képes megfogalmazni a fogyasztói árelfogadást és árérzékenységet befolyásoló tényezőket.
3.9 Az értékesítéspolitika, értékesítési csatornák kiválasztása	Ismerje az értékesítési csatornák fajtáit, A tanuló tudja azokat jellemezni. A tanuló legyen képes az értékesítési rendszer logisztikai és áruforgalmat elősegítő funkcióit megfogalmazni. A tanuló legyen képes bemutatni a marketing és az elosztási csatornák közötti összefüggést.	A tanuló legyen képes felismerni a kereskedelem helyét és szerepét a piacgazdaságban. A tanuló legyen képes jellemezni a franchiset.
3.10 A marketing-kommunikáció eszközrendszere	Ismerje a kommunikáció elméletét. A tanuló legyen képes megfogalmazni a marketingkommunikáció lényegét. A tanuló legyen képes bemutatni a kommunikációs mix elemeit.	
3.11 A reklám szerepe, tervezése	A tanuló legyen képes ismertetni a reklám fogalmát és szerepét. A tanuló tudja jellemezni a reklám fajtáit.	A tanuló legyen képes bemutatni a reklám fejlődését. A tanuló legyen képes bemutatni a reklám szerepét a fogyasztók mindennapi életében.
3.12 A Public Relations	Tudjon válaszolni a Public Relations fogalmára, ismerje jellemzőit. A tanuló legyen képes felsorolni a PR területeit. Tudjon különbséget tenni a külső és belső PR között. Kapcsolatszervezés. Ismerje az etikett és a protokoll általános és speciális szabályait az idegenforgalomban.	Tudjon különbséget tenni a PR akciók között és ismerje a szponzorálás formáit.
3.13 Az eladásösztönzés és a személyes eladás	Tudjon válaszolni az eladásösztönzés fogalmára, funkcióira vonatkozó kérdésekre. Ismerje az eladásösztönzés módszereit. A tanuló legyen képes ismertetni a személyes eladás fogalmát, jellemzőit,	A tanuló legyen képes átlátni az eladási magatartás és az értékesítési mód kapcsolatát.

	előnyeit. A tanuló legyen képes ismertetni az eladóval szemben támasztott követelményeket. Ismerje a tárgyalási technikákat.	
3.14 Az image és az egyedi vállalati arculat	A tanuló tudja értelmezni az image lényegét. A tanuló tudja értelmezni a Corporate Identity lényegét.	A tanuló legyen képes ismertetni az image fajtáit. A tanuló legyen képes bemutatni a Corporate Identity tartalmi és formai kialakítását.
3.15 Az egyéb piacbefolyásolási eszközök	A tanuló legyen képes ismertetni a védjegy funkcióit, típusait. A tanuló legyen képes meghatározni a csomagolás funkcióit és típusait. A tanuló legyen képes ismertetni a direkt marketing lényegét.	A tanuló tudja értelmezni a márkaépítés folyamatát és a márkahűséget. Ismertesse a direkt marketing fő csatornáit. Tudjon válaszolni a vevőszolgálat szerepére és lényegére vonatkozó kérdésekre. Ismerje az online marketing jelentőségét.

B) TÉMAKÖRÖK

A középszintű érettségi vizsgán a számon kérhető témakörök megegyeznek a kerettantervek témaköreire és fogalmaira vonatkozó – az adott témakörhöz rendelhető – szakmacsoportos alapozás követelményeivel.

1. Vendéglátó és turizmus alapismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
1.1 A vendéglátás alapjai	A vendéglátás történeti kialakulása, fejlődésének hazai szakaszai. A vendéglátás fogalma, feladata. A vendéglátás helye a nemzetgazdaságban.	
1.2 A vendéglátás tevékenységi körei	Az árubeszerzés, a raktározás, termelés, az értékesítés és a szolgáltatás fogalmi meghatározása, folyamata, módjai. A vendéglátás tárgyi és személyi feltételei. A vendéglátás dolgozóival szemben támasztott követelmények. A munkahelyi kommunikáció szabályai. Az élelmiszer romlás és élelmiszer	A vendéglátás és a környezetvédelem összefüggései.

	fertőzés megelőzésének feladatai.	
1.3 A vendéglátás üzlethálózata	A vendéglátás szakjelleg szerinti csoportosítása. Üzletkörök, üzlet típusok jellemzői.	A vendéglátó üzletek kategorizálásának szempontjai.
1.4 A turizmus alapjai	A turizmus fogalma. A turizmus kialakulásának főbb történeti szakaszai és azok jellegzetességei. A turizmus helye a nemzetgazdaságban.	A turizmus gazdasági és társadalmi jelentősége. A turizmus összefüggései a nemzetgazdaság egyéb ágaival.
1.5 A turizmus tevékenysége, tevékenységi formái fajtái	Az aktív és passzív turizmus fogalmi meghatározása. Az aktív és passzív turizmus feltételrendszere.	Az aktív turizmus fogalomkörébe tartozó program lehetőségek tervezése. A passzív turizmus fogalomkörébe tartozó program lehetőségek tervezése.
1.6 A turizmus és a környezet összefüggései	A turizmushoz kapcsolódó legfontosabb természetföldrajzi tényezők.	A turizmus és környezetvédelem összefüggései.
1.7 A vendéglátás és a turizmus kapcsolata	A vendéglátás és a turizmus fogalmi összefüggései, kapcsolódási pontjaik.	
1.8 A turizmus, mint tevékenység feltételrendszere	A turizmust lebonyolító szervezetek és jellemzőik. A turizmus tárgyi és személyi feltételei. A turizmus dolgozóival szemben támasztott követelmények.	A turizmust lebonyolító szervezetek működési feltételei, a működésre vonatkozó legfontosabb jogszabályok. A turizmus szervezetei közötti kapcsolatrendszer.
1.9 A turizmus piaca	A piac fogalma. A piac elemeinek fogalmi meghatározása (kereslet, kínálat, ár) és azok összefüggései. Az árképzés és a turisztikai piac szempontjából a valuta, deviza vám szabályai. A turisztikai piac jellemzői. A turisztikai piac alakulására ható tényezők. A gazdasági verseny fogalma, feltételei. A piaci kockázat. Árképzés a turizmusban. A hazai turizmus fejlesztési lehetőségei.	A turisztikai fogadóképesség, a turizmus kínálata. A turisztikai kereslet és az azt befolyásoló tényezők. Gazdasági verseny a turizmus piacán. A piaci kockázat. A beutaztatás és kiutaztatás árképzési szempontjai.
1.10 A vendéglátás piaca	A vendéglátás piacának jellemzői. A vendéglátás piacára ható tényezők. A hazai vendéglátás fejlesztési lehetőségei. Árképzés a vendéglátásban A termeléshez szükséges gazdasági ismeretek alkalmazása.	A vendéglátás iránti keresletet befolyásoló tényezők. A vendéglátás kínálatának tervezése, marketing szemléletű árképzés. Gazdasági verseny a vendéglátás piacán. Kockázati formák és tényezők a vendéglátás piacán.

1.11 Általános ügyviteli alapismeretek	Az ügyvitel fogalma. Az ügyviteli feladatok csoportosítása. Az elszámolás és elszámoltatás lényegi meghatározása. Az ellenőrzés fogalmi meghatározása, fajtái. A szakmai kommunikáció szabályai. A pénzügyi és banki műveletek, ezek intézése.	Az ellenőrzés hatása a gazdálkodás egészére. A készpénz kezelésével és az értékesítéssel kapcsolatos bizonylatok kitöltése.
1.12 A turizmus és a vendéglátás ügyvitele	A turizmus és a vendéglátás ügyviteli feladatai. Az éttermi kínálat tervezése. A bizonylat fogalma, fajtái, kiállítás szabályai. Az üzleti levelezés szabályai, formai és tartalmi követelményei, kezelési szabályai. A leltár fogalma, fajtái, szabályai. A tevékenység szervezési feladatai. A jegyzőkönyv tartalmi és formai elemei, egyszerű statisztikák, kimutatások készítése.	Üzleti levél készítése. Forgatókönyv készítés. A leltározás fogalma, funkciója, szabályai. Az elszámolás és elszámoltatás sajátosságai a vendéglátásban és a turizmusban. A forgatókönyv fogalma, fajtái, készítésének szabályai.

2. Szállodai alapismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK Középszint	Emelt szint
2.1 Szálláshelyek, szállodák és egyéb szálláshelyek	A szálláshely fogalma, fajtái. Egyéb szálláshelyek. A szálláshelyek, szállodák kínálati elemei.	A szállodák és egyéb szálláshelyek kategorizálásának elvei.
2.2 A szálloda és egyéb szálláshelyek működésének tárgyi feltételei	A szálloda telepítésének szempontjai. A szálloda működésének tárgyi feltételei. A szálloda helyiségei és berendezései. A vendégszoba kialakításának jellemzői, berendezése, felszerelése.	Kockázati tényezők a szálloda és egyéb szálláshelyek létesítés és értékesítés vonatkozásában.
2.3 A szálloda és egyéb szálláshelyek működésének személyi feltételei	A szálloda, szervezeti felépítése. A szállodai munkakörök és az azokhoz kapcsolódó feladatok.	A szállodai menedzsment feladatai, felelőssége. A szállodai tevékenység funkciói,

	A munkaerő gazdálkodás fogalma. A szállodai dolgozóval szemben támasztott alap- és szakmai követelmények, kommunikációs szabályok.	hatása a szervezeti felépítésre. A szálloda funkcionális rendszere. Az irányítás szintjei, összefüggései. A reklamációs ügyek intézése.
2.4 Szállodai és egyéb szálláshelyek ügyvitel	A szállodai értékesítéshez kapcsolódó ügyviteli feladatok. A szálláshely értékesítés részterületeinek ügyviteli szabályai. A vendég érkeztetésével szállodai gazdálkodás tervezése, területei és elutazásával kapcsolatos adminisztratív feladatok.	A szobafoglalási rendszer fogalma, funkciója, fajtái, hazai gyakorlata. Az értékesítésben használt szoftverek.
2.5 A szállodai és egyéb szálláshelyek gazdálkodás	A bevétel és a költségek csoportosítása. A szállodai jövedelmezőség fogalma, az eredmény kimutatás és a költséghatékonyság lényege.	A szállodai bevétel elszámolása. A szállodai gazdálkodás eredménymutatói, a mutatók közötti összefüggések, a költséghatékonyság szerepe és fontossága. Az eredménykimutatás menete.
2.6 A szállodai tevékenységhez kapcsolódó legfontosabb speciális jogszabályok, rendeletek és előírások	A szálloda biztonsági előírásai. A tűzvédelem szabályai. A tulajdonvédelem fogalma, a szálloda kártérítési felelőssége. Munkavédelem, egészségügy, környezetvédelem szálláshelyekre jellemző előírásai.	A vendégpanaszok kezelésének módjai. Döntés váratlan helyzetekben.

3. Marketing alapismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK Középszint	Emelt szint
3.1 A marketing fogalma, fejlődése	A marketing fogalma és alkalmazási területei. A marketing fejlődése. A marketing-mix elemek.	marketing folyamata.
3.2 A piac, a piaci környezet elemzése	A vállalat mikro- és makrokörnyezete. A piac fogalma és kategóriái. A piac szerkezete. Piaci formák.	Piaci szereplők és a piactípusok. A piac méretének mutatószámai.
3.3 A fogyasztói magatartás	A fogyasztói magatartást befolyásoló tényezők. A vásárlói döntéseket befolyásoló tényezők. A vásárlási folyamat szakaszai. A vásárlási magatartás típusai.	A szervezetek beszerzési döntéseinek folyamata.

	Személyiségtípusok, utastípusok és vendégtípusok a vendéglátás, a turizmus és a szállodaipar területén.	
3.4 A piacszegmentálás A célpiacok kiválasztása	A célpiaci marketing lényege és kialakulása. A piacszegmentáció.	A célpiacok kiválasztása. A termék pozicionálása.
3.5 A marketing információs rendszer	A marketing információszükséglete. Az információs rendszer funkciói.	A MIR belső rendszere, működése.
3.6 A piackutatás fajtái, módszerei, felhasználási területei	A piackutatás funkciói, folyamata. A piackutatáshoz szükséges információk beszerzése. A piackutatás módszerei.	A kutatási módszerek jellemzése, alkalmazási területei. A piackutatási eredmények értékelése.
3.7 A termékpolitika, termékfejlesztés	A termék fogalma, osztályozás. A termékfejlesztés. A termék piaci életgörbéjének és az életgörbe egyes szakaszainak jellemzői.	Ötletkeresési technikák a termékfejlesztésben. A marketing eszközök alkalmazásának lehetőségei az életgörbe egyes szakaszaiban.
3.8 Árpolitika, árstratégia	Az ár fogalma és szerepe, az árképzési elvek. Az árképzés marketing szempontú értelmezése. Az árak jogi szabályozásának alapelvei. Az árdifferenciálás jelentősége.	A fedezeti pont értelmezése. A fogyasztói árelfogadást és árérzékenységet befolyásoló tényezők.
3.9 Az értékesítéspolitika, értékesítési csatornák kiválasztása	Az értékesítési csatornák fajtái, jellemzésük. Az értékesítési rendszer logisztikai és áruforgalmat elősegítő funkciói. A marketing és az elosztási csatornák közötti összefüggés.	A kereskedelem helye és szerepe a piacgazdaságban. A franchise.
3.10 A marketingkommunikáció eszközrendszere	A kommunikáció elmélete. A marketingkommunikáció lényege. A kommunikációs mix elemei.	
3.11 A reklám szerepe, tervezése	A reklám fogalma és szerepe. A reklám fajtái.	A reklám fejlődése. A reklám a fogyasztók mindennapi életében.
3.12 A Public Relations	A Public Relations fogalma, jellemzői. A PR területei. A külső és belső PR. Kapcsolatszervezés. Az etikett és a protokoll általános és speciális szabályai az idegenforgalomban.	A PR akciók és a szponzorálás.
3.13 Az eladásösztönzés és a személyes eladás	Az eladásösztönzés fogalma, funkciói. Az eladásösztönzés módszerei. A személyes eladás fogalma, jellemzői, előnyei. Az eladóval szemben támasztott	Az eladási magatartás és az értékesítési mód kapcsolata.

	követelmények. A tárgyalási technikák, ismerete.	
3.14 Az image és az egyedi vállalati arculat	Az image lényege, fajtái. A Corporate Identity lényege.	Az image fajtái. A Corporate Identity A Corporate Identity tartalmi és formai elemei kialakítása.
3.15 Az egyéb piacbefolyásolási eszközök	A védjegy funkciói, típusai. A csomagolás funkciói és típusai. A direkt marketing lényege.	A márkaépítés folyamata és a márkahűség. A direkt marketing fő csatornái. A vevőszolgálat szerepe, lényege. Az online marketing jelentősége.

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

A vizsga részei

Középszint		**Emelt szint**	
Írásbeli vizsga	**Szóbeli vizsga**	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
180 perc	15 perc	180 perc	20 perc
100 pont	50 pont	100 pont	50 pont

A vizsgán használható segédeszközök

	Középszint		**Emelt szint**	
	Írásbeli vizsga	**Szóbeli vizsga**	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
A vizsgázó biztosítja	szöveges adatok tárolására és megjelenítésére nem alkalmas zsebszámológép; körző; vonalzók.	NINCS	szöveges adatok tárolására és megjelenítésére nem alkalmas zsebszámológép; körző; vonalzók	NINCS
A vizsga-bizottságot működtető intézmény biztosítja	NINCS	NINCS	NINCS	NINCS

Nyilvánosságra hozandó anyag nincs.

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

Középszint	
Írásbeli vizsga	**Szóbeli vizsga**
180 perc	15 perc
100 pont	50 pont

Feladatlap	*A)* Vendéglátó és turizmus alapismeretek	*B)* Szállodai alapismeretek	*C)* Marketing alapismeretek
180 perc			
Teszt jellegű feladatok			
100 pont			

Írásbeli vizsga

Általános szabályok

Az érettségi vizsga célja, hogy ellenőrizhető képet adjon a vizsgázó a vendéglátó és turizmus alapismeretek, a szállodai alapismeretek és a marketing alapismeretek témakörből elsajátított tudásáról.

A vizsga elősegíti, hogy a vizsgázók teljesítményei, illetve az egyes iskolákban folyó vizsgák összemérhetőek A tanuló legyenek és hozzájárul ahhoz is, hogy az oktatás eredményessége objektívebben mérhető A tanuló legyen. Az írásbeli feladatsoroknak tartalmazniuk kell a feladatok megoldásához szükséges szöveges és képi anyagokat.

Az írásbeli feladatlap tartalmi és formai jellemzői

Tartalmi szerkezet

A középszintű írásbeli érettségi vizsgán az összes pontszám a teszt jellegű feladatok megoldásával érhető el.

A központi írásbeli ismeretanyagának összeállítása az egyes témakörökhöz tartozó részletes követelményeken alapul. A 20-30 kérdésből álló teszt jellegű írásbeli feladatokban közel azonos arányban jelennek meg a vendéglátó és turizmus, a szállodai- és a marketing alapismeretekben megfogalmazott összefüggések. A kérdéstípusok az előírt ismeret és képesség jellegű követelményeknek felelnek meg.

A vendéglátó és turizmus alapismeretek, a szállodai alapismeretek és a marketing alapismeretek feladatainak megoldásai alkalmazás jellegű követelményekre is építenek.

	Kompetenciák	%
Teszt jellegű kérdéssor	Alapfogalmak ismerete, definiálása	50
	Fogalmak összefüggéseinek ismerete és alkalmazása	50
	Összesen	100

Az írásbeli feladatlap értékelése

A teszt jellegű kérdéssor értékelésénél kötelező a központilag összeállított javítási-értékelési útmutatónak való megfelelés. Az egyes kérdésekre és feladatokra adható pontszámokat az útmutató tartalmazza.

A javítás során a javítási-értékelési útmutatóban meghatározott pontozást kell alkalmazni.

Szóbeli vizsga

Általános szabályok

A szóbeli tételsor legalább 20 tételből áll. A szóbeli vizsgán minden vizsgázó egy tételt húz, amely három feladatot tartalmaz: a vendéglátás és turizmus, a szálloda és a marketing területéről.

A szóbeli vizsgán semmilyen segédeszköz nem használható.

A szóbeli tételsor tartalmi és formai jellemzői

Az ismeretek megkívánt szintje a témákban felsorolt konkrét ismeretek körére terjed ki, méri, hogy a vizsgázó képes-e a fogalmakat szabatosan definiálni.

A tételek összeállításánál törekedni kell a változatos, a problémamegoldást ösztönző, az egyértelmű megfogalmazásokra.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli vizsga témakörei:

1. Vendéglátó és turizmus alapismeretek

1.1 A vendéglátás alapjai

1.2 A vendéglátás tevékenységi körei

1.3 A vendéglátás üzlethálózata

1.4 A turizmus alapjai

1.5 A turizmus tevékenysége, tevékenységi formái fajtái

1.6 A turizmus és a környezet összefüggései

1.7 A vendéglátás és a turizmus kapcsolata

1.8 A turizmus, mint tevékenység feltételrendszere

1.9 A turizmus piaca

1.10 A vendéglátás piaca

1.11 Általános ügyviteli alapismeretek

1.12 A turizmus és a vendéglátás ügyvitele

2. Szállodai alapismeretek

2.1 Szálláshelyek, szállodák

2.2 A szálloda működésének tárgyi feltételei

2.3 A szálloda működésének személyi feltételei

2.4 Szállodai ügyvitel

2.5 A szállodai gazdálkodás

2.6 A szállodai tevékenységhez kapcsolódó legfontosabb speciális jogszabályok, rendeletek és előírások

3. Marketing alapismeretek

3.1 A marketing fogalma, fejlődése

3.2 A piac, a piaci környezet elemzése

3.3 A fogyasztói magatartás

3.4 A piacszegmentálás. A célpiacok kiválasztása

3.5 A marketing információs rendszer

3.6 A piackutatás fajtái, módszerei, felhasználási területei

3.7 A termékpolitika, termékfejlesztés

3.8 Árpolitika, árstratégia

3.9 Az értékesítéspolitika, értékesítési csatornák kiválasztása

3.10 A marketingkommunikáció eszközrendszere

3.11 A reklám szerepe, tervezése

3.12 A Public Relations

3.13 Az eladásösztönzés és a személyes eladás

3.14 Az image és az egyedi vállalati arculat

3.15 Az egyéb piacbefolyásolási eszközök

A szóbeli vizsgarész értékelése

A szóbeli feleletet a vizsgakövetelmények szerint az alábbi szempontok és kompetenciák alapján kell értékelni.

Szempontok, kompetenciák	Pontszámok			
	A	B	C	Összesen
A feladat megértése, tématartás, a lényeg kiemelése, tájékozottság a szakirodalomban	7	4	4	15
Alapfogalmak, összefüggések felismerése, a téma gyakorlati megközelítése	7	4	4	15
Nyelvhelyesség, a felelet felépítése, logikai rend, a szaknyelv alkalmazása	4	3	3	10
Az eseményeket alakító tényezők feltárása, a jelenségek tematikus szempontú (problémaközpontú) bemutatása	4	3	3	10
SZÓBELI ÖSSZPONTSZÁM	22	14	14	50

EMELT SZINTŰ VIZSGA

Emelt szint

Írásbeli vizsga			**Szóbeli vizsga**
180 perc			20 perc
100 pont			50 pont
Feladatlap			Tematikus szempontú (problémaközpontú) bemutatás
180 perc			
Vendéglátó-turizmus alapismeretek	Szállodai alapismeretek	Marketing alapismeretek	
40 pont	30 pont	30 pont	

Írásbeli vizsga

Általános szabályok

Az írásbeli feladatsoroknak tartalmazniuk kell a feladatok megoldásához szükséges szöveges és képi anyagokat.

Az írásbeli feladatlap tartalmi és formai jellemzői

Tartalmi szerkezet

Az írásbeli feladatlap ismeretanyagának kiválasztása a témakörökhöz tartozó részletes követelményeken alapul, a feladattípusok pedig a képesség jellegű követelményeknek felelnek meg.

Lehetséges feladattípusok és arányaik:

Tesztfeladatok	5%
Igaz-hamis állítások	20%
Definíciók	40%
Komplex feladatok	25%
Kifejtő kérdés	10%

A feladatok jellemzői

Tesztfeladatok

A tananyagban található összefüggések megértését igénylő feleletválasztó kérdések kiválasztását igényli.

Igaz-hamis állítások

Néhány állítást tartalmaz a feladatrész. A vizsgázóknak el kell dönteniük, hogy ezek az állítások szerintük igazak-e vagy sem. A válasz akkor teljes értékű, ha a vizsgázó a feladatban előírtaknak megfelelően néhány mondattal helyesen indokolja választását.

Definíciók

Egyszerű, rövid választ igénylő feladatok alatt azokat a többségében zárt végű feladatokat kell érteni, melyeknél legtöbbször pontosan körülírható válaszokat várnak el a vizsgázóktól. A feladatok a részletes követelményekben meghatározott tartalmak tudására irányulnak.

Komplex feladatok

A tananyagban tanult összefüggések ismeretében különböző, a vendéglátással, a turizmussal, a szállodaiparral és a marketinggel összefüggő összetett feladatok megoldását kell elvégezni (pl. program összeállítása, a követelményekben előírt számítások, menü összeállítás).

Kifejtő kérdések

Szöveges feladatnak az tekinthető, ahol néhány összefüggő mondatban vagy hosszabb szövegben (esszé) kell kifejteni a válaszokat. Az írásbeli feladatok a részletes követelményekben meghatározott tartalmak tudására és mellett az alábbi képességek mérésére irányulnak.

Az írásbeli feladatlap értékelése

Az egyszerű, rövid választ igénylő feladatok értékelésénél kötelező a javítókulcsnak való megfelelés. A javítókulcstól való eltérés lehetőségeit a konkrét feladatlapok javítási-értékelési útmutatói tartalmazzák.

Az előírásnak nem megfelelő feladatválasztás esetén a megoldás nem értékelhető. A többletmegoldások a végső pontszámba nem számíthatóak bele.

Szóbeli vizsga

Általános szabályok

A szóbeli tételsor legalább 20 tételből áll. A tételekben meg kell jelennie a követelményrendszerben meghatározott valamennyi témakörnek. A szóbeli vizsgán minden vizsgázó egy tételt húz, amely három feladatot tartalmaz.

A szóbeli vizsgán számítógép segédeszköz használható.

A szóbeli tételsor tartalmi és formai jellemzői

A szóbeli vizsga alapvetően a vendéglátó-turizmus alapismeretekkel, a szállodai alapismeretekkel és marketing alapismeretekkel kapcsolatos jelenségek és események tematikus szempontú (problémaközpontú) bemutatását kívánja a vizsgázóktól. A marketing események és jelenségek problémaközpontú bemutatása nem igényel a témakörökben megjelenőknél több konkrét ismeretet, hanem az elsajátítottak alkalmazását várja el.

Tartalmi szerkezet

A szóbeli témakörei:

Az emelt szintű szóbeli vizsga témakörei megegyeznek a középszintű szóbeli vizsgánál felsoroltakkal, de a konkrét tételek a fogalmak és az összefüggések felismerésén túl azok szakszerű magyarázatát is megkívánják a vizsgázóktól.

1. Vendéglátó és turizmus alapismeretek

1.1 A vendéglátás alapjai

1.2 A vendéglátás tevékenységi körei

1.3 A vendéglátás üzlethálózata

1.4 A turizmus alapjai

1.5 A turizmus tevékenysége, tevékenységi formái fajtái

1.6 A turizmus és a környezet összefüggései

1.7 A vendéglátás és a turizmus kapcsolata

1.8 A turizmus, mint tevékenység feltételrendszere

1.9 A turizmus piaca

1.10 A vendéglátás piaca

1.11 Általános ügyviteli alapismeretek

1.12 A turizmus és a vendéglátás ügyvitele

2. Szállodai alapismeretek

2.1 Szálláshelyek, szállodák

2.2 A szálloda működésének tárgyi feltételei

2.3 A szálloda működésének személyi feltételei

2.4 Szállodai ügyvitel

2.5 A szállodai gazdálkodás

2.6 A szállodai tevékenységhez kapcsolódó legfontosabb speciális jogszabályok, rendeletek és előírások

3. Marketing alapismeretek

3.1 A marketing fogalma, fejlődése

3.2 A piac, a piaci környezet elemzése

3.3 A fogyasztói magatartás

3.4 A piacszegmentálás. A célpiacok kiválasztása

3.5 A marketing információs rendszer

3.6 A piackutatás fajtái, módszerei, felhasználási területei

3.7 A termékpolitika, termékfejlesztés

3.8 Árpolitika, árstratégia

3.9 Az értékesítéspolitika, értékesítési csatornák kiválasztása

3.10 A marketingkommunikáció eszközrendszere

3.11 A reklám szerepe, tervezése

3.12 A Public Relations

3.13 Az eladásösztönzés és a személyes eladás

3.14 Az image és az egyedi vállalati arculat

3.15 Az egyéb piacbefolyásolási eszközök

A szóbeli vizsgarész értékelése

A szóbeli feleletet a vizsgakövetelmények szerint az alábbi szempontok és kompetenciák alapján kell értékelni.

Szempontok, kompetenciák	**Pontszámok**			
	A	**B**	**C**	**Összesen**
A feladat megértése, tématartás, a lényeg kiemelése, tájékozottság a szakirodalomban	7	4	4	15
Alapfogalmak, összefüggések felismerése, a téma gyakorlati megközelítése	7	4	4	15
Nyelvhelyesség, a felelet felépítése, logikai rend, a szaknyelv alkalmazása	4	3	3	10
Az eseményeket alakító tényezők feltárása, a jelenségek tematikus szempontú (problémaközpontú) bemutatása	4	3	3	10
SZÓBELI ÖSSZPONTSZÁM	22	14	14	50